

teljes P.P. 685.

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY

HUSZONHARMADIK ÉVFOLYAM.

1906—1907.

FŐSZERKESZTŐ:

KARÁSZY BENŐ.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

ÉLES ISTVÁN.

FŐMUNKATÁRSÁK:

LÁSZLÓ SÁNDOR.

KEÉKY ISTVÁN.

SÁROSPATAK, 1907.

NYOMTATTA RADIL KÁROLY A REF. FŐISKOLA BETÜIVEL.

TARTALOM.

Vezércikkek.

A szerkesztőség : Előszóféle	Lap
Borsodi E. : Március 15.	1
É. I. : Megdicsőülés	79
„ „ Reflexiók	13
K. B. : Karácsony	29
Keresztessy Ferenc : Sorompóba	31
K. I. : Kongresszus előtt	43
Nagy Lajos : A tudomány nevében	91
N. L. : Kapuzárás — Éles István	65

Elbeszélések. Novellák.

Bornemisza István : A pince rabjai	47
Borsodi E. : Vázlat	99
Csáthi Edömer : Karácsony este	19
„ „ A becsület	36
Fábián Ernő : Az igazi szerelem	73
Kor Jolán : Az első beteg	34
„ „ A martir	54
Nagy Lajos : A hálátlan	108
„ „ Erzsike	32
„ „ Séták	69
Nola : Sereghy uram feltámadása	80
Takács Mihály : Fátum	6
„ „ A segédjegyző	42
Tóth János : A bűnös	111
„ „ Egy rossz asszony	58
„ „ Éji kaland	83

Költemények.

Biringer Gyula : Margit	95
Dienes Sándor : Búcsu a vadontól	60
Dalnok : Strófák	104
Éles István : Lemondás	2
„ „ Töredék	21
„ „ Alkonyat	69
Farkas Dezső : Hazajött Rákóczi	18
F. P. : Csapszékben	108
Györék József : Versek	36
„ „ Idyll	57
„ „ Panaszközből	117
Keéky Béla : Románc	3
Keéky István : Levél töredékek	5
„ „ Új Mikes	14
„ „ Dal	46
Keéky I. Béla : Sugár a multból	83
„ „ Dalok	97
L. : Könnyek	24
László Sándor : Öt év után	7
„ „ Lilla	44
„ „ Vége	54
„ „ Az én szerelmem	93
„ „ Emlékszik-é?	109
László Sándor : } Március 15.	80
Nagy Lajos : }	
Magyar Gyula : Hiszem . . . Te is hidd	87
Miskolczy Simon János : Strófák	43
Takács Mihály : A „Strófák“-ból	32
Toth Gyula : Őszi gondolatok	71
„ „ Hozzá	71

Emlékiratok, Aktualitások.

k. f. : Március 15 Sárospatakon	85
Más : De Ruyter Andriaenszoon Mihály	—
ul : Október 31.	19
Rohoska József : Ünnepi gondolatok okt. 6-án	15
Nagy Lajos : Emlékezés Szemere Bertalanról	105

Diákdolgozok.

é. I. : Üzenet a pesti meg a debreceni diákifjúságnak	23
Karászy Benő : Nyílt levél Debrecenbe Tarnóczy Lajoshoz	30
Téglás Béla : A magyar főiskolák a magyar iparért	92
— : Diákkongresszus	98

Irodalomtörténet, bölcsészet, theologia.

Karászy Benő : A művészet jelentősége a vallásban	43, 56
Kor Jolán : A sofisták	75, 87, 116

Nekrológ.

Cz. F. : Komoróczy Sándor	5
Dr. Moskovits Mór : Dr. Ballagi Géza	110
K. F. : Dr. Zsindely István	4
L. S. : Balázs György	4
M. E. : Szentimrey József	97
Putnoki : Törös Kálmán	24

Irodalom.

Gy. J. : A hallei „Magyar-Egylet“ története	100
L. : Vasuti Universum	62
L. S. : Radácsi György : Bibliai tanulmányok	75
N. L. : Jartin József : Ötödik evangéliom	72
T. J. : Ritvók Emma : Egyenes úton — egyedül	62

Műfordítás.

D. Hahk után Sz. S. : Kis képek	61
Groller után Nagy Lajos : Egy becsületügy	33

Vegyes rovat.

be. me. : Művészeti decentralizáció és vándor kiállítás	45
Borsodi E. : Mesék	62
„ „ Vázlat	116
Dr. Moskovits Mór : A német diák-élet	93
K. F. : A szentkorona tanának politikai jelentősége	59
K. F. : Lombroso-Bartolo Longó	21
Keéky István : Szemlélődések	69
Karászy Benő : Ima október 6-án	14
Nagy Albert : Nem arra követ úr	118
Szemere László : Hogyan állunk a réllövészettel	118
Reporter : A mi színházunkról	119
Nagy Béla : Theologusok tíz parancsolatja	64
Nemő : Mesék	68
N. : Válasz	117
Veinberger Dezső : Börtönügyi tanulmányút	113

Krónikák.

Helekohnfi Ármán : Krónika	8, 22, 48, 72
Geniusz Mór : Krónika	98

Egyleti élet, Hírek

mindenik számban.

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY

KIADJA: A „SÁROSPATAKI IFJUSÁGI EGYLET.” — MEGJELENIK HAVONKÉNT EGYSZER.

Szerkesztőség: Sárospatak, Főiskola, szénlőri hivatal.	Főszerkesztő: KARÁSZY BENŐ	Felolvas szerkesztő: ÉLES ISTVÁN	Előfizetési ár: Egész évre 4 korona. Félévre 2 korona. Az előfizetési összegnek a »Sárospataki Ifjúsági Közlöny« szerkesztőségének küldendő.
Kiadóhivatal: Sárospatak, „Ev. ref. főiskolai könyvnyomda.”	FŐMUNKATÁRSÁK: LÁSZLÓ SÁNDOR,	KEÉKY ISTVÁN.	

Kérjük mindazokat, kik nem óhajtanak lapunkra előfizetni, sziveskedjenek lapunk első számát „nem fogadom el” megjegyzéssel visszaküldeni.

TARTALOM: A szerkesztőség: Előszó-féle. — Éles István: Lemondás (vers). — Nagy Lajos: A hálátlan — Keéky Béla: Románc (vers). — K. F., L. S., Cz. F.: Nekrológok. — Keéky István: Levéltörédek (vers). — Nola: Sereghy uram feltámadása. — László Sándor: Öt év után (vers). — N. L.: Yartin József: „Ötödik evangélium”. — Heliohfi Armin: Krónika. — Egyleti élet. — Előfizetési felhívás. — Hírek. Szerkesztői üzenetek. — Hirdetések.

Előszó-féle.

Új idők szele fúj mindenfelé. A létezés vizei felett új légáramlatok keringenek. Most lágyak, selymesek és szeliden suttagók; majd megrázó és sziklarepesztő viharok; széles és mérhetlen vizeken tajtékozó hullámhegyeket és örvénylő sírokat szántogató fergetegek. Az élet feltarthatatlanul rohan előre a fejlődés örök törvénye szerint. Gát-akadály nem lehet semmi. Sem magasság, sem mélység! Évszázados előítéletek megdönthetetlennek vélt bástyái omlanak össze, törnek darabokra s merülnek alá a hullámokba. Ha nem rajtunk kívül, akkor bennünk. Megváltó erővel felruházott szentségek megsemmisülése, hatálytalanná létele jegyeztetik fel a mult idők emlékei közé! A romok Máriusainak elfojtott, kétségbeejtő zokogása belefűl a győzedelmesen tovarohanó élet diadal harsogásába. Ebben a szédítő, óriás zúgásban, örvénylő, harsogó hullámok között úgy érezzük magunkat — egyenként és összesen — olyan kicsinynek, olyan parányinak, mintha pehelyszál lennének rohanó viharban; mintha porszem volnánk a mindenség végtelenségében. És mégis előállunk. Mint minden évben, úgy most is. Igen, mert szükségünk van rá, hogy előálljunk; mert érezzük, hogy elő nem állani — nem szabad, nem lehet. A létezés berendezettségében, — ebben az emberi értelmet százszorosan felülmúló méretekből álló gépezet-

ben, — a legkisebb rugó működésére is szükség van. Igen, még a hajszálrugóéra is. Ha nem másnak, magának a rugónak. A nagy mindenségben mindennek megvan a maga rendeltetése! Még a fűszálnak is, még a porszemnek is! Hogy aztán ebben előállításban, ebben a világ előtt való megjelenésben mi tolattunk előre, hogy kis lapunk homlokzatán a mi nevünk ékeskedik: az csak esetleges dolog, csak véletlen kitüntetés. S ha e kitüntetést mégis elfogadtuk, tettük kötelességből, mert ezt tenni kötelességünk volt, úgy mondták! Az ifjuság mondta! Azért hát üdvözljük az ifjuságot, a derült, az örök vidám ifjuságot! Ennek nevében pedig a közönséget, a minket védő, pártoló, gyámolító közönséget, a mi olvasó közönségünket.

* * *

Új idők szele fúj mindenfelé. Új légáramlatok keringenek a levegőben. És ez sokaknak nem tetszik. Hiába, a conservativismus az emberi természethez tartozik. Az ifjuság pedig — nem tehet róla, — a ma gyermeke lévén, az új áramlatok levegőjét szívja magába. Ez — sokaknak — még kevésbé tetszik. És mert nem tetszik, kimondják: az ifjuság satnyúl, korcsosodik folytonosan, az ifjuság rossz! Pedig hát talán nem egészen úgy van. Csak nem tud olyan könnyen lelkesedni, úgy lángrollobbanni, olyan bohón és önfeledten, mint — mondjuk — a multban tudott. Ellentétes irányú hatóerők, sem egyik, sem másik irányba nem engedik különösebben. Egy helyre nyögözik le, töprengésre, tusakodásra kényszerítik, kételkedésbe, resignációba sodorják. Ez az állapot pedig a nehány évvel ezelőtti nagy összeroppanások következménye. Talán szükségszerű következménye is. Azután — legyen szabad még az ifjuság folytonos satnyulása hypothézisével, ezzel a ránk nézve nagyon keserű váddal szembeállítanunk az örök, a mindenkori előhaladás megcáfolhatatlan tényét s ha megkérdeztük, hogy hogyan egyeztethető ez a két dolog össze, — legyen

szabad kijelentenünk, hogy e szavak egyáltalában nem akarják maguknak azt vindikálni, hogy igazságnak tartásuk és fogadják el őket, hanem csupán arra valók, hogy jelezzék abbéli állásfoglalásunkat, hogy az ifjuság — mert másképen nem tehet, — lapjában védeni fogja magát a támadások ellen; jöttek légyen azok a támadások akár kívülről, akár belülről.

* * *

Lapunk e jelen számmal a huszonharmadik évfolyamába lépett. Nagy szám, hosszú pályafutás egy ifjusági lap életében. S ez alatt az idő alatt mindig ifjuságunk szellemi munkásságának, tevékenységének és erejének kitevője igyekezett lenni. Lobogója, amely alatt harcba vonult és csatasorba állott a többi főiskolák és az egyetemek ifjuságával szemben; vezérlője, mely haladásának útját egyengette, irányát szabta meg; ösztönzője, mely munkára szólítja minden valamire való tagját! Különösebb programot most sem szándékozunk adni. Ami a múltban volt ez a lap, az fog lenni, vagy legalább az igyekszik lenni a jelenben is.

Tájékozást kívánunk adni a magyar diák ifjuság munkásságának mezején és az ott időnként felhangzó színes, szivárványos jelszavakat óhajtjuk átszűrni a józan ész szitáján, kellő értékükre redukálván őket, hogy félre ne vezessenek, el ne kápráztassanak bennünket.

Közölni fogjuk szárnypróbálgatásainkat, kísérletezéseinket a szépirodalom, a szaktudományok mezején, hogy legalább egy argumentummal szolgáljunk az ellen a vád ellen, hogy a mostani ifjuság nem tud komolyan gondolkozni. Nyilvántartjuk egyleteink működését, hogy megismertessük ezeket egymással s az ifjuságot önmagával.

Te pedig ifjuság — aki e lap élére állítottál bennünket — ha anyagi támogatásoddal mindig életre keltetted ezt és megsemmisülni nem engedted: ne vond meg tőle szellemi támogatásod sem, mert erre époly szükség van, mint amarra; mert a te lapodban neked magadnak kell dolgoznod. Ha oltárt emeltél a szépnek, ha ez által csakugyan a szép iránt érzett öntudatos lelkesedésednek, nemes rajongásodnak akarsz kifejezést adni: akkor ezt az oltárt nem szabad áldozati lángok nélkül hagynod! Munkára hát, becsületes, derék, nemes ambíció sugallta munkára! Főiskolánk jóhírnevéért, előljáróink jóakarataért, és különösen és főként: — mi magunkért, — önmagadért! Munkára fel! . . .

A szerkesztőség.

Lemondás.

*Erős kezekkel szorítva a kormányt,
Az élet vizén még ma itt vagyok,
De tán holnap már örvénybe merülve
S sziklához vágva — elpusztulhatok! . . .
Ma még szilárdan, rendületlen hittel,
Acél izmokkal vígan evezek . . .
De tán holnap már kitörhet a vihar . . .
S aztán — ki tudja — holnap hol leszek? . . .*

*Ma még lelkemben dac, gőg és erő van
És bár az útam gyilkos, mostoha:
Kicsiny gályám a nagy, szent célok felé
Sziklák közt is bizton siklik tova!
Ma még a szívem százszor lángra gyulad
S rajongva, égve úgy megyek, futok . . .
De tán holnap már mint kifosztott koldús
Rongyban, darócban a mélységre jutok! . . .*

*Ma még az álmok, ábrándok világa
Csodás-igézön százszor elragad
S mérhetlen vizek nagy morajlásához
Lelkem édesen, álmodón lapad! . . .
Ma még imádom a színt és a sugárt,
A fényt, szerelmet, gondtalan napot . . .
De tán kiégett — kihavadt lélekkel
Érem meg — lehet — már a holnapot! . . .*

*És holnap aztán — kihavadt lélekkel
Bolyongok lassan, csendben, tétova . . .
Nem értve semmit ez órjás zúgásból,
Nem tudva: merről? . . . nem tudva: hova? . . .
És holnap aztán — kihavadt lélekkel
Hogyha többé már mitsem érezek:
Lefekszem szépen hullámos habágyra
S lassan . . . örökre . . . semmivé leszek . . .*

Eles István.

A hálátlan.

Komorán szürcsölgette kávéját az öreg tisztelendő úr a parochia verandáján. Észre se vette az egy házfit, aki reggeli harangozás után behozta a templomkulcsokat.

Minél tovább tűnődött, gondolkozott, annál inkább nem tudta megérteni, hogy is történhetett, mi lehetett az oka annak, hogy az ő nevelt fia, a Sándor, akire ő olyan büszke volt, miért hagyta ott a kollegiumot, ahol anynyira bálványozták, amelynek dísze, dicsekvése volt.

De hát hol lehet most? már hetek múltak el azóta, hogy az a szomorú levél megjött, amely azt a gyászos, megdöbbentő hírt hozta: Kércsey Sándor eltűnt. Először meg se értette az öreg bibliás ember, mit jelent ez. De azután irtózatossá harag vett rajta erőt:

— Biztosan elment a kóbor komédiásokkal. — És nekem még csak nem is irt!? Mekem, akinek köszönheti az életet; aki fölemeltem a sárból az eldobott drága követ és kicsiszoltam! Óh! ha most itt volna darabokra törném s visszavetném a sárba. — Ilyen hálátlan a világ; akit legjobban szerettem, az is csak hideg, mérges kígyó volt, amely a legfájóbb sebet harapta szívemen. Ezt a haragot azonban nagy vágyódás váltotta fel.

— Borzasztó sejtelem támadt a lelkében: „Hátha, hátha meghalt?! . . . És nem merik tudatni vélem . . . Hiszen tudják, mennyire szerettem. . . . Vágy megölte magát és nem lelik. . . .

Ezt hitte legkevésbé, mégis ettől félt legjobban, ez gyötörte most is.

— De hát miért?

Minden egylet pénzét ő kezelte, de abból nem hiányzott soha egyetlen fillér sem! . . . A lányok után soha sem futott. Pedig de szép fiú volt, Büszke, magas homlok, lélekbe látó, ragyogó szempár. És olyan tiszta volt mindkettő, hogy rajtok az ő lelkébe is be lehetett látni. És micsoda termet! Nem volt nála sudarabb és délcegebb Libanon cidrusa sem.

Addig merengett az öreg, míg szemei könnybe lábbadtak. De csudálatos hatásuk volt a könnyeknek. Láta rajtok keresztül azt, akiről gondolkozott. Először csak nézte, bánúta. Valóság-e ez, vagy a képzelet játéka? De mikor az megszólalt halkán, alázatosan: „Apám!“, az ő ajkairól mennydörgésszerűen hangzott a kiáltás: „Fiam! te vagy?!“

Odarohant hozzá; agyonölelte, összecsokolta. Aztán leültette és a kérdések ezrével, rohanta meg: „Mért mentél el? Hol voltál? Hová mégysz? Mit akarsz?“

A fiú lassan, szégyenkezve, vontatottan felelte: Nem tudom.

— Mit nem tudsz?

— Hová menjek, mit csináljak?

— Maradj itthon.

— Nem maradhatok.

— Menj vissza a kollegiumba.

— Nem mehetek.

— De ha én mondom, visszemégysz! Eddig csak kértelek mindig, most már parancsolok. Jusson eszedbe, hogy mivel tartozol nekem. Én adtam a neveltetést, én tettelek azzá, ami vagy, én öntöttem beléd a lelket.

— Cserébe adtam mindezért boldogságomat.

— Hogyan? Nem értelek. — Hiszen még csak most lehetnél boldog; te rajtad áll, hogy az légy.

— Soha.

— Hát miért nem? Mit csináltál? Miért vagy olyan nagyon boldogtalan? Ezt szeretném tudni.

— Hosszú, nagyon hosszú története van ennek. Valamikor, nagyon régen, amikor még a dombtetőkön és az erdőszélén bárányokat legeltettem, amikor nem volt senkim itt a földön: óh! akkor boldog voltam, mert szentül élt bennem az a hit, az a tudat, hogy fenn az égben van az én gondviselő édes atyám, aki az ő szerető fiával állandóan reám függeszti szemeit. Óh akkor az imádság a hetedik égbe emelt s meggyógyította szívem bánatát. És most? Sóvár, pusztá az én lelkem, mint Lybia végtelen sivatagja, amelyben csak a kétségbeesés orozlánjának ordítása, a késői bánat sakáljának és a keserű önvád hiénájának üvöltése hallatszik.

Azt mondták, legyek az Isten szolgája. És az én lelkem örömmel telt el, hogy egész életemet annak szentelhetem, aki gondot viselt reám a porban, aki fel-emelt onnan. — És kerestem, kutattam, hogy ismerjem őt színről-színre; őt és az ő szerelmes fiát, akinek jószágon örökös szemeit mindig fejem fölött éreztem. Kerestem nappal, kutattam éjjel — és én nem találtam sehol. Csak szó volt róla a könyvekben, de őt magát, az Istent, akit én egykor oly hön imádtam, akit én nekem predikálnom kell, — nem találtam sehol.

Azután kimentem a természetbe, hogy ott keressem. Amikor éltetően mosolygott le a nap, amikor

holdsugaras éjszakákon a csillagseregek tündérmeséket suttogtak a földnek; vagy amikor sötét, zivataros, borzalmas éjféleken az orkán el akarta söpörni ezt a sárteket, amikor úgy dörgött, zúgott odafenn a lég, mintha világok vittak volna egymással vad, bősziült csatákat és a villámok áttörve az égbolt iverit ki akarták taszítani poshadt helyéből ezt a félelmében összezsugorodott agyaggolyót: ilyenkor ott járkáltam a folyó partján, vagy álltam a remegő bérctetőn és hallgattam az Isten szavát, de nem hallottam, csak a könyvek beszédit, meg a tudomány hangját

Haza futottam ilyenkor és imádkozni akartam, de nem tudtam, . . . csak sírtam keservesen. Sírtam azt a rég letűnt boldog időt, amikor én gyermek és tudatlan voltam, amikor én hinni és imádkozni tudtam.

A fiú zokogott, az öreg lelkész szemeit törölgette.

— Ugy történt aztán, hogy egy ilyen éjszakám után ott hagytam mindent, szakítottam egész jövődő pályámmal. Nyakamba vettem először az országot, majd a világot. De vissza kellett jönnöm; búcsúzás nélkül nem mehettem el örökre. És most itt vagyok.

Hosszú idő telt el, amíg az ősz ember ajkai abban hagyták a vonaglást és gondolatait rendezni tudta:

— Most már ne mondok: menj vissza. Ha a tudomány rabolta el hited világát, igyekezzél abban vigaszt és boldogságot találni; — és nem fogsz sirni azért, mert tanultál. Nem kívánom, hogy aztán egy gyötrelmeteljes életpálya egész folyama alatt keserű váddal gondolj reám és emészd önmagadat. Bárcsak hamarabb láttam volna leled forrongását! Most tégy legjobb belátásod szerint; sorsodat teljesen kezeidbe helyezem.

* * *

És elment, hogy nagy csalódására, ábrándulására balzsamot találjon.

Sokáig hírt sem hallottak felőle. Csak évek múltán beszéltek hazajött kenyérkeresők (sokan kincskeresőknél mondják őket), hogy él ott a tengeren túl, az újvilágban egy mérnök, aki hegységeket rombol, mélysegeket temet, rengetegeket irt, tengereket szárit, városokat épít, országokat boldogít. Különösen honfitársai beszélnek sokat csodás jószívről.

De az öreg pap ezeket sem hallotta. Ha hallotta volna, biztosan tudta volna, hogy kiről szólnak.

Egy napon azonban levelet kapott. Nagy, össze-tört, messziről érkezett levelet. Száraz, reszkető kezeivel majdnem összetépte, amíg felbontotta.

Amint elolvasta, még egyszer akarta olvasni; de nem tudta. Könnycsolytak a szemébe és csak úgy magában motyogta:

— Apám! boldog vagyok. Most már nem sirom vissza multamat. Népek boldogítása az én boldogságom. És mindennek forrása a szent tudomány, amit tenéked köszönhetek, Óh bár csak minél előbb csokolhatná érette áldott kezeidet örökre hálás fiad.

Nagy Lajos.

Románc.

*Eresszen el engem, édes anyám lelkem.
Szőke Tisza partján kis keszkenőt leltem.
Szőke Tisza partján, jól tudom ki hagyta.
Elmegyek utána . . . meghalok miatta.*

Keéky Béla.

NEKROLÓGOK.

Dr. Zsindely István.

1906. szept. 23.

A mi gyászunk a léleknek őszinte gyásza. Fájdalmunk mélységes mély. A tudásnak, a szorgalmas munkának, az erős kötelességérzetnek, a jellemzilárdságnak apostolatát siratjuk.

Dr. Zsindely István meghalt. Korán hunyt el. Korán mi ránk, korán a nemesen szolgált tudományra, korán az egész emberiségre nézve!

A mi gyászunk a léleknek őszinte gyásza.

A mulandóság élénk érzetének, a megsemmisülés gondolatának szédítő párkányán állunk. — Dermedten, fázva. Iszonyodva láttuk összeomlani a testet, a sorvasztó betegség által mogroncsolva. Szívtépő fájdalommal láttuk engedni a halál makacs hívó szavának azt, kit szerettünk és becsültünk.

És elrabolta tőlünk ez akaratos szörny a talpig embert, a kikezdhetlen becsület mintaképét.

Hogy *kit* vesztettünk benne? Nemcsak azt, akihez tanulni jártunk. Nemcsak a mestert, aki vezetett. Hanem még ennél többet. Elvesztettük az ő férfias, egyenes, nyílt, de azért mindig finom magatartásának, művelt intelligenciájának közvetlen varázsát, jótékony hatását. Ez már csak hálás szívből fakadó emlékezetünkben él és hatásában gyöngülni fog az idők szakadatlan ostroma alatt.

És hogy *mit* vesztettünk benne? Sokat, kibeszélhetetlenül sokat. Tudományát, melyről a tartalmas mult és a termékeny jelen mellett csak a reményteljes jövő számolhatott volna. Szellemét, mely, mint a kincsel terhelt hajó, mélyen úszott a felszín alatt. Ragaszkodó, meleg emberszeretetét, mellyel csak boldogítani tudta azokat, kik környezték, kik érintkeztek vele. Munkakedvét, tettejét, kiváló képességeit, hazaszeretetét, megannyi becses erkölcsi tulajdonságokat, miki őt valóban *public characterre* tevék.

Mindent, mik hallhatatlanságot biztosítanak számára.

Tehát csuda-é hát, ha a mi gyászunk a léleknek őszinte gyásza? Csuda-é, ha sirunk s ha fájdalmunk mélységes mély?

Nem és czerszer nem. Sőt annak így kell lenni és másként nem is lehet. Csak szomorú, de természetes kötelességünket teljesítjük, mit a hála és emlékezet parancsolnak, ha lélekből gyászoljuk, szívből megsiratjuk.

Kegyeletünk eszerint nem más, mint a halálban is megbecsülése annak, kit életében szerettünk és tiszteltünk.

És ha meg is kell nyugodnunk a változhatatlanban, azért ápolnunk kell magasztos emlékét, szeretnünk kell őt és emlékeznünk kell ő reá hálával, szeretettel!

Éljen köztünk sokáig neve s áldott emléke!

K. F.

Balázs György.

1906. július 10.

Egyet suhintott a halál s kidőlt a sorból egy: Balázs György meghalt.

Mikor még közöltünk volt, mikor még nem égette homlokára az enyészet eljegyzése sáppadó pecsétjét, velünk együtt készült elő arra a hosszú, nagy útra, amelynek annyi a gúnyja, — amely annyiszor játszik dönthetetlen erejével a küzdő harcossal, amely áldásában is átka az embernek: az életre

Az élet! Maga a boldogság és a küzdés együtt; hitvány, gyarló elődje a halálnak: az örökéletnek. Előjátéka, hitvány prologusa a túlvilági létnek, mely olyan felségesen megdöbbentő nagy tragédiával kezdődik, amely másokat kétségbe buktat, de amely tragédia annak, ki lejátsza csak egy szelid álomba-szunnyadás.

Te néked is az volt Balázs György! Te is befejezted az élet nagy komédiáját hirtelenül és ifjan, mint akinek szívében több a fájdalom, mint a vágy. Lerogytál ott a földi boldogság szent Nébó hegyének ormán, hova izzadva, fázva jutottál; kihűlt a szíved akkor, midőn az elért cél boldogító tudatának még csak egy-két eltévedt sugára melengethette azt; itt hagyta a téged gyászolókat akkor, amikor a benned élt és táplált reménységnek gyümölcsét még nem érlelhette meg egy munkás ifjúság; összerogytál a boldogság előpitvarában szomorú szívvel, kimerülve, kiégve abba a nagy küzdelembe, melyet oly sokáig vívott elled a fekete halál!

De lelked ifjúnak maradt még a halálban is, — tested megtörte a szenvedés, a kín; tested megvonaglott a gyilkos tusába, de a lelked csendes, szelid volt akkor is, mint zúgó viharban az üldözött madár.

A lelked az a jó, az az áldott, a kínok tüzeiben is az volt, ami akkor, mikor még szenved fényességét nem árnyékolta be a hűvös alkonyat. Szeliden, csöndben aludtál el, azzal a hittel, hogy minden éjszakára van fölvirradás.

Lesz fölvirradás! Semmi sem vesz el: a te életed sem! Nincsen örökös tél, nincsen örök halál! S ha nyíló kikeletkor a megcsúfolt remények fehér virágai kéklő Meszesalján majd kihajtanak, s lombot hoz újra egy virágos hant fölött szomorú temető szomorú fűfája: az újra feltámadt természet örök életében kihajt a lelkünk új reménye is.

Hiába rombolsz hát te csontkezű lovag, hiába raboltad el az Úr egy leendő szolgáját, hiába vigyorogsz a gyász fölött, mi szívünkre szállt: hazug vagy, mint a délibáb, nem hiszünk neked.

Olyan vagy, mint a délibáb: csak annak vagy, ki messziről néz s aki hozzád ér, annak eltűnsz. Olyan vagy, mint a délibáb, hol zöldebb a mező, dalosabb a lég, mint másütt . . .

A te sirod felett is, szívünknek egy része, jó barát, illatosabb virágok hajtanak; egy megrabolt ifjúság édes, szelid álmaiból nőnek ki azok s szívünkben élő emlékek könye öntözi.

Isten veled! Aluvásod legyen olyan, mint az életed volt, legyen csöndes, legyen szelid. Legyen folytatása megszakadt életednek, mely korán véget ért, mint a hulló csillag, mint korán megfagyott tavaszi virág.

L. S.

Komoróczy Sándor.

1906. szept. 6.

A végpontnál megdöbben a hívő; kételkedni kezd a bizó lélek! Miért van enyészet a földön?! Válaszképpen szétpukkan egy meteor az égen s a sistergő, fényes égi test behull a csunya föld hideg sarába. A tavasszal még zöld levél fáradt lebegéssel esik le a földre, mintha mondaná: látod a természet felett az enyészet kérlelhetetlen ura zsarnokoskodik s te is a természet porgyermeke vagy!

Jól van! Abban megnyugszom, hogy az őszi szél deres csókja megöli az anyaföld édes gyermekeit: a vadrózsát, a liliumot, a szegfűt! Ők nem panaszkodhatnak, mert éltek! Parányi céljukat elérték, hivatásukat betöltötték! Csókolódtak a napsugárral; fürödtek a harmatcseppben; illatukkal megrészesgítették a tarka szárnyú pillangót, a zümmögő méhet; a nap csókja alatt keblükben maggá érett a szerelem s most meghasadt szívecskéjükbe beletemettek a jövő reményeit s melegágyai lesznek egy új életnek . . .

De honnan vegyük a vigaszt egy ifjú koporsója mellett, akit az élet elején állított meg az enyészet angyala? . . . Véghez ért a pályád! szertefoszlott az a sok szép álom, amit a jövőhöz fűztél! Mosolyogva hagyta itt bennünket s most sirva állunk meg koporsód felett! Még egy pár hónappal ezelőtt együtt daloltál velünk — dalról, szerelemről s most? . . . Elnémult már a dal, a pajzán hangok egy halotti ének szelid akkordjaiban csengnek vissza újra s kísérnek téged az anyaföld sírölébe.

Uram engedj meg, hogy a baráti lélek kételkedni mer a te igazságodban! Legyen meg a te akaratod! De ha már így akartad, adj nekünk vigaszt is hozzá; neki pedig csendes pihenést, édes álmokat! Hints sírja felé sok szép virágot, hisz' míg köztünk élt, szerette őket! Küld el hozzá a kis pacstírtát, hadd dalolja el minden balzsamos tavasszal azt a régi nótát! susogj, susogj hulló levél; takard be sírhantját; mond meg neki, hogy emléke élni fog örökké, — hogy nem felejtjük el soha . . . soha . . .

Cz. F.

Levéltöredékek.

I.

*Ha tud még visszaemlékezni:
Boruljon könybe szép szeme . . .
. . . Most hullott le a legszebb csillag . . .
Elhangzott a legszebb rege.
Egy hattyudall sír még a hárfa . . .
S kihalt a szív, mely visszavárta . . .*

*„Valóra válik még az álom . . .
. . . Kis ibolyám . . . csak várjon . . . várjon . . .”
Igy daloltam, ép most egy éve.
S most másért dobog szívecskéje.
Új álmokért könnyen felejtett:
Dalt, rajongást, üdvöt, szerelmet.
Oh, de én sokszor megsíratom!*

*Hiszen szeretem végtelen . . .
Mint egy száműzött, bünnös angyal
Dermesztő, gyászos éjjelen
Visszasír a szép, vesztett égbe . . .
. . . Az én lelkeim úgy zokog érte . . .
Almadozom a szép tavaszról,
Mely végkép elhervadt nekem.
Oh jöjjön vissza! Várva várják:
Rajongás, hűség, szerelem . . .*

II.

*Talán maga kérte az Istent,
Hogy feledjem szép csöndesen.
Tán szép szeméből jött egy sugár,
Hogy felgyujtsa bús éjjelem.
A multból most már nem fáj semmi,
De hogy is tudtam elfeledni,
Üdvét, szerelmét, régi álmát
A lelkeim elsíratva már.
. . . A legszebb virág enyém újra,
Rám ragyog a legszebb sugár.
A változásom megbocsássa,
Dalos lelkeim orgonafája
Virágait már másnak szórja,
Más pirul a „szerettek“ szóra.
Egy szebb világból küldött álom
Vigasztaló kis virágszálom.
Mézes ajka a legszebb rózsá,
Mintha csak a magáé volna.
Az én édes kis eszményképem
Üde, bohó, mint maga épen.
Szívecskéje ártatlan, égkék,
Rabul ejtett örökre . . . végkép . . .
Boldog vagyok . . . bohó, szerelmes.
Hát maga boldog? Végtelen?
No lássa, lássa én magára
Most is visszaemlékezem.
Hisz' oly szép is volt az az álom.
Tisztán . . . fehéren . . . halaványon,
Visszafénylik most is reám . . .
Ha a mult rózsaszín ködéből
Felém mosolyg egy kis leány,
Virágerdőben jár a lelkeim,
. . . Szebb eszményképre most se leltem . . .*

*Azt az elszállott aranyfelhőt,
Azt a gyönyörű álmomat,
Nem bántam meg, hogy megsíratam . . .
Tán azért lettem boldogabb.*

*Nem untatom már . . . Isten véle.
Mindörökre . . . Nem . . . mégse . . . mégse.
Ne találkozzunk soha többé?
A lelkeim erre elborul.
Találkozhatunk? . . . Isten véle!
Erzsike éljen boldogul.*

*E sok mosolygó bohóságot
Nem veszi tán tőlem zokon?
Tudom . . . tudom megbocsát értük . . .
Kis kezét sokszor csókolom.*

Keéky István.

Sereghy uram feltámadása.

Nagylétai Sereghy uram nemesi curiája tekintélyes részét foglalta el a Kovács-utcának. Ide vonult a jó öreg a terhes vármegyei szolgálat után, amelyet, becsülettel teljesített 30 álló esztendeig. Áldott jó felesége már régen elköltözött ama jobb hazába, gyermeke nem maradt, a házat és Sereghy uramat egy régi hű cseléd gondozta. Az örökké vidám, tréfás öreg urat mindenki szerette, de különösen a diákok, kiket gyakran elvezetett királyhegyi pincéjébe. Majdnem mindennapos vendégek voltak nála a kórus tagjai, a kiket annyira szeretett, hogy ha egy-egy szereplését nem hallgathatta meg, hetekig elsopánkodott felette.

— Hej-hej fiaim — szokta volt mondani, midőn elgyönyörködött a kántus szép éneklésében — csak azt szeretném meghallani, hogyan fogtok majd az én temetésemen énekelni?

Már pedig azt tőlünk ne hallja meg Sereghy bátyánk — mondogatják rá a fiúk — majd csak a mi fiainktól!

Azután rázendítette a kar az öreg kedvenc dalát, amit ő is velők dudolt, s bizony belátta ilyenkor, hogy jobb mégis élve hallgatni a szép nótákat, mint akármilyen bájos syréni éneket ott a koporsóban...

Hanem a dolog nem maradt annyiban. Volt az öregnek egy közeli rokona — Halászi Barna — vidám, eleven fiú, akit az öreg nagyon szeretett és végrendeletében őt tette egyedüli örökösévé; a híres pataki kórusnak abban az évben ő volt az elnöke. Egy napon együtt sétálgatott az öreggel és megemlítette neki a múltkori óhaját.

— Hát persze, hogy szeretnék meghallani Barna öcsém — mondja Sereghy uram nevetve, — de már csak inkább elevenen, még pedig holnap este. Azt hiszem tudod, hogy holnap fogom elérni életem 62-ik májusát, s ebből az alkalomból szeretnék egy pár jó nótát hallani.

— De nem minden cél nélkül említettem most a multkori kívánságát bátyámnak, hanem én kivihetőnek is tartom azt és...

— No öcsém ne bolondozz, tán csak nem akarod, hogy erővel elpatköljlek?

— Ejnye-nye félre ne értsen bátyám, egy jó tréfára gondoltam, ha elfogadná!

— Ki vele öcsém hát szaporán!

— Úgy lenne a dolog, hogy mi holnap reggel elhíresztelnénk a bátyánk halálát, s bátyám belefeküdne egy koporsóba, este aztán eljönnénk a kántussal virasztani és halhatná bátyám a sok szomorú éneket, mert azok mind szívből fognak énekelni, mivel a tréfába nem lesznek beavatva csak én meg Balog Pista. Így virasztunk aztán egész éjjel. Hogy pedig meg ne szomjazzon bátyám se, a kulacsot is oda helyezzük a koporsó háta mögé, s majd ha kiszáradt torokkal át-át mennek a szomszéd szobába az énekesek, bátyám is meg-meg huzogatja a csutorát, vigasztalására túlvilági életének. Másnap aztán végig sétál a kollégium előtt, lesz nagy ámulás és csodálkozás.

— Helyes Barna, megtréfáljuk egy kicsit Patak városát, csak egészen komolyan kell csinálni, hogy el ne romolják a jó tréfa. Koporsó van is a padláson, tudod még a szegény Mari nénédnek csináltattam, de hát kicsi volt a lelkem jó feleségemnek, így aztán megmaradt, gongoltam, ha már megvan jó lesz nekem, én úgy is kisebb vagyok mint ő volt szegény... Hanem

még egyet kötök ki, azt, hogy a csibukot is oda tegyék a kulacs mellé, mert még csakugyan elepednék utána.

Ez alatt alkonyodni kezdett s a beszélők azon vették észre magokat, hogy a „Kutya-kaparó“-n is jóval túlhaladtak még egyszer jól megbeszélve a holnapi dolgot.

*

Másnap reggel villámként futotta be a hír a várost, hogy meghalt az öreg Sereghy. A diákok nem akarták hinni, hiszen még tegnap este is egészen vidáman látták, amint elsétált gombos attilájában a kollégium előtt, csak midőn öcscsét Barnát szomorúan lecsüggesztett fővel látták kijönni a halottas házból, akkor győződtek meg a gyász hír valóságáról.

Barna egész jól játszotta szerepét, pedig majd kipukkadt a nevetéstől, mikor hallotta a sok sopánkodást.

— Hát csakugyan nekünk kell eltemetnünk — síránkozott Balog Pista, ki az egész tréfába be volt avatva, s ha össze-össze nézett Barnával, alig tudták megállani, hogy egymás szemeközé ne neveessenek

A megboldogult végakarata szerint a kórus elment virasztani. Minden egészen jól volt elkészítve. Ott feküdt az öreg a tisztaházban elhelyezett ravatalon mozdulatlanul. bár ha jól megfigyelte volna valaki, bizony beláthatta volna, hogy ez nem halott. De hát ki is gondolna a koporsó mellett tréfára. Hogy aztán a gyász egészen teljes legyen, a régi hű cseléd, az öreg Borcsa néni is ott jajveszékelt egy szegletben. A kántus búsan kezdé rá: „Búcsút vennem, el kell mennem e földről nékem.“ — Barna ott állott a koporsó mellett; jól bezappanozott szemeiből csak úgy hullottak a könnyek, midőn már vagy a 4-ik gyászeneket zengedezték, gyenge legyintést érzett a kezén, — no az öregnek kéne valami gondolá jó lesz kivonulni. — Az ének végeztével át is mentek a másik szobába, a hol egy nagy asztal görnyedezett a sok jó enni-inni való alatt.

— No fiúk — szól Barna — most már vagy egy félórát pihenjete, egyeteket, igyatok, maga pedig bement Baloggal együtt az öreghez, kivel aztán sűrűn kezelgették a kulacsot, s fújták a füstöt.

Na öcsém — mondja Sereghy uram — nem adom sokért ezt a jó tréfát, hanem gyakrabban igyatok, mert már az előbb is oly száraz volt a torkom, hogy egészen elpedtem a nagy szomjúság miatt.

Mire a kulacs egészen kiürült, Sereghy uram nyugodtan feküdt vissza a koporsóba. A fiúk is beiszogattak ez alatt úgy, hogy egészen jó hangulatba jöttek vissza a halottas szobába, már a mennyre a helyezett komolysága megengedte. Áhitattal álltak körül a ravatalt, nézve a megboldogult öreget, kinek az arca sem olyan, mint más halottnak. A kántus aztán megint rázendített egy pár szívettépő énekre, ami Borcsa néni annyira elérékenyítette, hogy a nagy fájdalomtól megsemmisülve elaludt.

— Te Barna — szól az ének végén Balog, magához intve Halászit — a borunk már elfogyott, nézz csak utána a pincekulcsnak, mert megszomjazznak a fiúk, azután az öregnek is kell még a kulacsba

Barna csakugyan nekiindult a kulcs keresésének, azonban sehol sem találta; ijedten jött be a ravatalos házba, hol a kántus még mindig énekel. Barnának most már nagyon bús kinézése volt, sokan azt gondolták, hogy sírni volt ki, s vigasztalni kezdték: Ne búsulj Barna, hiszen úgy sem sokat használ az már szegény öregnek, nyugodj bele a sors akaratába.

De Barna sehogysem volt vigasztalható, hanem

zokogva borúlt szeretett bátyja testére: Óh én szeretett bátyám itt hagytál bennünket, elköltöztél ama szebb hazába, ahol boldog vagy úgyan, de mi annál boldogtalanabbak, — mivel nem leljük a pince kulcsot. — Ez utóbbi szavakat már csak suttogva mondta az öreg fülébe, mire az öreg Sereghy majd elkacagta magát. Balog mindjárt belátta, hogy mibe sántikál Barna, így jónak látta zokogó Barnát körülálló fiukhoz szólani: Fiuk menjünk át a másik szobába, hadd keseregje ki magát szegény Barna.

Alig, hogy betették az ajtót az öreg kacagva ült fel a koporsóban, úgy hogy Barna jónak látta egész fortissimo zokogni, hogy meg ne hallják a jóízű nevetést.

— Ezt ugyan jól csináltad Barna öcsém — szolt végre magához térve a nevetéstől — hát a pincekulcsot nem leled, hiszen ott van a kabátom zsebébe a fogason, csak vigyázzatok a szívásnál, aztán a kulcsot se hagyjátok üresen.

Lassanként eljött az éjfél, a bor is felkerült a pincéből, de Barna úgy bekóstolgatott odalent, hogyha nem tudták volna a fiúk, hogy a mély fájdalomtól van úgy ellágyulva, hajlandók lettek volna azt konstatálni, hogy a fiú bizony már jól felöntött a garatra.

Mig a fiúk odabent iszogattak Sereghy uram is meg-meg emelgette a kulcsot s kiégetett egy pár csibuk dohányt.

A jó bortól a torkok mégjobban megnyitak, Sereghy uram egész lelki gyönyörrel hallgatta a remek dallamú énekeket. Mikor már a közepén járt az ének fenséges harmóniában zugva a szobában, s kint is messze elhangozva a csendes éjszakában, Sereghy uramnak annyira csavargatta valami az orrát, hogy visszatartóhatatlanul dördült el a szobában két hatalmas tüsszenítés. Úgy, hogy a koporsó is megrecsegett belé, a mellé állított kulacs pedig nagy robajjal zuhant a padozatra, kiengedvén magából a még benne levő drága bort...

A gyászének megszakadt s a kórus tagjai halott-halványan meresztették szemeiket a feltámadott halott felé, ki kezét kinyujtva a koporsó mellett levő zsebkendő után, valóban ijesztő benyomást tett a jelenlevőkre. De csak egy pillanatig álltak ott, amint látták, hogy a halott kifelé kezd kapaszkodni a koporsóból, hanyat-homlok rohantak ki a halottas szobából, ott hagyva kalapot, énekes könyvet, mindent.

Az öreg Sereghy, Barna és Balog kitörő kacagással gyönyörködtek a kórus vad futásában, majd utánuk szaladva igyekeztek visszatéríteni őket. De azok reá se ügyeltek a hívogató szavakra, sőt azt gondolva, hogy Sereghy uram szelleme üldözi őket még nagyobb futásnak eredtek. A nagy zsvajra Borcsa néni is felébredt, s a midőn meglátta a jóízűen nevető Sereghyt, nem tudta ébren van-e, vagy álmodik. Jó kálomista létére annyira hánytá magára a keresztet, hogy a ruhájában kis hijja, hogy kárt nem tett. Csak nagy nehezen tudták vele megértetni az egész tréfát, de azért egy pár napig közeledni is alig mert Sereghy uramhoz.

Midőn a tréfa kitudódott, mondanom se kell talán, hogy a város mily jól mulatot Sereghy uram feltámadásán, aki bár nem egészen igaz, de sokszor temettette el magát az ő szeretett fiai által.

Nola.

A költészet az életfájából kimetszett koldusbot,

Makay Emil.

Öt év után.

*Ötször hullt el a rózsza szirma,
Ötször fakadt virág a fán,
Ötször jött büvös, szép tavasz
A jégvirágos tél után...
Azóta áldó emlékednek
Varázsa kísér útamon,
Mely boldoggá tévé hajdanta
Elröppent, tiint gyermekkorom.*

*Emlékezem. Bús őszbe hajlott
A megfosztott, a pusztla nyár,
Elszállni készült más hazába
A fecske és a gólyapár:
Egy belső ösztön s lelkem vágya
Kis városodba elhozott,
Hol fülembé sügták szép neved
Az utcák és a házsorok.*

*Te akkor még kis leány voltál.
Le volt eresztve dús hajad
S én bolond szívvel szőttem rólad
Gyermekes, bohó álmokat.
Elvitt a vágy házatok felé,
Istenem, hányszor egy napon?!
Mert szerettél s én szerettelek,
Szerettük egymást angyalom!*

*S hogy megtértem most öt év után,
Szemembe könny gyűl csöndesen
Abrándos első szerelmemnek
Emléke száll át lelkemen.
Körülveszen sok édes álom,
Mint illatár a rózsától
S a régi lángot újra érzem
Epen úgy, mint öt év előtt...*

László Sándor.

Yartin József: „Ötödik evangélium.“

Élt kétezer évvel ezelőtt itt a földön egy ember, akiről az mondatott, hogy istennek fia, aki látta az emberek között lévő nagy különbségeket és meg akarta azokat semmisíteni azért, hogy egymás iránt való szeretetet plántált szíveikbe. De kora nem érthette meg tanításait és a hálátlan tömeg keresztfára feszítettte. Isten pedig fölragadta őt és jobbjára ülteté. Volt idő, amikor nagyon sokan várták visszajövetelét. Akkor nem jött. Most, amikor nem várta senki, leszállott újra szenvedéseinek régi színhelyére, a bünöktől sulyos földre a fényes mennyországból. És látja újra a régi, az örök harcot a szegénység és gazdagság között; lát sokakat a fény, a kincs, a dicsőség hegyórájásain ülni, és lát milliókat a nyomor, a szenvedés, a sülyedés feneketlen völgyében trespedni. És látja, hogy az embert miként vezeték félre, miként zsarolják ki, miként viszik gyilkos háborúba — az Ő nevében.

Es fájó szívvel, megszmorodott lélekkel elindúl második megváltó útjára. Prédikálgatja az emberszeretetet, az egyenlőséget, a szabadságot — még a hit terén is. „A bibliák és törvények az ezek csinálmányai a milliók elnyomására és kifosztására!“

Krónika.

Amint végig halad Német-, Olaszországon, a proletárok seregei fanatikus rajongással várják, követik és imádják. A hatalmasok remegnek tőle és félelmükben börtönnel, tébolydával fenyegetik. Mikor bevonul az Örök városba, útja diadalmasabb, mint akkor, két ezer év előtt a virágvasárnap. Az emberiség ezredéves testi, lelki sebei felszakadnak és Ő tőle kérnek balszámot. A lelkekről levert, szétzúzott bilincsek az alkotók fejeihez röppülnek. Es San-Pietro széke ingadozik. Ekkor elküldték hozzá a bibornokok a titokzatos Rampollót aki azt kérde tőle:

„Miért bántasz minket, hiszen mi épen a te vallásodat hirdetjük?”

„A ti vallásotok már nem az én vallásom. Az én vallásom: a szeretet vallása. Ha azt hirdettétek volna, nem ismernék az emberek a nyomorúságot és a háborúkat. És nem szállott volna a nyomdokotokba éhínség és halál. Mert semmiképen nem én szenvedtem legtöbbet a földön, hanem azok, kiket kínpadra és máglyára vittetek — az én nevemben!”

Es amikor a bibornok elment tőle, nagy félelemben volt önmaga miatt és a Pontifex miatt,

Most jut eszembe egy kép, melyet valamikor régen láttam. Emlékszem Zichy Mihály festette, s a címe: A Megváltó. Az előtétben áll egy isteni arcú s magatartású férfiú; körötte lelkes bátor emberek. Kezének egy legyintésére összeomlik a Vatikán, s a lelkek rabszolga-főnökének dűledező székével csuhás bérencek menekülnek.

Most, amikor olvasom e könyvet, úgy szeretném itt benne látni azt a festményt; olyan felségesen ilusztálná ezt a részt. De mégse. Azon a képen a szabadgondolat zsarnokai, az igazság börtönőrei csúfosan megfutamodnak. Az ötödik evangélium Mestere pedig keservesen tapasztalja, hogy őt nem érti senki. Akik megértik, azok is félreértik. Belátja, hogy az emberiséget csak önmaga válthatja meg. És senki más; lett légyen az bármilyen zseni, világdaemon, avagy istennek fia. Itt hagyja hát a földet, rábízva azt a fejlődésre. Két tanítványának, a költő Zenonak és a publicista Erasmusnak pedig szívökre köti, hogy csak a szeretetet prédikálják szüntelen.

Ezt is így olvastam én az Ötödik evangéliumból; vagy nevezhetnénk Uj evangéliumnak, vagy Revidált bibliának. Ha Önök elolvassák, másképen fogják elolvasni. Mert mindenki másképen lát és másképen hall. De hát hiába festeném én le a tengeri vihart, Önök nem ijednek meg, ha csak nem látják. Ebben a könyvben pedig színről-színre látni azt az óriási vihart, melyet a társadalom tengerén az égető szociális kérdések vertek föl.

Gyönyörű kritikája e könyv a Jézusi és mai kereszttyénségnek, a munkásság és kapitalizmus harcának. És éles elmével mutat arra, hogy a társadalmi problémákat sem paktumokkal, sem vallásos fogásokkal nem lehet megoldani. Nem, senkinek, még egy Krisztusnak sem! De ne csüggedjünk el! Csak hadd haladjon tovább az emberiség a fejlődés útján; előbb-utóbb ki fogja vívni jogait és szabadságát. De csak ha megküzdött értők, csak akkor lesznek előtte kedvesek és drágák, csak akkor fogja igazán megbecsülni azokat!

Még annyit mondok csupán, hogy az ötödik evangélium nyelve épen olyan zamatos, naiv, és költőiesen egyszerű, mint a négy első-é, — vagy talán még szebb.

N. L.

*Parnass' bércein ha sétálok,
A legnagyobb úr én vagyok.
Magsüvegelnek Homér s Dante
Veraytól éljent kapok.
Sekszipir és Byron hozzám képest
Holmi közönséges zsenik.
De engem egész Patak bámúl,
Hogyha Pegázusom nyertt.*

*Most is a muzsa forró csókja
Perzseli fenkölt homlokom.
Költészetemnek jelmondata
Jó hírnév és kevés haszon.
De elég már, az idő drága,
Belefogok a krónikába.*

*Bölcs Salamon rég megmondotta
„Nincs állandó a nap alatt,”
Pedig a konviktus menüje
Most is változatlan (!!) maradt.*

*Az órákra sok ifjú jár el,
Örül ennek az Alma Mater.
Mert erkölcsi s anyagi érdek:
Hogy hitész s jogász van temérdek.
Sok civilizált ifjút látunk,
Van másfél mázsás óriásunk.*

*De ledőlt Trója s meghalt Danton!
Sírjon a nóta hát a lanton.
Oh! mert örülni nem tudunk,
Kidőlt egy büszke cédrusunk.
Fájó szívének alig hiszi,
Elmegy a népszerű Midi.
Megesalta őt Justitia,
Most Marsnak lesz zordon fia.*

*Egy rokonszenves, barna ifjú,
Nyugalmát sehogysem lelé.
Keble vulkános érzeménje,
Háborgott, mint a Mont-Peleè.
A bicskanyitó cánkó mellett
Belepte a borongó lelket
Színes ábrándok hmpora,
Merészet, nagyot gondola.
(Tiszta, történelmi adat),
Piano-éjzenét adat.
Mosolydús arccal várja . . . várja,
Hogy mikor néz ki szíve álma.
Hajh! de hiába! Vannak pechek
Ifjú szívének hajnalán,
Tíz koronát hozott ki néki
A szobalány . . . a szobalány.*

*Világos a lét problémája,
Fejünkbe csak az üt szeget,
A legkövérebb theologus
Kollokválni mért nem szeret?
Nem kell néki ó-kánon — aber
Érdeklő egy parázs kaláber.*

*Egy nagyratörő jogász magát
Fedák Zsazsának képzele.
Nem gépkocsin, de kerékpáron
Nyargalt, rohant Liszka felé.
Iramlott böszén, mint egy táltos
A dombra fel, a lejtőn le.
Míg egyszer egy szép házott libán
Átgázolt gyilkos kereke.
Nem ment tovább a karika
S kárt tértett a Palika.*

*De mivelhogy nincs cári kosztja,
Az elhunyt libát haza hozta.*

*Ünnepi vannak Tháliának . . .
A „színház (?)“ szüntűtig tele.
Melyről melleleg megjegyzem :
Nem Steindl Imre remeke.
Mert hát bizony lehetne „besser“ (kisegítő rím),
Csakhogy spórol Pinkász Feldmesser.*

*Lenne még thémám mázsá számra,
Hitzler, Saifulint földhöz vágta.
Eltűnt egy heidelbergi káté,
Kóruselnökké lett a Máthé.
Trepov ur az „ipart“ beadta.
Muszkahonhan zúg a vihar,
Remeg a cár . . . de boldog Guttman,
Virágozik a régészipar.*

*De némúljon a lant. Pang az eszme,
Búcsúzhat a múzsák kegyence.
Hasábjain a jövő számnak
Egész biztosan viszontlátanak.
Több fenkölt eszmém megjelen'
Étvezhetik köllészetem.
Mert a dalnál nincs semmi szentebb,
A Muzsa velünk. Kelt mint fentebb.*

termelte :
Helikohnfi Ármin.

Előfizetési felhívás.

Lapunk jelen számával a 23. évfolyamába lépett. 22 esztendőn keresztül főiskolánk ifjúsága, ha súlyos anyagi áldozatok árán is, de fenntartotta s a benne rejlő erkölcsi töke ápolásáról sohasem mondott le. De, hogy lapunk az olykor-olykor beállt nehéz időben is virágozott, abban jelentős érdemeik vannak lapunk barátainak, kik anyagi és erkölcsi támogatásukat soha sem sajnálták tőle.

E tiszteletreméltó áldozatkészségre hivatkozva, fordúlunk most is hozzájuk s mindazokhoz, akik szeretik az ifjúságot, mozgalmainkat, törekvéseinket jóakarató érdeklődéssel szemlélik és bátorítják. — részesítsék lapunkat anyagilag is pártfogásukba, hogy ifjúsági életben annál buzgóbban teljesíthesse tisztas hivatását.

A „Sárospataki Ifjúsági Közlöny“ előfizetési ára!

egész évre	---	---	---	---	4 kor.
fél	„	---	---	---	2 „

Az előfizetési pénzek a szerkesztőség címére (Sárospatak, széniori hivatal) küldendők.

A „Sárospataki Ifjúsági Közlöny“ szerkesztősége.

EGYLETI ÉLET.

Most, az iskolai év elején, amikor az Egyletek és Társulatok szervezkednek, amikor mély belátású, bölcs professzorok azon tanakodnak, nem jobb volna-e „a lopás és torzsalkodás e fészkeit“ egyenesen betiltani, vagy legalább is levenni rólok az ő atyailag gondoskodó kezeit és az Alma-Mater védő szárnyait? — : aktuálisvá válhatik az is, hogy miképpen gondolkozunk mi az ifjúsági egyesületekről. Hogy ezek a Társulatok szükségesek és hasznosak, azt annyira világosnak gondoljuk, hogy fölöslegesnek tartjuk kimutatni nemcsak az evidens hasznú és realis célokat szolgáló Torna-, Gyorsiró-, Zene- és Ének-egyletekről, hanem az Irodalmi és szak-Körökről is. Hiszen „az ember nemcsak kenyérrel él, hanem Istennek igéjével is“. Egy húsz éves fiatal emberrel nem csupán a studiumot kell bifláztatni, hanem az öntevékenységét is fel kell ébreszteni! Nem is erről akarunk szólni, hanem a berendezkedésről. Mondják, hogy az egyletek évkönyvei csak torzsalkodásról, veszekedésről szólnak. Hát hiszen az élet, a munka mindig csörömpöléssel, zakatolással jár; csak a tespedés, a halál zajtalan! Hogy a pénztári számolások körül mindig zavar és rendtelenség mutatkozik? Hát mondják meg azok, akik ezt szemünkre vetik, hogy hol nem úgy kezelik a közvagyon? De mert az Egyletek ellen indult hajsának főként ez utóbbi kifogás, — vagy mondjuk — betegségi tünet volt a fő oka, az orvoslására ajánlunk egy nagyon ész-szerű és radikális gyógymódot: „Vegye el az iskola a Társulatok tőkeit, törölje el a tagsági díjat és ő utalványozza minden Egylet számára a fentartási és pályadíjakat.“ Ekkor majd megszűnnek a széniori és pénztárnoki zavarok, többen állanak be mindenik Körbe és végül egy fél lépést teszünk mi is a XX. század nagy célja: az általános tandíjmentesség, az ingyenes oktatás felé!

A főiskolai Ifjúsági Egylet.

Összes egyesületeink között ez a leggradiosusabb, mely az egész akadémiai s a VII. VIII. gimnáziumi ifjúságot is magában foglalja, szept. 16-án tartotta első, alakuló közgyűlését. Elnök: Karászy Benő, főiskolai senior; alelnökök: Papp József IV. hh. a theol. egylet elnöke és Keresztessy Ferenc IV. jh. a jogász egylet elnöke. Jegyző Éles István IV. hh.; pénztárnok: Ferenczy Dániel IV. hh.; ellenőr: Cziáky Ferenc II. jh. Bizottsági tagok lettek: Lengyel István IV. hh., Novák Lajos III. hh., Tóth János II. hh., Enyedi Andor I. hh., Keresztessy Ferenc IV. jh., Tóth Elek III. jh., Lőrinc László II. jh., Kukri Ferenc I. jh., Deme László VIII. o. az „Erdélyi Önk.“ elnöke: Bodnár Jenő VIII. o., Szász Imre VII. o. Az ifjúsági közlöny szerkesztősége következőleg választotta meg. Főszerkesztő: a senior hivatalból; felelős: Éles István IV. hh., főmunkatársak: László Sándor II. hh. és Keéky István II. jh. — Ez első gyűlésen jelentette be az elnök — egy hozzá érkezett sürgöny útján, hogy Komoróczy Sándor volt joghallgató, ifj. egyleti tag meghalt. Közgyűlés a temetésre Szekeres László III. és Cziáky Ferenc II. joghallgatókat küldötte ki képviselőül, koszorút is küldvén egyúttal néhai Komoróczy Sándor koporsójára! A második közgyűlés okt. 6-án ifjúsági gyászünnepély tartását mondotta ki. Ez ünnepély iránt a köziskolai szék is érdeklődik s amint halljuk, egy bizottságot küldött ki e tárgyban, melynek

tagjai a közigazgató; a theol. és jogi dékán; a senior; az ének- és zenetanár; és végül az akad. irodalmi társulat és a gimn. Erdélyi önk. kör elnökei.

A Főiskolai Ifjúsági Énekkar.

A *Főiskolai Ifjúsági Énekkar* szept. 12-én tartotta meg alakuló közgyűlését, melyen a tisztikar a következőképpen alakított meg: tanárelnök és főhangvezér: H. Bathó János főiskolai ének- és zenetanár; ifjúsági elnök: Máté Miklós IV. é. hh.; alhangvezér: Tariska Lajos IV. é. jh.; protocantorok: tenor I.: Ferenczy Dániel; tenor II.: Litkey József; bass I.: Novák Lajos; bass II.: Ablonczy László; egyleti jegyző: Novák Lajos.

Az Akad. Ifj. Olvasó-Egylet.

Az *Akadémiai Ifjúsági Olvasó-Egylet* régi jubilaris tanárelnökének Nagytiszteletű Radácsi Györgynek a vezetése mellett szept. 17-én alakult meg, amikor is a múlt év végén megválasztott Mertens Arthur ifj. könyvtároson kívül az egylet hivatalos gondviselőivé választották: Lengyel István IV. é. th. mint ifjúsági elnök; Hegedüs László IV. é. th., pénztáros; Nagy Lajos II. é. th., jegyző; Háda Sándor IV. é. th. ellenőr. Az intéző bizottság tagjai lettek: Pozsga József IV. é. th.; Bálint Bertalan IV. é. jh.; Papp Ferenc III. é. th. Matolay Viktor III. jh.; Tóth János II. é. th.; Cziáky Ferenc II. é. jh.; Enyedy Andor I. é. h. h.; Kossuth Ferenc I. é. jh. Mint eddig, reméljük, hogy most is épen oly eredményesen fogja teljesíteni nemes hivatását Akadémiánk e legnagyobb és legvirágzóbb egylete; amint halljuk, már is csinálják az előkészületet a régen tervezett, nagyszabású Szemere-ünnepélyhez.

A Magy. Irod. Önképző-Társulat.

A *Magy. Irod. Önképző-Társulatot* is felébresztették három hónapos álmából. De úgylátszik, ez a felébredés az utolsó; ha még egyszer behunyja szemeit, elalszik örökre. A tavalyi halálos sebet melyet a rideg közöny ütött szívére, még most sem heverte ki. Van e számára balsam, ha életereje, az ifjúság olhagyja őt?! Csak a hozzá közel állók odadó, szeretetteljes ápolása lelkes buzgalma nyújt némi reményt arra, hogy még ez évben életben marad. Igazán megdöbben az ember, ha látja az időnek ezt a nagy változását. Tempora mutantur et nos mutamur in illis! Egykor ez egyletben „istenfi“-k daloltak; koszorús költők, országos férfiak repültek belőle szerteszét. És most mivé lett?! A fényes, madárdalós nappalra sötét éj borult, vad kietlen, hangtalan éjszaka. Csak gyuladna már a mi számunkra is egy biztató csillag, amely azt üzenné: „Remélni! Remélni!“ Szept. 20-án alakult meg a Társulat a következő tisztikarral: Tanárelnök: Dombó László; ifj. elnök: Farkas Dezső IV. th.; titkár: Tóth János II. th.; jegyző: Nagy Lajos II. th.; aljegyző: Bornemissza József I. jh.; pénztárnok: Okos Gyula II. th.; ellenőr: Fodor Pál I. jh. Bajtársak száma 20. Szegény fiúk! Elmondhatjátok ti is: „Ismérek egy édes, ah árva anyát, Mely bűnak eresztve emésztí magát. Elhagyva, feledve leányaitól...“

A Hittanhallgatók-Egylete.

A *Hittanhallgatók-Egylete* a szept. 22-én tartott közgyűlésen alakult meg. Jézus olplántálta az ő nagy eszméit tanítványainak lelkébe, de azoknak az elterjesztését, egyházának, az „Istenország“-nak a megalapi-

tását az ő letéteményesire bizta. Árpád elfoglalta a Tisza, Duna és a Kárpátok földjét, ennek a berendezése azonban utódaira maradt nagy örökségül. — Így tettek azok is, akik a múlt évben a „Theologus Egylet“-et felkeltették hamvaiból, amidőn megelégedtek a megalkotás érdemével és reánk hagyták nagy bőkezűséggel a munkálkodást. És ha nézzük a lelkesedést, mellyel a theologus ifjak egyletünk iránt viseltetnek, lemondunk arról, hogy az év sikereiben gazdagabb lenne, mint a tavalyi. Az alakuló közgyűlés választása folytán tisztviselőkké lettek: elnök: Papp József IV. é. th., alelnök: Papp Ferenc III. é. th., titkár: Radó József III. é. th., jegyző: Nagy Lajos II. é. th., könyvtárnok: László János III. é. th., pénztáros: Hubay Mihály II. é. th. Az állandó bizottság tagjai: a IV. évről: Éles István; III. évről: Novák Lajos; II. évről: Tóth János; I. évről: Igaz József. — Nem a közeli, a távol múlt képei szolgáljanak követendő példakül!

A Főiskolai Jogászegylet.

A *Főiskolai Jogászegylet* szept. 22-én tartotta meg alakuló közgyűlését, melyen tisztikarát a következőképpen választotta meg: elnök: Keresztessy Ferenc IV. é., alelnök: Cziáky Ferenc II. é., ellenőr: Tóth Elek III. é., pénztárnok: Csendes Győző II. é., jegyző: Kukri Ferenc I. é. Bizottsági tagokká választották: Bálint Bertalan IV. é., Mertens Arthur IV. é., Kapitány Andor III. é., Czelder Orbán III. é., Keéky István II. é., Mertens Alfréd II. é., Bornemissza József I. é., Kossuth Ferenc I. é. — Rendkívüli közgyűlést tartott az egylet szept. 23-án, dr. *Zsindely* Istvánnak, szeretve tisztelt tanárunknak, múlt évi szakelnökünknek gyászos elhunytá alkalmával, melyen az elnök őszinte fájdalomtól remegő hangon jelentette be a gyászos esetet. Temetésén egyletünk tagjai testületileg résztvettek s a sírnál az egylet nevében *Keresztessy* Ferenc elnök bánatos érzelmekkel teljes hangon búcsúzott el a drága halottól, kinek csak teste lesz az enyészeté, de lelke él műveiben, halás tanítványai szívében. Emléke él és melegíti, komoly, lelkiismeretes munkára serkenti a jobbak szívet.

Gyorsírókör.

A *Gyorsírókör* szeptember hó 19-én tartotta alakuló közgyűlését. Bizonyára a haladás eszméjét kiáltotta a cammogó világ fülébe az a néhány lelkes fiatal ember, aki összegyülekezett ama nap délutánján, hogy közös erővel és vállvetve munkálják és terjesszék a kulturának egy olyan eszközt, amelynek nagyrahitottságát — sajnos — még eddig csak oly kevesen látták be és ismerték el. Az egyesület tanárelnöke: dr. Szabó Sándor jogakadémiai tanár; tisztviselői: Háda Sándor, IV. h. h. ifj. elnök; Kirner Bertalan II. h. h., alelnök; Nagy Lajos II. h. h., főjegyző; Molnár Ferenc I. h. h., pénztáros; Bornemissza József I. jh., könyvtáros; Berecz Antal II. h. h. aljegyző. Szerencse és siker kísérje munkásságukat s ne hagyja el őket soha a kitartás és lelkesedés, amellyel hozzá fogtak!

A Főiskolai Ifjúsági Zeneegylet.

A *Főiskolai Ifjúsági Zeneegylet* 1906. szeptember 17-én tartotta alakuló közgyűlését H. Bathó János tanárelnök úr vezetése alatt. A tisztikar egyhangulag választotta meg. Ifjúsági elnök és pénztáros: Nemes Zoltán IV. hh.; karmester: Tariska Béla III. é. hh.; jegyző, ellenőr és kottatáros: Czelder Orbán III. é. jh. Örömmel adjuk tudomásul, hogy az egylet, bár számára

nézve kisebb (15) mint az elmúlt iskolai évben volt (20) jó erőiben gyarapodott és így szebb jövőnek néz elébe.

Az Akad. Torna és Vivó-Egylet.

Az Akadémia Torna és Vivó-Egylet szept. 17-én tartotta alakuló gyűlését, hogy újra megkezdhesse évi működését, hogy az előző évek eredményét fokozza s hibáit eloszlassa... A gyűlést a múlt évi ifj. elnök nyitja meg s szíves üdvözlés után felhívja az egyletet, hogy válassza meg ez évre is elnökét. Az egylet többsége Lőrincz László II. é. jh.-t kívánja az elnöki tisztségre emelni, ki aztán a múlt évi elnök felhívására azonnal el is foglalja az elnöki széket s rövid köszönet s üdvözlés után kéri az Egyletet, hogy folytassa tisztikárának megalakítását, mit az egylet a következőképen ejt meg: Legelőször is egyhangú lelkesedéssel tanárelnökül Nagy Lajos gimn. tanárt választja meg az egylet; vivővezető-alelnök Sáfrány Jenő III. hh., alelnökül az egylet múlt évi alelnökét Szabó Bertalan III. é. hh. választja meg általános lelkesedéssel; pénztárnokul Tóth János II. hh.; jegyzőül Bornemissa István III. é. hh.; elöljáró Tóth Elek III. é. jh. Bizottsági tagok: Csatári Jenő III. hh. és Tariska Lajos IV. jh.; végül előtornászok: Szabó Bertalan III. é., Csatári Jenő III. hh. Csabay Gyula I. é. jh. Mindezek egyhangú lelkesedéssel választották meg; már alakuló gyűlés a nagy egyetértés is arra mutat, hogy a Torna és Vivó-Egylet egy munkás, egy akarattal eltöltendő esztendőnek néz elébe. A tisztikar megalakulása után az elnök egy ismerkedő estélyre vonatkozólag hívja fel az egylet figyelmét. Az egylet örömmel teszi magáévá az eszmét s annak rendezését a megalakult tisztikarra bizza.

Főgimn. Erdélyi Önképzőkör.

Főgimn. Erdélyi Önképzőkör szept. 15-én alakult meg a következő tisztikarral: tanárelnök Nagy Lajos főgimn. tanár; alelnök Deme László VIII. o. t.; titkár Fekete Lajos VIII. o. t. főkönyvtárnok Borbély Sándor VIII. o. t.; jegyző Szász Imre VII. o. t.; pénztárnok Babocsay Zoltán VII. o. t.; alkönyvtárnok Szinyéry György VII. o. t.

HIREK.

— **Évnyitó.** Az iskolai év megnyitása szept. 10-én az imateremben folyt le. Nagytiszt. Novák Lajos főisk. lelkész imádkozott először áhitatosan és igazán, majd dr. Meczner Sándor akad. és közigazgató megnyitó beszéde után Novák Sándor és Elekes Imre főgimn. tanárok tartották meg székefoglaló beszédüket. Amaz az irodalom és lélektan összefüggéséről értekezett, utóbbi pedig „Tompá és a biblia” c. felolvasásában Tompa költészetének a bibliából táplálkozását mutatta ki. Ezek elhangzása után Nagytiszt. Fejes István főisk. algondnok üdvözölte az állásukat elfoglat két rendes tanárt.

— **Főiskolánk halottjai.** Az elmúlt három hónap alatt kíméletlenül szedte a halál főiskoláink áldozatait. Először még a múlt iskolai év folyamán betegsége miatt körülből a szülői házhoz távozott Balázs György hit-tanhallgató hunyt el, sirba döntve szüleinek minden reményét. Jul. 12-én temették el Sarmaságon — Majd főiskolánknak s az ifjúságnak egyik nagy pártfogója dr. Lácay László költözött el a holtak ama jobb hazájába.

Temetésén az akkor már elszéledt főiskolai kórus újból összejött s az is kísérte ki aug. 27-én a saujhelyi eszládi sirbba — Ugyancsak aug. havában hunyt el a tornaallyai ref. egyház érdemekben megöszült esperese, Nagy Pál, az igazgató-tanács tagja, kit a halálozásban Szentpétery Sámuel pelsüci esperes követett. Mindketten tevékeny, buzgó tagjai voltak az igazgató-tanácsnak s haláluk felett gyászba borult a főiskola. — Alig gyűlt össze az új iskolai évre a muzsák serege, mindjárt fel kellett öltenie a bú köntösét. Szept. 6-án Komoróczy Sándor II. jh., 22-én pedig a főiskola egyik disze, dicsekvése, jogakadémiánk kiváló tanára, a mindenki által szeretett és becsült dr. Zsindely István hunyt el. Legyen nekik könnyű a hant, s siri álmuk legyen zavartalan.

— **Akadémiánk népessége.** Főiskolánk theologiai fakultására eddigelé beiratkozott 120. E létszám az egyes évek között következőképen oszlik meg: I. é. van 48, II. é. 27, III. é. 28, IV. é. 17. (De vannak ezeken kívül még lézengő ritterek is!!) A jogakadémiára beiratkozott 77 és pedig az I. évre 31, a II-ra 25, a III-ra 15, a IV-re 6.

— **Új segédtanár.** Főgimnáziumunk kiváló tanári kara újból erősödött egy ifjú erővel, Dávid Zoltán főgimn. s. tanárral. Az ősi főiskola ifju apostolatát mi s általunk az akad. ifjúság is őszinte szívvel üdvözli.

— **Rákóczi hamvainak** kassai temetésén a Rákócziak főiskolájának ifjúsága impozánsan fogja magát képviseltetni s úgy halljuk, hogy mozgalom indult meg arra nézve, hogy az iskola összes hallgatói s tanulói részt vehessenek eme nagyarányú, szép ünnepségen.

— **Rendkívüli kolloquiumok** a theologian okt. 8., 9. és következő napjain tartatnak meg.

— **Pályázat.** A közigazgatói hivatal egy október 31-i alkalmi ódára pályázatot hirdet. Dija 20 kor. A pályamunkák idegen kézzel írva okt. 12-én déli 12 óráig nyújtandók be a közigazgatói hivatalba.

— **Előfizetést** kaptunk: Áll. tanítóképző Sárospatak (4 kor.)

Dr. Eperjesy Lajos nagymihályi ügyvéd úrnál megüresedett egy ügyvédbojtári állás, amelyet ő Patakon végzett joghallgatóval óhajtott betölteni. Javadalmazás a havi 140 kor. Az állás okt. 1-én foglalandó el.

Szerkesztői üzenetek.

B. D. Rimaszombat. Ne feledkezzél meg szegény magyarokról.
Benoit. Úgy néha-néha gondolj ránk is.
Divat. Könnyű verselés, itt-ott szellemes is, a végén azonban elgyengül. Onnan jobbat váránk.

Lantpengető. Amelyik megütné a mértéket, az nem eredeti, gyenge visszhangja a „Visszavárlak”-nak, amelyik meg eredeti, az meg nem üti meg a mértéket.

T. J. A jövő szám hasábjain látni akarjuk uri neved.

N. L. Lelkesíts másokat is.

Ma. Kinek lelke még ránk emlékezik, föl fog keresni bennünket.

Más. Te se légy más, mint tavaly.

Miskolczi Simon János. Ez évben is hálás köszönettel vesszük szíves fölkeresését.

Referens. A színházról írott cikkét későn vettük s így jelen számból kimaradt, a jövőben azonban, ha idejét nem mulja, jönni fog.

F. E. Budapest. Írásait örömmel várjuk.

Sárospataki Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet

Borértékesítő osztály Sárospatak. Vasuti állomás Sárospatak.

A hegyaljai szőlőtermelőkötől részben megvett, részben pedig mintapincénkben elhelyezett s alább felsorolt borainkat teljes felelősség mellett eladásra ajánljuk:

1868. évi	4	puttonos asszú	1	üveg, fél liter a	9.—	K
1883.	5	"	1	"	10.—	"
1886.	4	"	1	"	8.—	"
1890.	3	" musk.	1	"	4.—	"
1901.	5	"	1	"	7.—	"
1901.	4	"	1	"	4.—	"
1901.	1	"	1	"	2.—	"
1883.	"	szamorodni	1	"	5.—	"
1888.	"	"	1	"	4.50	"
1890.	"	"	1	"	3.—	"
1901.	"	"	1	"	2.—	"
1901.	"	"	1	"	4.—	"
1901.	"	"	1	1	1.80	"
1902.	"	"	1	1	1.60	"
1902.	"	pecs.-bor (furmint)	1	1	1.20	"
1902.	"	aszt.	1	1	1.—	"
1902.	"	"	1	1	—80	"
1902.	"	"	1	1	—70	"
1903.	"	"	1	1	—90	"

Az itt felsorolt borokból nagyobb mennyiséggel rendelkezünk. — Az árak üveg és csomagolási költség nélkül értetnek. Ez utóbbiak önköltségben számíthatnak fel. Az edényeket bérmentve, a felszámított árban a szövetkezet visszaveszi **136 literes gönci hordó vételnél a feltüntetett árakból 5 százalék engedmény jár, ingyen hordóval.** — Jelen árjegyzék kiadásával előbbi árjegyzékünk érvénytelenné vált.

NYOMTATVÁNYOK

a legjutányosabb árban
izléses kivitelben készülnek

a sárospataki ref. főiskolai nyomdában.

REF. ZENEKÖZLÖNY ből mindenki
kérjen mutat-
vánvszámot Sárospatakról.

HIRDETÉSEK

felvétetnek

a kiadóhivatalban.

HALTENBERGER BÉLA

ruhafestő, vegyi tisztító és gőzmosógyára

KASSÁN. ALAPITTATOTT 1810-ben.

Hazánkban e szakban legrégebb s közismert gyárában ruhák egészben tisztítatnak és festetnek, továbbá gallérok, kézelők s egyéb fehérneműek a legszebb kivitelben mosatnak és vasaltatnak.

Postacím: Haltenberger Béla, Kassa.

„II. RÁKÓCZI FERENCHEZ“

címzett gyógyszerár Sárospatak. — Tulajdonos:

HORVÁTH MÁTYÁS

Tulipánkrém a bőr szépségének, finomságának és ruganyosságának előmozdítására, illetve annak fentartására. Állandó használat által a ráncokat elsimítja, a szeplőt, májfoltot s mindennemű bőrtisztatlanságot eltüntet és a bőrt bársonysímává teszi. Egy tégely 1 K. 1 db tulipánszappan 80 fill. — 1 doboz Tulipán hölgypor 1 korona.

Van szerencsém a m. t. közönség b. tudomására hozni, hogy az őszi idényre megérkeztek

divatos férfiruha szöveteim.

Személyes, készpénzfizetés melletti bevásárlásommal lényeges, mintegy 20 százaléknyi engedményt értem el s így abban a helyzetben vagyok, hogy

olcsó árban jó és szép ruhát adok.

A m. t. tanuló ifjúságot különösen nagy kedvezményben részesítem.

Kiváló tisztelettel

Weinberger Sámuel férfiruha szabó.

Használja minden hölgy

az „Angyal gyógytár“
ibolya-készítményeit.

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY

KIADJA: A „SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI EGYLET.” — MEGJELENIK HAVONKÉNT EGYSZER.

Szerkesztőség: Sárospatak, Főiskola, széniori hivatal. Kiadóhivatal: Sárospatak, „Ev. ref. főiskolai könyvnyomda.”	Főszerkesztő: KARÁSZY BENŐ FŐMUNKATÁRSÁK: LÁSZLÓ SÁNDOR,	Felelős szerkesztő: ÉLES ISTVÁN KEÉKY ISTVÁN.	Előfizetési ár: Egész évre 4 korona. Félévre 2 korona. Az előfizetési összegek a »Sárospataki Ifjúsági Közlöny« szerkesztőségének küldendők.
---	---	--	---

Teljes tisztelettel kérjük mindazokat, kik lapunkra előfizetni ez év folyamán nem óhajtanak: szíveskedjenek lapunk jelen számát „nem fogadom el“ megjegyzéssel a kiadóhivatalba visszajuttatni.
Ifjúságunk s lapunk azon szíves barátait pedig, kik lapunk következő számaira is igényt tartanak, tiszteletteljesen arra kérjük: szíveskedjenek előfizetési pénzeiket legkésőbb november hó végéig a szerkesztőség címére a főiskolai széniori hivatalba beküldeni.

TARTALOM: É. I.: Megdicsőülés. — Keéky István: Új Mikes (vers). — Karászy Benő: Ina. — Rohoska József: Unnepi gondolatok október hatodikán. — Farkas Dezső: Hozajött Rákóczi (vers). — nl.: Október 31. — Csáthy Edömér: Karácsony este. — Éles István: Török (vers). — K. F.: Lombroso — Bartolo Longo (jogi cikk). — Helikohnji Armin: Krónika. — é. i.: Üzenet a pesti meg a debreceni diákifjúságnak. — Putnoki: Nekrológ. — L.: Könyvek. — Egyleti élet. — Előfizetési felhívás. — Hírek. — Szerkesztői üzenetek. — Hírdetések.

Megdicsőülés.

Kétszáz esztendőknél szennyes és fekete borulatain, komor és tarjagos fellegein keresztül-sugárzott immár a megdicsőülés káprázatos fényessége; a halott fejedelem, kinek élete a hontalanság szenvedése, halála pedig hallhatatlanságának sanctiója vala; a halott fejedelem, a magyar függetlenség eszméjének incarnációja, a magyar lelkek trónterméinek örökös, bár koronázatlan királya: kétszáz esztendőknél keserű száműzete, agyongyötrő és halálrakínzó Golgothája után végre társaival együtt hazaérkezett!

Jött egy varázslatos, szikrázó pompájú diadalmenethen, zúgó, zakatoló gyászkoecin; diadalmenethen, melyhez foghatót még nem látott koronás királya e földnek; diadalmenethen, melynek kíséretét egy a lelkesedés lángjában égő, a rajongás örömmámorában úszó nemzet színejava képezte.

És amerre jött és amerre ment, a hamvainak minden kis szeméjére csak úgy hullott, csak úgy zuhogott a fény, a ragyogás, a meg-

dicsőülés sugárözöne, az áldások áldásainak aranyzuhaltagja; a lelkek mélyéből pedig egy erős és szentséges esküvés tört elő: „rothadjon el a nyelv, mely téged elárul, édes enyém, szentem, magasztosom!”

* * *

Késő éjszakában, csodás szent éjszakán örömtüzek gyúltak; máglyatüzek gyúltak; máglyatüzek égtek a nagy hegyek ormán — csodás szent éjszakán. Diadalmámora terjengett a légtelenben; Hegyormok tüzeinek dicsőítő lángja az égre csapott fel — csodás szent éjszakán. És közeli és távoli falvak harangjai zúgtak sejtelmes, óriás harmóniában; és sok-sok harangszó évezredeket átharsogó mennydörgéssé magasztosult és „lángból és mennydörgésből az Isten lelke, az igazság lelke szólt alá, intvén és figyelmeztetvén — miként lehet ember az ember!” . . . Csodás szent éjszakán . . .

* * *

Megértetted-e ezt pataki ifjúság? Az ígét, mely az önfeláldozás emberét dicsőítette meg; az ígét, mely az égből szállt alá, visszhangozta-e a te égő lelked? Visszhangozta-e ezt pataki ifjúság? . . .

Az a nagy fény, az a káprázatos, vakító ragyogás bevilágította-e előtted a bűjdösök útját s a nagy fejedelmét bevilágította? Láttad-e a hazaszeretetlenek az igazi útját? A hazaszeretetlenek a halhatatlanság, a megdicsőülés felé vivő útját? És az eszközt, mellyel ezt járnunk kell; az eszközt, amely egy önfeláldozás! Láttad-e azt és ezt pataki ifjúság? . . .

Azt az utat s ezt az eszközt mikor láttad: nagy elhatározásoknak nagy, izzó, szent tüze kigyúlt-e lelked mélységén? S ha égett a lelked, mikor mindezt láttad, tettél-e fogadást, örökre megtartó, erős nagy esküvést: „rothadjon el a nyelv, mely téged elárul, édes enyém, szentem, magasztosom . . .!”

Amint tettél, amint igazán tetted és amint meg fogod tartani: Isten téged úgy segítjen!

E. I.

Új Mikes.

Lehullott nagy végre a takaró fátyol.
Pecsetes levél jött Bécsnek városából.
Pecsetes, nagy levél, sok a „virtus“ benne.
Edes, magyar hazánk, boldog, hogy ne lenne?!
Kihasadl a hajnal. Nagy napokat élünk.
Kuruc lett már Bécs is. Jöhelsz nagy vezériünk!

Nagyságos, jó Uram! Drága fejedelmem!
Vén kuruc koponyám, tisztá magyar lelkem.
Be sokat tűnődnek Bécsnek kuruczságán . . . . .
. . . . . Ezt a kuruczságot, megfizetjük drágán . . .!

Örömliznek gyúlnak le az Adriáig.
Mégis az én lelkem, olyan nagyon fázik.
Az Isten a tanúm, hogy labanc nem lettem.
Mégis elünt az én kuruczos jókedvem,
Miként setét holló, fekete felhőbe . . .
. . . Atölelle lelkem a bánat remlője . . . .

Nagyságos, jó Uram! . . . Idegenbe jöttél . . . .
Jéghideg világ van . . . Es léssen még több tél . . .
Kiveszöb' van a nyakas kuruc fajta.
Most is marsot vernek — de nem azt, hogy rajta!
Rajta kuruc! rajta!

Megváltó, nagy ígél, most is számkivetve . . .
Messze még löllünk a dicsőség szigetje . . . .
Gyávák a vezérek, s kedvesztelt a tábor.
Egy helyett akadl most száz Károlyi Sándor
Hejh! megújult újra a majtényi szégyen!
Kétfejűsas vijjog a turul fészékében.

És a szegény hű nép? . . . A te árva néped? . . .
Kifosztott, éhezö . . . a reménye tépelt
Vértizzadva rakja Faraók guláit.
Rabsága értele kinos, mardos, lázúl!
Egető szomjára nincs hol enyhet lelne . . . .
Nióbbéi kinban gyötrődik a lelke.
Szívében viharzik egetvivő bánat
A sorsa árulás, cudarság, gyalázat!

Nem találsz még most itt a szabad magyarra.
Rabszolga föld pora, mely csontod takarja.
Nagyságos, fejdelem! Edes jó vezérem!
Én nem tudom miért, de én most azt érzem, . . .
Mintha még ezerszer száműzöltebb volnál.
Elhagyottá lenne egy hófehér oltár.
Bűbánatnak terhet lelkem alig bírja.
Kuruc idők végél tárogató sírja.
Éjbeborult égen setét felhő nyargal . . .
. . . . Tárogató hangok csak bugják, csak sírják:
Kurucok, kurucok . . . messze még a hajnal!

Aludd jó vezérem, aludd siri álmod . . .
. . . Függellen hazáról, szabadságról álmodj . . .
Alszik Hadnr is még . . . De felébred egyszer! . . .
Még fog még villani a jó kuruc fegyver.
Lelki szemcimmel új világot látok.
Holtakat-ébresztő, lánctörő világot.

Nem tarthat sokáig a majthényi szégyen . . . . .
— . . . Nagy pirosság támad a keleti égen.
Rémés üstökös az, csillagok tilánja . . . .
Bús tüze szétterül vérvörös uszályba.
Dörögve hasad meg kárpítja az égnek.
Gyáva félelmében reszkel az enyészelt.
Lerázza a magyar Faraók robotját.
Széttöri türelme redves koldus-botját,
És tüzel karjában a vérnek forgása,
Öserdők tölgyfáját többől kicibálja,
A pokol kapuit megdöngeti véle
És rásujt a kemény koporsófedélre.
A csontok vad álma felszínre kavarog.
Végső nagy csalába szállnak bús magyarok.
Zugó vészkiállítás a velöket rázza,
Mint a végítélet orkán trombitája
Vérvörös romjain szétdült világoknak.
Nyalka kurucokkal paripák robognak.
Feretegként dörög nagy Rákóczi ajka:
Ne úgy verjed, hogy mars, — hanem úgy hogy: rajta!
Rajta! Rajta! Rajta!

Rácsap a Turul a kétfejű madárra.
Nem sokáig késik Hadnr kardcsapása!

Nagyságos fejdelem! Erős sziklavárunk.
Oltárkoporsódnál piros arccal állunk,
S esküszünk borzasztó, komor esküvéssel:
Hogy nem tart sokáig a fekete éjjel.
Osztrák szolgaságnak nem ragad ránk szennye!
„A mennyország sem kell, ha osztrák van benne!“

Keéky István.

Ima.

Irta és 1906. okt. 6-án elmondta: Karász Benő főisk. szenior.

Gyászba borúlt szívünk hozzád vágyakozott eme szomorú nap reggelén, népek Ura, Mindenható Isten!

A te gondviselő jóságod ismét új napra virrasztott bennünket, amelyen jótéteményeidet újabb és újabb mértékben élvezzük, amelyen örvendeznünk kellene és hálákat adni a tőled vett kegyelmi ajándékokért. De boessáss meg, óh Atyánk! nem tudunk mi örülni, nem jön a mi elménkbe vidám gondolat e napon, hanem úgy tetszik, mintha e napnak nem is volna fénye, derüje, csak sötét, vigasztalan lelket esüggesztő borúja. E nap a halál árnyékának sötét völgyébe vezet bennünket, e napon óhajtjuk, hogy a mi szemünk könnyhullatásnak árvájává változnának, hogy sírnáng, zokognánk éjjeleken-nappalokon át a nemzetünknek jutott szomorú sors felett!

Oh, Atyáék! eljött az új reggel és régi bánatot ébresztett fel keblünkben, hiszen a magyar nemzet nagy-péntekje e nap, amelyen 57 évvel ezelött legjobbjai szenvedtek vértanúi halált. Ha erre gondolunk, hogyan üdvözölhetünk vidám arccal e napot?!

Oh mily mostoha sorsot is juttattál eme szegény nemzetnek, népek Ura, hatalmas Isten! Más nemzeteknek életében, ha sok a gyászos emlék, sok a vidám nap is, csak ez hord örökös gyászt. Míg más nemzetek békében éltek, addig a magyar nép örökösen küzdött, örökösen vérzett: míg más nemzeteknek ajakán vidám, boldog dal fakadt, addig a magyar nép porban és hamuban panaszkodta el siratmaít, míg más népeknek babérkoszorú ékesíti fejét, addig ennek homlokán tövis korona hirdeti a

soha el nem muló, örökké tartó gyászt! Oh, miért is adsz életet a nyomorultnak, világosságot és életet a megkeseredett szívűeknek? (Job 3.). Miért veted el a nemesebb eszmék csírűit, ha megengeded, hogy el jöjjön a zivatar és tönkre tegyen minden reménységet?! Miért kell minden Messiás életében ott sötétleni a keresztnék, miért kell minden apostolnak megköveztetnie?! Miért engeded, hogy az amúgy is gyászba borult népnek fájdalmai még számosabbak legyenek, miért, óh hatalmas Isten?!!

De, óh, boesásd meg e jajszót, boesásd meg a könnyeket, boesásd meg gyarlóságunkat, mely perbe szállni késztet véled! Tekints a szívünk mélyén háborgó indulatokra, lásd meg, hogy keserűségek vizei felett evezünk s zaklatott lelkünk kételkedésnek lett martalékává! Oh vedd tekintetbe mindezeket s ne íteld meg szigorúan a te népedet; ne gerjedjen fel haragod, hogy panaszkodással kezdjük e napot, hiszen, ha kiönthetjük bánatunkat, megkönnyebbül lelkünk, nem fáj annyira szív sebünk. De meg tudjuk, hogy vigasztalásnak enyhet adó forrása buzog nálad, tudjuk, hogy ha elpanaszoljuk bánatunkat, megkönnyörülsz rajtunk; hiszen te a szeretet Istene vagy, ki nyugalmat adsz a megfáradtaknak és megterheletteknek!

Adjad hát nekünk mostan is vigasztalásodnak enyhítő balszámát, adj esendes megnyugvást fáradalmaink után: vigasztald lelkünket, oszlasd bánatunkat, töröld le a könnyeket, melyek szomorú arcú édes anyánk, szegény magyar hazánk orcáján leperregnek. Te megteheted, hiszen hatalmas Isten a te neved; hatalmas Isten, ki egy lehelleddel népeket törölsz el a föld színéről, s világokat süllyesztesz el, de másik lehelleddel kivirul a sivár homokhegy is s életerő költözik a holtak hittagokba; hatalmas Isten, ki lételt adtál nemzetünknek is, ki elkísérted régi dicsőségének utain s nem hagytad el calvariáján sem, ki örködtél felette akkor is, midőn idegen kezek már hordták a göröngyöket sírhalmához s nem engeded, hogy halál martalékává legyen.

Dicséret, dicsőség szálljon mindezekért a te nevedre. Áldassál a földet vett jótéteményekért, áldassál még a szenvedésekért is!

Boesásd meg hát, hogy ha csak egy pillanatra is, kételkedni tudunk a te jóságodban, boesásd meg, hogy a szívünket elárasztó keserűség elfeledtetett velünk minden gondolatot, még a te jótéteményeidnek gondolatát is! Boesásd meg nekünk mindezekért s halld meg fohászunkat, melylyel kegyelmed ajtaján zörgetünk!

Nem kérünk mi, Atyánk! tőled boldog feledést; nem kérjük, hogy ne fájjon a seb, melyet e nap emléke ütött szívünkön. — pedig oly jól esnék, ha ez a nap nem számlálatnánk az esztendő napjaihoz, oly jól esnék az örök feledés tengerébe elmerülve semmit sem tudni róla! De még sem kérjük ezt tőled, mert hiszen míg emlékezik a lélek, míg sajog a szív, addig élnek az érzelmek, él a hazaszeretet is. Hanem inkább azért fohászunk hozzád, hogy adjad, hogy az a véres, de magasztos példa, melyet ama 13 hős mutatott, örökké ott lebegjen e nemzetnek minden fia előtt, adjad, hogy a vér, amely egy ilyen napon kiömlött, ne kételkedésre, hanem szilárd elhatározásra tanítson minden embert, aki nyelvünkön dicsér tégedet.

Hazaszeretetünket erősítsed, hogyha egykor ismét beborulna felettünk az ég, mi is tudjunk áldozni, mi is tudjunk tűrni, szenvedni e földéért, mely most táplál, egykor pedig nyugalmat fog aratni porló teteműnknek.

Eme szomorú nap hőseinek adj esendes megnyugvást az édns hazai földben; álmaikat pedig, melyért ők éltek, haltak, valósítod meg az ő emlékezetükért! Az ő emlékezetükért... Hiszen olyan édes lesz nekik pihenni egy szabad nemzet szabad földjében! Pihenni mélyen, esendesen...

Mutasd meg, hogy hiába állanak a Golgotákon a keresztek, mert „feltámadnak, beteljesednek a Messiások álmai!”

Esdve kérünk népek Ura, ne hagyj el bennünket, hiszen oly árvák vagyunk! Ha ez a föld, melyen apáink vére folyt, idegenek honává lesz, nincs hová fejünket lehajtani, mert nem várnak seholsem szerető rokon karok. Oh ne engedd hát, hogy ezer éves örökségünk idegenek tulajdonává legyen, hiszen olyan jó nekünk itt élnünk ha minden porszeme, minden virágszála gyászos emlékü is, oly jó elmerengeni a multon, munkálkodni a jövőjért!

Eme szomorú arcú eme meggyötört anyának pedig, ami magyar hazánknak ne adj több ily keserű napot, ne hurcold tovább a megpróbáltatások tövisein, hanem inkább adj neki boldog jelent, békés jövőt. Amen.

Ünnepi gondolatok október hatodikán.

Irta és a sárospataki főiskola 1906. október hatodiki emlékünnepején elmondotta: *Rohoska* József theol. tanár.

Gyászos érzések, borús gondolatok közt száll vissza lelkünk ahoz a szomorú naphoz, mely nemzeti történelmünk egy rövid, de dicsőséges korszakát olyan megdöbbentő tragédiával zárta be. Egy nemzet szíve reszket meg még ma is a fájdalomtól és keserűségtől ama szörnyű napnak évfordulóján; — az a kemény magyar szív, mely sok fájdalmat felfogott már viszontagságokkal teljes élete folyamán, de soha érzékenyebb sebet nem ejtettek rajta, mint 1849. október hatodikán. A nemzet szabadságáért vívott harcok hőseit; a lefegyverzett és szétszórt seregek dicső vezéreit ezen a napon adta hóhérekre egy vértől dühödt zsarnoki hatalom nemtelen boszúvágya, és a maroknyi magyarság letiporva, elhagyatva, könyező szemekkel állotta körül az aradi Golgotát s vonagló ajkakkal rebegte: „Elvégeztetett!”

Még ma is bele tudjuk képzelni magunkat abba a végtelen fájdalomba, mely az egykorúak szívét csordulig megtöltötte; ma is megtudjuk siratni dicső emlékü vértanúinkat s őszinte honfiúi gyászsal tudunk oda zarándokolni, legalább lélekben, ahoz az aradi Golgotához, melyet az évtizedek folyamán a nemzeti eszmények kultuszának egyik oltárává szentelt a honfiúi kegyelet. Ám a mi fájdalmunk *nem az a vigasztalan fájdalom* többé, melynek gyógyulása nicsen; gyásznak nem az a remény nélküli sötétség többé, melyből kivezető útra sem talál a kétségbeesett lélek, mert ime, ma már tudjuk, hogy az az aradi gyászos vég nem azt jelentette: „elvégeztetett”; mert ime itt látjuk a vértanú sírja fölött feltámadott új életet, ezt az eleven hullámozó, pezsgő és fejlődő új életet, mely október hatodikának sötét boruján is átragyogtatja áldó derűjét; mely a nemzeti gyászt is a nemzeti dicsőség felemelő érzésével szenteli meg s azzal a biztató tudattal erősít fájdalmunkban, hogy meg van bennünk a képesség ama nemzeti munka folytatására, melyet dicső hőseink megkezdettek és érette mártirhalált szenvedtek.

Valóban, ünneplő közönség, ha e gyászünnepen is őszinték akarunk maradni, lehetetlen fájdalmunk mellett is önérzettel nem gondolnunk történelmi múltunk ama fenséges alakjaira, azokra a rettenthetetlen hősökre, akik a népszabadság lángoló szeretetével küzdöttek e sokat szenvedett nemzet jogaiért s e lángoló szeretet igaz voltát halálukkal pecsételték meg; *lehetetlen önérzettel nem gondolnunk a magyar faj erejére, szívósságára*, mellyel „annyi balszerencse közt s oly sok viszály után” is „él nemzet e hazán”. De nem szabad megfeledkeznünk a

nemzeti dicsőség eme felemelő érzése között arról sem, hogy *rednk egy nagy és fontos nemzeti kötelesség teljesítése vár.* Hadd vigyem hát én ma ezeket a gondolatokat, néhány őszinte szóban kifejtve a vertanúk sírjához ünnepi áldozatul.

* * *

Nincs valamire való nemzet a világon, amely magát ne a legkiválóbbnak tartaná a többi nemzetek között. Legjobban bizonyítják ezt a századokon át híven ápolt nemzeti *hagyományok*, amelyek egy-egy nemzet előkelő eredetéről, hazája földjének vitézi harcokkal való megszerzéséről, az ellenséges nemzetek felett kivívott diadalairól, szabadságának, függetlenségének megtartására hozott véráldozatairól s nemzeti hőseinek csodálatos dolgairól beszélnek a lelkes utódoknak nemzedékről-nemzedékre! Nincs valamire való nemzet a világon, amely önérzettel ne gondolna a maga eredetének, államalkotásának, állami léte megszilárdításának, egy szóval: a maga nemzeti történelmének dicsőséges eseményeire. — És ez így van jól, mert így természetes! Annak a nemzetnek, amely élni akar s számottevő tényező akar maradni a világfejlődés hatalmas folyamataiban, nemcsak a komoly s olykor kijózanító *történelmi tanúlságra* van szüksége, hanem épen úgy a fölemelő, felfrissítő és a válságos pillanatokban is tette tüzelő *nemzeti dicsőségre*. Nehéz volna eldönteni, hogy kiknek a működése áldásosabb egy nemzet életében: vajon azoké a józan politikusoké-e, akik bölcs körültekintéssel vezetik az államügyeket s mindenben a szigorú következetesség szabályai szerint járnak el, — vagy azoké a nemzeti dicsőségtől megittasult lelkeké, akik lelkesítenek, buzdítanak s állandóan ébren tartják a nemzeti önérzetet? — Szükség van ott mind a kettőre s bizony nagy bajnak kell már ott lenni, ahol az államfentartás hétköznapi munkájának szürke hamujában a nemzeti önérzet utolsó szikrái is kialusznak; de ott is közel a veszedelem, ahol a nemzeti dicsőség napsugaras fényében megfeledkeznek a komoly munkáról. Nemzeti önérzet nélkül nincs nemzeti erő a nemzeti kötelesség teljesítésére. De ennek az önérzetnek túltengése a legsúlyosabb nemzeti betegségnek válhatik forrásává.

Magyar nemzetünk ezredéves történetének dicsőséges mozzanatai minket is feljogosítanak arra, hogy önérzettel gondoljunk magyar voltunkra. Igen, mi emelt fővel állhatunk meg a nagyobb nemzetek társaságában. Nem igen van titkolni való fogyatkozásunk, még kevesebb a leplezni való hibánk s legkevesebb a szégyelni való bűnünk. Ami volt, azért megbünhödtünk. A történelem élő Istene mi ránk is ránk szabta olykor sújtó ítéletét. Így voltak ezzel más nemzetek is és mi épen azok közé az erőteljesebbek közé tartozunk, amelyek — ha olykor nagyobb rázkódtatások után is, de mégis — kiheverték a bajokat. Ha más nemzetek történelmi multja forrásául szolgálhat azok nemzeti önérzetének, a magyar nemzeté épen olyan joggal! Ha más nemzetek büszke öntudattal látják ott magukat az első helyen, a magyar sem vádolhatja magát merész túlzással és sovinizmussal azért, ha azt mondja: „*Extra Hungariam non est vita!*“ Ha e jelszót a dagadó nemzeti önérzet hozta is létre, ne feledjük sohasem, hogy annak tartalmában épen a nemzeti erő, legnélkülözhetetlenebb föltétele van adva. Hát igenis, a magyarnak is szüksége van arra az erős meggyőződésre, hogy a multban ő is megtette mindazokat a nagy dolgokat, amelyek egy első rendű kulturállam felépítéséhez megkívántatnak. Szüksége van arra a biztos tudatra, hogy történelmi multjában hatalmas erőforrások vannak, amelyekhez az előhaladásért, a

jövendőért folytatott nehéz munkái, sokszor kemény tusái közben újra meg újra vissza kell térnie. Sőt a magyar nemzetnek a maga egészen sajátos közjogi helyzetében sokkal nagyobb szüksége van ama nemzeti önérzetre, annak ápolására és erősítésére, mint a többi művelt nemzeteknek. Egy fajilag és szellemileg hozzánk teljesen idegen néppel unióban; ugyancsak fajilag és szellemileg idegen nemzetiségekkel közös háztartásban — sohasem lehet eléggé hangsúlyozni, mindenütt és mindenben követelni a nemzeti iránynak érvényesülését. Mivel pedig épen ama sajátságos helyzet miatt nem várhatunk mindent a politikától, a kormányoktól vagy a törvényhozástól: a társadalmat kell minden ízében azzal az erős nemzeti érzéssel megtölteni, amellyel szemben az idegen befolyások nem érvényesülhetnek. — Nálunk tényleg nagy szükség van a nemzeti önérzet ápolására, erősítésére. Az erre való törekvést az újabb idők nemzeti irányú mozgalmaitól nem lehet elvitatni. Iskolákban, egyesületekben, kulturális intézményekben épen úgy, mint a tudományban, művészetben, iparban sokkal nagyobb súlyt fektetnek ma már a nemzeti szellem ápolására, mint a régi időben. Nemzeti történelmünk nagy eseményeit évről-évre megünnepeljük; nemzeti hőseink, vértanúink, korszakalkotó nagy férfaink emlékének áldozunk s ez ünnepi alkalmakkor büszkén mutatunk rá az elmúlt nagy idők dicsőségére; büszkén mutatunk rá a magyar vitézség, hősiesség, hazaszeretet példányképeire s önérzettel valljuk magunkat magyaroknak.

Ha tehát más nemzetek a maguk nemzeti nagyságának hirdetésénél önérzettel hivatkozhatnak történelmi múltjukra, ezt a magyar is épen olyan *joggal megetheti*. De viszont, ha más nemzetek szinte lázasan törnek előre s minden igyekezetökkel azon vannak, hogy az első helyet foglalják e a nemzetek sorában, ez a magyarnak is ép olyan *kötelessége*. Ha igazán él a magyar szívben az a nemzeti *önérzet*, hogy a maga kiváló faji sajátságaival, a multak viharai között is épségben megőrzött nemzeti tulajdonságaival meg van a képesítése arra, hogy a legelőkelőbb nemzetek között foglaljon helyet, akkor élnie kell benne annak az erős meggyőződésnek is, hogy ama kiváló nemzeti tulajdonságok kifejtése, azoknak az előhaladó kultúrában, a nemzetek óriási versenyében való érvényesítése — elengedhetetlen *nemzeti kötelessége*. Az a nemzeti önérzet, amely csak a történelmi dicsőség csillogó kultuszából élőködik, — hamis önérzet; s ha nem az a hit képezi szilárd fundamentomát, hogy a jövőben is nagy dolgokra van hivatva — közönséges nemzeti hiúság. — A hamis önérzet és hiúság téves utakra irányítják az ambíciót, ebből pedig nagy veszedelmek szoktak származni. Az egyoldalúság már magában véve is kész betegség, mennyivel nagyobb veszedelem aztán a nemzeti önérzetnek ilyen egyoldalú túltengése. A történelem tanúbizonyossága szerint sok nemzet keservesen megfizetett már azért, amiért ezt az igazságot nem akarta bevenni. A nemzeti önérzet egyoldalú ápolása a nemzeti hiúság hizlalása, kenegetése a nemzet zsirját emésztí, a nemzet izmait sorvasztja el. Legközönségesebb tünete ennek a kóros állapotnak az, mikor egy nemzet a maga anyagi erejével arányban nem álló pazar költsékezést visz véghez azért, hogy nemzeti önérzetének megfelelő módon csilloghasson, ragyoghasson; mikor egy vagyoniilag gyenge lábon álló nemzet milliónyi koldusával, megannyi éhező, nélkülöző s a kenyér után messze idegen világba vándorló gyermekével száz meg száz millióra menő összegeket költ el pompától roskadozó palotákra, üresen

álló királyi várakra, kincseket érő díszes emlékekre, képekre, szobrokra, hatalmas oszlopokra. Azt hiszem, hogy ebben a leírásban mi is elég könnyen magunkra ismerhetünk. Nem habozom kimondani, hogy mi, magyarok, a mi nemzeti ambícióknak ezen a téves útján már a kelleténél is tovább haladtunk. Elismerem én azt, hogy szép dolog, sőt szükséges dolog egy ékes és művészi külső tekintetében is előkelő fővárost tartani fenn az ország szívében, csak azt nem tudom megérteni soha, hogy mi szükség van arra, hogy a sulyos anyagi viszonyok közt levő polgárság kinnal kipréselt adófillérből olyan országházat építsünk, amilyen sehhol nincs a világon; azt nem tudom megérteni soha, hogy miért kell nekünk, szegény eladósodott, elszegényedett s ma-holnap mindenestől Amerika felé vitorlázó magyaroknak olyan királyi várpalotát építenünk, amelyet hét ország híres fejedelmei is szájtátva megbámulnak? Hát azért úgy-e, hogy megbámulják? Azért, hogy elmondhassák messze földön, hogy a magyar híres, hogy a magyar díszes: hogy a magyar nagy és erős, gazdag és hatalmas? De vajjon igaz-e ez? Igaz-e az, amit az a ragyogó dísz és fejedelmi pompa látszik hirdetni a világnak? — Bár igaz lenne valamikor! Távol legyen tőlem még a gondolata is annak, hogy a nemzet nagy fiait, kiváló jeleseit, korszakos vezéreit nem illeti meg az utókor hálája és kegyelete. Ellenkezőleg. Vallom és hirdetem, hogy a nemzeti nagyság egyik kiváló jellemvonását az képezi, ha nagyjait meg tudja becsülni. Távolról sem akarom én a nagyjaink emlékére s hatalmas tetteik dicsőségére emelt jelek, emlékek és szobrok nagyjelentőségét és fontosságát kisebbiteni. Kell az a szobor, jó is, hasznos is; becsületére is válik a nemzetnek, ha minél szebb emléket tud állítani egy-egy kimagasló történelmi nagyságnak, csak az a kérdés, van-e miből? A szobrok is sok pénzbe kerülnek épügy, mint a ragyogó paloták. De ha nincs pénz, ha szegények vagyunk, akkor is erőltetni kell-e a dolgot? Éhezés, nélkülözés, fájdalmak és könyök árán is be kell népesíteni az ország városait azokkal a merev ércalakokkal? Őh az ilyen kegyelet ellen legelőször is szobrokba öntött nagyjaink tiltakoznának. S valóhan ideje volna már alább hagyni egy kissé azzal az utóbbi években túlmagas fokra hágott szoborlázattal, melyben valósággal oda jutottunk, hogy alig visszük ki valamelyik másodrendű nagyságunkat a temetőbe, másnap már megnyitjuk az íveket a szobor alap javára, magától értetődően, hogy annak részünkről való gyarapítása hazafias és nemzeti kötelesség. Szegény ország koldús népe ragyogó palotákkal és díszes szobrokkal szánalomra méltó látvány, — hajótörött kezén gyémántos karperec. Egészségtelen nemzeti önérték már az, amely ilyen rengeteg pénzáldozattal járó külső fényelgéssel akarja magát kielégíteni; közönséges nemzeti hiúság már az, mikor látjuk mindenfelé a nyomort és nélkülözést; tapasztaljuk mindenütt az ezek által okozott emberi fájdalmat és szenvedést s az egyre-másra összegyűjtögetett közpénzeket, amikkel annyi nyomort enyhíthetnénk, mégis egy hamis bálvány oltárán áldozzuk fel. Nem ez az az út, amely a nemzeti nagyság és boldogság ígért földére vezet!

Egy nemzeti kulturállam erejének és nagyságának sohasem a mutató külső és művészi stylus képezi a mértékét. Nem veszem én innen ki a délceg hadsereget, a katonai regulák szerint gépekké idomított „fess“ és „jó tartású“ ezredeket sem. Ép a legújabb idők véres háborúi, ott a messze délen és a szélső keleten, bizonyították be a legfényesebben, hogy a rengeteg pénz-áldozatokba kerülő képzett és délceg seregek betanult

taktikájánál van valami nagyobb erő is a világon. Épen ezért, én a milliokat elnyelő állandó hadseregekben is jórészt a külső dekoráció és a művészi stylus kiegészítőit látom. Tehát, ismétlen, mégcsak nem is a hadsereg állománya képezi egy kulturállam erejének és nagyságának mértékét. Aki így mérne, az bizonyára hamis mértékkel mérne. Sohasem kell elfeledni azt a szép mondást, ami állítólag egy nagy német hadvezértől származik. A német—francia háború után a németek győzelmének okairól lévén szó, a győztes vezér azt mondta, hogy a franciákat a német néptanítók verték meg. Ritka szellemes és tartalmas mondás egy katonától. De jellemző is. Jellemző mindenesetre első sorban magukra a német állapotokra, de jellemző az új idők szellemére s e szellem követelményeire is. Ékesen szóló tanítást foglal az magában, amit meg kell hallania minden nemzetnek a világon, amely élni és haladni akar az új idők szellemében. Érthetően mondja, hogy a nyers anyag, legyen bár az a legjobban kikészített, legpompásabban felszerelt fegyveres erő, — magában véve nem ér semmit; csak alárendeltje az egy nagyobb erőnek, az *erkölcsi erőnek*. Az államot alkotó nemzet sohasem bízakodhatik pusztán a katonai erőben, mert az megint csak külsőség, megint csak görögtűz a nemzet erkölcsi ereje nélkül. Egy nagy nemzetnek sohasem képezheti főcélját az, hogy katonai *nagyhatalommá* legyen. Mennyi számbelileg kicsiny és hadi erő tekintetében harmad negyedrangú nemzet küzdötte fel magát a vezető nagy nemzetek sorába. Nem kell messze keresgelnünk a történelemben. Azok a jelenkorbeli apró északi államok, amelyek ugyanam elől járnak a kulturális előhaladás útján, — egy Norvégia, Svédország, Dánia, Németalföld — a nemzeti nagyság igaz mértékével mérve bizonyára nagyobbak, mint az orosz katonai kolosszus. Eljön még az az idő, mert el kell jönnie, amikor valóra válik az a még ma is csak álomszerű óhaj, hogy a hadseregeket le kell szerelni. Mert csak nem tarthat örök időnkig az az állapot, hogy a nemzetek az egymás ellen való féltékeny agyarkodásra s az egymástól való terület hódításokra fecsérelik el a legjobb erőiket. Eljő az az idő, mert meg kell változnia annak a felfogásnak, amely az ó és középkori barbár- és félbarbár időkben maradt fenn, hogy csak az a nemzet lehet nagy, amely minél több földterületet összeharácsol s minél több idegen nemzetnek a nyakára teszi rá sarkantyús lábait. Az a nemzeti önérték, amely még mindig a nyers erőben gyönyörködik s nem lázad fel annak a nagy szegénységnek, nyomorúságnak, annak a rengeteg gyógyítható szenvedésnek, orvosolható bajnak láttára, amivel még mindig tele van a világ — bizony hamis nemzeti önérték. Az lenne aztán az igazán felemelő érzés, ha arra mutathatnának rá a nemzetek büszkén és boldogan, hogy íme nincs nálunk sötétség és butaság, nincs babona és tévelygés; nincsenek züllesztettek és erkölcsi halottak gondozás nélkül; nincsenek betegek és nyomorultak gyógyítás nélkül; nincsenek árvák- és özvegyek vigasztalás nélkül; nincsenek rongyosak meleg ruha nélkül, nincsenek éhezők falat kenyér nélkül. Elérhetetlen vágyak, gyermek álmok! — fogják mondani kétségkívül sokan. Lehet, de én nem hiszem. A legújabb idők némely jelei épen azt mutatják, hogy a jövőnd fejlődésének egyenesen ebben az irányban kell haladnia s máris azok a nemzetek tekinthetők nagy nemzeteknek, amelyek ebben az irányban elől járnak. S ha egy kissé jobban megtudnánk válni a mutató külsőségek kultuszától; ha kitudnánk gyógyulni a katonai nagyhatalom hóbortjából, bizonyosan sok szellemi és anyagi erőnk szabadulna fel a nemzeti társadalom javára,

boldogítására. És ha igazán él bennünk az az erős nemzeti önérték, hogy bennünk is meg vannak azok a kiváló tulajdonságok, amelyek képessé tesznek bennünket arra, hogy a legelső nemzetek között foglaljunk helyet, akkor a mondott irányban haladunk, minékünk is elengedhetetlen *nemzeti kötelességünk*.

Sajnos, manapság is sokan vannak a kételkedők, akik nem bíznak a jövőben s attól félnek, hogy a magyar faj a maga sajátos hajlamaival, vérmes és lobbanékony természetével nem bizonyul alkalmasnak arra, hogy a higgadt és kitartó nyugoti és északi népekkel lépést tarthasson a haladás útján. Ez az aggodalom semmi esetre sem kicsinylendő, csak azt kellene eldönteni, hogy vajon nem felületesebb történelmi ítéleten alapul-e? Nem tévedés-e abból a lobbanékonyaságból, hirtelen fellelkesülésből majd hirtelen lobbanékonyaságból kirtartáshiányra következtetni? Bízunk csak ezt a néplélek búváraira. Mi magunk egy megdönthetetlen történelmi ténnyel tisztában lehetünk s ez az, hogy a magyar nemzet minden szangvinikus vérmérséklete dacára is immár ezeréves múlttal dicsekedhetik; ezeréves álamra, ezeréves alkotmányra mutathat rá nem minden önérték nélkül. Kérem most már, hogy mi volt az az erő, ami a magyart ezeréves, egységes államával, ezeréves szilárd alkotmányával oly hosszú ideig fentartotta? Nem tudok más feleletet találni, mint azt, hogy üde életképessége, kiváló faji tulajdonságai s ezek közt különösen a művelődésre és előhaladásra való rátermettsége. Es ha ezekkel a képességekkel a középkori harcokban s az újkori nemzeti küzdelmekben mindig keresztül tudta magát vágni a véres harcmezőkön, erős meggyőződés, hogy ezeket a képességeket ott is tudni fogja érvényesíteni a békés polgári kötelességek, a szellemi és erkölcsi előhaladás, a közművelődés hatalmas munkamezőin. Ide szólítja a jövő, itt kell teljesítenie nemzeti kötelességét. Itt kell igazán megmutatnia, hogy igenis méltó ahhoz az ezeréves múlthoz s annak minden hősi dicsőségéhez, amelyre olyan büszkén és önértékeléssel szokott hivatkozni. Ha hős vitéz volt a harcok világában, abban a régi dicsőséges világban, legyen hős vitéz a csendes, de eredményes munka világában is, abban az új világban, melynek dicsősége nem lesz kisebb a múltak dicsőségénél.

Dicső hőseink! Haló poraitokban is áldott vértanúink! Áhitattal vesszük körül magyar szívünknek őszinte gyászában virág füzérrel ékesített sirotokat! Gyászunkban is fölemel bennünket az a boldogító érzés, hogy Ti nem küzdöttetek és nem haltatok meg hiába. Oh igen, „lesz még egyszer ünnep a világon“ s az lesz a ti szellemeteknek örökké tartó dicsősége, az lesz a ti vértanúságotoknak fényes koronája, ha igazi nemzeti büszkeséggel mondhatjuk el a jövőben, hogy nincs éhes, nincs rongyos magyar e hazában!

Hazajött Rákóczi!

Sokszor hívogattunk, hajh, sokszor sirattunk,
Idegenben alvó, legszentebb halottunk!
Szívünk dobbanása, szemünk könnyhullása
Sóvárogva várta, hogy ő maga lássa:
Mily igaz érte keblünk lángolása.

Rodostó! Rodostó! sírköve nevének,
Hányszor szállt te feléd bús, zokogó ének!

Nálad volt a pora, — minátunk a lelke,
Honfiú szerelmét lelkiünkbe lehelte,
Hatalmas szelleme nyugtát ott sem lelte,

Márvány tenger mondott általó dalt ottan;
Mi meg Babylonnál sírtunk elhagyottan.
Márvány tenger habját zúgó szélvész vágta,
Nagy haragos szava szívünk átáljárta:
Rákóczi, Beresényi sírdogál magába!

Bujdosó népedet mi kergette, úzte?
Vérző szívvel, fővel mért rohant a tűzbe;
Tán a tárogató bigó kesergése?!
„Hazáért“ kibontott zászlóid lengése?!
— És, bár messze voltál, nem nyughatott mégse!

Zöld erdő harmatján ott csillogott lelked,
A lég rólad beszélt, amit beleheltek;
Nagy hegyeknek ormán, égi tüzek gyulltak
Nézték hosszan, soká és könnyeik hulltak,
At- és átszenvedték a már rég elmúltat.

... Szenvedtek; reméltek; vártak és — csalódtak.
Nem keltek életre a legdrágább holtak.
Hiába vártak rá, hogy még egyszer lássák,
Nem látlák egynek sem sírba hanyatlását.
Nagy Törökországban csendes kimúlását.

Hogyha jött viharos, villámhozó felhő:
Azt hitték, hogy azon fejedelmünk eljö;
Ha a földön nincsen, van kuruc a menyben,
Mi sem tartja vissza, hogy értük ne menjen;
S visszajönnek együtt nyalka, szép seregben...

De nem jöttek vissza... ott maradt örökre,
S könnyet sem ejthetel hű népe a rögre,
Amely ellakarta, amely odazárta,
Nem hitte, hogy nincs már, hitellenül várta,
Tekintele csak a messzeséget járta...

Pedig, pedig így volt... ott aludt el távol,
Melyért annyit küzdött, messze a hazától,
Idegen volt sírján még a kis fűszál is,
Idegen volt neki a dalos madár is,
Hideg volt neki ott még a napsugár is.

Ne keseregj kuruc! ne ejts fájo könnyet,
Rodostó lakói végre visszajönnek!
A sok lépelt zászlót terítsétek rajta,
Hulljon örömkönnnyből harmat eső árja
A nagy fejedelem szent koporsójára!

Meglátod hát mégis öreg pataki vár,
Elbújdosott gazdád megérkezett immár!
S a sok rongyos kuruc csillagokra szállva
Csillogó táborban repülnek utána,
Ölelkezve hullnak a koporsójára.

Ráborúlunk mi is, és álmodunk vele,
Nagy szabad hazáról, melyért harcra kele.
Oh szent, erős Isten! bár adnád, hogy álma,
Melyért hittel küzdött, szép valóra válna,
S nemzete körülte büszkén, dicsőn állna!

Farkas Dezső,

Október 31.

Karácsony este.

Ünnepet ül ma a kultur-világ intelligenciája. Nagy és magasztos ünnepet. Mert nagy és magasztos a tény, melynek emlékét — mint négyszáz év óta minden évben, — úgy most is koszorúval övezi. Egy nagy szellemi forradalomnak, lelki-szabadság dícső harcának emlékünnepé van ma.

És mert október 31 nemesak a reformációnak, hanem a haladásnak, az emberi berendezettség fejlődésének is ünnepe, ezért ünnepel csak a kultur-világ, amely ennek áldásos hatásait élvezi, ezért ünnepel a kultur-világnak is csak az intelligenciája, amely az ünnep nagy jelentőségét felfogja és érzi. Sajnos, ezeknek száma még ma is nagyon kevés. Az ember rendeltetésének, az eléje tűzött nagy céloknak a felismerésére, az ezek felé való haladás, a fejlődés iránti lelkesedésre még ma is csak kevesen képesek. Kiknek lelkéből tömjén- és gyertya-füstbe bürkolt polipok szívják ki a repülésre adott erőt, azok csak a sötétséget szeretik a világosságtól irtóznak, mint a baglyok. Ezek ma nem ünnepelnek. És ez ünneprontók száma igen nagy. De hisszük, reméljük, szentül meg vagyunk győződve, hogy eljő a kor, midőn e nap az egész világnak ünnepe lesz. A Luther, a Kálvin neve és zászlója alatt imádkozni, akkor talán senki sem fog, de október 31 nagy ünnep napja lesz.

Az 1517. évben október hónap utolsó napját írták, amelyen az a magában véve nem szokatlan dolog történt, hogy egy fiatal barát, Luther Márton 95 pontban figyelmeztette a világot, hogy vezetői mennyire letértek az egyenes útról és annak a nyomdokairól, aki minden idők számára „út, élet és igazság.“ E dologban nem volt semmi különös. Hiszen másszor is zörgettek már reformokért lelkes és bátor férfiak Róma kapuján, de ajakuk szózata nem sokára elnémult egy félreeső zárda tébolyító magányában, vagy a máglya fellobogó lángjai közepette. És hogy a Luther által indított reformáció karjai ma már átölelik az egész földgömböt, az mindenesetre e nagy férfiú lánglelkének és a szerenesés körülményeknek köszönhető. Személyes nagyságát elkeseredett elleneinek minden rágalmai dacára is örökre fényes betűkkel jegyezte fel a történelem. S hogy szerenesés körülmények mozdították elő munkájának sikerét, az csak azt bizonyítja, hogy a reformáció valóban a kor méhéből született. Luther egészen korának volt az embere; előtte Szavonarola, Husz máglyán végezték életüket, utána a lánglelkű, mélységet és magasságot átfogó Giordano Bruno lelke is a Campit dei fiori máglyájáról röppent fel az égbe. Mert nem a XVI. század számára született; magasröptű lelkét kora nem tudta megérteni, még Luther és Kálvin se.

De hogy a kor szellemének az alkotása volt a reformáció, ez annak dícsőségéből és nagy érdeméből semmit le nem von. Ez törte össze először a dogmák és tekintélyek bilenseit; ez kiáltotta a világ fülébe mennydörgő hangon, hogy a vallásnak a régi, a szent, a megdönthetetlen alapra rakott építményét minden kornak a saját izlése és stílusa szerint kell átjavítani.

És most, amikor ünnepelünk, amikor megtelik lelkünk a múltnak esodás és dícső emlékeivel, elszáll belőle a esüggedés és kétség minden árnya, mert október 31-én szentül és erősen fellobog bennünk a hit, hogy ez a mai boldogtalan korszak is, mely annyira jajgat, sóhajt és remél, szintén meg fogja kapni a maga megváltóját, reformátorát!

nl. —

Legátus diák voltam egy karácsonyi alkalommal G. . . megye 3 falujában. Ünnepe szombatja volt s vigan töltöttük az estét, hol egy-egy friss nótával, hol meg egy-egy esattanós adomával élénkítvén a különben sem szomorú hangulatot. Majd a szellemekre, meg a kísértetekre került a sor. Mindenki tudott róluk valami érdekeset mondani, csak én nem (egy fám históriát elhalászván előlem a kántor-tanító). Hanem a mi az ilyen szellemfélékben való hitet illeti, én képeztem a Tisztelendő úrral együtt a legszélsőbb ellenzékét, lett légyen az a szellemhistória bármily kézzelfogható módon is előadva.

Az asszonynépség látható érdeklődéssel hallgatta a kísérteties történeteket, mikor meg a spiritizmushoz jutottunk. A szép, karesú doktorné egyenesen ajánkozott, hogy bemutattja tudományát a szellemidézés terén. Az ajánlat természetesen köztetszéssel fogadtatott s pár pere múlva az ezüst forintos vigan szaladgált a fehér lapra rajzolt körbetűi között, miközben a doktorné általános esendet kérve mondta:

— Kedves szellemek! szabad-e most esendes nyugalmatokat megháborítanunk?

Igen nagy udvariatlanság lett volna a szellemek részéről ilyen szép asszony kérését visszautasítani; de nem is került erre a sor, mert íme a forintos egész akkurátosan kihozta az igen szót.

— Úgy látszik, jó kedvükben találtuk a szellemeket, mondta a doktorné, ki akar tőlük valamit kérdezni?

Hosszas vonakodás után egy esinos, fiatal özvegy bátorodott neki s megkérdezte a szellemektől:

— Leszek-e én még valaha boldog?

Árnyas mosoly játszadozott az ajkak körül, de azért a szellemek hűségesen kihozták a forintossal e pár szót:

— Jó szived megérdemli.

Se több, se kevesebb; de e pár szó is épen elég arra, hogy a kétkedők hitét megerősítse, a hitetleneket meg tétovázókká tegye. Magam is fejesóválva néztem a dolgot, miközben egy gondolatom támadt. Rávettem a doktorné hadnagy öcsését, hogy nőnjével beketött szemmel próbáljon szellemet idéztetni; ha oszt akkor is olyan szépen megfelelnek a szellemek a feltett kérdésre: igazán fel lehet csapni szellemhívőnek, spiritisztának. Erre azonban mégsem került a sor, mert a doktorné kihozta sodrából öcse gúnyos kérése s neheztelve mondta:

— Maliciózus vagy Gyula, előtted sohasem fogok többé szellemet idézni.

— Jobb is: vágta vissza az tréfásan.

A szellemidézés így véget ért. Ki elhitte az egészet, ki valamit belőle, csak a Tisztelendő úr, meg én a doktorné öcsésével tartottuk az egész dolgot nevetségesnek. Már-már elfeledkeztünk a szellemidézésről, mikor egyszerre csak váratlanul hozzám fordúl a Tisztelendő úr:

— De hát hogy visszatérünk a kísértetekre, meg merné-e tenni kedves legátus uram öcsém, hogy most a templomból elhozná ide a kisebbik úrvacsorai kelyhet, amelyikre anno 1752 van rávésve? Ha ezt megteszi, megkétsszerezem a jövedelmét.

— Megkétsszerezzük, igazítja ki a társaság.

Minden szem felém fordult. A legtöbben kíváncsi mosollyal, némelyek kétkedve néztek rám, csak a Főtisztelendő úr állt előttem nyugodt, várakozó arccal.

Arcomba tódult a vér; bensőmben meg valami gúnyosan vádló hang szólalt meg: úgy kell neked, te nagy szellemtagadó! most kelepecébe jutottál: most mutasd meg hát a bátorságodat, a diák virtusodat! . . . Halozva állottam egy darabig, a szép doktorné akkor már nevetett, a

hadnagy öcse meg bízottatott, a többieknek is mosoly pajzánkodott az ajka körül az én rovásomra, csak a papné nem vette tréfára a dolgot:

— Ugyan-ugyan kedves, mondta a férjének, hogy találsz már ívet ki? Tudod, hogy a múlt éven is majd halálra rémült egy diák. Igaz, hogy a templom körül csak a nép vél éjjelente kísérteteket látni, de másfelől felnőtt ember bátorságát is megpróbálja, hogy éjnek idején a temetőbe menjen.

Megjegyzendő, hogy mint egy pár helyen még mai napság is, úgy itt is temető vette körül a templomot.

A tiszteletes asszony szavaira arcom pírja a lehető legfelsőbb hatványra emelkedett, kezdett bennem felfortyanni a diák-virtus, no meg a dupla létung is kezdett egy kissé kecsesgömbösködni, hanem azért még mindig nem léptem át a Rubicont, mikor tétovázó pillantásom egyszerre csak a Tisztelő úr középső lányára, a szép Erzsikére tévedt, aki játszi esipősséggel mondta:

— Ne menjen légátus úr: a tavalyi diák is úgy megijedt, hogy csak harmadnap tért magához.

Forgott velem a világ a szép leány gúnyos szavaira s ha eddig bízottatott, fényes ígérlet mitsen használt, most úgy éreztem, hogy a pokolba is le mernék menni s felhoznám onnét az eleven ördögöt is, csak hogy megmentsem a diákbeesületet. Egész eréllyel szóltam hát oda Erzsikének:

— Mert a tavalyi diák gyáva fráter volt!

Azzal fölvettem a féli kabátomat, a templomkulcsot kezembe fogtam és elindultam a félelmetes útra. Igazán félelmes volt, ha elgondoljuk, hogy bent a templomban kripta volt, ahová azelőtt a lelkészeket temették; tehát helyén kellett lennie az ember szívének, hogy rottegését leküzdje. Megvallom, nem minden szívszorongás nélkül indultam neki a kísérteties útnak: ökölbe fogtam a hatalmas szerkesztő templomkulcsot, ebbe vetvén bizodalmanat.

A templomba a temető egyik oldalán vezetett az út. Koromsötét éj volt, csak a keményre fagyott hó árasztott némi kétes, szürke fényt: a közelből kutyaugatás jelzé, hogy nem a falun kívül vagyok. A templom ajtajához érve, már meglehetősen elfogott a remegés. Diderégye fordítam meg a zárban a kulcsot, mire az csakhamar ki is nyílt előttem. A kulcsot kivettem a zárból s beléptem a templomba. E pillanatban bagolyhuhogás hangzott a háttam megett s én ijedten tántorodtam a falhoz. Annyi lélekjelenlétet azonban mégis volt, hogy gyufát gyújtottam s íme ennek fényénél, tisztán láttam, hogy koromsötét lepelben, kezét fényegőzőleg nyújtva ki, egy hatalmas alak jön felém: a szemei rémítően villogtak gödrükből, fogai mint egy-egy lófog vigyorogtak szájából. Porogni kezdett velem a templom, a lélekzetem elállott, csak annyira emlékszem még, hogy a kulcsot iszonyú erővel vágtam a sötét alak felé, aztán ájultan rogytam le a templom padozatára . . .

Körülbelül félóraig fekéldhettem így s mikor felnyitottam a szememet, esodálkozva konstataáltam, hogy a parochián vagyok a pamlagon, körültem meg a társaság, várva, hogy mikor eszmélek már. A kínos aggodalmat természetesen jóleső megkönnyebbülés váltá fel, amint szememet fölnyitottam s a társaság kíváncsi kérdezősködésére mentem el is beszéltem a kísértet-históriát, amennyire emlékeztem, mire én is megtudtam, hogy kerültem a parochiára. Mikor elmentem, pár pere múlva utánam jött a férfitársaság s úgy vártak rám a temetőben. Mikor aztán nem győztek rám várni, rosszat sejtve, gyorsan a templomba siettem. S íme, ott fekéldtem csakugyan a templomban eszméletlenül, még akkor is göresösen szorítva a

kezembe a gyufás skatulyát. Engem aztán gyorsan hazaszállítottak, a pap azonban a hadnagygyal együtt ott maradt, hogy a rendkívüli esetnek utána járjanak.

Alighogy elmondta ezt a jegyző, belépett a hadnagy s utána a Pötisztelő úr is és magasra emelve kezében a véres templom kulcsot, bosszúsán mondta:

— Ugyan képzeljék: orvítadás forog szóban! Majd felém jött s látva, hogy már normális állapotban vagyok, megveregette a vállamat:

— Helyén van a szíve, légátus uram öcsém; az egészben annyi volt a baj, hogy a nagy botját itthon feledte.

— Hogyan? hangzott a kíváncsi kérdés minden ajakról.

— Hát úgy biz a, hogy a légátus uram öcsém, de még magam sem álmodtam volna meg, hogy valódi kísértettel, betörővel is lesz dolga. Pedig úgy volt. Valaki észrevette, hogy magánosan megy a templomba s követte; hogy aztán mi történt, azt csak a légátus uram öcsém tudja elmondani.

Ujra elmondtam röviden az esetet s mikor a bagoly huhogáshoz értem, a pap a homlokához kapott:

— Nyomon vagyok, az a bizonyos bagolyhuhogást csak egy ember tudja utánozni a faluban, sokat nevettem néha napján magam is. Aztán meg ez is valami, szólt magasra emelve a vaskos kulcsot, amelynek végén egy csomó ahudt vér volt. Mondhatom, derék dobás lehetett! De most ne késlekedjünk, most a még a véryom is eligazíthat. Sietnünk kell, hogy megessípjük a gazembert: a jó madár feltörte a templom perselyt is s elemelte belőle a pénzt az utolsó fillérig.

Jó félóra múlva meg volt fejtve a rejtély egészen. A véryomok egy a faluvégén lakó vadászó házához vezettek, akit szerencsésen otthon esiptek. Töredelmesen bevallotta vőtkét, hogy karácsony szombatja lévén, felkerelkedett a faluba valami rosszul őrzött malacot eltulajdonítani: legalább az ő családjának is legyen része a karácsonyi örömben. A paplak utcára nyíló ablaka alatt meghallván a nagy beszélgetést, kíváncsian állt meg és kihallgatta az egészet. Azonnal készen volt tervével. Felöltözött feketébe, egy kiesít kifesté az arcát, így történt aztán, hogy nekem oly ijjesztő alaknak tűnt föl rémületemben. Amint töredelmesen bevallotta, ha el nem ajulok úgy szép szerével, ő eszközölte számomra ezt a kis mulatságot.

Azt mondanom sem kell, hogy a jó madár a karácsonyi örömből már a megye székhelyének az áristomában vette ki a részét.

— Milyen esodálatos is az isteni gondviselés, mondta a tiszteletes asszony, az előbb mennyire sajnálkoztunk a légátus úr elájulása felett s íme, ha ez nem történik velem, még nagyobb baja is eshetett volna, akkor aztán még inkább furdalhatna a lelkiismeret bennünket. Látod-látod édes férjem, milyen gondatlan is vagy te!

— Igazad van, anyjukom, nem jó az ördögöt a falra festeni. Hanem édes légátus uram öcsém, fordult felém, ha nem hozta is el a kelyhet, a dupla stólat azért megérdemli.

— De meg ám! zúgta rá jó kedvűen az egész társaság.

— És most engedje meg, hogy kételkedni mertem magában! mondta Erzsike pirúlva.

— Óh kérem kisasszony! Hanem azt mondhatom, hogyha máskor ilyen kalandra indulok, nem felejttem magammal vinni a jó esafi botomat! . . .

Csálhy Edömér.

A csúnyáknak és az ostobáknak van a legjobb dolguk a világon.

Wilde Oszkár.

Töredék.

*S ha majd úgy jön, hogy el kell válnunk
Es majd utólszor fogunk kezét;
Ne félj: én vissza nem tartalak,
En gyöngé, érzélgő nem leszek.*

*Ne félj: a könnyem nem fog hullni
Azért, hogy hiülenség a bérem:
A lelked úgyis az enyém lesz
Örökké tisztán... hófchéren...*

*Es mindig tisztán, hófchéren
Elöttem örökké feullebeg:
A le ártatlan gyermek-arcod
S epedő, égő két szemed...*

*S epedő, égő két szemedből
Mintha száz sugár ragyogna rám;
Lobogó hajad fényvel szórja
Be mélységes, néma éjszakám...*

*S a míg csodállak hosszan-vágyón
A bús borongó csöndességbe,
Várom: hogy a nagy mindenségnek
Mikor lesz hál örökre vége...*

*Várom: hogy a hangtalan magány
Nagy, hangos sírásra mint fakad;
Várom: a gyötrő fájdalomtól
A szívem egyszer, hogy szétszakad!...*

Éles István.

Lombroso — Bartolo Longo.

Harmine esztendő telt el azóta, mióta a turini zsidó orvos-tanár, Lombroso nagy port felvert elméletével friss anyagot dobott a büntetőjogi vita-irodalomba. Rövid idő, de épen elég ahhoz, hogy ma már teljes világításban lássuk az anthropologia criminale iskoláját.

Miként az nagyon természetes, a teljes tudományos készséggel megindított új irány, mely a „dogmatikus skatulyákba“ fojtott büntetőjog kiszabadítását célzá, az érdekelt, de még a nem érdekelt körökben is feltűnést keltett. Sok volt benne a meglepő, a merész. Minden rendszertelenségében is tömör és conclusióiban mindig következetes büntetőjogi elméletnek kellett tartani a Lombrosoét, mert bár legtöbbször bizonytalan feltevésekből indul is ki, de minden ilyen feltevést kézzelfogható adatokkal támogat, úgyhogy a látszat, melyben sokszor meggyőző erő lakozik, sokakat hódított az új irány számára. Kettős okból: először, mert oly sok meggondolni való új eszmét vetett fel, hogy szívesen akadt vállalkozó azok pártfogolására és másodsor, mert emez eszmék benső erejének, igazságának felismerése s az azokból vont következtetések a Lombroso-féle állítások következményeként tűntek fel.

Lombrosónak már mindjárt a kiindulási pontja és egész elméletének bázisa az, hogy merészen szakítva a multtal, többé nem a büntetést, hanem a bűnöst veszi beható vizsgálat alá. Anatomizál, boncol, megfigyeléseket, összehasonlításokat tesz. Ez mindenestre az első lépés ahhoz, hogy a humanus büntetés szempontjából kevésbé lényeges ténykörülményekről az alanyi bűnösség személyesítőjére, a bűnösre terelje a figyelmet, mintegy alkalmat

adva arra, hogy figyelembe vétessenek a büntettes személyi és helyzeti körülményei is. Ezt figyelni meg Lombroso is. De itt vét rendszere és logikája: mert megfigyelése nem a humanus társadalmár, nem a körültekintő, mélyre ható tudós megfigyelése, hanem az elfogult orvosé, ki hajlandó makaesül általánosítani a véletlent, ha mindjárt magát az embert kell is a maga erkölcsi piedestáljáról leszállítani, le egész a természeti ösztönöktől vezetett állatig.

Megalkotja a „delinquende nato“ fogalmát, az emberben a bűnös typut, a született bűnöst. A bűnözőben a bűnre praedestinált embert nézi, ki csak felsőbb erőnek, ellenállhatatlan természeti törvénynek enged, mikor bűnt követ el. Mindezt csak azért, mert vannak bizonyos testi deformatiok, bizonytalan jelek, melyek gyakrabban jönnek elő az általa megfigyelt büntetteseknél, mint a szintén megfigyelt egynéhány normális physikummal bíró embernél. Arra már nem kíván sulyt fektetni a tudós tanár, hogy mindezek a jelek, mikre ő feltevéseit alapítja, egészen más okok eredményei is lehetnek, mint az ataviszmusé; hogy ama deformatiokat sokkal inkább eredményezik a társadalmi nyomor, a rendes táplálkozás hiánya, vagy különösen a gyermekkorban a rendes fejlődést biztosító kényelem s megannyi más külső természeti ok, mint az öröklés.

Aztán meg voltaképen mire is alapítja ő a született bűnös fogalmát? Egy fajnál, egy szűk körben az erkölcsileg depravált büntetteseken tett megfigyelésekre, melyeknek tapasztalatai, eredményei is csupán esetlegesek és ingadozók. Úgy, hogy egész rendszerével azt a benyomást teszi Lombroso, hogy előbb élt az ő lelkében, mint gondolat, a született bűnös typtikus alakja s csak azután, — a belső lelki kényszer hatása alatt, igyekezett annak külső, physikai formát adni, ami, hogy mennyire sikerült neki, az elfogulatlan szemléző könnyen megítélheti. Beteles, elfejlődött törekvés ez, mely a helyes kiindulóponttól csakhamar a legképtelenebb, tulzásokban, rögeszmékben fult el.

De hisz én tulajdonképen nem is vitatkozni akartam. Hanem ennek a valóságos irodalmi korszakot átélt büntetőjogi irányzatnak, mint elméletnek gyakorlati értékét akarom jellemezni, vagy inkább feltűntetni azáltal, hogy vele szembeállítom a tényt, a pozitív faktumot, mely egészen alkalmas arra, hogy annak hatását kellőképen contrarirozza.

Szintén Olaszországban történt. Commendatore Bartolo Longo ügyvéd, Olaszhon egyik kiváló sikerrel működő humanistája, indítatva attól az emelkedett s méltányos felfogástól, hogy a társadalom akkor, mikor a bűnöst büntetés alá vonja, nem érdemelt esapást mér annak családjára, gyermekeire is. — kötelessége más úton visszaadni annak az ártatlan gyermeknek azt, amit tőle — bár jogos eselekvés által — megvont, mondom, áthatva e gondolat-tól, 17 évvel ezelőtt, Valle di Pompeiben (a régi Pompei mellett) felállítá az első menedékházat a büntettesek gyermekei számára. Nemesak valami mysticus philanthrop mozgalom ez, hanem komoly gyakorlati jelentősége van, különösen ma, a praeventiv büntetőjog korában. Segélyre siet annak az elhagyatott, árva gyermeknek, kire ez az előíteletes, nagyképi társadalom átvízi az apja bűnét és az támasz nélkül, a biztos züllés útján csak az alkalmat várja, hogy a legborzasztóbb büntetést elkövesse. Ennek a nemes törekvésnek nagy jelentőségéről beszélni is felesleges s azt, ki a legnagyobb áldozatokkal ezt megindította és oda-vitte, hogy ma már ezekről beszél statisztikája, kiket megmentett, azt a férfíút eléggé méltatja maga a tett. Nem is ezt akartam. Hanem szembeállítani a Lombroso nevéhez fűződő elveket a Bartolo Longo által elért gyakorlati eredménnyel.

KRÓNKA.

Kinfi dalaiból.

*A sok megbántott „férfi nagyság“
Hiába támad ellene.
Bátran megfújja harsonáját
A szabad sajtó gyermeke!
Vészben, viharban zeng a költő!
Egy hasábot ismét megtölt ő!*

*Az a komoly és o k o s ifjú,
Küröl muzsám most dall kohol,
Most egy éve komoran zúgta:
Abcug! Vesszen az alkohol!
De követőkre nem talál a
A víz mogorva prófétája.
Feladá hát a nemes elvet,
Mit gyarló torkunk meg nem ért,
A próféta már nem próféta...
...S mért tette ezt?... A szép nemért...*

*A második „krónika-alany“
Hitünk egy kemény oszlopa.
Mustafia zabos Gömörnek
Szép és velődús koponya.
Ideálkkal telis-teli,
Valóságos nomádzseni.
Még Tíbelben is tudják róla,
O az ifjúság Cicerója.
(Géniuszom sohasem viccel),
De már mégis megkérdézem
Hogy izlett a miskolci „spriccer.“
És a „kájzert“, kit balsors tépett,
Mullat, jövőt megbűnhődött,
Mikor látjuk a múzeumi
Becses régiségek között.*

*Jogász vagyok. A nevem Victor,
Csinosabbat nem fest a piktor.
Zsuron, báton és szalonokban
Az én szavam dönt és bírál.
Dicsekvés nélkül kimondhatom,
Én vagyok a korzó király.*

*Jelen hősünk ifjú lelkének
Érzékenyek a húrjai,
Melyeken gyakran játszadoznak
A muzsa szellem-újjai.
De ezt eddig — óh fájdalom!
Nem tudta a társadalom.
Pedig hát a gitárral-lanttal
Elragadóan bánik Antal.
Ez ismeretlen csillagunkat
Megismerni nagy élvezet;
Beműlatok hát ötleget
Ködös, borongós éneket.
Mondhatom a legszebb műve,
Következő négy sor . . . íme:*

*„Nem kívánok soha babért
Ellenben egy tányér babért
Jobban hevül ez a kebel,
Kít a muzsa igen kegyel.“*

*Szép a nappal . . . csakhogy én mégis
Jobb szeretem a méla éjet;
Óh mert csak a szép éjszakában
Van dal, bor, ferbli és költészet.
Professori szük látkör miatt
Nem vagyok eminens diák,
Pedig én értem legjobban a
Drastica philológiát . . .
És járatom a Friss Ujságot,*

Mert hát Lombrosó szerint, ha a bűnös, vagy csak annak egy osztálya is született bűnös, akkor annak vérszerinti leszármazottja is bűnre született. Így az állítás merevsége s concedálni kell Lombrosóval, hogy vannak kivételek. Mindazáltal a született bűnös típus utódaiban sem tagadja magát, így a Lombrosó felfogása okszerű következtetés után oda visz, hogy a született bűnös gyermeke egy nevelhetetlen, megrögzött hajlamokkal öröklényen terhelt lény, ki okvetlen elköveti a bűnt. És ezt Lombrosó és követői, kisebb-nagyobb műveikben nem is késtek hangoztatni.

Az irodalomban folyt a vita pro és contra, hosszan mint a trojai háború is még hosszabban. Igaz, hogy Lombrosókra kevesebb díszséggel, de elvégre is komoly ellenfelek voltak. Úgy látszik, az irodalomban bírták szóval s tollal.

Com. Bartoló Longónak jutott aztán eszébe, hogy itt elvégre a társadalmi physika egy jelenségéről van, hol kísérletezni is lehet. Már pedig a kísérleti eredmény ellenmondást nem tűrve és hitelesen cáfol.

Intézetbe gyűjté tehát a büntetettek gyermekeit, hogy őket becsületes emberekké nevelje. Lombrosó azt mondta rá, hogy utópia ez Bartoló Longó részéről is megpróbálták ezt már Angliában és Amerikában is, de eredmény nélkül. Mennyivel kevésbé lehet eredményes ez a kísérlet, mely nem is alapszik a modern „Anthropologia criminale“ tudományos ismeretein. Bartoló Longó jobban hitt Aquinói Tamásnak, ki azt mondta: a munka és imádkozás a jót jobba, a rosszat pedig jóvá teszi, vagyis mindenkit nevel. Megnyitá intézetét. Hely nem maradt üresen. Cápá már nem volt, de az eszkimók még sokan voltak. Ennélfogva az anyagi lehetőség határáig megnövelé intézetét, melyben a legkülönbözőbb bűnökért elítéltek gyermekeit összegyűjté. Egy egyszerű cél vezette: becsületes, fogékony és művelt lelkű munkásokat nevelni. Nevelési rendszerében teljes az összhang a belső és külső nevelés közt. Műveli a lelket, oktat és jellemet képez egyaránt. Bizonyos egyszerű fenséggel oltja bele a gyermek lelkébe a hitet és a szeretetet. Sok benne a vallásos elem, de talán ez a leghatékonyabb eszköze. Nem hanyagolja el a munkát, amit megkedvelt. A jóra serkentésben ugyanazon eszközökkel operál, mint a mi javító intézeteink nevelési rendszere. Súlyt fektet arra, hogy a gyermek ne érezze magát megvetve vagy lenézve, hanem szeretettel környezve. Szóval egyáltalában semmi különösebb fogása nincs, az egész intézet egy gondosan szervezett iskola benyomását teszi, nem másképen, mint a különböző gyermeknevelő intézetek. Nincs okunk azt himni, hogy valami extra eszközök alkalmazatnak az elítéltek gyermekeinek nevelésében, semmi erőszakos, semmi nehézkes nincs abban, ellenkezőleg könnyed modorral, a helyzet világos feltárással, stilszerűséggel találkozunk benne. És mégis ugyanazokat az eredményeket éri el az elítél született bűnösök gyermekeivel, mint a becsületes szülők normális gyermekeivel. Bizonyítja ezt az intézet statisztikája; mely szerint százakra megy azoknak a gyermekeknek a száma kiket egyes vagyonosabb, különösen iparos s gyermektelen családok örökbe fogadtak s kivettek az intézetből s mint adoptáltak a legjobb gyermekek és ifjak. Akik pedig már kikerültek s önmállóságra jutottak kint a társadalomban, még alacsonyabb bűnözési percentet mutatnak, mint mások.

Hol van tehát a született bűnös! Mivé törpül a nagy, a büszke elmélet!

A tény cáfol és rendíthetetlenül áll, mint a souverain igazság!

Nincs született hűnös, hanem van ember, kit az alkalom, a szorult helyzet, sokszor emberi gyarlóságai, a milieu a bűnre visznek s csábítanak, de aki okkal-móddal mindig javítható marad.

K. F.

*Meg a cirkuszba is eljárók;
A legkedvesebb olvasmányom
Jókai: F e k e t e g y é m á n t o k.
Részt szoktam venni minden bálon,
Természetes, van ideálom:
Szíve nem kő, nem jég az ajka,
Boldogan mereng szemem rajta.*

*

*Mos jövök Én! Tért hát N e k e m,
Elmondom minden érdemem.
Nincs a teremtésben nyertes, csak Én!
Lényem fenséges és pazar.
Száz lány pírul s asszony bolondúl,
Ha R a j t a m van a díszmagyar.
És ha kiállok Büszke P e s t t e l,
Mint kiváló S z a v a l ó - m e s t e r :
Ily esetkor úgy vélem É n
Odalesz a közvélemény . . .
Mikor Remek H a n g o m d ö r ö g
Imádnak az úri körök.
És amint legújabbán hallom,
Arról vitáznak Patakon:
K i a n a g y o b b , k i a k i v á l ó b b ,
É n ? v a g y p e d i g n a p o l e o n ?
A döntés itt egyszerű, könnyű.
Hullni fog a francia könyű.*

* * *

*Kinek csattogott dalos kedve
Elvonul most babérral fedve.
De ne hulljon ért' könnyözön,
Mert még a költő visszajön —
S koszorút fon sok nemes főre,
A társadalom éber öre.
S most az Ifjúsági Közlöny
Hívett vtgan üdvözlöm;
Arcuk legyen piros, mint kármin . . .
Stb. . . . .*

*Helikohnji Ármin,
expresszdalnok és magánlángész.*

Üzenet a pesti meg a debreceni diákifjúságnak.

Pest és Debrecen diákifjúsága, vagy helyesebben diákifjúságának egy töredéke, — külsőleg is kifejezést akarván adni a lelkében élő mélyseges áhítatnak a halott fejedelem iránt és aziránt az eszme iránt, melynek még poraiban is a halott fejedelem a megtestesülése, — zarándok-uttra vállalkozott, hogy gyalog, vándorbottal a kezében, törődve és megfáradva tegye meg a Pesttől, illetve Debrecentől Kassáig terjedő utat, holott is a szent hamvak örök nyugalomra helyezésekor mélyen érezvén át a nagy fejedelem száműzetésének tengernyi keserűségét s áldozatának minden emberi képzeletet felülmúló, óriási voltát, — igazi bensőségteljes töredelemmel mondhatta el: én jó uram, mi jó vezérünk . . . A vállalkozó szellemet tudomásul vesszük: a cél szép és nemes voltát szíves készséggel ismerjük el; a tervnek szépen és komoly ifjakhoz illő komolysággal való keresztülvihetését konstatáljuk s ha igazán és komolyan valósítják meg és viszik keresztül: meghajoltunk volna előttük. A debreceniek előtt épúgy megemlíntettük volna lelkünknek süvegét, mint most a pestiek előtt . . . De nem ezért szólunk e dologhoz, hanem azért, mert utaink keresztezvéen egymást és felhívásokat kapván innen is, onnan is. — ha másként nem, legalább Sárospatak város nemes bírása közvetítésével — bizonyos feleletadásokra érezzük magunkat kénytelenítette. Azért hát feleletet adunk, még pedig először a pestieknek:

Felhívástoknak, mely szerint menjünk el Miskolcra,

ott csatlakozzunk zarándokcsapatotokhoz s úgy menjünk Kassára, — veletek: nem tettünk s nem is tehetünk eloget. A fejedelem hamvait szállító gyorsvonat ugyanis, ha nem is egyenesen a főiskoláért és annak ifjúságáért állott meg itt hosszabb időre, de hogy a megállás okai között mindenesetre egyik legjelentősebb tényező volt főiskolánk és annak ifjúsága, az kétségtelen. Már most képzeljétek, nem különös lett volna-e az, ha az az ifjúság, amelynek kedvéért megállítják itt Patakon a mi nagy jó Urunk drága hamvait vivő gőzparipát, hogy megcsókolhassa a koporsója bársonyának legalább a szegélyét, hogy égő szemét odaszegezhesse ha csak egynehány perere is a nagy fejedelem koporsójára és lásson rég letűnt időket és érezzen szentséges megilletődést: képzeljétek, nem különös lett volna-e, ha az az ifjúság, ahelyett, hogy itthon tartja magát, — elfeledett volna mindent itt hagyott volna mindent és elment volna vándorolni utánatok, veletek . . . Ezért nem mentünk és nem mehettünk utánatok. Olvasátok el és értsétek meg a feleletünket . . .

Hanem te, debreceni ifjúság, igazán érdekesen viselted magad! . . . Utazol a debreceni főiskola nevében, holott annak előjárósága nem engedélyezte utazásodat; a pataki iskola ifjúsága vendégszeretetét akarnád igénybe venni és értesítést küldesz a városbírónak! A pataki ifjúság hazafiságát vonod kétségbe, ezt az ifjúságot igyekezel befektíteni mindenfelé: holott ez csupán a kellő magatartást tanúsította veled szemben: holott te magad — tisztelet a kivételeknek — nem mindig a legjózanabbul tántorogtál faluból-faluba. Ehhez azonban semmi közünk. A befektítési művelet is csak hadd folytattassék. Nem ez az, amit szóvá teszünk, hanem a hazafiságból való kioktatásunk részetről. Ej — esodás és szent éjszakának világossága ragyogván még mindig előttünk és szikrázó pompájú jelenetek temérdeksége vonulván el a lelki szemeink előtt, — szinte kedvünk sínes kommentárral szolgálni és szinte kedvünk sínes reflexiókat fűzni holmi nagyhangú felhívások érdekes kijelentéseikhez . . . Mert hiszen ha ezt tennék, rég letűnt latin világnak a eszmadiajáról és az ő kaptájáról szóló tapintatlan és komisz példabeszédjét lehetetlen volna idézetlenül hagynunk. Hogy majd ti viszitek el a pataki ifjúság hódolatát és majd ti fejezitek ki a mi megilletődésünket és ragaszkodásunkat nagy Rákóczihoz és az eszméhez, melyet ő képviselt!!! . . . De hát ki kért fel benneteket erre a szerepre? Hát mióta vagytok ti a mi tolmácsaink? Ti negyvenen-ötvenen, mikor a mi ifjúsági együletünk a szent hamvak elhelyezési ünnepén a testületileg, tehát a csaknem háromszáz tagjával való megjelenést határozta el; mikor „amnak a főiskolának, melyet nemesak a multban neveztek, hanem még most is sokan neveznek a Rákócziak iskolájának, ahol nemesak az elmék és szívek, hanem még a kövek is a Rákóczi név nagyságát és dicsőségét s az ahhoz fűződő, attól elválaszthatatlan eszmék, örökké szent hagyományok kultuszát hirdetik. — a sárospataki főiskolának mostani ifjúsága is hódoló tisztelettel, rajongó lelkesedéssel esüng II. Rákóczi Ferenének, a magyar szabadság és függetlenség, a magyar nemzeti önállás elsőrendű bajnokának, a magyar honszerlem örökké irigylésre méltó áldozatának emlékére! . . .“

Vegyétek ezt tudomásul és ismerjétek be, hogy rossz úton jártatok. És beismervén, hagyjatok fel a pletykázással, a bemázolási törekvésekkel, nem hozzátok illő dolog az. Ha pedig ezt nem tettétek, ám eselekedjétek úgy, amint jónak látjátok — nekünk az oly mindegy. Mi csupán annyit kérünk ki, hogy amikor a demagógia és stróberkedés olesó, sőt potya látványosságait szemlélgetjük — engedjétek meg nekünk, hogy olykor-olykor meg-ereszthessünk egy-egy esendes mosolyt. é, i.

NEKROLÓG.*)

Törös Kálmán.

Nyugoszik csendesen, néma, rideg sírban, örök álmodással.

Nyugoszik csendesen, frissen hantolt ágyon, roskadozó árvák könnyével öntözve s egy szegény anyának „sajgó fájdalmaival“ búsan beárnyazva . . . Elhullott, elhervadt, mint a dértől csipett halvány őszi rózsza. Kialudt örökre a lobogó fáklya, elfújta örökre a halál titkos lehellete s hosszú álmodása, kihamvadt reménye felett őszi hervadáskor, lilíomhulláskor bánatosan zúg-búg a zokogó szelő.

Mintha a halál is megértette volna, mikor fagyaszsa meg ez ifjú szívet, ezt a reményt hintő és törekvő lelket, hogy az itt maradtak vérező szívének tátongó, mély sebe be sohse gyógyúljon, be sohse hegedjen.

Szegény Törös Kálmán, én meghalt barátom . . . Beh fáj a lelkemnek, ha az emlékezet a sírodhoz vonzol! . . .

* * *

Hull, hull a falevél lassú zizegéssel, lassú zokogással egy nem régen hantolt, nedves sírhalomra, ott Sajó-Vámoson. Törös Kálmán nincs már, Törös Kálmán meghalt! . . . Maga a lemondás, a közöny, a bánat. Aki életében senkit se bántott meg, de akit bántottak sokan, nagyon sokszor, — bár érdemetlenül. Nagy szenvedés alatt fásult meg a lelke; a nyomorúságtól világyűlölő lett. Üldözte, hajtotta, sanyargatta szegényt a kérlelhetetlen. Pedig olyan nemes, oly jó volt a szíve! Csak-hogy nem ismerték! És amikor látta, hogy számára nincsen e földön csak gyomor s emésztő szegénység, elvonult magába, hogy senkise lássa aláhulló könnyét.

Látalak, jó fiú s fájt nagyon a lelkem, hogy neked a végzet darócot juttatott. Veled sirtam egykor, hisz az én sorsom is az volt, mi a tied . . . szenvedés, üldözés! . . . Meg-megújul fakó, sejtelmes panaszod szomorú lelkemben, midőn édes anyád s beteg nővéreid sorsát emlegetéd szegény atyádeával: „van-e ily nyomorult, szerencsétlen család még ezen a földön?!“

Elmult, el, örökre! Ne szakgassuk újra a fájó sebeket! Hiszen megostoroz mindenkit az Isten, akit szeret, kedvel és fiává fogad.

Mikor a természet lehullatja diszét és meghalni készül: téged is magával int örök alvásra. S te a hívó szóra, halotti danára, nagy szenvedés árán lehajtottad fejed. Őszi dértől csipett őszi virághullás! Be szomorú nóta! . . . Veled is kevesebb az ifjak serege és gazdagabb a sír, a néma temető. Nagy, néma lemondás voltál te már úgyszólván; nagy, néma megadás voltál te már régen! . . . Vége a nagy harcoknak . . . Vége a tusának . . .

* * *

Valami nagy, fájó fuldokló zokogást hord erre a síró, száraz őszi szellő. Belevegyül olykor távolról szó-

*) Putnok vidékéről kaptuk e sorokat. Aki írta, szeretetből írta, Szívesen tesszük közzé, mert akiről szólnak — a miénk volt. Jogunk van a gyászhoz, mert egy, az iskolaport még alig lerázott embert — a hozzá legközelebb állókön kívül — senki és semmi nem vallhat annyira magáénak, mint az az ifjúság, amelynek tagja gyanánt felnőtt; amely ifjúság az övéi emlékeit még eltávozásuk után, még haló porukban is mindig nyilvántartja. Requiescat in pace.

Szerk.

kellő, méla-bús haragnak tompa konogása. Amaz Sajó-Vámos keservét zokogja; emez pedig — értem — azt hirdeti fennen: „Élet a halálban.“ Óh hát légy szeretve, óh hát légy megáldva a haló porodban. Az Úr akarta így — legyen áldott érte, — hogy fent színről színre szolgálhassad őtet! Hiszen ő szerette a nemes lelkedet, jobban, mint ahogy mi, azért vett magához. A hú emlékezet, baráti kegyelet édesítse folyton csendes álmodásod! Találd meg a békét s örök üdvösséget . . .

Putnoki.

Könnyek.

*Nevetős a kedvem;
A te két szemedben
Sír az alkonyat . . .
Kettőnk közül vajjon
Ki a boldogabb?!*

*Kacagástól nékem,
Néked a sirástól
Könnyünk egyre nőtt . . .
Kettőnk könnye közül
Melyik égetőbb?!*

L.

EGYLETI ÉLET.

Főisk. Betegsegélyző-Egylet.

A Főisk. Betegsegélyző-Egylet 1906. szeptember 30-án tartotta első, alakuló közgyűlését, tisztviselői karát következőképen választván meg: Alelnök és pénztárnok lett: Karászy Benő szénior hivatalból. Jegyző lett: Éles István IV. lh.; ellenőr: Nagy Lajos II. hh. A bizottság tagjaiul pedig: Lengyel István IV. hh., Keresztessy Ferenc IV. jh., Tóth Sándor III. hh., Kapitány Andor III. jh., Okos Gyula II. hh., Beke Gyula II. jh., Enyedi Andor I. hh., Kukri Ferenc I. jh., Vitányi Iván és Bodnár Jenő VIII. o. t., Szász Imre és Csillik Bertalan VII. o. t. választattak meg. Ugyancsak e gyűlésen jelentette be az elnöklő orvos, dr. Kun Zoltán, hogy az 1906. január 1-től alkalmazott ápolónő, — kinek állandósítására nézve egyletünk úgy határozott, hogy a véglegesítést az ápolónői oklevélnek egy év alatt történendő megszerzése és felmutatása után fogja eszközölni, — ezt az ápolónői oklevet, a vöröskereszt-egyleti ápolónők kötelező oklevelét minden tárgyból a legszebb eredménnyel — dicséretet és elismerést keltve — megszerezte, mely oklevél a főisk. akad. és közigazgató úr által is láttamoztatván, a véglegesítésnek ezzel minden akadálya elhárított. A szép bizonyítvány felolvasása és meghallgatása után egylet a véglegesítést kimondotta, megadván az ápolónőnek egyúttal az általa kért s őt a vöröskereszt-egyleti ápolónőknek vegyes elemekből álló társaságától megkülömböztető „gondnok-ápolónői“ címet is.

„Hittanhallgatók Egylete.“

A „Hittanhallgatók Egylete“ életre kelt — és él. Mint a lavina görgetege, úgy indult meg lassú morajlással ez egyesület munkássága átesapva mind szélesebb terekre. Legközelebbi közgyűlésén Gombos Imre II. hh. egy mély tudománnyal, alapos theol. készütséggel, önálló felfogással megírt tanulmányt olvasott fel magyar nyelven Kornil Péter jénai egyetemi tanártól „Jeremiás és kora“ címen. E hónap végére gazdag műsorral tervezett ülésének a megtartását csak a közbejött nemzeti ünnepélyek halasztották el. Az egylet ez évi pályatételei a következők: 1. *Ima*; tárgya teljesen szabad. Díja 20 kor., beadási határidő nov. 10. 1. *Prédikáció*; textus, szabadon választva. Díja 40 kor., bead. h. i. nov. 30. 3. A *magyarországi szombatosság rövid története*. Díja 50 kor., b. h. i. dec. 15. 4. *Imádkozási és prédikálási verseny*. Díja 20—20 kor. Megtartatik febr. 8. 5. *A galatákhöz írott levél isagógiai szempontból*. Díja 40 kor., b. h. i. febr. 26. 6. *Vitaverseny*: Helyeselhető e vagy nem az a külföldi mozgalom, mely az úrvacsorai közös kehely használatát meg akarja szüntetni? Díja 30 k., megtartatik márc. 14. 7. *Mózes és Jézus istenfogalma*. Díja 40 kor. b. h. i. ápr. 15. Amilyen reményteljes a kezdet, olyan sikerdús legyen a vég! Ugyancsak közgyűlés előleges biztató nyilatkozatok alapján egyhangú határozatban felkérte nagytiszteletű Rohoska József theol. tanár urat, szíveskedjék Wirth Zwingli baseli ref. lelkész beszédeiből még egy kötetnyit fordítani. — A nagytiszteletű tanár úr igen szívesen és készséggel engedett a felkérésnek, sőt még e könyv kiadói es tulajdon-jogát is egyletünknek engedélyezte, mely nemes és valóban páratlan tényeért fogadjuk a nt. tanár úr e helyről is igaz és őszinte köszönetünket. A kötet előreláthatólag húsvét táján már el fogja hagyni a sajtót s vele nemesak mi, de theol. irodalmunk is nagyon sokat fog nyerni, — amely gazdag reménységre teljesen feljogosít bennünket a két évvel ezelőtt megjelent első kötet.

„Magyar Irodalmi Önképző-Társulat.“

A „Magyar Irodalmi Önképző-Társulat“-nak egyébként sokatígérően zajos két üléséről semmi érdemlegeset nem mondhatunk. Az egylet pályakérdései: 1. Lirai költemény. Díja 12 kor. Beadási határidő nov. 1. 2. Chamisso „Das Schloss von Boncourt“ e. költeményének fordítása. Díja 20 kor. Bead. h. i. nov. 10. 3. Novella. Díja 24 kor. Bead. h. i. dec. 1. 4. Költői beszély. Díja 20 kor. Bead. h. i. febr. 9. 5. Rákosi V. „Elnémúlt harangok“ e. regényének aethetikai méltatása. Díja 50 kor. Bead. h. i. márc. 2. 6. Párhuzam Kölcsey Ferenc és br. Eötvös József között. Díja 60 kor. Bead. h. i. márc. 23. — A félévi verseny komoly szavlati darabjául Coppée F. „Hajótörött“ e. költeményét tűzte ki a társulat.

Gimn. Erdélyi Önk. Kör.

A gimn. Erdélyi Önk. Kör. A gimn. önképző kör 38 tagból álló lelkes kis gárdája erőmegfeszítéssel azon igyekszik, hogy ez év is azok közé a munkás évek közé soroztassék, melyekről bémértékben tesznek tanubizonyosságot a kör régi s újabb időkből fennmaradt jegyzőkönyvei. Pályatételei közül a már lejárt ballada pályakerdés igaz, hogy eredménytelen volt, mivel a versenyző három mű egyike sem volt jutalmazható, de ez nem a szorgalom és erő hiányáról

bizonykodik. Inkább a pályatételeket megválasztó bizottság rovására írható ez, mert bizony évek hosszú sora tanuskodik arról, hogy e tétel megkoockáztatása mindig csak egy meddő vagy sikertelen pályázatot eredményez. Egyébként a bentmaradt pályadíj újból kitűzetik meghatározott tárgyú elégiára: Elegia barátom halálára. — Örömmel dicsérte meg a kör Bodnár Jenő VIII. o. t. egy szépen sikerült szavlatát s Szepessy Pálnak egy bírálatát. Kiss Árpádnak is elismeréssel adózott a kör a lepkékről tartott ügyes szabadelőadásáért.

Előfizetési felhívás.

Lapunk jelen számával a 23. évfolyamába lépett. 22 esztendőn keresztül főiskolánk ifjúsága, ha súlyos anyagi áldozatok árán is, de fenntartotta s a benne rejlő erkölcsi töke ápolásáról sohasem mondott le. De, hogy lapunk az olykor olykor beállt nehéz időben is virágzott, abban jelentős érdemeik vannak lapunk barátainak, kik anyagi és erkölcsi támogatásukat soha sem sajnálták tőle.

E tiszteletreméltó áldozatkésztségre hivatkozva, fordulunk most is hozzájuk s mindazokhoz, akik szeretik az ifjúságot, mozgalmainkat, törekvéseinket jóakarató érdeklődéssel szemlélik és bátorítják, — részesítsék lapunkat anyagilag is pártfogásukban, hogy ifjúsági életben annál buzgóbban teljesíthesse tisztles hivatását.

A „Sárospataki Ifjúsági Közlöny“ előfizetési ára!

egész évre	---	---	---	4 kor.
fél	„	---	---	2 „

Az előfizetési pénzek a szerkesztőség címére (Sárospatak, széniori hivatal) küldendők.

A „Sárospataki Ifjúsági Közlöny“ szerkesztősége.

HIREK.

— **Október 6.** Szomorú október havának van egy nagy napja, melyet beláthatatlan időnkig szomorúsággá tett s ünneppé avatott a dicsőséges vértanuk emléke. Van egy napja szomorú októbernek, midőn sokszorosán újul fel a nagypénteki gyász, midőn egy dicsőséges nappal alkonyatjának szürkülő messzeségében a golyótai kereszt dicsőségében bontakozik ki kilenc aradi bitófa s négy átlótt piros zsinóros honvéd dolmány. Éz a nap az, amikor sirva mégyen a honti kegyelet az aradi mezőre, hogy könnyével áztassa a vértanuk nyomát s föltalálja azt a elveszett hét sírt, melyet osztrák pribékek ástak a magyar szabadság véres fundamentumául. Éz a nap az, mely egy nemzet

legszentebb érzésének megcsufolása által annak a nemzetnek dicsőségévé lett. Ezért szomorú, de dicsőséges napja a magyarnak ez az október 6. — Az aradi vértanúk emlékének a főiskola tanári kara s ifjúsága mint eddig, úgy ez évben is a vértanúk emlékéhez méltóan áldozott. Reggel nyolc órakor a városi ref. templomba gyülekezett a főiskola s a városi közönség, hol Karácsi Benő főisk. szénior mondott emelkedett hangú, hazafias érzéstől áthatott imádságot. Az ima végeztével a közönség a Himnusz éneklése mellett vonult ki a templomból. — D. előtt 10 órakor az áll. tanítóképző intézet által rendezett emlékünnepekre gyülekezett a közönség, mely szépen sikerült ünnepséget az intézet zenekarának Chopin F. által írott gyászindulója nyitotta meg. Az ünnepi beszédet Kötse István tan képezdei tanár tartotta, mely után az ifjúsági dalkör Silcher „Hősi gyászdalát“ adta elő. A műsor negyedik pontját egy négyes szavalat töltötte ki. Az intézet négy kiváló szavalója, kiket régebbi szerepléseikből már ismer az intézet ünnepeit látogató közönség, Füstí M. László, Jónás Ferenc IV. é., László Zoltán és Thuróci Miklós III. é. növendékek adták elő szép összhangban, kiváló ügyességgel Pósa Lajos „Október 6.“ c. darabját, Kastély Gyula, Krafesik Zoltán III., Jónás Jenő és Jónás Ferenc IV. é. növendékek vonós négyese után Takács László IV. é. növendék olvasott fel az Aradi vértanúk albumából egy részt: a kivégzést (Hanvai Ödöntől). Az ünnepélyt a Himnusz éneklése zárta be. — A főiskola emlékünnepe délután folyt le a főiskola imatermében, hová a közönség már a kora délutáni órákban gyülekezni kezdett. Az ünnepi nyitány, mint rendszeren, úgy most is a főiskolai énekkaré volt s előadásában Battay Éde „Nemzeti imájának“ minden szépsége érvényesült. Az ünnepély szónoka Rohoska József theol. dékán volt, kinek emlékbeszéde az ő írói és szónoki kitűnő kvalitásainak minden ékességét magán hordozta. Emlékbeszéde lapunk más helyén olvasható. Utána Eles István IV. é. bh szavalta el Ábrányi E. „Október 6.“ c. költeményét. A szinte túlradó érzéssel előadott szavalat méltó elismerésre talált. Az énekkar „Apotheozis“-a után a gimn. önk. kör kiküldött szavalója, Erős György VII. o. tan. lépett a pódiumra, ki Palágyi Lajos alkalmi ódájának előadásával igyekezett megbirkózni. Elismerésre méltó buzgalma a közönség sorai között, tetszésre talált. Az utolsó számot a főiskolai ünnepélyektől újabban hazudozni szerető zeneegylet foglalta le magának. Igazán érthetetlen, hogy e szép multu egylet, mely a multban az iskolai ünnepek műsorainak legjobban sikerült pontjait töltötte be, hovatovább teljesen távollartja magát a nyilvános szerepléstől. Pedig nemesak a főiskola, de önérdeke is kötelességévé teszi a főiskola ünnepein való részvételt. Kivánatosnak látnók, ha nemesak akkor volna módunkban a zeneegylet szereplésében gyönyörködhetni, midőn az abban való gyönyörködés pénztárának gyaratását eredményezi, hanem akkor is, midőn az nem kecsapgeti az egyletet anyagi haszonnal, de amikor a szereplés erkölcsi kötelessége volna.

— **Rákóci Patakon. okt. 28.** Hazajött Rákóci! A magyar nemzetnek legideálisabb, büszke fejedelme hzaajött pihenni! Sok szenvedés után, sok hányatás miatt összetört testét Törökország földé takarta be lágyan. Márványtenger partján két hosszú századig. De hideg volt neki idegen országnak földjében pihenni. Haza kívánczozott, hogy porladó szíve nagy szeretetünknek lángoló tűzétől újra felhevüljön. S amint a legendák Csaba királyfija fenn a hadak útján a csillagos égen. — úgy jött Rákóci is. Egy ország mámorra, túlradt öröme koszorúzta útját. Dobogó kebelrel vártuk és fogadtuk. S a megérkezése legnagyobb ünnepe a magyar nemzetnek ebben a században! A nagy fejedelem vonatának felénk közeledése okt. 28-át avatta

általános ünneppé Patakon. A már kora reggel lobogó díszben úszó városban mindenki csak arról beszélt: „Hazajön Rákóci!“ A város minden egylete azon igyekezett, hogy e napot minél ünnepélyesebbé tegye. Dél előtt 9 órakor a városi tanács tartott díszülést; 11 órakor az áll. tanítóképezde ünnepelt; délután félháromkor pedig a főiskola ifjúsága és tanári kara gyülekezett össze nagy városi közönség részvételével a kollégiumi imateremben, hogy egy rövid, de lélekemelő ünnepélyben áldozzon a hazatérő nagy bujdosók dicső emlékének. Nagyobb áhítattal és bensőséggel talán soha sem szálltak még a magyarok Istenéhez az imának hangjai, hogy áldja meg végre ezt az ő népét, amely megbühödte már a multat s jövődöt. — mint ez alkalommal. Majd Zoványi Jenő theol. tanár szólott a „kuruc királyról“ Thököli Imréről, az ő hervadhatatlan érdemeiről a legnagyobb elismerés hangján. — amelyet meghallhatnak és figyelemre méltathattak volna ez országos ünnepély rendezői is. Ezután Eles István IV. th. szavalt ihletteljes lelkesedéssel Endrődi Sándor Kuruc dalából A főiskolai énekkar szereplése után Rohoska József theol. tanár tartott Zrinyi Ilonáról, a mi legszebb legnemesebb nagyasszonyunkról költői lendületű emlékeztetést. Ezt követte Nemes Zoltán, Tariska Béla, Celder Orbán és Várady József akad. hallgatók vonós négyese, ami után az énekkar adta elő Szügyi József „Rákóci Kesergőjét.“ Az erre felzúgó tapsvihart Erős György VII. o. t. szavalata szakította meg, ki is több akarattal mint sikerrel adta elő Szaboleska Mihály „Jön Rákóci hazafelé“ c. alkalmi költeményét. Majd újra fellobogott a lelkesedés lángja, amikor Csontos József főgimn. tanár II. Rákóci Ferencről beszélt, aki immár nemesak legnagyobb szabadság hősiünk, hanem tudók és tudatlanok lelkében élő, testet öltött eszme, amely a Kossuthéval együtt a független, szabad Magyarország foglatja. — aki többé nemesak a „kurucok csillaga“, hanem köztünk ragyogó bátorító, vezető csillaga az egész magyar nemzetnek. A minden ízében remek s szónokias hévvel tartott emlékeztetés után Farkas Dezső IV. th. szavalta el „Hazajött Rákóci.“ c. lapunkban is közölt szép költeményét Majd mintegy annak a megpecsételésére, hogy a mely hazának ilyen nagyjai vannak, azt elhagyni, akkor rendületlenül hűnek nem lenni sohasem szabad és sohasem lehet. — a közönség az ifj: zenekar kísérete mellett a Szózatot énekelte. Az ünnepélyt a zenekar által előadott Rákóci induló zárta be. Este 10 órakor az ifjúság és polgárság körmenetet tartott a kivilágított városban beszédekkel és szavallatokkal, amikor is a főiskola részéről Lányi Andor I. jh. és Györék József I. th. szerepelt. Éjfél után 1 óra 49 perckor rohogott be a különvonat a lobogó fákllyakkal, dobogó szívvel két oldalt álló főiskolai ifjúság sorfala között az állomásra, ahol a főisk. énekkar a himnusszal fogadta. Majd a város nevében Molnár János főbíró, a kollégium nevében Novák Lajos akad. és köz-igazgató üdvözölték a szent hantakat és koszorúzták meg a koporsókat. Csak félóra múlva indulhatott tovább a vonat, miután a kórus még elénekelte „Rákóci kesergőjét“: „Isten veled pataki vár! Isten veled munkácsi vár!“ ... A mi Kassára menő külön vonatunk egy óra múlva sietett utána.

— **Sztankó Bélának** a jeles fővárosi ének- és zene-tanárnak a népiskolák számára készített és nemrégiben megjelent „Dalos könyv“-eit szívesen ajánljuk az érdekeltek figyelmébe. E könyveket már régóta várták tanítóink, akik érezték, hogy népünknek gazdag, talán az összes népek között a leggazdagabb dalra való fogékonyságát és dalteremő képességét szakszerű vezetéssel már a népiskolában öntudatosra kell tenni és művészileg fejleszteni. Ezt a célt szolgálják s ennek az elérésében hathatósan segítik a tanítót Sztankó Béla könyvei, amelyek három kötetben, —

az I-II, a III-IV, és az V-VI. oszt. számára egy egy kötet, — teljesen fölölelik szövegükben a gyermek érzelmi és gondolatvilágát, a dallamok pedig mindig a gyermeki hangkör terjedelméhez és annak évenkénti fokozatos növekedéséhez vagy változásához vannak alkalmazva. — E könyvek a Franklin-Társulat kiadásában jelentek meg; az első kötet ára egy korona, a másik kettőé külön-külön 70 fillér. Ugyanesak e társulat adta ki egy 30 filléres külön kötetben a három gyűjtemény szövegeit, — dalokat és verseket, — amelyek fölötté kedvesek és nagyon alkalmasak beemlézésre, ami után a dallam elsajátítása sokkal könnyebb, szinte önkénytelenül ragad. — A vallás- és közoktatás-ügyi miniszter e könyveket engedélyezte, a székesfőváros összes elemi iskoláiban elrendelte használatukat, mi is a legmelegebben ajánljuk a tanító urak figyelmébe.

Előfizetéseiket beküldötték: Dr. Kun Zoltán (S-patak) 4 kor., Kaucsák Dániel (Sp.) 4 kor., Bódog Tamás (Ermőd) 2 kor., Kérészy Barna (T.-Nána) 4 k., Fűrjész Tamás (T. Karád) 4 kor., Kauzál Anna (Rimaszombat) 2 kor., Thúrúczy Benő (Kassa) 2 kor., Mészáros György (Selmecbánya) 2 korona, Moldován Zoltán (O. Liszka) 2 kor., Illyés János (Átány) 4 kor., Klein Mihály (Sp.) 2 kor., Baksay István (Rimaszombat) 4 kor., Móricz István (Kis-Géres) 2 kor., Lázár Kálmán (Tarcál) 2 kor., Bartha Gyula (Tarcál) 2 kor., Géhl János (Tarcál) 2 kor., Lebovics Henrik (Sp.) 2 kor., Blum Rezsínke (Szikszó) 2 kor., Róthmann Irénke (Szikszó) 2 kor., Geesey Péter (Tarcál) 2 kor., özv. Eperjessy Józsefné (Sp.) 4 kor. — Köszönettel nyugtázzuk.

Szerkesztői üzenetek.

Jégkirálynő. Mi annak a modern realiztikus irányznak legkevésbbé sem vagyunk hívei, melynek katonájával te már elszegődöttél, de amelyhez prózái írásaidnál még nem mindig vagy hű. Bár sose volnál. E versedet is csak azért nem közölhetjük, mert a mi olvasó közönségünk nincsen szokva az ilyen leplezetlen hanghoz. Ha nekünk küldesz, akkor azt a régi tollat vedd a kezédbe, mely természetesebb színeket rajzol, mint ez a mostani. Hidd el: szebbek voltak azok a régi dalok a kék napernyőről meg a tóparti fűzfáról, mint ezek a sose érzett divatos versek. Szívesen vesszük s örömmel várjuk prózái s olyan hangú dolgozataidat, melyekben minket érdeklő dolgokról a régi hangon írsz, a régien, azon az igazán. Szívélyes üdvözlét.

Ma. Nemesak én, de mindnyájan a legőszintőbben köszönjük nekünk nagyon jóleső soraid. Itt csak ennyit, levélben majd többet. Szeretettel üdvözlünk.

dr. S. I. Berlin. Sok szerencsét kívánunk s néha-néha emlékezz meg rólunk és lapunkról.

K. K. Sárospatak. Jóggyekezettü dolgozat, — de nem közölhető. Jövőre jobbat várunk.

Sz. S. Sárospatak. Nemesak költeményt, hanem prózát is szívesen vesszünk bármikor s közölhetőség esetén készséggel közöljük.

Kolozsvári Egyetemi Lapok. Küldött leveleket ifjusági elnök megkapta. Azonban ifjusági egyetünk felette még mind máig nem határozhatott, de mihelyt döntés alá kerül az ügy, az eredmény bizonyára nem lesz kedvezőtlen. Különben sajtóságosnak tűnik fel s csakis tévedésből magyarázhatjuk ki, hogy sem szerkesztőségünk, sem pedig új, egyetünk elnöksége lapotoknak még egy árva számát sem látta. A válaszdás is csak azért késik.

Nyomtatta Radil Károly a sárospataki ev. ref. főiskola betűivel.

Lászlófi Henrik

Zemplén vármegye legrégebb és legelsőrendű férfiszabó-üzlete elvállal és legdivatosabb kelmékkel felszerelt kelmeraktárából készít a legújabb divat szerint

polgári és papi öltönyöket

mérsékelt, szolid árak s a legkedvezőbb fizetési feltételek mellett. Főiskolai hallgatónak és tanulóknak különös kedvezmény. Kívánatra egy lev. lapon való tudósítás esetén bármikor kész Sátoraljai helyből megrendelések teljesítése végett Sárospatakra átutazni.

Dus választék. ≡ Elegáns kivitel. ≡ Szolid árak. ≡ Kedvező fizetési feltételek.

Tisztelettel értesítem a n. é. közönséget, hogy a **Haltenberger Béla ruhatisztító- és festőintézetének képviselőjét átvettem.**

Ezzel a vállalkozással a városnak egy régen érzett hiányát igyekeztem pótolni s céloim az volt, hogy a n. é. közönséget megkíméljem azoktól a kellemetlenségektől és költségektől, melyeket a kassai intézettel való postai érintkezések okoztak. A legpontosabb és leggyorsabb kiszolgálás előzetes biztosítása mellett már csak azért is kívánatos helyi intézetem igénybevétele, mert nálam mindennemű tisztítás és festés jóval kevesebb költségbe kerül, mint bárhol másutt.

Kiváló tisztelettel

KLEIN MIHÁLY

NYOMTATVÁNYOK

a legjutányosabb árban
izléses kivitelben készülnek

a sárospataki ref. főiskolai nyomdában.

Sárospataki Fogasztási és Értékesítő Szövetkezet

Borértékesítő osztály Sárospatak. Vasuti állomás Sárospatak.

A hegyaljai szőlőtermelőktől részben megvett, részben pedig mintapincékben elhelyezett s alább felsorolt borainkat teljes felelősség mellett eladásra ajánljuk:

1883. évi	5	puttonos	asszú	1	üveg,	fél liter	à	12.—	"
1890.	3	"	musk.	1	"	"	"	4.80	"
1901.	5	"	"	1	"	"	"	8.40	"
1901.	4	"	"	1	"	"	"	6.—	"
1901.	1	"	"	1	"	"	"	2.40	"
1901.	"	"	"	1	"	"	"	1.80	"
1901.	"	"	"	1	"	1	"	2.40	"
1902.	"	"	"	1	"	1	"	2.40	"
1902.	"	pecs.-bor	(furmint)	1	"	1	"	1.40	"
1902.	"	aszt.	"	1	"	1	"	1.20	"
1902.	"	"	"	1	"	1	"	1.10	"
1902.	"	"	"	1	"	1	"	—80	"
1903.	"	"	"	1	"	1	"	1.10	"

Az itt felsorolt borokból nagyobb mennyiséggel rendelkezünk. — Az árak üveg és csomagolási költség nélkül értetnek. Ez utóbbiak önköltségben számíthatnak fel. Az edényeket bérmentve, a felszámított árban a szövetkezet visszaveszi. **136 literes gönci hordó vételnél a feltüntetett árakból 5 százalék engedmény jár, ingyen hordóval.** — Jelen árjegyzék kiadásával előbbi árjegyzékünk érvénytelené vált.

Hegedüs és Sándor

ELŐBB LÁSZLÓ ALBERT ÉS TÁRSA

a Tiszántúli Egyházkerület főbizományosa
iskolakönyv és tanszerkereskedésében

DEBRECENBEN

legelőnyösebben

szerezhetők be mindenféle

iskolai könyvek,
írószerek és iskolai felszerelések

Nagy részletes képes árjegyzéket kívánatra
ingyen és bérmentve küldünk. Teljes tisztelettel

HEGEDÜS ÉS SÁNDOR

előbb László Albert és Társa protes-
táns irodalmi könyvkereskedésében

DEBRECENBEN.

HALTENBERGER BÉLA

ruhafestő, vegyi tisztító és gőzmosógára

KASSÁN. ALAPITTATOTT 1810-ben.

Hazánkban e szakban legrégibb s közismert gyárá-
ban ruhák egészben **tisztítatnak és festetnek,**
továbbá **gallérok, kézelők s egyéb fehérneműek**
a legszebb kivitelben **mosatnak és vasaltatnak.**

Postacím: Haltenberger Béla, Kassa.

„II. RÁKÓCZI FERENCHEZ“

címzett gyógyszertár Sárospatak. — Tulajdonos:

HORVÁTH MÁTYÁS

Tulipánkrém a bőr szépségének, finomsá-
gának és ruganyosságának
előmozdítására, illetve annak fentartására. Állandó
használat által a ráncokat elsimítja, a szeplőt,
májfoltot s mindennemű bőrtisztatlanságot eltün-
teti és a bőrt bársonysímává teszi. Egy tégely 1 K.
1 db tulipánszappan 80 fill. — 1 doboz Tulipán hölgypor 1 korona.

Van szerencsém a m. t. közönség b. tudo-
mására hozni, hogy az őszi idényre megérkeztek

divatos férfiruha szöveteim.

Személyes, készpénzfizetés melletti bevásárlásom-
mal lényeges, mintegy 20 százaléknyi engedményt
értem el s így abban a helyzetben vagyok, hogy

olcsó árban jó és szép ruhát adok.

A m. t. tanuló ifjúságot különösen nagy kedvez-
ményben részesítem.

Kiváló tisztelettel

Weinberger Sámuel férfiruha szabó.

Használja minden hölgy

az „Angyal gyógytár“
ibolya-készítményeit.

Sárospatak, 1906. december 2.

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY

KIADJA: A „SÁROSPATAKI IFJUSÁGI EGYLET.” — MEGJELENIK HAVONKÉNT EGYSZER.

Szerkesztőség: Sárospatak, Főiskola, szeniorai hivatal. Kiadóhivatal: Sárospatak, „Ev. ref. főiskolai könyvnyomda.”	Főszerkesztő: KARÁSZY BENŐ FŐMUNKATÁRSÁK: LÁSZLÓ SÁNDOR,	Felelős szerkesztő: ÉLES ISTVÁN KEÉKY ISTVÁN.	Előfizetési ár: Egész évre 4 korona. Félévre 2 korona. Az előfizetési összegnek a »Sárospataki Ifjúsági Közlöny« szerkesztőségének küldendő.
--	--	--	---

Teljes tisztelettel kérjük mindazokat, kik lapunkra előfizetni ez év folyamán nem óhajtanak: szíveskedjenek lapunk jelen számát „nem fogadom el” megjegyzéssel a kiadóhivatalba visszajuttatni.

*TARTALOM: É. I.: Reflexiók. — Karászy Benő: Nyílt levél Debre-
cenbe — Tarnóczy Lajoshoz. — Takács Mihály: A „Strófák”-ból. — Nagy
Lajos: Egy becsületügy (Groller Baldui). — Fábián Ernő: Az igazi szerelem.
— Györék József: Versek. — Csáthy Edömer: Válás. — Tóth J.: Könyvismer-
tetés. — Egyleti élet. — Hírek. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetések.*

Reflexiók.

Nyirkos novembernek ködös, borongó szomorúsága nehezedik a lelkünkre. Formátlanul, kialakulatlanul kavarnak bennünk sötét előérzések. Fojtogat az elmulás gondolata: „Elhal a tavasz, az ősz; elhervad a rózsa, az élet és a gondolat.” Szép ifjú kikelet sokatigérése de sokszor összezsugorodott, a perzselő nyár érlelte gazdag gyümölcsök de sokszor rothadásnak indultak már idejekorán. A lét és nem lét, az élet és halál nagy összeroppanásaiból, kemény és örökkétartó tusakodásából mindig ez utóbbi fél kerül ki diadalmas bírkózó gyanánt s mint egy hatalmas pöröly otromba csapása, vágódik öntudatunkba a kijózanodás: „Elhervad a rózsa, az élet és a gondolat.”

Tette serkentő felhívások tüzcsovái dobatnak időnként az ifjúság munkamezejére, — az egész magyar ifjúság munkamezejét értem, — a lángok hihetetlen sebességgel, a gondolat gyorsaságával harapóznak el a felhalmozott rözsekötegeken; a cél megvalósítására törekvők szekelei dübörögnek a téreken át; energikus és csengő vezényszavak törnek utat maguknak, keresztül mindenben és azután?... Azután nincsen semmi. A láng kialszik, a tüzanyag hamuvá, üszökké válik; a cselekvés zakatolásának helyét elfoglalja a csend, a hangtalanság, a semmi. Elhervad a rózsa, az élet és a gondolat.

Nem vagyunk olyanok, amilyeneknek len-

nünk kellene. Nem törünk egy irányba, előre és magasba, ellenállhatatlan erővel, akadályt nem ismerve. Ifjonti fővel megelégszünk a kényelmes utak kényelmes járásával; felhőkbe nyúló hegy-csúcsok úttalan útain, öserdő koszoruzta meredeklein ösvényt törni, irányt taposni nincsen vágyakozásunk. A lábaink hamar megroggyannak, a karunk végképen nem acélos, az izmaink elernyedtek, a kitartást a szívósságot pedig nem ismerjük — és nyirkos novembernek ködös, borongó szomorúsága felett — hej! csak nem akar az a verőfény megjelenni. A mi bűnünk, a mi legnagyobb bűnünk.

* * *

Formátlanul kialakulatlanul kavarnak bennünk az elégedetlenség. A valóság poésis nélkülisége bosszant és gyötör. S ez a bosszantó valóság áldatlan tusákra kényszerít bennünket. Hosszú, szinte szakadatlan csatározásokra, melyeket évek, sőt évtizedek óta folytatunk, mert folytatnunk kell, a kertelők ellen; azok ellen, akik a felütött sisakrostéllyal, a kopját kopja ellen szegezve folytatott küzdést nem mindig szeretik: az aknamunkások ellen. Azok ellen, akik a testvéri szeretet jelégét hangoztatják, ennek nevében jajdulnak fel és síránkoznak és a hamisság fekete leplet igyekeznek ráhúzni a nem az ő kényük-kedvük szerint táncolóokra. Azok ellen, akik régóta és szinte tervszerűen arra törekvesnek hogy e főiskolát, e főiskola ifjúságát megkisebbségek; akik tájékozatlan és jóhiszemű emberek félrevezetésével azt gondolják, hogy azt a nyombust, azt a glóriát, — mellyel a történet körülvette e főiskola multját és jelenét — letéphetik, bemocskolhatják. Azok ellen, akik közül egy — nomina sunt odiosa — most is, mint a puszták szele, csatangol keresztül-kasul minden igazságon, minden tisztaságon. S mint a puszták nekivadult szele nagyokat sikkant és „fu veszett dühében.” Megmásithatatlan tény?... Megcáfolhatatlan, mert megtörtént igazság? — Az nem számít. Fő a dühöngés és annak, ami ép, megtépázása; ami tiszta, sárral bemázolása. Azon-

ban hát ez is majd csak elmúlik csendesen; emberektől vagyon, el kell múlnia, meg kell semmisülnie. Ebben bizonyosak, feltétlenül bizonyosak vagyunk. Elhervad a rózsa, az élet és a gondolat.

* * *

Am az élet és a gondolat halála nem jelent elmúlást mindenre nézve. Van, ami nem hal meg, ami nem semmisülhet meg! Van, ami a való dolgok folyton változó képei és jelenetei között örökké változatlanul áll, fénykoszorúsán, glóriás homlokkal. Nyirkos november folytató köde felett régi szépidőknek emlékei szállonganak, örökifjan, soha nem avúlva. Ragyogó képek jelennek meg az emlékezetünk előtt és látásokat látunk és álmokat álmodozunk. Multunkról és a mi nagyjainkról. Azokról, akik a rögzös életúton győzedelmesen haladtak mindvégig; akik a lelkükben élő eszmékhez soha nem lettek hűtelenek; akik hazájuk iránt való végtelen szerelmüket életükkel és halálukkal bizonyították, — és azokról, akiknek a legviharosabb időkben tanúsított nagy hűségükért mindig adós lesz a magyar, a míg csak élni fog.

Oh ragyogj ránk múlt időknek fényes napvilága s tőgy olyanná bennünket, a milyenek ők voltak, akikről most látásokat látunk és álmokat álmodozunk!

Egyébként ünnepre készülünk. Szemere Bertalannak, az egykori pataki diáknak, a mindenkori idők egyik legnagyobb pataki diákjának emlékünnepe. És lerázzván a hétköznapi sáporát és öltözzvén ünneplő ruhába és ünnepi érzésekkel teljes lélekbe: emelkedni akarunk fölfelé, a hervadhatatlanság, a fényesség felé. És fedetlen fővel és ünneplő ruhában tisztelni fogunk annak emléke és szelleme előtt: aki nagy, aki hű, aki igaz vala.

É. I.

Nyílt levél Debrecenbe — Tarnóczi Lajoshoz.

Igen tisztelt Tarnóczi Úr!

Ön a „Debreceni Főiskolai Lapok“ 4. számában egy valótlanúságotól hemzsegő kirohanást intézett a sárospataki főiskola ifjúsága és az én személyem — mint ez ifjúság képviselője ellen. Vádjai, melyeket sikertelenül igyekszik tények gyanánt feltüntetni, rövid kivonatban a következők: a debreceni főiskola ifjúsága tudatta velem egy — a debreceni szénior által hozzám írt hivatalos levélben, hogy zarándok útjában el fog jönni Sárospatakra is, de én hivatali kollegámnak levelét a vele küldött plakátokkal együtt felvittem a közgazgatói hivatalba, azután pedig — minthogy időközben tudomásomra jutott, hogy a debreceni akadémiai szék a zarándok uthoz nem adott engedélyt — e levelet elintézetlenül papirkosárba dobtam, a plakátokat pedig elrejt-

tettem a közgazgatói hivatalban s felmentve gondoltam az ifjúságot, felmentve éreztem magam „a fogadás vagy legalább köszöntés legelemibb formája alól“ s ennek folytán nem is fogadtam „hivatalosan“ a debrecenieket, amiben jelentékeny szerepet játszott az is, hogy mi lekicsinyeljük a debrecenieket hogy mi vendégszeretet — és kegyeletsértők, továbbá stréberek, hazafiatlanok vagyunk, kikben „megalúdt a kurucok vére“; ráadásul még meg is „marjuk“ önöket — állítása szerint — lapunk múlt számában!

Tarnóczi úr! Ezekkel szemben majd én mondom el a tényeket, de nem úgy, mint ön, az ön rágalmaival, megalégedvén egyszerűen az állítással, hanem egyúttal megnevezem bizonyítékaimat, melyekről bárki meggyőződést szerezhet magának. Ön is, Tarnóczi úr!

Ami azt illeti, hogy én — vagy a sárospataki főiskolai ifjúságnak bármely hivatalnok, hivatalos levelet s azzal együtt plakátokat kapott volna a debreceni szénior hivataltól — az közönséges valótlanúság! Meggyőződhetik bárki róla a debreceni szénior postakönyvből. Ön is Tarnóczi úr! — Ha tehát sem levelet sem plakátokat nem kaptam, hogyan vihettam fel azokat a közgazgatói hivatalba, Tarnóczi úr? ! Hogyan dobhattam papirkosárba hivatali kollegám levelét s hogyan rejthettem el a debreceni zarándok ifjúság plakátjait?!

Hanem igenis a közgazgató úr, akitől önök anyyira féltették azt a nekem meg nem írt levelet, ő kapott a debreceni széniorától értesítést, még pedig okt. 20 án. Hogy a kérdéses levél¹ ekkor és hogy a közgazgatói hivatalba érkezett, arra bizonyosság a közgazgatói napló. Hogy pedig ekkor főiskolánk ifjúsága okt. 17.—26-ig szüreti szabadságon volt, az világosan látható a sárospataki főiskola köziskolai székének jegyzőkönyvéből s hogy ez idő alatt néhány napot én is szülőfalumban töltöttem és hogy a kérdéses levél megérkezésekor nem voltam Sárospatakon, azt megkérdezheti ön főiskolánk ez évi közgazgatójától.

Szünidőről való visszatérésem után felmenvén a közgazgatói hivatalba, a közgazgató úr a debreceni levélének tartalmát — bár az nem tartozott rám, amennyiben az ifjúságról egy szó említés sem volt benne téve — szíves volt velem megismertetni s egyúttal jelezte, hogy bár kalandosnak tűnik fel előtte e vállalkozás s e miatt kérdést is intézett a debreceni akadémiai igazgatóhoz s bár az ifjúság széjjel van: a köziskolai szék mégis megtett minden lépést arra nézve, hogy a debrecenieket Patakon időzésük alatt semmiben ne szenvedjenek hiányt. Én már akkor szerfölött csodálkoztam azon, hogy az ifjúságot nemcsak hogy nem értesítették, hanem meg sem említették levelükben, mintha az nem is léteznék a világon! Csodálkozásom a következő nap eljöttével még magasabb fokra hágott, amikor Sárospatak város főbírája felkeresvén, jelezte, hogy ő is kapott egy express levelet a debreceni ifjúságtól. Csodálkoztam, mert ezáltal még érthetlenebb lett a mellőzés, még nagyobb lett a sértés. Hanem ennek dacára is elmentem a közgazgatói hivatalba a főbíró úrral együtt, hogy a teendőkről tanácskozzunk, ahol aztán kifejezést adtam a debreceniek eljárása felett való méltatlankodásomnak s egyszersmind kijelentettem, hogy ilyen mellőzés, ilyen szándékos sértés mellett a sárospataki főiskola ifjúsága nem fogadhatja hivatalosan a debreceni zarándok csapatot. Nem, még akkor sem, ha az az akadály — hogy ifjúságunk a szüreti szünidő miatt nincs Patakon — nem forogna fenn. Ugyanekkor

¹ Megszólítása: „Nagyságos Igazgató Úr!“

azonban az is tudomásunkra jutott, hogy a debreceni akadémiai szék nem adta beleegyezését a zarándokúthoz, azzal a megokolással, hogy nem vállalhatja el az egycseket ért balesetekért a felelősséget — no meg azért, amit ön, Tarnóczy úr, elfelejtett megemlíteni, hogy a debreceni ifjúságnak egy ilyenmű vállalkozása egy alkalommal már „nevetségbe fült” — amint ez a „Debreceni Protestáns Lap” 1906. okt. 20-i 40. számában olvasható. Ennek alapján aztán a közigazgató úr sem fogadhatta hivatalosan önöket, ami én rám nem tartozik. Arra nézve azonban senki sem támasztott nehézséget, hogy a főiskolai ifjúság Patakon tartózkodó tagjai, mint pataki polgárok, részt vegyenek a város által rendezendő fogadtatáson, aminthogy részt is vettek azon, hol is a fogadó közönségnek jelentékeny részét alkották — igaz, vesztükre! Hogy miért, arról majd későbbben! Most csak azt említem még meg, hogy az elmondottak valódiságáról mindenki meggyőződhetik részint a közigazgató, részint a városi főbíró úrtól.

A debreceniek tiszteletére adott bankett után megjelentem a még bankett színhelyén levő debreceniek között magam is, aki az ön állítása szerint „felmentve éreztem magam a fogadás, vagy legalább köszöntés legelemibb formája alól;” megjelentem a magam nevében; megjelentem, mert nem tudtam, hogy micsoda rágalmakat szórt egy demagóg beszédben épen ön a mi ifjúságunkra, mert nem tudtam, hogy — amit szintén tanukkal igazolhatok — az önök csapatjának egy tagja, bizonyára az ön által annyira hangoztatott „jó-zanság” hatása alatt „züllött alakoknak” nevezve a fogadásukon megjelent ifjúsági tagokat! — Tarnóczy úr! Engedjen meg egy kiterésért! Ön azt állítja, hogy a pataki ifjúság köréből némelyek inzultálni akarták önöket, amiről sem én nem tudok, sem azok, akik tanúi voltak az önök ittlétének, amit én nem is hiszek önnek, mert állítását semmivel sem bizonyítja; ha azonban ez az elmondottak után bekövetkezett volna, nem csodálkoznám rajta!

Most azonban menjünk tovább! Mikor a debreceniek közé jutottam, alkalmat akarván adni a békés elintézésre, a kölcsönös kimagyarázkodásra, elmondtam nekik a fentiekből a lényegesebb dolgokat. Azok, akikkel beszéltem, annak dacára, hogy érdekelt felek voltak és pedig az ellenkező oldalon, beismerték igazunkat, amit megtett már a bankett alkalmával is önöknek egy tisztelet érdemlő szónoka — beismerték, hogy az ő rendező bizottságuk követett el mulasztást és hogy az ő szercpelni vágyó szónokuk — már mint ön viselkedett gyarlóul! Tanum erre jogász ifjúságunk elnöke, tanuim az összes ott levő pataki ifjak.

Bár mi azt hittük, hogy sikerült a dolgot békésen elintéznünk, rövid idő múlva értesítettek a vakációról jövő ifjak, hogy milyen rágalmakat terjesztenek önök felőlünk. Erre írta aztán felelős szerkesztőnk lapunk mult számában az ön által szintén kritika tárgyává tett „Üzenetet.”

* * *

Elmondtam a tényt szárazon, elmondtam a hamisítatlan, szeplőtlen igazságot, melynek minden soráért elvállalom a felelősséget bárki előtt, amelynek minden sorát, minden betűjét közhitelű írásokkal vagy szavahihető egyénekkal tudom igazolni. S ezek után odaállok minden elfogulatlan és józan ítélőképességet felruházott ember, oda a felvilágosított közönség bírói széke elé! Odaállok nyugodt szívvel, felemelt fővel!! Odaállok s várom az igazságos íteletet!!!

* * *

Dehát ezenkívül még van önhez egy pár szavam Tarnóczy úr!

Ön meggyanúsít engem, hogy hivatali kollegám levelét elintézetlenül papirkosárba dobtam, holott nem kellett volna messzire mennie, csak épen a debreceni széniorhoz — kinek, mellesleg megjegyezve, csak nem régen voltam szerencsés egy ügyben utbaigazítással szolgálni — s ott megtudhatta volna, milyen hitvány rágalommal illetett ön engem!

Ön meggyanúsítja a sárospataki főiskola ifjúságát, hogy annyira áthatotta a közelmúlt absolut korszak szelleme, hogy csak fegyveres zsandároktól kísért kor mánybiztosok elég hivatalosak az ő fogadtatására — azt az ifjúságot, amelynek egy tagját hazafias magatartása miatt a szolgabírónak kivezényelt darabont mindjárt beiktatása alkalmával letartóztatta s amely ifjúság egy egyént, aki elég vigyázatlan volt az absolut korszak egyik szereplőjével együtt mutatkozni, kiüldözött Sárospatakról!

Ön dicsekedéssel mondja, hogy a sárospatakiak önöktől (!), bár csak 42-en voltak, megijedtek (!!), holott a sárospatakiak igen sokszor megmutatták már, hogy önöktől semmiféle tekintetben nem ijednek meg!

Ön lekicsinylésről beszél, habár a fentiek után mindenki megítélheti, kik a lekicsinylők!? És annak az ifjúságnak a nevében, amelynek egy része a theologus ifjúság — mikor 2 évvel ezelőtt unitárius testvéreinket az igazi szeretet eszméjétől indítva, magunk közé akartuk fogadni — erőszakos fellépésével meghiusította a theologus conferentiát, vérig sértvén általa az unitáriusokat, vérig a patakiakat a krisztusi szeretet szent nevében, — annak az ifjúságnak szószólója gyanánt mer ön lekicsinylésről beszélni? Ne tegye ezt máskor, Tarnóczy úr, mert ha ilyet hallunk, önkéntelenül is eszünkbe jut egy közmondás a másokéhoz nyúló ember fufangosságáról, aki — mikor úzóbe veszik — maga kiabálja leginkább a maga nevét, a maga bűnét!

Ön kétségbe vonja a sárospataki ifjúság vendégszeretetét! Kérdezze meg a tavaly Lembergől — lengyel testvéreink meglátogatásából visszatérő egyetemi ifjakat, azok majd felvilágosítják önt.

Ön kegyeletsértés, hazafiatlanság, stréberség, betűimádás vádjának szennyes zuhatagját ontja felénk, holott ama vesszőparipán kívül — melyen don Quisotte módra lovagol — hogy a sárospataki főiskola ifjúsága „hivatalosan” nem fogadta önöket — már pedig önök, vagy legalább is ön „hivatalos fogadtatásra” pályáztak, mit sem tud felhozni! Dehát, mondja meg ön Tarnóczy úr, ha Patak város nemes bírója nem kapott volna Debreczenből értesítést, fogadhatta volna-e önöket hivatalosan? S fogadhattam-e én hivatalosan a zarándok-csapatot akkor, amikor minden nevezetesebb testületet értesítettek, csak épen a „kurucok unokáit” mellőzték?

Avagy mondja meg ön, Tarnóczy úr, mivel követett el a sárospataki főiskola ifjúsága kegyeletsértést? Avagy hozzon fel csak egy esetet is az ön által hangoztatott stréberségre! Vagy mondja meg, mikor vontuk el magunkat valami hazafias ügytől? Igaz, a pataki ifjúság sohasem vett sípot és dobót, hogy nagy zajjal és rekedt kiabálással hirdesse hazafias érzését — mint teszik önök, a modern kor farizeusai — igaz, sohasem árult bukfenceket csepűragó komédiások módjára szörnyű mulatságául a hecsapott vásári népnek; hanein azért mindig tudott méltó kifejezést adni hazafiúi érzelmének. Tudott és tudni fog mindenkor, de az olyan ünneplésből, mint aminő az önöké volt, nem kérünk!

Hiszen volt már tudomásunk a debreceni zarándok

csapat ünneplésének „magasztosságáról“ s tagjainak „példás józanságáról“; de még inkább, meg tudtuk ezeket akkor, amikor Debreczeni István ugyanannak a lapnak a hasábjain, melyben az ön minősíthetlen vádjai napvilágot láttak, ilyen beismeréseket tesz a zarándokok tokaji szerepléséről: „a debreceni diák gyomorbecsületét megmentettük.“ „Itt betelt 2 vágyunk: a kitünő halpaprikás és a — tokaji asszú.“ „Különben nem is hiszem, hogy lenne oly mágnes a világon, mely úgy vonzaná, mint a tokaji asszú az embert. Legfényesebb bizonyítéka ennek az, hogy midőn másnap reggel útnak indultunk 5 üveg konyakkal (!) és egy kulacs musttal, a csapat egy részét hiába vártuk; visszatartotta valami csodás varázs őket, mint hajdanán Odysseus embereit Circe kisasszony.“

Hallottad ezeket dicsőséges fejedelmünk megcsufolt szelíeme? A debreceni zarándok ifjúságnak, mikor a Te neved égíse alatt zarándokútra indult saját bevallása szerint 2 vágya volt: a kitünő halpaprikás és a tokaji asszú! Míg mások mélységes megindulással tekintettek koporsódra, míg mások szeméből könnyecseppek hulltak, amelyeket a Te szomorú sorsod felett érzett bánat csalt a szempillákra; addig a debreceni zarándok ifjúság — saját beismerése szerint — gyomorbecsületét igyekezett megmenteni s rajongott a tokaji asszúért, melynél „nagyobb mágnes nincs a világon“ számára, aminek „legfényesebb bizonyítéka az, hogy midőn Tokajból elindultak, a csapat egy részét hiába várták; visszatartotta valami csodás varázs őket, mint hajdanán Odysseusz embereit Circe kisasszony!!!“ Míg mások panaszos kurucnótákban sirták el ezredéves bánatukat szenvedésüket, addig a debreceni zarándok ifjúság eme gyönyörűséges nóta hangjaival vonult be a te hajdani kedves városodba, hol „még a kövek is a Rákoczi név nagyságát hirdetik“, hogy:

„Leégett a debreceni dohánygyár
Az én rózsám, az a csalfa oda jár.
Jaj, de szépen ripeg-ropog a cipője;
Gyönyörködik benne a szeretője!“*

És történt mindez a Te neved, a te szent személyed tiszteletének ürügye alatt!!!

Most pedig ezeknek a vezetője, aki dicsekszik vele, hogy ő a Te főiskolád, a mi főiskolánk ifjúságáról költött szennyes rágalomokkal pletykás nénike gyanánt végigházalta a Pataktól Kassáig terjedő útvonalat, aki dicsekszik azzal, hogy e rágalomokkal sikerült neki egyes jóhiszemű embereket félrevezetni — aminthogy a rossz rendszeren sikerülni is szokott — most ezeknek a vezetője Eléd akar állni, hogy jelentse, miszerint a sárospataki főiskola ifjúságában megaludt a kurucok vére!!!

Nagyságos jó Urunk szelleme! Halld mindezeket! Vagyis inkább — óh, ne halld meg!!

* * *

Tarnóczyi úr! Jót tett ön velünk, mikor a sárospataki ifjúságról költött alacsony vádjával nyilvánosság elé mert állni, mert alkalmat adott az azokkal való szembenézhetésre. Jót cselekedett ön azzal, hogy a felelős szerkesztőnk által írt üzenet állításait megakarta cáfolni; jót még azzal is, hogy Éles Istvánnak az önök pletykázása felett mondott rosszaló szavait a zarándokútra igyekezett ráerőszakolni, ám: bár — ha ön a cikk elejét elolvasta — nem értem, miként tehette ezt józan ésszel? — Igen, jót cselekedett velünk mind-

ezen által, mert egyrészt alkalmat adott annak újból való bebizonyítására, hogy igazak az Éles István állításai, másrészt pedig annak a kimutatására, hogy minő csűrés-csavarással akarja ő elpleplezni az igazságot. Hanem még jobbat tett velünk Debreczeni István, mert a zarándokcsapat ünneplésének egyes részleteiről — talán akaratlanul is — elszólván magát, alkalmat adott az önök ünneplésének a mienkkel való összehasonlítására.

Debreczeni István úrnak köszönetet mondunk, önnek pedig megbocsátunk!

Megbocsát önnek a sárospataki főiskola ifjúsága minden ellene szórt rágalmaért, mert szeplőtlen multjáról, tiszta jelenéről visszapattognak az ön mérgezett nyilai. Megbocsátja önnek felelős szerkesztőnk is minden ellene elkövetett vétkét, megbocsátja még azt az önhöz illő gorombaságú, az adott viszonyokhoz mérve azonban erősen sántító, sőt féllábon ugráló citátumot is, hogy: Per risum multum poteris cognoscere s ultum. Megbocsátom én is minden reám vonatkozó gyanúsításait, igen, megbocsátunk önnek mindnyájan mert most már tudjuk, amit eddig csak sejtettünk, hogy ön azok közé tartozik, kikről régen megmondotta Krisztus Urunk: nem tudják, mit cselekesznek; — azok közé, akiknek a jámbor és emberséges muzulmán odaadná még az utolsó kaftánját is; megbocsátunk, mert mindnyájan elismerjük, hogy ön méltán formálhat jogot azon közmondás második részében foglalt privilégiumhoz, amely közmondás az úrnak és — a bolondnak szabadalmáról szól!

Ég velünk!

Karászy Benő.

A „Strófák“-ból.

A mi kis falunkban van egy özvegyasszony,
Bánatos az arca, összetört a lelke.
Nincs nap, hogy a szeme szárazon maradna,
Nincs hely, hol egy nap is enyhületet lelne.

Görccsös zokogással borúl a nyakamba,
Mikor néhanapján haza-haza térek:
„Oh, hogy egyedül jössz s kivel jönnöd kéne,
Nem látom már soha együtt jönni veled! . . .“

Vigasztalnám aztán, de a fájdalomtól
Blakad a nyelvem s csak zokogok én is:
Haj, nehéz enyhíteni fájdalmát a szívnek,
Pusztla szóval, mikor ezer sebből vérzik.

Mondom, hogy szívünkben szegény jó fiának,
Mint oltári szentség, úgy áll ott a képe
S el-elemlegetjük, el-elsiratgatjuk
Nap-napután, mint a tulajdon szüleje.

Pedig szegény fiút elfeledtük régen;
Mohos már a sírja, halvány mécs emléke:
A halotthoz csak az anyaföld hűséges,
Az emberektől meg feledés a része.

De csak hitegetem szegény asszonyt mégis:
— Tudom a jó Isten nem büntet meg érte, —
E hazugság balsam összetört szívére,
Összetört szívének a fájó sebére.

* 15-nél több hiteles tanúm van rá!

Egy becsületügy.

Irta *Groller Baldui.*

— No hát, ilyes valami még igazán nem történt velem!

Ezekkel a szavakkal rohanta meg a kissé rövid lélekzetű Barzay magyar testőrségi őrnagy a sport-klub elnökét, hereeg Colafot elnöki szobájában. A hereeg, aki máltai lovag és becsületbíró, még mindig sűrű, csillogó fehér hajával és szintén fehér oldalszakállával valódi arisztokratikus jelenség volt. Épen íróasztalánál foglalkozott: fölemelte fejét és ámulva tekintett fel.

— Mi az, kedves Barzay?

— Valami, ami eddigelé még nem történt! Hadd beszéljem el Főnség!

— Okvetlenül most? Volna egy —

— Becsületügyről van szó.

— Az az első — természetesen. A közigazgatási ügyek sohasem lehetnek olyan sürgősek. Halljuk.

— Tudod, főnség, te nemcsak a klubnak, hanem becsületbíróságunknak is elnöke vagy. És azt hiszem, össze kell hivatnunk a becsületbírótságot. Ismét olyanféle história adta elő magát; még pedig minő apparátussal! Először azt gondoltam, egész csöndesen elintézhetem a dolgot. Azután meg úgy vélekedtem, hogy te talán ügyesebb leszel, mint én. Elhatároztam tehát, hogy elbeszélésem neked az egész komédiát s tégy, amint jónak látod.

— Tehát beszélj.

— De látni fogod főnség, hogy ez roppant bonyolult egy historia. — Tehát eljön hozzám a fiatal Spremberg. — tudod jó fiú, csak egy kissé ostoba, — és mondja, hogy afférja van. No, mondok, jól van gróf úr, majd intézkedünk. A fiatal emberek mindig hozzám jönnek, ha valami ügyük van. A dajkájok vagyok, aki a párbajbölcesség tojével látja el őket. De most elfogyott a tej. Amint látni is fogod. Nyugodtan mondom tehát neki: Csak bízza rám magát. Nem tudhattam, hogy én magam magamban nem bízhatom.

— No de akkor annak igazán nehéz helyzetnek kellett lenni, Barzay!

— Oriási módon nehéz! Azaz — az eset csak egy nagy ostobaság volt, mint rendszeren. Nem érdemes a fáradságra, hogy róla beszéljünk. De én sohasem küldöm el a fiatal embereket, mert azután talán még nagyobb ostobaságot követnek el. Mindig azt tartottam: A párbajnál nem a fegyverek veszedelmesek, hanem az ügyetlen segítők. Mégis, ha szerencsétlenség történik, az privát pech és nem tehetünk róla.

— Mindenesetre, — de a történet?

— Azonnal. A helyzet tehát ez volt; gondoltam, rendezünk egy kardpárbajt. Ez nem épen veszélyes. A fiatalok pedig hadd menjenek a saját akaratuk után. Az ellenfél persze nem épen kedvemre való; mivel az angol követség egyik tagja.

— Ejjha!

— En is így kiáltottam — főnség. A szigetlakó uraságokkal nekünk mindig bajunk van. Egyetlen hajszálunknak sem szabad meggörcsülni. Mi nem egyszer engedünk nekik, hogy kellemetlenség ne forduljon elő. De végre is — a becsület becsület. Itt nem lehetett többé semmit tenni. Megtettem az előintézkedéseket és elváltunk. Helyiségül a Ventimiglia-iskolát ajánlottam és ők engem választottak vívásvezetőül.

— Mint mindig.

— No igen, ez félig-meddig már hagyomány. Levetkőztek a fiúk és láttam, hogy az angol pompás egy ember. Természetes, mint egy tölgy és izmai acélból vannak! Az előírt kibékítési kísérlet végett még szóltam egyet-

mást, aztán vezényeltem. Spremberg támad, az én angolom pedig gyertyaegyenesen áll. Osszemérni a kardokat! — kiáltom. Az angol nem mozdul. Még egyszer kiáltom: Osszemérni a kardokat! Spremberg még egyszer támad, az angol nem mozdul. Harmadszor kiáltok rá és mivel az sem használ semmit, gondolom magamban, nem kényszeríthetem és talán ez az ő fogása. Tehát a három ördög nevében tovább vezényelek: rajta! — Ismét nem mozdul. Spremberg kérdőleg néz rám a támadó állásból. En dühösen integetek az angolnak. Ő rám nevet, mint egy gyermek és csaknem észrevétlenül rázza a fejét.

— Különös történet!

— Meghiszem azt! Most bonyolódott össze valóban a dolog. A vívómester két inasát elbocsátottuk. Most tulajdonképpen senki sem beszélhetett a dologról semmit; de ugyan mit csináljunk, ha az egyik áll, mint egy feszület! Intögetek neki, anélkül, hogy más egyebet elértem volna, mint azt, hogy ellenfelét nyvarias kézmozdulattal felhívta: csak méltóztassék támadni és vágni! Oriási zavarban voltam. Spremberg csak nem rohanhatott egy olyan emberre, aki nem védi magát! Tehát vegyünk fel jegyzőkönyvet! De hogyan? Ha a mi fiataljaink közül lett volna valamelyik, összeszidtam volna alaposan, de tudod, főnség, egy szigetlakót. — azt mégis csak meg kell gondolni!

— Előttem az egész dolog érthetetlen.

— És micsoda jegyzőkönyvet vegyek fel? Tulajdonképpen nem tagadta meg a párbajt. Hiszen kiállott. Talán megsértsem a jegyzőkönyvben? De mit kezdjek egy szigetlakóval?! Tehát még egy darabig állni hagyom őket, amíg Spremberg oriási módon ostoba arcot vágott, — aztán szétzavarom az egész mindenséget és most itt vagyok nálad, főnség.

— És mit csináljak én?

— Valahogy be kell fejeznünk a dolgot. Nem gondold, hogy össze kellene hívunk a becsületbírótságot?

— Jobb szeretném, ha ezt elkerülhetnénk. Nem tudnád elhívni az angolodat?

— Persze hogy el; magammal hoztam.

— Amint gyanítom, talán mr. Donnoghue?

— Igen, Donnoghue György.

Barzay őrnagy tehát behívta az angolt, aki mélyen meghajolt az elnök előtt és ennek felhívására vele szemben leült.

— Amint hallom, kellemetlenségei voltak mr. Donnoghue? kérdé az elnök.

— No nem volt nagyon kellemetlen.

— Nem lenne szíves elbeszélni, hogy kezdődött az ügy?

— Nagyon szívesen hereeg. A minap egy estélyen voltam. Hölgyek is voltak jelen. Pompásan mulattunk. Egyszer, amint a frakkom zsebébe nyulok zsebkendőért — to fetelek a handkereieff — zsemben egy zaftos marhasültet találtam.

— Ez mindenesetre kellemetlen.

— Óh, nem nagyon, hereeg. Spremberg gróf azonban fölötte jól mulatott a dologon és ezzel elárulta magát. Nos én azt gondoltam, hogy az is jó tréfa lenne, ha én a marhasültet arcába dobánám. Meggondoltam azonban és úgy találtam, hogy nem volna gentlemanhez illő dolog. Hölgyek is voltak a társaságban. De egyszersmind a megfontolásnál arra a következtetésre jutottam, hogy Spremberg grófnak nem lett volna szabad ezt tennie.

— Bizonyára nem! Nagyon ostoba tréfa volt!

— De vannak ostoba tréfák, melyeket egy gentlemannek nem szabad elkövetnie. És azt mondtam neki: „Ezt nem teszi egy gentleman.”

— Ön sérteni akarta őt.

— Nem csak büntetni.

— De önnek tudnia kellett, hogy ezzel megsérti. Önök-nél a gentleman körülbelül annyit tesz, mint nálunk a gaval-
lér.

— Azt hiszem, hereg, a gentleman több. A gaval-
lér csak a rangot jelöli, a gentleman a jellemet is.

— Jó, tehát mondjunk a gaval-
lér helyett nemes embert. De aztán annál erősebb volt a sértés.

— Erősnek kellett lenni hereg, mert meg volt
érdemelve.

— Nem akarom védeni a Spremberg dőcsőségét, de
mr. Donnoghue, Öntől nem volt helyes, hogy ezt a kel-
lemetlenséget mindjárt a becsület terére vitte.

— Csak azt mondtam, hogy egy gentleman nem
tett volna olyat. És azt hiszem, hogy ez igaz.

— Teljes tisztelettel vagyok az ön becsület fogalmai
iránt, fiatal barátom, de újra ismétlem, hogy valaki töké-
letes gentleman lehet és maradhat, ha egyszer el is köve-
tett valami ostoba tréfát.

— Ez áll a tréfára hereg, de nem az illetlenségre.

— No bizonyára nem nagy illetlenség volt az Sprem-
bergtől, a becsületbe meg éppen nem ütközött.

— Én azt hiszem, hereg, Hivatásomnál fogva jó és
drága frakkokat kell hordanom. Londoni szabónak 10
fontot fizetek egy frakkért. És nekem ezt a frakkomat
azonnal el kellett dobnom.

— De kedves mr. Donnoghue, az nem lehet szem-
pontja a —

— Boesánat, fonség: nem akartam félreértésre okot
adni. Rám nézve nem szerencsétlenség, hogy egy frakkot
el kell dobnom. Családom gazdag. De Spremberg gróf azt
nem tudhatta. Ha tehát ő azt nem tudta és tréfáját egy
olyan emberen követi el, akinek heti jövedelme nincs 10
font, úgy az bizonyára illetlenség. Ézt egy gentlemannek
nem szabad tennie.

— Jó, menjünk tovább: ön magára vállalta a követ-
kezményeket.

— Igen. Nálunk Angliában nem párbajozunk, de azt
gondoltam, ha az ember külföldön él, annak erkölcsit és
szokásait tisztelnie kell és megtenni, amit azok követelnek.

— De ha ön fölvette a folytatást, miért nem fe-
jezte be, ?

— Megtettem mindent, amit tőlem kívánni lehet.

— Boesáson meg mr. Donnoghue, ön tévedésben van.
Vannak bizonyos dolgok az életben, melyekhez feltétlenül
két ember szükséges pl. a párbaj.

— Boesánat, elnök úr, mi ketten voltunk Spremberg
gróf és én.

— De mit használ, ha ön nem akar vágni?

— Senki sem kényszeríthet rá. Nagyon jól ismerem
az önök párbaj szabályait, és e szabályok szerint megtettem
mindent ami kötelességem volt.

— De ön nem akarta magát védelmezni!

— Arra senki se kényszeríthet.

— De Spremberg nem támadhat egy védtelenre?

— De miért nem? Gondolja csak elnök úr, ha nem
kardot, de pisztolyt választottunk volna. Senki se akadályoz-
hat meg abban, hogy ne a levegőbe löjek és főként senki
sem kényszeríthet arra, hogy löjek, ha nem akarok löni.
Vagy méltóztassék csak meggondolni, ha a Sprembergé az
első lövés és le lö engem, mielőtt rám kerülne a sor, —
akkor is védtelen voltam. Vagy az enyém az első lövés, én
a levegőbe lövök és ő aztán engem lelő. Ekkor szintén
védtelen voltam. Én úgy találom, hogy ez mindenféleképpen
rossz sport.

— De ha ön úgy filozofál, fiatal barátom, miért vál-
lalta magára a következményeket?

— Most azt hittem, alá kell vetnem magamat az
itteni szokásoknak.

— De akkor önnek vágni is kellett volna.

— Azt nem tehettem.

— Miért nem?

— Vallásomnál fogva. Én azt hiszem mi angolok
valamivel vallásosabbak vagyunk, mint önök szárazföldiek.

— Azt nem hiszem.

— Nem akarok e fölött vitázni. De értelmem is
tiltakozott ellene. Nézze elnök úr, a vitakérdés az volt:
Gentlemanhez illően viselte-e magát Spremberg gróf, vagy
nem? Ézt a kérdést nem lehetett eldönteni az én, vagy az
ő megsebesülése által. Azt csak gentlemanek ítélő bírósága
oldhatja meg. Aki helytelenséget követ el, természetesen
bűnhődnie kell, hogy többé ne tegyen olyat.

— Mondja csak mr. Donnoghue, mindenek előtt
tud ön vívni?

— Óh egészen jól. Akar ön fogadni reám és Sprem-
berg grófra? Biztosítom önt, hogy úgy szíúrom le őt,
amint akarom. Erre ötöt teszek önnek egy ellenébe.

A fiatal ember eltávozott és Barzay őrnagy így szólt:

— Nos fonség, mit szólsz ehez az emberhez?

— Azt hiszem, nem okvetlen szükséges összehív-
nunk a becsületbíróságot, Mi ketten, te és én, elkészítünk
neki egy jegyzőkönyvet, hogy ügye a becsület és lovagias-
ság minden szabálya szerint el van intézve. És ezzel az
ügyet levesszük a szőnyegről.

— És Spremberg?

— Ó ne tegyen többé ilyen ostobaságokat.

— Egeszen helyes!

Fordította; Nagy Lajos.

Az igazi szerelem.

(Párishoz közelfekvő falucska egyik nyaralója. A költő látogatóban van
barátjánál. Szivaroznak és beszélnek. Illetve a költő beszél. Hévvél és
ideges újjait folyton táncoltatja. Vézna és sápadt. A „esupa agy“ em-
berok fajtajából való. Az izmok helyén tán csak idegek vannak. Rángó,
érzékeny vérrrel előtött idegek. Agy és vér. Semmi szív. A barátja
józan, komoly ember. Hallgatag és nyugodt. Esti 11 óra után. Nagy
esend. A kertü fák zúgnak koronként. Néha nosz hallszik az alvó fa-
lúból: mintha álmában horkanna a fekete éj.)

A költő: Nem. Nem az asszonyokat veszem nagyon
komolyan. Hanem magát a szerelmet. Én nem önmagáért
szeretek valakit, hanem magamért és a szerelemért. És ez
az én nagy tévedésem. Im nézd: a szerelmet asszony nél-
kül meg nem ösmerhetem, benne kell megtestesítenem
azt a képzetet, amit a szerelemről alkottam. De hát, hol
az az asszony, ki magát a testetlen szerelmet tudná vérré
és hússá váltani? Talán részletekben kifizet, ad színes ké-
pet, vigat, vagy szomorút, megeseudít egy hangot, meg-
mutat egy rejtett tájéket, de végeredményben apró pénzre
váltja fel nagy és oszthatatlan érzésemet. Bánt szeszélye,
amellyel lealazza nagy álmomat, bosszant jökedve a szo-
morúság óráiban s fellázít közönye a jókedv percein. Ki-
esinyessége apró mulatozást és időrabló perpatvarokat ke-
res, holott kiszámítvá a szerelem napjai.

Igen. A szerelem napjai rövidek. Ostobaságunkban
véljük csak arasznyi létünket hosszú időnek s ezért apró
szerelemre osztjuk fel és fecsereljük el éveinket ahelyett,
hogy egyetlen nagy érzés átélésére és megértésére töre-
kednénk, Elfeledjük eközben azt, hogy minden szerdem
egy csalódással jár. Még erkölestelenségünkről is elfelejt-
kezünk szerelmünk ilyenén volta mellett. Az egyetlen lény-
nek szóló és oszthatatlan szerelmet földaraboljuk, mert vá-
gyakozásunk szerelemmel ámit akkor, mikor még nagyon
is távol állunk az igazi lénytől. Mikor aztán lehül a vágy,

észre vesszük esalódásainkat. És könnyek, fájdalmak után megyünk keresni a magunkét. Persze, hogy megkeseredik szánk, eltompúlnak helyes ösztöneink ez örökös futamban s belebotlunk az első színes szoknyába, romlást hozván magunkra és arra, kit útunkba sodort a vak végzet. Míg később — a megszokás folytán — megalkuszunk és helyesnek is érezzük ezt a — valójában tarthatatlan és fölszeg — helyzetet. Nem vesszük észre, hogy ezzel önmagunkra és másokra is romlást hozunk, hanem — éppen ellenkezőleg — diésekszünk eme nagyon is könnyű és értéktelen hódításainkkal.

Don-juáni diadaléretet tölt el bennünket, holott esékely körültekintéssel láthatnók, hogy nem hódítottunk, hanem csak az önként hódolóknak adtunk alkalmat a rabságra. Hírdetjük diadalainkat, bölesen megfélemlítvén még arról is, hogy mi is behódoltunk olyan rabságba, ahova rabul esnünk — józan ösztönnel — nem lehetett célunk.

A Don Juan alapján sajnálatra méltó ember. Mert nem az átlagon felülemelkedő sajátságai teszik hódítóvá, hanem hódítóvá teszi az a körülmény, hogy míg az igazit keresi, vágyai odasodorják minden útjába kerülő asszonyhoz, de hírtelen ösztöne megsugja neki, hogy rossz az út s tovább bolyong célja után. Még eddig a legtöbb Don Juánból példás családapa s józan nyárspolgár lett, ha egyszer sok futás, esalódás és keserűség után meglelte az igazit.

Igen. Hiszem, vallom, hírdetem, hogy mindenkinek kötelessége keresnie, föllelnie és magához láncolnia azt az egyetlen lényt, aki az igazi. Aki nem teszi ezt, az a természetesszabta legszentebb törvényekkel helyezi magát szembe.

Hogy az ilyenek sorsa nem minden esetben tragikum, annak oka társadalmunk mai helyzetében keresendő, mert az emberiség ma a természetet ellenségének tekinti, kívül harsban áll, nem pedig gondos anyának, kihez alkalmazkodnia kötelessége és legnagyobb öröme lehet csak.

Ez a helytelen emberi felfogás szüli a Don Juánok esélesap szerelmeskedéseinek helybenhagyását és a Romeók és Juliák bukását. Romeo és Julia meglelték egymásban az igazit. Egy emberi életre szóló láng égett bennük s ezt a lángot Julia szobájában az éji találgatás csak növelték, de le nem esilapították, mert annak örökkévalóságán esorbat nem ejthetett a pillanatnyi kék. S az ő tragikumuk csak az, hogy nagy szerelmükkel — mely örök természeti törvényeknek engedelmesskedett — szemben lettek koruk kiesinyes, múlandó felfogását. Bukniok kellett ezért. Am azért bennük nem csak egy tragédia hőseit kell látnunk, hanem egy jövődó kor hírvivőit, kik a magasabb típusú emberi társadalomból Messiásként hullottak be óeska századukba. Nem az ő tragédiájuk foglalkoztatta olyan nagy mértékben a költőket, hanem annak az örök törvénynek megérzése, mely az ő történetükből olyan frappáns módon szól hozzánk.

Vagy ott van Szalóme. Ő benne sem szabad pusztán hetairát látnunk. Hanem igenis nőt, aki rálelt az igazira s annak megszerzéseért minden bűnön keresztül megy. Hogy később Keresztelő Jánosnak fejét véteti, ez csak női jelleméből folyik, amelyik jellemén, ha sérelem esik — vélt, vagy valódi, itt egyre megy — a sértett nő sír, vagy éppen gyilkol, mint a megszabzott tigris. Talán enélkül a szerelem nélkül férjhez megy a politika és körülmények által neki szánt emberhez, de sohasem lesz azzá a szenvedélytől izzó nővé, aki mindent meg tesz egyetlen és egy életén át tartó szerelméért. Szalómét ez a szerelem olyan naggyá, olyan borzalmasan fenségessé teszi, hogy mellette Keresztelő János valódi prototípusa a pipogyának, ki belebukván eszméi zürzavarába, csak egy pontra tud nézni s ezalatt bután engedi oda magát Szalóme szeszélyének játékszeréül.

Tagadhatatlan, hogy szívetfaesaró ezeknek az embereknek tragikumuk, de diesőség nekik, mert hirhozó a jövődó társadalom szabad szerelmének. Igenis, nem esupán emberi tragikum az ő sorsuk, hanem egyszersmind társadalmi betegség is, melyet gyógyítanunk kell. Az emberiség már kezd kibujni gyermekköntöséből és itt már félre kell dobnunk a dadogo állatember ránkiszabta törvényeket, melyeket csak nembánomságunk hagyott helyben ezidáig.

Úgy van. A szerelem nem szabadalom, melyet házasságlevéllel teszünk lehetővé a kiváltságosoknak, hanem szabadság, melyet kaptafára húznunk nem lehet épen úgy, mint az emberi szabadság bármilyen megnyilatkozását.

Vége már az őt megillető magaslatra kell helyeznünk a szerelmet s az őt megillető komolysággal kell felruházunk. Mit ér a költők minden limonádé-dala, mellyel hódvilágos, nyálkás szerelmüket elbűfögik, mikor tán ők maguk érzik legjobban, hogy az a sirás hazug. Mit sírnak a hűtlenségen, mikor órák múltán már megvigasztalódnak az első asszonyi ajak esőkján. Inkább kellene sírniok azon, hogy óriási tevedéseikkel megfélemlítik a rájuk hallgatókat. Inkább kellene sírniok erkölestelenségükön, amiért nem keresik az igazit, de tudatlanul elsiratnak minden kacéron nevető arcot.

Ahogy ma állunk a szerelemmel, nem marad hátra más, minthogy — ha igen erősek vagyunk — Tolsztojként vonúlunk remetei magányunkba és fööltjük az aszketizmus szöresuháját, — vagy ha gyöngék vagyunk — dékadensek nihilizmusát hírdetjük, mely azt mondja, hogy itt e létben minden illuzió, még a legnagyobb emberi érzés, a szerelem is. Való csak egy: a kék. De az is elmúlik. Éljük hát le napjainkat, Epikur fiaként, gyönyörben.

Nézd ezt az alvó falút. A zárt házakban most a Rombolás géniusza üli orgáját, magára öltvén a kék cifra rongyait.

Ebből az állatiasságból kell kiemelnünk a szerelmet. Nem azt mondom ezzel, hogy légiessé, ábránddá kell sülyeszenünk, hanem azt, hogy emberivé kell emelnünk. Föl kell emelnünk a sárból az elesettet, hogy a jövődó Ueber-mensche és Ueber-weibja ne nézzen ránk pirultan, mint állat-elődökre.

Csakis tudatlanságunkban vagyunk olyan merészek, hogy a szerelemre passzust adunk s elkönyveljük az örökkévalót! Nevetséges ez a mi kiesinyességünk. Ezzel a kiesinyességgel merjük csak úgy megalázni a szerelmet, hogy céljaink után valónak tesszük meg.

Pedig a szerelem olyan komoly, mint maga az élet, vagy a halál. De komolyabb még az egyéni életnél és halálnál is, mert az egyénnel szemben a fajfentartást szolgálja. Tehát a nagy egészet, melynek mi csak porszemje vagyunk. A szerelem az az áldott vakság, mellyel a természet felruházott minket, hogy egyéni céljainkat a faj érdekének vesszük alá, amit értelmünk minden esetben megtagadna. Az a szerelem kiesiny emberi társadalmunkba, amikor az egymásnak termetteket összehozza, mint a vonzás a világegyetemben, mely összeilleszti az egymásnak megfelelő anyagot, hogy világokat alkosson. Bátran mondhatjuk; a szerelem durva ósapja: a vonzás. S a vonzást, ez örök, végetlen törvényt emberi fűrfang ki nem játszhatja. Követelnünk kell, hogy adassék neki olyan tisztelet, amilyennel az istennek sem adózunk.

En sok tekintetben Ueber-menschnek érzem magamat. S mert nem termett még számomra Ueber-weib, azért nem szeretem én az asszonyt, hanem magát a szerelmet. De ha akadna olyan nő, ki megtestesítené a szerelemről alkotott fogalmamat: őt szeretném és vége szakadna lelki hányattatásomnak.

Oh, titáni álmaim vannak olykor, nyírkos novemberi esteiken. Szobámnak fala hosszúra nyúlik s kettészakad a

közepén. Ott tátong a fekete mély s két óriás oszlopon nyugszik nehéz boltívével az Ényészet kapúja. Szőr-ruhában, areukra húzott esuklyával jönnek a modern zarándokok, kiket üldöz a vágy az „igazi“ után. S én elébük állok s hirdetem a megszorodott szívűeknek, hogy övék a földnek minden országa! Övék az igazság! Övék a szerelem! Övék a kín, a fájdalom, a keserv — ma. De jön az igazság rózsaujjú hajnala, mely megvált bennünket. S én azért az eljövendő igazságért szívesen viselem a barátok szőresuháját.

Reformátor vagyok a mártírok sorából és máglya-tűzön égek. De azért kacagom embertársaimat, kik pásztor-tűznél melengetik fagyos tagjaikat. És bizony mondom néked és mindazoknak, kik hallgattok rám, hogy inkább hamvadok el máglyalángon reformátorként, mintsem terméketlen hegyeken bolyongjak, mint hegyipásztor, hogy aztán odaguggolhassak a pászortűz mellé — szalonnát piritani!

Fábián Ernő.

Versek.

I.

Falu végén . . .

Falu végén fehér kis ház,
Ablakában muskátli . . .
— Én Istenem, jó Istenem
De szeretném meglátni! . . .
Bár nem gazdag, nem is ékes,
Nem is úrnak hajloka,
Nekem mégis szézsorla szebb,
Mint a legszebb palota!

— Ezer álmat, tündér álmat
Könnyen tudnék temetni,
De azt a kis fehér házat
Sohse bírnám feledni.
Többet ér az egy világnál
Akármilyen elhagyott,
Szeliid arcú öreg asszony,
— Edes anyám lakik ott.

II.

Szerelmes vagyok én.

— Contra Szabolcska. —

Teli van a lelkem
Sok szerelmi vággal,
Tünderkéz bogozta
Vígóságos nótákkal;
S szinte ég a vágytól,
Hogy azt kidalolja —
Szerelmes vagyok én
Egy öreg asszonyba!

Szerelmes, szerelmes
Egő szenvedéllyel,
A szívem, a lelkem
Minden szerelmével;
Bolondos örömmel
Igy ifjonti korba —
Szerelmes vagyok én
Egy öreg asszonyba!

Hófehér a lelke,
Halovány az arca.
Oly jól esik mégis
Elméláznom rajta!
. . . Mintha a szemében
Üdvösségem volna —
Szerelmes vagyok én
Egy öreg asszonyba!

Még alig, hogy feslett
A szívem virága,
Epekedő vággal
Vágyódlam utána.
S azóta szíveműek
Ő a választottja —
Szerelmes vagyok én
Egy öreg asszonyba!

De hogy a divattal
Mégse szálljak szembe,
Hozzám köli őt is
Vágyódó szerelme.
S vágyódó szerelmtink
Hulló könnyek árja —
Szerelmes vagyok én
Az édes anyámba!

Györék József.

Válás.

— Rajz. —

Hogy az embernek nem jó egyedül lennie, pár-ezer éve meg nagyon irva, de ha nem volna is meg-irva, Jámbor Marci úgyis rájött volna arra az igazságra, hogy asszony nélkül nem élet az élet. Mert lám a gólya csak egy otromba madár, mégis párjával szeret kelepelni a fészkeben, mennyivel inkább vágyódik pedig a páros életre az ember, különösen az, aki szegénysége miatt a mások eselédkenyerén kénytelen tengődni s örökösen csak a sok szitkot, korholást nyelni. Kivált meg mikor az ember kicsi korában belecseppen az ilyesmibe, bizony nem esoda, ha beleun a mások piron-gatását hallgatni és a maga gazdája akar lenni. Jámbor Marci pedig ugyan hamar megkóstolta a eselédsort, gyenge korában elmaradván apjától, anyjától s úgy nőtt fel a mások kenyerén, hol ökrökkel, hol meg lovakkal bajlódva, aszerint, amint a béresi, vagy a gyeplő tartói hivatalba sodorta sorsa.

Elég az hozzá, hogy Jámbor Marci megházasodott. Igaz, hogy egyebe nem igen volt, mint a rajtavalója; az is igaz, hogy a feleségének is azonszinte csak egy pár cifra viganója volt, meg a nem épen jó hirneve; de hát a szegény szolgálégynek nem igen lehet válogatnia; meg oszt Jámbor Marci különben is meg volt elégedve a sorssal, hogy Csordás Jucit rendelte mellé élettársul: hiszen az egész vidéken nem volt nála kacsiásabb lány, alakja, arca olyan szép volt, hogy meg-irigyelhette volna tőle egy született grófné is; ámátor, hogy a rossznyelvű világ olyanféle híreket terjesztett róla, hogy nem Jámbor Marci az első, aki rózsás arcát esőkolgatta, karcsú, cédrus derekát ölelgette.

De hát így szokta ez a cudar világ. Megirigyli másnak a szerencsáját s befeketitené magát a szűz ártatlanságot is; hiába, az ember másnak jobban szeret bosszúságot okozni, mint örömet szerezni; az emberi természet már így van megalkotva.

Am Jámbor Marci nem az az ember volt, akit az efféle mende-mondák meg tudtak volna győzni, csak éldegélt a „tubicájával“ (amint szokta mondani) boldog megelégedésben, nem törődve vele, akármit is beszélnek felőle az emberek.

És éldegéltek volna is együtt a feleségével békeségben, az Isten tudja meddig, hogyha a furcsa véletlen, a világ harmóniájának e megzavarója, nem adott volna igazat a fullánkos nyelvű embereknek.

Úgy esett biz a', hogy a gólya, a házassági szövetségnek ez a szent madara, kissé előbb alkalmatlanodott vala a Jámbor Marci házánál, mint ahogy voltaképen dukált volna . . .

No 'iszen, megindult erre a falu nyelve, mint mikor a zsilipet megereszti és rohan a patak felszabadult vize előre, feltartóztatlanul. A bábaasszony (aki tudvalevőleg a falu kommenciós hírhordója) a nagy esemény napján azonnal sietett megvinni a hirt a komjaasszonyának, Kormosinének:

— No, ugy-e, megmondtam, kedves komámasszony, hogy nem tiszta dolog ez a Jámbor Marci házassága; megmondtam még akkor, mikor Jámbor Marci az után a nem tom' milyen asszony után settenkedett. Lássá, lássa, komámasszony, ideje-órája, hogy megesküdtek s mán is párosával szállt a házukba az Isten áldása, vagy tán inkább az Isten verése.

— Párosáva-al? — szörnyűködött Kormosiné — nem is Istenről való dolog e' komámasszony, én is ammondó vagyok.

— Úgy a' — párosával. Szegény Marci, eleget beszéltem pedig a fejinek, eleget mondogattam neki, hogy hagyjon fel avval a mihaszna fejireseléddel, hát csak nem hallgatott rám, még neki állt fejjebb, hogy aszmongya: kend Sári néni a maga portáján seperjen, ne a másét tisztogassa; elég szemet van a magáén ügyis. Én oszt' azután egy árva szó nem sok, annyit se szóltam neki. Hát csak csináld a dögodat bolond, ahogy akarod, gondoltam magamban. Oszt' lám, itt van ni, hogy megbosszúlta magát a szörnyű nagy legénykedés. De így szokott a' lenni: nem kell a tapasztaltabbak jó tanácsa! Bezzeg kéne most, de mán elkészt vele szegény feje.

— 'Isz megmondtam azt én is akkor, komámasszony, hogy sehosse nézem jónak a dögöt én se, de hát lássa, ilyen is a fiatal, erővel beleugrik a verembe, ahonnét vissza nem ugorhat oszt' egykönnyen.

Egyébiránt a falu többi irányadó személyiségei különbözőképen vélekedtek a furcsa históriáról.

— Szegény Marci — mondták némelyek — bizony kár érte, hogy azt a mihaszna debellát elvette; jóra való, becsületes ember, kaphatott volna külömb asszonyt is. Lám, lám, milyen nagy szegyenbe sodorta szegény fejit az a semmiházi asszony. Pedig tudhatta vóna Marci előre, hogy e' lesz a vége a dolognak, hiszen nem vót titok a faluban, hogy az espány járt egyidőben a Juczi után.

— Bolond vót, tisztára bolond, de nem is lehet rajta csudálkozni, világeletiben ilyen vót. Úgy kell neki, ha nem nézett másra, csak a cifra viganóra. Hát nem tudta ő felérni ésszel, hogy ha külömb jány lett vóna Juci, vagy ha valakinek kellett vóna, bizony nem ment vóna ilyen kódusvezetőhöz.

— Ej, katona dolog — mondták ismét mások csipősen — máson is megesett mán az ilyesféle. Ezen ugyan egyet se búsuljon Jámbor Marci; csak nagyobb baj ne érje, hálát adhat az Istennek összetett kézzel. És így tovább.

Jámbor Marcinak nem hiába volt Jámbor a neve, nem igen törődött eleinte a dologgal. Amolyan keményfejű, falusi fajankó volt, aki fejletlen érzékével nem igen tudta, vagy nem akarta felfogni a nagy szegyen mivoltát. De a sok mende-moda, azok a gúnyos csipkedések, meg a nénémasszonyi ungorkodások utoljára őt is kihozták a sodrából és egy nagy, igen nagy lépésre határozta el magát, hogy t. i. elválik a feleségétől.

És úgy tett, amint elhatározta volt magában s megindította a válópert a felesége ellen. Folyt is az egész dolog rendben egész az utolsó stádiumig, addig t. i., míg a házaseleket a végtárgyalásra idézték, amelyen is a bírák, mint ilyenkor szokás, minden módon igyekeztek őket kibékíteni. Az asszonnyal könnyen is ment volna a dolog, de Jámbor Marci sehogyse akart engedni a maga igazából.

— Hát voltaképen olyan szörnyű nagy az eset, ami miatt maga okvetlen el akar válni a feleségétől? mondta a bíró, mikor látta, hogy a Marci macacssága miatt dugába dől az egész békitési szándék.

— Bijony kérem alássan tekintetes főbíró úr, ilyen csúfságot nem lehet annyiba hagyni; alig pár hónapja, hogy összekerültünk, mán is megesett a nagy szegyen; oszt' ha még csak imilyen-amolyan vóna, de kétszeres, úgy, hogy ha rá gondolok, majd a föld alá búvok szegyenletemben.

Az úrak, akik a teremben voltak, csendesen mosolyogtak a furcsa eseten, miközben a menyecske csipőre tett kezekkel fordult az úra felé:

— Nem szegyélli magát kend, hát van kendnek annyi esze, mint a körmöm feketéje, hogy itt szegyen szemre csúffá akar tenni? Most mán azt kérdem kendtől, hogy mondja meg igaz lelkire: meddig élt velem?

— Valami öt hónapig, mondja a nem várt támadásra készületlen férj.

— No mán most: kend élt velem úgye öt hónapig, én is éltem kenddel öt hónapig: tartsa fel kend mind a tiz újját és számolja meg rajta, hogy nem tiz hónapig éltünk-e együtt?! . . .

Jámbor Marci bambán tekintett a pattogó asszonyra, aki im szemmeláthatólag bebizonyította neki a maga ártatlanságát és igazát s miközben a bírák harsány kacajba törtek ki a kackiás menyecske elméssége felett, Marci megadóan, bűnbánó arccal fordult oda a feleségéhez:

— Hát oszt' te asszony, nem birtad te ezt nekem otthon megmondani? . . .

Csáthy Edömér.

Ha nem beszélnek rólunk, ez az egyetlen, ami rosszabb annál, amit rólunk beszélnek.

A titkolódzás az egyetlen, ami csodálatossá és érdekessé teheti életünket.

Egy mindenképen művelt embernek a lelke iszonyú valami. Olyan, mint valami ócskaság üzlet: tele van szörnyűségekkel és korral és mindent jóval túlbecsülnek.

Aki ur önmagának, ép oly hamar vethet véget valami bánatának, amint valami mulatságot talál magának.

Ami a hitet illeti, mindent el tudok hinni, hacsak egy kissé hihetetlen.

Wilde Oszkár.

KÖNYVISMERTETÉS.

Ritook Emma: „Egyenes úton — egyedül!”

Egyszer egy boldog anyától — megpillantva annak szép, formás lányát, ki már bizonyára sebzett meg férfi sziveket — tréfásan megkérdeztem:

— Milyen pályára neveli leányát, Nagyságos Asszonyom?

— Anyának — felelte mosolyogva.

Elbámúltam a nem várt válaszon. Egy ókori leltre bukkantam — gondolám magamban. Mai mamák szájából hihetetlenül hangzanak ilyenféle szavak.

Kétkedve néztem rá. Nyugodt szeméből a letűnt idők kedves, vonzó, családias képe tükröződött vissza. Vytán eszembe jutott Ritook Emma modern, feminista regénye,

Megváltozott idők, megváltozott emberek!

Régi ragyogó romanticizmus, hol vagy?! Hová tűntél el kastélyaiddal, lágy, selymeshajú úrnőiedel? Hol van a fény, megelégedés, pompa, mely alakjaidat körülvette? Eltörülte őket az új kor! Az a kor, mely már nem ábrándok után fut, melyet nem gyönyörköd-
tetnek már a színes légvárak, mert a megélhetés küzdelmében kimerült, elfáradt idegzete nem fogékony az ilyenekre. Pénz Isten nem hajlandó a komédiákra s Neki engedelmeskedni kell, mert ma Ő uralkodik!

Elkopott a zománc s megmaradt az egyszerű, disztelen tárgy: a reális élet.

A romanticizmus tisztá, légies lénye: a nő, ki meg volt kimélve a közönséges, mindennapi élet silány küzdelmeitől, ma éppúgy kiveszi részét ezekből, mint az „erős, szélesvállú” férfi. És hiába, a köznapi munka ha egészen nem öli is ki, de mindenesetre minél kisebb értékére redukálja az idealizmust.

Ritook Emma regénye modern regény. Rányomta kora, melyben született, a maga lemoshatóan bélyegét. De azért mégsem a jelenkor regénye. A jövőé. Szereplői még nem egészen a jelen alakjai, a jövő kell hozzá, hogy valószerűek legyenek. Ma még nekünk is idegenek, sőt sokaknak talán — borzalmasak.

Hát bizony a régi keretbe semmiképp sem illenének bele, a nagy füstököt eregető hölgyek, kik jobban kedvelik a szerelemnél az — egyiptomi cigarettákat. Meny-nyível reálisabbak, számítóbbak ezek az ábrándok után épen nem futó nők az elmúlt korszak alakjainál! Balázs Ágnes (a főszereplő) az emberi tökéletlenséget erősen dokumentáló doktori könyvek mellett nem hajlandó érzélgős jelenetekre; van szíve, de az csak a vérkeringésre való, a többit az agyra bizza.

Gondol a jövőre, de abba nem az ábrándok színes légvárait építi, hanem hidegen számító eszének a megélhetésre vonatkozó logikus terveit.

És mégis azt kell mondanunk, hogy Balázs Ágnes ábrándozó. Ábrándozik egy jövő világról, mely a feminizmust diadalra fogja juttatni.

Mi volt a régi és mi a mai világ a nőkre nézve? Az alárendeltség, lekötöttség származásos állapota. És miért mindez? Mert a társadalom nem tud megszabadulni bizonyos előítéletektől.

Bemutat az író egy-egy képet a mai világból, az „átmeneti kor” asszonyainak világából. — Ott van egy fiatal leány, tele életkedvvel, ki kénytelen ifjúsága virágzó idejét a négy fal közt tölteni beteg, nyomorék anyja oldalán. Az ő világa nem terjed tovább a rideg szobánál, az életből csak annyit ismer, amennyit megláthat belőle sóvárgó szemcivel az ablak üvegein

keresztül. S mindezt régi divatú anyjának köszönheti, ki, mint ahogy egy trónjától megfosztott királynő védi a monarchia jogait, oly méltósággal védte a régi asszonyi elvek abszolutizmusát. Csak nem engedheti meg, hogy lánya, a hajdan előkelő nemes család sarja, a férfiakal együtt pl. a boncoló asztal mellé álljon?

Hogy az utcán egyedül járkaljon? No csak az kellene még! Hisz' ez felforgatása volna a társadalmi erkölcsöknek!

És az önmaga iránti kötelezettségek? Hát vannak egy lánynak önmaga iránt kötelezettségei? Ezek csak a mai kor ferde nézetei — mondja a naiv öreg asszony. Az öreg Székelyné ezekről a modern Ágnessel, a doktornővel vitatkozik, ki merészen visszavág:

— Igen, a régi világban a nő kötelessége az önfeláldozás volt! De miért ne volna szabad egy lánynak ép úgy önállósítani magát, mint a férfinak? A szülő gyermekeinek kell hogy éljen, de a gyermek azért él-e, hogy szüleit szolgálja? Nem! él igenis önmagának és az újabb nemzedéknek: gyermekeinek. Ezt kívánja a fejlődés, az individualitás.

De vajjon a férjes nőknek kedvezőbb e az állapotuk? Ágnes úgy találja, hogy még rosszabb. Ma — szerinte — a mindenáron való férjhezmenetel moral insanityje uralkodik. Miért megy férjhez a leány? Csak azért, hogy biztosítsa magának a jövőt. Rabszolga módra eladja a lelkét. S ha legalább tudná, hogy a házasság milyen követelményeket teremt!? De a mai kor illem-szabályai még nem engedik meg a leányok „kioktatását.”

Nem kell hát csodálkoznunk a minduntalan találkozó társadalmi jelenségen: a sok szerencsétlen, boldogtalan házasságon. S e tekintetben nincs kivétel gazdag és szegény közt, mindenik nyögi a mai társadalom előítéletes felfogását.

A szerelmes leány csak álmodozni tud, hogy mily jó is lesz az ő férje uracskaival együtt turbékolni a nyugalmas fészekben, de azt nem tudja és ma még nem is szabad neki ilyenfélekre gondolni, hogy e galamb-bugásba holmi dissonáns gyermekhangok is beleszóllhatnak, ami csak tűrhető addig, míg egy torokból jön, de ha több is . . .

Van e hát jogunk, gondolja Ágnes, eltűkolni leányaink előtt, hogy mirtuskoszorújuk után mi vár rájuk? Különösen mikor az élet, a megélhetés a maga egész súlyával rányomakodik a családra: szétfoszlik minden ábránd, megismerik egymást. Ilyenkor bizony nem egyszer megesik az, hogy az élni vágyó férfi kerül a szegényes, szomorú otthont, unja az elkeseredett asszonyt, kinek szeméből minden pillanatban kész egy nagy könny-csepp kihullani s szívesebben elnézegeti a kávéházi nagy ablakból az elmenő nők formás bokáit. Persze mindjárt kész a panasz: megcsal a férjem. A nő kezd kiábrándulni: ni hát ez a közönyös, unatkozó férfi az, ki azt mondta nekem valamikor, hogy imád s akit én viszont szerettem? hát ez az a boldog, ideális családi élet, melyet választani reméltem? Hiszen most gép vagyok, aki mos, főz, gyermeket szül!

S a jólét, gazdagság sem képes mindig boldog családi életet teremteni, mert itt is felüti fejét az a rettegett mondás. És a féltékeny nő bosszúálló lesz: követi férje példáját.

Ágnes látja mindezeket s nagy feminista lelke haraggal telik meg a mai társadalom iránt, mely a férfiaknak anyai jogot ad míg a nőknek egészen alárendelt helyzetet juttat osztályrészül. Elfogultan mondja:

— „Az az igazságtalanság, hogy a férfinak nincsenek áldozatai az életben, csak nekünk!” Ma még

ügy vigyáz a társadalom a nőre, mint a rabszolgára, de hát miért ne lehetne a nő is önmagának felelős, mint a férfi? Az egyenlősítési törekvésnél mindenestre legnagyobb akadály az a különbség, melyet a társadalom a női és férfibeccsület közt felállít. A férfi szabadon tehet, amit akar, de a nőknek az egyéni szabadságuk korlátok közé van szorítva s csak akkor élhetnek vele, mikor erre az anyakönyvvezető az engedelmet megadta.

Azonban Ágnes nem elégszik meg azzal, hogy ezeket a nevetséges előítéleteket megsemmisítse a társadalom. Felveti a szabad szerelem merész kérdését. Miért ne egyesülhetnének a szerető szívek anyakönyvvezető és papi megáldás nélkül is? . . .

De hogy mennyire nem hajlandó ezt a mai kor elfogadni, mutatja testvérje, a máskülönben kedves, rokonszenves Magda esete, kit nagyon éretlenül találunk még ezek az elvek s mikor szerelmével megajándékoz egy férfit, ugyanakkor a világ számára elveszett, mint tisztességes nő. Jobb sorsra érdemes életre öngyilkossággal végződik s a pesti morgue-ban találják meg holttestét.

Mint jó feminista könyvből nem hiányoznak a férfiak ellen intézet nyilak sem. Ágnes férfigyűlölő, de természetesen csak akkor lesz azzá, mikor szerelmében csalódik. „Félre az útból férfi!” — kiáltja, — megfutom az egyenes utat a te önző lényed nélkül is! Hangjából csalódott, szerelmes szívének keserősége érzik ki s épen ezért a férfiak megítélésében sokszor elfogult.

És én azt hiszem, hogy azok a nagy feminista préféták, kik a mai férfi uralom ellen prédikálnak s fennhangon kiáltják: . . . „és kihozunk titeket a szolgálatt házából, — többnyire egy-egy csalódott szivecskét hordanak magukban. Ha asztaliókjukat kikutatnók, bizonyára találunk egy kis naplótöredéket a boldog kor szerelmes ábrándjairól . . . meg arról a delitermetű, szépajású barna ifjúról . . . *Tóth J.*

EGYLETI ÉLET.

Magyar Irodalmi Önképző-Társulat.

A társulat eddigi ülésain díszéretet nyert *Takács Mihály* egy elbeszéléssel és egy hangulatos költeményével. Szintén általános elismerés jutalmazta *Baksi József* szavátát is. Az eredménytelen lírai pályakérdést dec. 1-i lejárattal újra kitűzték. Az Egylet alapítójának, Szemere Bertalannak miskolci szoborleleplezési ünnepélyén magát *László Sándor* társ. taggal képviseltette, kihez még *Somogyi Bertalan* önként csatlakozott. A társulat őt is hivatalos küldöttül tekintvén, általuk küldötte koszorúját alapítója szobrára.

„Akadémiai Olvasó-Egylet.”

Az „Akadémiai Olvasó-Egylet” a M. I. Ö. T.-al együtt áldozni óhajtván a közös alapító emlékének 1907. máj. 1-ére Szemere Bertalan-ünnepélyt tervez. Az előkészítő-bizottság az ünnepélyen felolvasandó munkákra a következő pályázatot nyitja: Szemere, mint politikus. Díja 50 kor. — Szemere, mint író. Díja 50 kor. — Szemere-óda. Díja 20 kor. Beadási határidő március 15.

Gimn. Erd. Önk. Kör.

A *Gimn. Erd. Önk. Körben* a novella pályázatra három munka érkezett. A díjat a 2. számú, „Szép Rózsica” c. munka nyerte el. Szerzője: *Bodnár Jenő* VIII. o. t. Megdicséretet még *Kürthi Lászlónak* egy bírálata, *Borbély Sándor* egy költeménye s *Eröss György* szaválata.

Sárospataki Főgimnáziumi Zeneegylet.

1906. november hó 27-én alakult meg főiskolánk kebelében egy új egylet: „Sárospataki Főgimnáziumi Zeneegylet” H. Bathó János ének és zenetanár felügyelete alatt. Az alakuló gyűlés választása folytán tisztyviselőkké lettek: elnök: *Vitányi Iván* VIII, karmester: *Árokháty Béla* VI. és jegyző-pénztáros: *Tariska Gábor* VII. o. tanulák. Kísérje ezt a kezdet nehézségeivel küzdő egyletet jövő munkálkodásában siker s az a lelkesedés, mely az egylet megalakulásakor lobogott a tagjai lelkében, ki ne aludják soha!

HIREK.

Eltűnt joghallgató. Immáron két hete annak, hogy Szentimrey József II. é. joghallgató városunkból nyomtalanul eltűnt. Hátrahagyott levelében azt írta, hogy vágyai teljesíthetlenségét látván, elemésztí magát. Szülei, kiknek egyetlen gyermeke volt, hasztalan indulnak el minden eredményesnek ígérkező nyomon, hasztalan kollegáinak baráti odaadó szeretettel teljesített kutatásai, — ő nincs sehol. Mély megindulással tesszük közzé ezt a hírt, s kérjük mindazokat; kik róla valami felvilágosítással tudnak szolgálni sziveskedjenek azt a főisk. igazgatósággal közölni.

Jogászesztély. Érthető okokból pár év óta azok a régi s még emlékeikben ma is fényes jogászbálók estélyekké redukálódtak. A szolidabb jelleg, a látszólag egyszerűbb külső, vonzóbb jellegéje alatt folytat le az utóbbi évek jogász mulatságai, miáltal e régebben monopolizált bálók általánosan kedvelté, látogatottakká lettek. A régebbitől eltérve, a jogász-egylet ma is ez újabb usushoz csatlakozott s nem jogászbált, hol a szigorú etikett a jókedv megnyilatkozását korlátokba veri, hanem a sokkal vonzóbb kiejtésű jogászesztélyt rendez. Az agilis rendezőség szép sikerrel kecsegtető műsort állított össze, melynek pontjai közül különösen kiválóknak ígérkeznek azok a számok, melyeket a ref. nőegylet vegyeskara és Piskóti Ferenc saujhelyi törv. jegyző töltenek ki. Az estély egyébiránt dec. 15-én lesz a városháza összes termeiben. A meghívók már szétküldettek s akik tévedésből avagy postai kallódások következtében még ezideig meghívót nem kaptak s arra igényt tartanak, avégett sziveskedjenek a jogászegylet elnökségéhez folyamodni.

Ítékezés. Lantos Pál III. é. joghallgatót — kvalifikálhatatlan modoráért, közbotrányt okozó viselkedéseért, — az akad. ifj. Olvasó-egylet kitiltotta tagjai sorából egy nov. 28-án tartott rendkívüli közgyűlésen, egyhangú határozattal. Az akad. szék pedig az iskola kötelekeiből zárta ki nov. 29-én.

Előfizetéseiket beküldötték. Trojna Ferenc (Sp.) 4 kor., Szepessy István (Sp.) 4 kor., Ballagi Géza (Budapest) 4 kor., Fejes István (Saujhely) 4 kor., Szinyei Gerzson (Sp.) 4 kor., Bálint János (Gesztéréd) 4 kor., Szinyei Endre (Sp.) 4 kor., Soltész Ferenc (Sp.) 4 kor. Köszönettel nyugtázzuk.

Szerkesztői üzenetek.

Kolozsvári Egyetemi Lapok. A segélyt ifjúsági egyletünk megszavazta. Levélben többet!

B. I. Sárospatak. Cikketed helyszüke miatt csak következő számunkban hozhatjuk.

Lászlófi Henrik

Zemplén vármegye legrégebb és legelsőrendű férfiszabó-üzlete elvállal és legdivatosabb kelmékkel felszerelt kelmeraktárából készít a legújabb divat szerint

polgári és papi öltönyöket

mérsékelt, szolid árak s a legkedvezőbb fizetési feltételek mellett. Főiskolai hallgatóknak és tanulóknak különös kedvezmény. Kivánatra egy lev. lapon való tudósítás esetén bármikor kész Sátoraljauhelyből megrendelések teljesítése végett Sárospatakra átutazni.

Dus választék. ≡ Elegáns kivitel. ≡ Szolid árak. ≡ Kedvező fizetési feltételek.

Tisztelettel értesítem a n. é. közönségt, hogy a

Haltenberger Béla ruhatisztító- és festő-intézetének képviselőjét átvettem.

Ezzel a vállalkozással a városnak egy régen érzett hiányát igyekeztem pótolni s céloom az volt, hogy a n. é. közönséget megkíméljem azoktól a kellemetlenségektől és költségektől, melyeket a kassai intézettel való postai érintkezések okoztak. A legpontosabb és leggyorsabb kiszolgálás előzetes biztosítása mellett már csak azért is kívánatos helyi intézetem igénybevétele, mert nálam mindennemű tisztítás és festés jóval kevesebb költségre kerül, mint bárhol másutt.

Kiváló tisztelettel

KLEIN MIHÁLY

HALTENBERGER BÉLA

ruhafestő, vegyi tisztító és gőzmosógára

KASSÁN. ALAPITTATOTT 1810-ben.

Hazánknak e szakban legrégebb s közismert gyárában ruhák egészben tisztítatnak és festetnek, továbbá gallérok, kézelők s egyéb fehérneműek a legszebb kivitelben mosatnak és vasaltatnak.

Postacím: Haltenberger Béla, Kassa.

NYOMTATVÁNYOK

a legjutányosabb árban
izléses kivitelben készülnek

a sárospataki ref. főiskolai nyomdában.

Sárospataki Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet

Borértékesítő osztály Sárospatak.

Vasuti állomás Sárospatak.

A hegyaljai szőlőtermelőktől részben megvett, részben pedig mintapincénkben elhelyezett s alább felsorolt borainkat teljes felelősség mellett eladásra ajánljuk:

1883. évi	5	puttonos asszú	1	üveg,	fél liter	à	12.—	„
1890.	3	„ musk.	1	„	„	„	4.80	„
1901.	5	„	1	„	„	„	8.40	„
1901.	4	„	1	„	„	„	6.—	„
1901.	1	„	1	„	„	„	2.40	„
1901.	szamorodni	---	1	„	„	„	1.80	„
1901.	„	„	1	„	1	„	2.40	„
1902.	„	„	1	„	1	„	2.40	„
1902.	„	pecs.-bor (furmint)	1	„	1	„	1.40	„
1902.	„	aszt.	1	„	1	„	1.20	„
1902.	„	„	1	„	1	„	1.10	„
1902.	„	„	1	„	1	„	—80	„
1903.	„	„	1	„	1	„	1.10	„
1905.	„	törköly-pálinka	1	„	„	„	1.40	„

Az itt felsorolt borokból nagyobb mennyiséggel rendelkezünk. — Az árak üveg és csomagolási költség nélkül értetnek. Ez utóbbiak önköltségben számíttatnak fel. Az edényeket bérmentve, a felszámított árban a szövetkezet visszaveszi. **136 literes gönci hordó vételnél a feltüntetett árakból 5 százalék engedmény jár, ingyen hordóval.** — Jelen árjegyzék kiadásával minden előbbi árjegyzékünk és esetleg egyeseknek adott külön kedvezményünk érvénytelenné válik.

„II. RÁKÓCZI FERENCHEZ“

címzett gyógyszerár Sárospatak. — Tulajdonos:

HORVÁTH MÁTYÁS

Tulipánkrém a bőr szépségének, finomságának és ruganyosságának előmozdítására, illetve annak fentartására. Állandó használat által a ráncokat elsimítja, a szeplőt, májfoltot s mindennemű bőrtisztatlanságot eltünteteti és a bőrt bársonysímává teszi. Egy tégely 1 K.

1 db tulipánszappan 80 fill. — 1 doboz Tulipán hölgypor 1 korona.

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY

KIADJA: A „SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI EGYLET.” — MEGJELENIK HAVONKÉNT EGYSZER.

<p>Szerkesztőség: Sárospatak, Főiskola, szénelőri hivatal. Kiadóhivatal: Sárospatak, „Ev. ref. főiskolai könyvnyomda.”</p>	<p>Főszerkesztő: KARÁSZY BENŐ</p> <p>Felelős szerkesztő: ÉLES ISTVÁN</p> <p>FŐMUNKATÁRSÁK: LÁSZLÓ SÁNDOR, KEÉKY ISTVÁN.</p>	<p>Előfizetési ár: Egész évre 4 korona. Félévre 2 korona. Az előfizetési összegnek a »Sárospataki Ifjúsági Közlöny« szerkesztőségének küldendőik.</p>
--	---	--

Dicsőség a magasságban lakozónak, hogy adta nekünk e napot! Dicsőség néked is, embernek fia, ki egy ily napon eljöttél mihozzánk. Eljöttél csillagtáboros éjszaka zúzmarás hidegében s úgy tetszett, mintha tavaszi verőfény aranyozná be a mindenséget; eljöttél szegénységben s gazdaggá tettél egy világot; nyugvó tested szűk jászol védte s eszméd befogadására szűknek bizonyult egy világ! . . . Kisdéd gyanánt megszületett örök szeretet! Te vagy az éltető lélek, te vagy a világ megváltója! Fagytörő meleged kihült szíveket dobogtat új érzelmekre, fehér lepled eltakar árvát, üldözöttet, szánakozó kézadta kenyereddel koldust téssz boldoggá. Ur vagy a világon, Úr a világ felett, óh mosolygó arcú kisdéd, örök szeretet!

Kétezer évnek mohos határvéig de sokat szenvedtünk, de sokat feleltünk! S kétezer év távolában sem tudjuk feledni pásztorok énekét, angyalnak szózatát. Pásztorok éneke, angyalnak szózata beköltözött a szívbe, minden évben fel-felesendül karácsonynak ünnepén. Zsong, zsong az ének s mintha mult időknek legendákkal ékesített éjszakája újra megjelenék. Félrevert harangok vészkonngása, meggyötört léleknek jajja megszelídül, elcsendesül, mert ime „gyermek született.”

. . . Karácsonynak ünnepében nem gyötör úgy a fájdalom, nem sajog úgy az ütött seb. Karácsony szent ünnepében melegebben dobog a szív, forróbb a szeretet. Ijesztő arcú rémeket, irigységet, gyűlöletet, bosszuállást oduikba kerget e nap fényessége s a megbocsátás szelid angyala kiterjeszti hófehér szárnyát a világ felett. Oh, hogy e nap nem örökké tartó! Oh, hogy a koldusnak nem tart örökké kenye, melyet a karácsonyi szeretet adott kezébe s az üldözöttnek idegen lesz továbbra a hajlék, melyben fejét karácsonyi édes álmokra hajtotta! Oh, hogy a szeretetet, békességet hirdető angyalnak könnyezve kell visszazállani a Mindenható trónusához! — Elfoszlik az álom, felébred az alvó s kétezredévnek fojtó köde reánehezül a lélekre. Kétezer évnek félrevert harangjai csak zúgják, csak bűgják: köd, pára minden fent és alatt! . . .

. . . Sötét arcú kétely, te vézsirály, távozzál el tőlünk, ne lebegtesd mi felettünk barna szárnyaidat Krisztus urunk áldott születésén. Békességet hirdető angyal, hadd szóljon trombitád! Karácsonyi éjjel altass el bennünket! Álmodjunk karácsonyi álmot, álmodjunk igaz szeretetről, mely nincs határidőhöz kötve, álmodjunk egy jövő világról, hol nincs szegény, nincs bujdosó, hol nem huli többé könny az árvák szeméből; egy jövő világról, hol nem tör ki a panasz a fájó szívből, mert nem csúfolják meg azt, ki igazán szeret, nem feszítik meg az igazságot. Álmodjunk jövőendő emberiségről, mely nem csúszik istenné tett bálványok lábai előtt, hanem csak egy Istent ismer az égben, egy hitvallást a földön: a szeretetet. Legyen altató dalunk a karácsonyi ének örvendező hangja, legyen álmunk boldog, békességes. És ha fölébredünk?! . . . Oh, akkor lássuk megnyilatkozni a mennynek azurkék kárpitját, lássuk teljesülni lelkünk álmodását, s lássuk meg szeretetben összeforni az egész világot!

Fátum.

Az őszi nap fénye bevilágítja a börtön falait s juttatott egy egy halvány sugárkát a penészes cellák lakóinak is. Mindnyájan mohó örömmel bámulták a szabadságnak e hozzájuk belopódzott hirnökét. Csak Csikós Józsefnek a lelkét nem érinté meg ez az örvendő hangulat, csak ő nem vette észre a pajzánkodó nap-sugárkát, amely ősz fürteivel játszadozott. Megláncolt kezét maga elé nyújtá, a fejét meg ráhajtotta a hideg vasra, talán, hogy lázát csillapítsa egy kissé? Hiszen ha olyan könnyen lehetne!? Ha csak a fejét gyötörné az! Ha csak a testét emésztene? De mikor a lelkét zsbongatja valami pokoli érzés, valami nehéz gyötrelme?

Nem először van itt a nyirkos falak között, a börtön dohos levegőjét nem először szívja, a bilincsek nem először szoritják a kezét, a lélekölő magány sem ismeretlen előtte; hiszen nyolc évet töltött itt ezelőtt nem is olyan régen egyfolytában. De az egész más volt: ölt, rabolt, megérdemelte büntetését.

Valami gyerekesen bűnös vakmerőséggel hajtá végre szörnyű tettét, előre tudva, hogy azért lakolni fog. S az a nyolc eszterdei börtön tisztító tűz volt a lelkének, megérdemlett bűnhődése kárhozatos eselekedetének, megtanítván őt arra, hogy irtózzon a rossznak még az árnyekától is. És aztán emberré lett! Nem az emberek előtt ugyan, hanem önmaga előtt. És aztán lázas tevékenység szállotta meg. Pótolni akarta a mulat, a bűnös elsratott mulat, jóvá akart tenni mindent. S egyszerre csak, ahogy nyíltan bátran, egyenesen halad előre az élet mezején: elibe áll a végzet: hohó, ne olyan nagyon sietve! . . . És most megint itt van a nyirkos, penészes falak között, hogy testének ez legyen a sírja, lelkének örökkétartó gyötrelme! . . .

Komorán emelte föl fejét s emlékei között motoszkálva igyekezett összeszedni a közelmúlt eseményeit. Fáj a visszaemlékezés, de e fájdalomban valami gyötörően kéjes érzés van.

Három éve, hogy ki szabadult innét, miután 8 hosszú esztendő töltött itt, azután a cudar eset után. Félve ment haza: tán az utolsó koldus se áll vele szóba szülőfalujában? Igaz, hogy meg is érdemelte volna, de nem úgy lett. A hogy annak az asszonynak a koporsója felett mereven állott a két árvával, a Jóska fiával meg annak a vétkes, halott asszonynak a gyermekével: még szánakozni is tudtak rajta az emberek! Nem hányt szemére senki meggyalázó multját, szenvedett érte úgys elget. Még segítettek is rajta.

Aztán Isten segítségével, meg a saját szorgalmával zöldágra vergődött. Ha nem is boldogan, de legalább nyugodtan folyt az élete kis családjá: a két poronty körében; szerette őket nagyon. Pedig valamikor azt hitte, hogy annak az asszonynak bűne gyümölcsét vele együtt megtudná ölni egy kanál vízbe s inne egyszer csak azt vette észre, hogy jobban szereti, mint a tulajdon édes gyermekét, a Józsi fiút. Hogy eltervezgetett aztán velük, képzeletben szín'e látta már azt is, hogy az unokák, hogy rángatják nagyapó bajuszát, ő meg mesél nekik kacsalábon forgó tündérpalotákról, tündérr királyleányról. Látta azt a csendes kicsi házat, ahol ők élnek boldog egyetértésben. Istenem, hisz ez talán nem olyan elérhetetlen vágy!

És aztán elégedéltek szép harmóniában. Csak a Jóska fiú zavarta ezt meg néha. Kaján természete volt. Irigyelte, hogy az apja jobban ragaszkodik a testvérehez, mint őhozzá. A játékait el-elszedgette tőle, a bábuját összetörte s ha pisszenni mert, jaj volt neki.

Szegény kis leány még panaszkodni se mert, csak szépegett olyankor. Ha az apja mégis észrevette a kicsike búját s megkérdezte, hogy ki bántotta, ártatlan hazugsággal mondta:

— Szentí, csak jihatnék ed ticsit.

Hát még mikor a Jóska fiú megtudta a pajtásoktól, amit nem szabad lett volna megtudnia, hogy a kis Bözske voltaképen nem is az ő testvére; no hiszen lett ezóta bajba a kis testvére. Most már meg se állhatott az előtte. Az apja eleinte csak szépen intette a Jóska fiút, de hogy annak nem használt a szép szó, az apai dorgáló szót olykor-olykor egy kis ütleggel is fűszerezte.

Egyszer egy nyári este épen a mezőről tért haza s fáradtan tette le kaszáját válláról. Tudja Isten miért, rossz hangulatban volt. A két gyermek ott játszadozott az udvar egyik szögletében, azaz hogy inkább civődött. Egyszerre csak a kis Bözske sívalkodni kezdett s pár pillanat múlva tisztán halotta, hogy a bátyja ütlegeli. Sötét indulat lepte meg. Indult a két gyermek felé. A Jóska gyerek ép akkor mondta a hujának:

— Nem haligatsz te csúnya szerzet, apámnak akarsz megmondani? Megállj csak adok én neked te csúf béka!

S a másik pillanatban halálos ijedelemmel, zsbibadt aggyal roskadt le a fia mellé. A szíve még dobogott annak, de tátogó ajaka, amelyből meleg vér omlott a földre, mindhalkabban mozgott s egyszer csak teljesen megállott . . . Irtóztató! . . . Megölte a fiát, a tulajdon édes fiát . . . Az öklével csapott rá, az átkozott öklével . . . Kegyetlen ütés volt, vak, meggondolatlan, haragos indulatból . . . Jól talált, pedig nem akarta . . . Önkéntelenül csapódott le az ökle, a sátán irányozta . . .

Eleinte dermedten nézte a fiú üvegesedni kezdő szeméit, a rettenetes pillanat hatása alatt moccani sem bírva. De aztán magához jött. Vízért rohant, hátha még nem késő. Majd letérdelt a fiú mellé s a vízzel, locsolgatta, ébresztgette, gyöngéden rázogatta s a fél reménykedés, fél örületes fájdalom hangján sutogta a fülébe:

— Fiam, édes kicsi fiam, Jóska fiam, ébredj fel!

Míntha bizony rajta állt volna, hogy felébredjen . . . S hogy látta, hogy anak nem dobog immár a szíve. Sírva emelte föl a kezét:

— Isten, Isten! te irgalmatlan, kegyetlen Isten! minek vetted el a fiamat?!

A szomszédok a szörnyű ordításra ijedten gyűltek az udvarra. Ő még akkor is ott fenyegette öklével az eget. Azt hitték megörtlít s körülölgtek tizen is, de ő emberfeletti erővel szabadította ki magát karjaik közül. Rohant egyenesen a csendőrtanyára, a két kezét egymásra tette s úgy mondta:

— Vasalják meg ezt a két átkozott kezet csendőruaim, gyilkos vagyok, gonoszabb a rablógyilkosnál, a fiamat öltem meg . . .

Aztán most itt van újra az élőknek e szörnyű kriptájában, hogy az emlékezet sziszegő kigyói naponként százszor, meg százszor megcsipdessék a lelkét, hogy ne leljen enyhületet soha, soha! . . .

A rab felrettent; a fogházigazgató lépett be. Végignézett a vézna, sápadt, szenvedő alakon, aki úgy nézett ki e pillanatban, mintha a síroknak egy lakója ült volna ott megvasalva, s szánakozással vegyes szemrehányással mondta:

— Hát mit tettél újra, szerencsétlen nyomorútlja! . . .

Csikós Józsi csendesen ingatta a fejét, az arcára egy egész világ fájdalma, keserű lemondása ült ahogy mondta, vagy inkább nyögdécselte:

— Megöltem a tulajdon édes fiamat. . .

Takács Mihály.

Strófák.

Szerettek szépen, hófehéren.
Méltó vagy rá, te szent, te tiszta!
Te fantom, mely évezredenként
Egyszer repül a földre vissza.

Szemlélem annyi ferdeséget
A nagy világban, annyi bünt, —
Sóhajtván kérdem: tán az eszmény
Örökre semmiségbe lükt?

Utánad vágyott rég a lelkem,
Amikor még fel nem talált,
Te szép, te jó; te édes összhang,
Te álom, mely valóra vált.

Utánad vágyott büszke lelkem,
Mely kicsinyelte mind a nőt:
S előttem most a föld porából
Nemed a csillagokba nőtt.

... Sötét világ volt, melyben élünk,
Párázallepte szürkeség.
Remegve vártuk, vajha egyszer
A tiszta nap felsülne még.

S most félsz a perzselő sugártól,
Mely csókra csalja szivedet.
Suhanni vágyol újra . . . némán
Abrámdvilágaid felett.

Nevünk nem lesz egy lapra írva,
— Az élet ilyen sorsot ad. —
Te bús magányba tűnsz el árván
S én — keresem a másodat.

Miskolczi Simon János.

A művészet jelentősége a vallásban.

Irta: Karászy Benő.

A vallás, mint az ember egyik leglényegesebb és legősibb tulajdona, kezdetben az ember szellemi életének minden jelenségét uralma alatt tartotta. Ama szellemi zűrzavarból ugyanis, amely a kezdetleges emberiség körében a vallásos és társadalmi eszmék külön nem választása folytán fellépett, a vallási elem domborodik ki legélesebben, legfelismerhetőbben s eme tulajdonságánál fogva a vallás volt mintegy predestinálva az eszmék birodalma felett való uralomra. A vallásos elemnek eme túlsúlyát abban kereshetjük, hogy az ősember primitív szellemi fejlettségénél fogva minden oly dolgot, mely előtte természetes úton megérthető nem volt — már pedig ilyen dolog igen sok volt — vallásos színezettel fogott fel.

Amikor körülménynél fogva, hogy az ősemberiséget vallásos motívumok mozgatták, egyesek, így Ernst Linde* a vallást tartják a művészet eredő forrásának. Annak dacára, hogy meglehetősen nagy tábora van e felfogásnak, helyesnek azt nem fogadhatjuk el, mert a művészet, éppúgy, mint a vallás, önálló jelensége az emberi társadalomnak.

Anélkül, hogy hosszabban kellene bizonyítani

ezt az állítást, elegendő az, ha a világi vagy profán művészetre gondolunk, amely nem létezhetnék, ha a művészet vallásból származnék, minthogy a vallás nem ad lökést ily irányú műtermékek létrehozatalára. Ezenkívül Ernst Linde felfogásából joggal lehetne azt következtetni, hogy csak a vallás bír jelentőséggel a művészetre, a művészet pedig a vallásra nem gyakorol semmiféle befolyást, aminek a tapasztalattal való ellentmondása nagyon is szembeeső.

Annyi azonban bizonyos, hogy a művészet egy jelenséggel sem áll oly szoros viszonyban, mint a vallással, amelynek mindjárt keletkezése után alárendelte magát, hogy egyesült erővel törjenek közös céljuk, az emberiség nemesítése felé. E ponton felmerülhet az a kérdés, hogy miért fordult a művészet éppen a valláshoz s miért nem csatlakozott oly szorosan más társadalmi jelenséghez? Az első feleletet az emberiség története adja meg e kérdésre. Ha a művészetet úgy tekintjük, mint magasztos, fenséges eszmények megtestesítésére irányuló törekvést, akkor már találtunk egy okot, amely miatt vallásnak és művészetnek mindjárt az emberiség bölcsőjénél találkozniok kellett. Magasztos, fenséges eszmékben ugyanis kezdetben leginkább a vallás bővülködött, természetes tehát, hogy a művészet odafordult, ahol munkálkodásához kielégítő anyagot talált.

Más oldalról kereshetjük a feleletet ama rokonságban, amely vallás és művészet között eszmé, alap és hatás dolgában fennál. E ponton már megtaláljuk a művészet vallásos jelenségeknek egyik leghatalmasabb csiráját is.

Az, amit Schleiermacher a vallásra nézve mond, hogy a vallás alapja a szívben van, bátran elmondható a művészetre vonatkoztatva is, mert a művészetben is az érzelmi elem a legfontosabb. Ez azonban nem azt jelenti, hogy a művészethez elegendő volna az ihlettség érzése. Nagy mértékben szükséges ahhoz a képzet, valamint az akarat-tevékenység is. Az érzelmi elemet megilleti az elsőség, de nem a kizárólagosság!

Ha az esztétikai és vallásos érzést összehasonlítjuk, látjuk, hogy azok igen közeli rokonságban állanak egymással. Mindkettő a contemplatív érzésekhez tartozik, vagyis azokhoz az érzésekhez, amelyek a szemlélethez kötött érzésünket, a fantáziát életre keltik és működésbe hozzák. A szemlélet folytán pedig Schopenhauer szerint is oly állapotba jutunk, amely leginkább elviselhetővé teszi az emberre az életet. A szemlélet által ugyanis kiemelkedünk a föld nyomasztó légköréből, lelkünk megtisztulva repül a mélységek felett s habár nem tartósan, mégis megnyugvást találunk.

Csodálkozásra adhat okot az az állítás, hogy a vallásos érzés is a szemlélettől függ, hiszen a vallásos érzés oly subjectumra irányul, amely teljesen anyagtalán s így érzékiileg fel nem fogható, következtésképpen a szemléletnek nem lehet tárgya. Az előbbi állítás és a mostani eredmény között tehát bizonyos ellentmondás észlelhető. Azonban, ha ellentmondás is, a teljesen érzékföltött, mint érzékelhetőt elképzelni, annyi bizonyos, hogy a szellemi élet semmiremű jelenlétéről sem alkothatunk képet az érzékek teljes kizárásával,* vagyis más szóval, tisztán szellemi elképzelni olyannak, akik nem tisztán szellemiek, valószínűtlen, sőt lehetetlen dolog. Így a vallásos érzésben is található érzéki, igaz, hogy annak legmagasabb formája, a szemlélet. A művészetben érvényesülő szemlélet azon-

* Religion und Kunst: 4. 1.

* V. ö. Er. Linde: Religion und Kunst 5. 1.

ban sokkal érzékelhetőbb, mint az, amely a vallásos érzésben nyilatkozik meg s így kevésbé szolgál kételkedésnek tárgyául. A szemlélet teremti meg igen sok tekintetben vallás és művészet között a pszichológiai rokonságot.

A vallás és művészet között levő eme pszichológiai rokonság akkor lesz igazán szembevetendő, ha vallásos érzés alapelemeit a fenséges alkotó részeivel vetjük össze.

A vallásos érzés alapelemei a függés és felemelkedés érzésében találhatók fel. Az ember érzi, hogy van egy nála sokkal hatalmasabb lény, akihez az élet bajai és szenvedései között, vagy örvendetes alkalom idején is bizalommal emelkedhetik fel az ima szárnyain s akitől segédelmet és boldogságot várhat. A függés és felemelkedés érzelme éppen ily szerepet tölt be a fenségesben is. Erő és nagyság s az azokhoz való felemelkedés nélküli fenséges nem jöhet létre.

Az elmondottakból már lehet következtetni a művészetnek vallásban való egyik jelentőségére, mert hiszen éppen ama pszichológiai rokonság, mely vallást és művészetet oly szorosan fűz együvé, világít reá teljes fényel. *A művészetet alkotó elemek közül némelyek ugyanis a vallásuikkal való rokonságukból kifolyólag folytonosan ébren tartják a vallásos érzést, vagy legalább is lökést adnak a vallásos érzés felköltésére.*

Nem kisebb jelentőségű a művészet ethikai hatásának a valláséval való rokonsága sem.

A vallásos érzelm által lelkünk istenhez jutván, a vele való társalgás folytán tisztábbakká lesznek érzelmeink, indulataink, nemesebbekké törekvéseink. Lessing a vallás nagy erkölcsi hatásából indulván ki, azt állította, hogy a vallásnak egyedül az a cél ad jelentőséget, amelyet erkölcsi tekintetben maga elé tűzött. Amaz állítás helyességét, hogy a vallásnak nagy erkölcsnemesítő hatása van, nem lehet kétségbevonni, de az, hogy a vallás lényegét kizárólag az erkölcs alkotja ilyen merev formában nem fogadható el. Erre nézve elegendő azt felhozni, hogy ha független morál létezik — aminthogy tényleg létezik is, — akkor a Lessing felfogása szerint feleslegessé lesz a vallás. De meg a művészet is előmozdítja bizonyos mértékben az erkölcsnemesítés nagy munkáját és mégis szükséges a vallás. Igen, mert nem szabad feledni, hogy a vallásban nagy számmal vannak olyan követelmények is, amelyekben a művészet vagy csak hiányosan, vagy egyáltalában nem pótolhatná a vallást. A vallásos tartalmú művészet az, amely az erkölcsnemesítést munkálja, tehát a művészet, hogy úgy mondjuk, csak alak, melyek által hatékonyabbakká lesznek az erkölcsi törvények, az anyagot azonban a vallás szolgáltatja. Abból azonban, hogy a művészet csak alak, nem következik egyúttal az is, hogy jelentéktelen szerepre van kárhóztatva az erkölcsi törvények szempontjából. A legszebb erkölcsi szabály is hatástalanul hangzik el, ha nem kellő formában jelenik meg. Jézus erkölcsi tanításai is sokat szenvedtek volna erőteljesség szempontjából, ha nem olyan művészies konstrukciójú kifejezési alakban jelentek volna meg, mint aminőt a hegyi beszédben, az úri imában, vagy a példázatokban találhatunk. Nem szabad hát a művészet erkölcsi jelentőségét lekicsinyelni, mert ha ezt tettük, a legtöbb esetben lekicsinyeltük a vallásnak erkölcsi jelentőségét is.

A művészetnek nagy jelentőséget tulajdoníthatunk a vallásban azért is, mert hatalmas segítő társa a vallásnak *szociális* tekintetben. A vallásnak egyik legnemesebb célja az, hogy oly közösséget hozzon létre,

amelyben nincs szegény, nincs gazdag, hanem mindnyájan Isten fiai s egymás testvérei vagyunk. Miben nyilvánul meg ez a közösség a legszemmeláthatóbban? A templomi éneklésben és imádkozásban, amelyekben mindenki részt vehet s amelyek ékesszólóan hirdetik, hogy az a nagy választófal, mely a gyülekezet tagjait az életben elválasztotta, leomlott e szent helyen. Tehát a művészi elem az, amely az összetartozandóság érzését leginkább ápolja s e szempontból a művészet nélkülözhetetlen az istenítiszteletben.

(Vége köv.)

Lilla.

*Rövidruhás szép barna lány volt,
Kibontva hordta szöghaját,
Leomló fürtül a mamája
Egy kék szalaggal fonta át . . .
A tiltott lüznek rejtett lángja
Megcsillant fényes két szemén . . .
. . . Csábítva úgy jött én felém . . .*

*Aztán a lüz csak lángra lobbant
S égetni kezdé a szemem,
Csiklandó, perzselő hevület
Bizsergett át a lelkemen.
Mikor kezünk egymásba simúlt,
Ugy égett, mint a szénparázs . . .
. . . És aztán jött a vallomás . . .*

*Csak egybeolvadt oldhatatlan,
Csak összeforrott a kezünk,
Öleltük és csókolluk egymást,
Nem tudva azt, hogy vétkezünk.
S hogy megtudtuk, hogy bínt követlünk,
Csak összebujtunk — még jobban,
. . . Öleltük egymást boldogan.*

*A csókos percek lünnve szálltak . . .
Lelkünk az önvád kezdte ki.
Sok csókos vétkét nagylelkűen
Én megbocsátám mind neki.
Megbocsátott-e ő is nekem?
Bizony azt én már nem tudom,
Mert itt hagyott a félüton.*

László Sándor.

Művészeti decentralizáció és vándorkiállítás.

1.

Divatos dolog nálunk most a művészetek decentralizációjáról beszélni. Nálunk, a schlagwortok hazájában ez a legújabb schlagwort. Persze a Képzőművészeti Társulat vándorkiállításai még önmagukban nem jelentik ezt a decentralizációt, aminthogy egyáltalán kétséges: lehetséges-e nálunk ez a decentralizáció? Bizonyos, hogy egy művésziesen felépített és pompásan bevált politikai önkormányzat mellett a legnyomasztóbb centralizáció van nálunk az egész vonalon. Pest a nagy vagyoni erők és a nagy intellektuális erők gyűjtőhelye. Csak Pesten nagyszabású minden (mondjuk, hogy minden) — a vidéken vagy egy valami van, ami nagyszabású, vagy semmi sem nagyszabású. Pest egy gyönyörű élősd, mely a vidéknek minden piros-pozsgás paraszti erejét, nehézkes gazdagságát, csizmában járó

életrealóságát és művészi gondolatát magához vonja, azzal a céllal, hogy értékesítse, de igen sokszor csak hogy a bőségét fitogtathassa és elpocsékolhassa. Hogy minden, ami vidéken erő, eredetiség és életrealóság van, többnyire Pestre tör: ez helyes, mert enélkül Pest nem volna az, ami. És különben is egyezik azzal a gazdasági jelenséggel, hogy a nagy városok fokozatosan nőnek a vidék rovására. Ám veszedelmessé a dolog akkor fajul, ha a vidék mindig vérszegényebb kezd lenni, ha a vidéken alig van nagyobb stílű erő, eredetiség és életrealóság, mert minden nagystílű erő, eredetiség és életrealóság Pestre tör.

Különben visszatérek arra a témámra, hogy nálunk ez a művészeti decentralizáció — a maga jól átgondolt értelmében — keresztülvihetetlen. A művészetek fejlődése elválaszthatatlan egy fényűző, műszerető és műpártoló arisztokráciától. Régebben a történeti arisztokráciától. Ez olyan útszéli igazság, hogy minden nyikorgó műkritikai szekér végiggázol rajta a kerekeivel. Ma persze a történeti arisztokráciához csatlakozik egy más fajta arisztokrácia. Itt már az arisztokrácia jelenti: a bizonyos kedvező gazdasági viszonyok folytán magasra fejlett szellemi kiváltságot — vagy ha tetszik: bizonyos magasabb rendű szellemi szükségletűeket, ha az anyagi eszközök ezekkel a nagyobb stílű szellemi szükségletekkel kongruensek. A Mediciek, a spanyol Habsburgok, a pápák, a gróf Schackok sorába lépnek a Jacobsenek, a Lobmeyerek, a Kohner Adolfok . . . Hogy a művészetek és egy fényűző, műszerető és műpártoló arisztokrácia karöltve járnak: ezt természetesnek találhatja mindenki. De különben is a műtörténet igazolja. Elvégre: ha valami teremtő idegfeszültségnek, valami megrázó lelki emóciónak eredménye is a kép, mégis arra való, hogy megvásárolják. Végre is, még a görög istenek is ették és ittak és nagyon kevesen vannak a Szinyei-Mersék, akik ősi birtokukra vonulnak vissza gazdálkodni és politizálni, ha felbosszantja őket egy nehézfejű publikum s egypár penészszagú műkritikus. Képet, szobrot pedig nem festet és nem vesz, csak aki szereti a képet és a szobrot és akinek pénze van hozzá.

No most: a nagy vagyonok és a nagy intellektuális erők Pesten halmozódnak össze. A művészet, mely a kultúrélet oromzatán van, odavonzódik, ahol kongeniális erőkre talál. Ugyan mit is keresne a vidéken? . . . A művészeti decentralizációt más előkészületeknek kellene megelőzni. Az még nem minden, hogy tehetséges kezdők elszélednek a magyar vidéken, ki erre, ki arra. Ennek legfeljebb az lesz az eredménye, hogy Muther még egyszer el fogja rólunk mondani, hogy mi nem tudunk pingálni csak viganókat és juhászbundákat (Geschichte der Malerei im 19 Jahrhundert). — Erős, gazdag ipari és kereskedelmi pontokat a vidéken! A nemzetnek új gazdasági erőforrásokat nyitni! És azután: a művészeteket megszerettetni. Esztétikai élvezetekre kell nevelni az új generációt . . . Hogy lelkiükből felszálljon, mint vizekből a pára a légiesebb, a nemesebb, az ünnepiesebb. Elvégre, az élet egy örökös elszáradás, elrothadás és durvává válás a művészetek nélkül. „Das Leben ist ein ewiges Welken und Verfaulen ohne die Kunst“ . . . Ma, a jogegyenlőség korszakában meg kell szüntetni a szépirodalom kiváltságos állását, melynek a festészet, szobrászat és építészet vallotta a kárát. Mányoky Ádám volt olyan legény, mint — mondjuk: Listius László. Mégis a középiskolákban tudják, hogy a Listius „verseinek emelkedett erkölcsi irányával ríktó ellentétben állott a költő irtóztató bü-

nökkel telt magánélete“, ellenben Mányokyról nem tudnak semmit. De hát az akadémiákon miért nem szorítanak helyet a művészettörténetnek? A Szabad Lyceumok miért nem végzik ezt az esztétikai nevelést? Hol vannak a klasszikus mesterek képeinek olcsó reprodukciói? A hozzáférhető művészeti folyóiratok?

IV. Henriknek az volt az ideálja, hogy vasárnap minden francia parasztnak a fazekában tyúklevés főjjon. Hisszük, hogy valamikor minden intelligens ember lakában lesz művészi kép, szobor és nem csupán a „Vadász temetése“ vagy Petőfi, ki vérével írja a földre ezt: hazám! A historia mégis csak igazat ad a Schmoller professzor tételének, hogy: az emberiség haladása abban áll, hogy minél több ember részesül a kultura minél több áldásában . . . successiv eine steigende Zahl Menschen zu allen Gütern der Kultur heranzurufen . . . (Über einige Grundfragen etc.) Ezt a benthami izü mondatást (Schmoller egyszerűen a boldogságot a kultura áldásaival azonosítja) pedig Jászi Oszkár már egyenesen alkalmazza a művészetre. A művészetek közjavakká válván és mindenkinek gyönyörűségére szolgálván: a lehető legtöbb ember lehető legnagyobb boldogsága kilép a metafizikai ábrándozások köréből és konkrét valósággá válik. (Művészet es erkölcs)

2.

A sátoraljaujhelyi vándorkiállítás két főgyönyörűsége bizonyára két portraít. A Szinyei-Merse önarcképe (243) és a Bencúr Gyula, Batthyány Ilona grófnője (17) A Szinyei-Merse képe egy meglepő karakterű portraít, melynek a két szemé az embert lefogja, megállítja, hipnotizálja. Ilyen két merész szemet a Holzschuheré óta és Lenbach kivételével talán még nem festettek. A háttér: táj, meglepően tiszta levegővel, meglepően friss üdeséggel. Erdemes az összehasonlításra mellette a Bencúr képe. A méltóságos festő és a méltóságosak festője Bathány Ilona grófnőt portraítirozta. Egy nemes, igazán nemes arc, a világért sem szép, de annál több: megkapó. Mély, messzenéző szemek és szinte reszkető orreimpák, amilyenek csak egy tisztavérű fajparipának lehetnek. No és most a háttér: az persze az iskolás, scholostikus háttér, melyben már Van Dyck is beleállította a maga piperkőc princeit és kényes kisasszonykáját. A Szinyei-Merse képeről az élet kacag, friss földszagot érzünk, s onnan a fehér nyírfák közül kissé csipős szellő fujdogál. A Batthyányné képén tompa atelier fény borong, mely mintha nehéz brokát függönyökön tört volna át. A Bencúr művészeté itt igazán a „divin opium.“ Nehéz, setét, mámorító opium. Érezni a puha szörme, a villogó bársony itt épen olyan szükségesek, mint a messzenéző két szem s a mutatós háttér. Ez a kettő bizonyára kongeniális alkotás. Am Szinyei-Merse felől egy csodálatosan ellesett és meztelenségében bájos természet körül fel — Bencúrnál egy esodálatosra fejlett, kendőzött atelier technika. Különben mind a két festő mérsékli magát. Bencúr nem tobzódhatott bársonyban, selyemben, aranyban és ékszerekben, a Pacsirta és a Majális alkotója pedig itt mellőzte az ő tüzes szinkontrasztjait.

Mindjárt a belépésnél feltűnt a Hegedüs László nagy vászna: Hercules (60). A Makart egy kései visszhangja ez a kép, a Makart igazsága és a Makart bája nélkül. Ezek a sárgára érett testek, a koloritnak ez a tüze ismerősök: — de a kéz, ez a kéz szőrös és az Ezsaué, nem a Jákobé, a nőalakok pózában semmi esztétika. Az egész képen alig van lélek: csak Herkules, ez a setét arcú óriás van pompásan beállítva.

Kár, hogy a Márk foszforeszkáló színei elvesznek

a terem sötét háttérében. A képek különben jó ismerősök. Az idei tavaszi tárlatról ismerjük őket. A modern Éva (111) ultramodern bájait már ott láttuk, hogy egyéb ultrább és modernebb bájokról ne is beszéljünk. Bencur Béla (223—224) egy pávát és egy sast festvén, lelkiismereti kérdést csinált magának abból, hogy egy tollat valahogy ki ne hagyjon. A modell — ha nem csalódom — két kitömött madár lehetett. Grünwald Bélának Festés előtt (57) c. képe tüzes színeivel lép meg. Forró színek, raffinált fény és árnyékhatás. A sárgabluzos modell fehér szoknyájával, a piros karszék az átvetett zöld kendővel pompás színorgiát csapnak.

A Bencur Gyula angyalkáinál (17) szebbeket festett Rubens. kinek a modorát — láthatólag — magára vette. Kaciánynak, ennek a külön utakon járó művésznek jellemző képe van itt: a Golgotha (67) Lila színvizió ez. patakozó holdfény, fátyolos színek, formátlan formák, az egységes tónusnak önmagával való sokszorozása és intenzitásának osztása, gyengítése. Nyomasztó széles és lapos felületeken a magány szomorkodik itt és a tragikumnak a gátsza ül.

A ki festett szalonkabátot, diszmagyart és érdemrendeket akar látni, az nézze meg a Balló Edé képeit (10, 11). A Gyulai Pál és a Lukács Antal képei ordítanak a dekoratív hatásra való utazástól és a megkövesedett tradícióktól. Reprezentációs képek ezek: még jó, hogy Balló nem festett a Gyulai portrájára egy baglyot s a Lukács Antaléra — bizony nemtudom, de fölteszem: egy Corpus Jurist. Különböző hatásos képek s egy nagy művészi tudás beszél ki belőlük — a tudás mind a két értelmében. úgy is, hogy „können” úgy is hogy „wissen”. A képességet és a képzettséget együtt jelentve.

Jendrassik Jenő (66) Ajtó előttje nagyon bájos alkotás. Festett arcú, fehér cipős kis haszontalan áll az „ajtó előtt” és mosolyog. A Nagy Zsigmond „Falu rózsái” (119) némileg a Zuloaga „Meninas” ára emlékeztet. Sűrűvérű, setétvérű szép nőstények ezek, pompásan kifestett kendőkkel és geometrikus rajzú szoknyákkal. Kissé kiabál a színeknek ez a dithirambusa, ám kinek a szeme hozzá van hangolva ehhez a lármához: szívesen tűri.

Rippl Rónai három művel volt képviselvé. Az Óreg anyám (143) még a legjobban megérthető és a legsikerültebb. Rippl-Rónai külön utakon jár és olyanokat produkál, amelyekre az ember nem merne megesküdni, hogy művészet-e már, vagy művészet-e még? A clair obscur mindig hord magában a zavarodottságból, a valamivel tisztában nem levésből valamit. Hogy is mondja Zola? A művészet: un coin de la nature vu à travers un tempérement. Ez a tempérement nagyon különös; a rajz primitív, vastagok a körvonalak, lapos, merev, egymással nem barátkozó, egymásba olvadást meg nem engedő a színezés. Rippl-Rónainak, mikor hogy, csak bizonyos színek iránt van fogékonysága. Az Óreg anyámban egy sűrű tónus kapja meg a lelkét, barnás, drapp és fekete hangulatok. Rippl-Rónai a hangulathoz egy tónust érez ki és ez a tónus essenciája a hangulatnak. Tehát a jelenségeket mintegy egyszerűsíti, a hangulatokat szinte gyorsírásszerű jelényekkel fejezi ki. Ez a kép levendulaszagot áraszt és forró könnyekre gondolunk, mik valaha az arcunra hullottak.

Baditz Ottó is ott van a maga szívárványos, kedves képeivel (7, 8, 9). Boruth Andor Renaissance korbeli nőjénél, igazabban és meggyőzőbben festettek a renaissance festői. Csók az Oláhigányokban (53) egy

lélek nélküli, apathikus, erősfényű képet adott. Pollnak finom pasztelját látjuk (13, 138). Udvary Géza a II. Endre és kereszteseiben (180) heroikus festészetet ad széles vonásokkal, mint a kardesapások és nagy felületekkel, mely mintha freskóra volnának szánva. Frim Ervin kapás fiút festett (52) a neoinpressionisták módorában. T. i. keresetlen foltokat rak egymás mellé, mert azt vallja, hogy a természetben csak egymásba érő színeket látunk. Cézanne és Rysselberghe stb. vallották ezt.

Éder Gyula Pietája (43) láthatólag a Böcklin Pietájának a visszhangja. Gyöngye visszhang.

Fényes Adolf a maga markans öntudatra ébredt és eltökélt munkásait festi (47) A socialismus bevonulása a festészetbe.

Mednyánszkynek a nagyon poétikus Erdőszele (115) volt kiállítva Esteli árnytól kékes hó és fekete viz s az erdőszele fája a maga szinte reszkető gallyaival.

Van Eyck már feltalálta az olajfestéket, de Kriesch Aladár temperával festi a Templomozást (95). Semmi élet az egész képen, rosszul sikerült néprajzi illusztrációk.

A Strobencz vörös ruhás nője nagyon finom, lélekkel teljes alkotás. Bruck Miksa (27—29) pár kedves interieurt mutat be.

Skuteczky, Telepy, Szenes Fülöp, Vesztróczy, Vastagh Géza, Ujváry, Kimmach, Kézdi—Kovács: szóval a modern magyar festőgárda jelentősebb tagjai többnyire képviselve vannak.

Aki szeret mikroszkopon át képeket nézegetni, az megnézhet a Kardos Gyula miniatürejét: a Szakértőt.

Pajtás Ödön egy pár szinte brutális homorú aquarellt adott; szokott témája: a katona élet.

Pár művészi plakett, terakotta és Zalanak két mellszobra zárja le az ismertetésünket.

bé. mc.

Dal.

*Egy kis leány azt mondta nekem,
Fáj a szíve, beteg nagyon,
Úgy szeretné, ha ráborulna
Csöndes, bánatos sirhalom.
Nála nélkül mit ér az élet,
Susogja a kis rózsaszáj,
Vesztett boldogság tavaszába
A szív mindennap visszafáj.*

*Szerelmes, bohó kis virágszál
Meggzánta a szívem nagyon,
Hisz nekem is volt vesztett álmom,
Porbahullott szép csillagom,
Úgy szeretném megvigasztalni
Azt a kis, bánatos szívet,
De csak azt súgja rózsaszájja:
„Vigasztalás nekem minck?”*

*A daloknak színes virágil
Elé liába hinteném . . .
Ami szívébe tavaszt hozna,
Nincs oly varázsos köllemény,
S ha a világ minden rózsáját
A számára leszakatom,
. . . Nem gyógyul meg a szíve többé,
Az a kislány beteg nagyon.*

Kecsky István.

A pince rabjai.

Sámson Gábor uram tözsgyökeres polgára volt hajdan Patak városának s arról volt nevezetes, hogy kizárólag felnőtt diákokat tartott magánál kvártélyon, kikkel hébe-korba ellehetett kvaterkázgatni, amely esekelmény nem ment valami nagy ritkaság számba, nem lévén Sámson uramnak egyéb dolga, mint a ház környékére s a pince-re való felügyelés, már pedig a példabeszéd is azt mondja: nyomtató lónak nem kötik be a száját.

Sámson uram pinceje pedig ember emlékezet óta nem állott üresen: így történt aztán, hogy alig volt hét, mikor egy-egy jó pince-estélyt nem csinált az ő diákjaival, kik mellesleg legyen megjegyezve, válogatott gyerekek voltak, mert bizony Sámson uram holmi anyámasszony katonáit nem fogadott házába.

Kedves is volt az ő hajléka: csak úgy özönlöttek hozzá a nagy diákok, különösen, akik a jó bornak nem voltak ellenségei. Hanem hát nem oly könnyen ment az, hogy no idejövök lakni, ki kellett annak még először állani a Sámson uram által előírt próbákat és csak azok sikeres elvégzése után vallhatta magát Sámson uram portája hivatalos tagjának.

A legelső feltétel, hogy az illetőnek bajusza legyen s tudjon jól dalolni. A második: kiűriteni egy hajtóka-ra a félliteres próba-poharat s végül a harmadik: a pince-gátorban levő mázsás malomkő megemelése.

Amint látható a feltételekből, bizony helyre legényekből kellett, hogy álljon a Sámson uram gárdája... Volt azonban olyan esztendő is, mikor nem volt alkalmas egyetlenegy sem a diákok közül. Az ilyen esztendő gyászos betűkkel volt beírva Sámson uram kalendariumába s ilyen esetben egész éven át panaszkodott, búsongott a romlásnak indúlt nemzedék felett: volt aztán olyan év is, mikor a létszámon is túment, az alkalmasok száma, mikor is a feleslegesek a következő évre jegyeztettek s az ilyen esztendő az öröm esztendeje volt Sámson uramnak.

Az Urak 18** esztendejében Sámson uram diák-szobái be voltak töltve, tehát „nagy volt lelkének ő gyönyörűsége”: hogyné, mikor még olyan diákja is volt, kinek hosszabb bajusza volt, mint magának Sámson uramnak, pedig az övé is úgy nézett ki, mintha valami fiók varjú költözött volna az orra alá: bizony Csörgő Sándornak — így hívták a kérdéses diákok — egy skatulya bajuszpedró megse kottyant volna, ha tisztességesen ki akarta volna pederni gigási bajuszát... Volt is tekintélye Sámson uram előtt, mit különösen az mutatott, hogy Csörgő Sándornak a többiek kizárásával szabad bejárata volt a „pipatoriumba”, minél nagyobb kedvezményt domine Csörgő még álmában sem kívánt, lévén a pipának elválhatatlan barátja.

Egyet azonban Sámson uram nem vett számításba, azt ugyanis, hogy a bajusz nagyságával a bor iránti vonzalom is párhuzamban van Csörgő Sándornál s hogy e tekintetben a Sámson uram követelményét messze túlhaladta, úgy hogy Csörgőnek nem volt elegendő az időközi borozgatás, de sóvár lelke többre vágyott: hanem nem azért volt ő Sámson uram kedvence, hogy ebbeli kívánalmának eleget ne tudott volna tenni...

Estéknént, kivéve a meghatározott pince-estélyeket, mindig együtt pipázgatott az öreggel 10—11 óráig, míg az öreg fáradt szeméire rá nem nehezedett az édes álom az utolsó füstfelleg leple alatt, mikor is Csörgő látva, hogy Sámson uram már igen laposakat pislog, szedte a sátorfát s nagy jó éjszakát kívánva, otthagya az öreget: hogy aztán ilyenkor a pincekules el-eltűnt a szobából, Sámson uram bizony nem vette észre: reggel pedig, mikor úgy 8—9 óra tájban az öregnek is megvirradt, a kules már

ott díszelgett a szokott helyen... a kules pedig nem árulta el a titkot gazdájának s úgy látszott, hogy Csörgő Sándor titka örökre fedezve van... Azt tartva Csörgő Sándor, hogy „az ökör iszik magában”, kollegáit is beavatta a titokba, kikben igen alkalmas bajtársakat nyert az éjjeli kirándulásokra. Ment is a pincezés zavartalan sokáig, a borfogyatkozás sem tűnt fel, mert volt annyi eszök, hogy minden alkalommal más hordóból kóstolgatták a drága italt.

Égy kora tavaszi éjszakán messze vidékről való rokona érkezett Sámson uramnak: már éjféltre járt az idő, midőn az atyafi fáradt lovai Sámson uram portáján megállottak... Csendes, sötét volt az éj, csak a kutyák vonítottak szerteszejjel a városban és Sámson uram hortyogott mély álomba merülve, mialatt a diákok vígan iszogattak a pincében...

A megérkezett atyafinak egy jó félóráig kellett zörgetni, míg lelket tudott önteni a nem épen ébremlő gazdába, kitől először is egy kis harapni valót kért, mire természetesen az italt is megkívánta a vendég, minthogy pedig mióta vissza tud emlékezni víz nem ment le a torkán, Sámson uramnak el kellett szánnia magát a pincebe való loballagásra... Felvette hát a bekecsot s zsebre akarja vágni a pince-kulesot is, hát... volt kules, nincs kules...

— Ennye teremtette, mi dolog ez? szólal meg az öreg. Tán csak nem vitte el valaki? Hiszen nem járt itt senki Csörgőn kívül, az pedig már mélyen alszik.

Annyiban igazra volt, hogy mélyen van, csak annyiban tévedett, hogy alszik, amennyiben már a harmadik hordót kóstolgatta a többi diákokkal s ugyanesak jó hangulatban adomázzgattak a föld gyonrában.

— Talán csak nem hagytuk benne, mormog tovább Sámson uram, még az nem esett meg velem, pedig már Isten jóvoltából az 57-iket taposom.

Minthogy azonban teljes bizonyossággal nem tudott visszaemlékezni a múlt estére, elindult, hogy meggyőződjék a dolog mibenlétéről.

A pince ajtón kiszűrődő világosság az odaérkező Sámson uram előtt egy titokzatos kérdőjelnek tűnt fel.

— Aki áldója van, mi Isten esudája lehet ott lent?, motyogott az öreg, a kules a zárban, az ajtó behajtva, a pince mélyéről pedig valami emberi zajgás féle halatszik fel.

Szégnyen ide, szégnyen oda, Sámson uram bátorságából magas gyököt vont e különös látvány és halványan ment vissza gyorsan, hogy felköltse az ő diákjait, kikkel ellátják majd a bitorlók baját.

Hej de lett nagy esodálkozása, mikor megy egyik szobába... üres, megy a másikba, szitűtén.

— Ennye gaz diákjai, hát ti vagytok odalent? kiált fel Sámson uram dühösen, na ezt megkeserülitek eb adta kigyó nemzedékek: bizonyára az a nagy bajusza Csörgő a főcinkos, mert más nem vihette ki a kulesot.

E felfedezés miatti nagy méreggel az imént tovatűnt bátorsága is megjött és rohant vissza a pincehez, honnét még mindig áradt kifelé a gyér világosság s hangzott fel, mintha kriptából jönne az „édes kincsem galamboeskám, esikőbőrös kulaesoeskám“ münorító dallama.

— Megálljatok gazfikók, harsog le Sámson uram, mielőtt a pince-ajtót bekulesolta volna, innét nem jöttök ki egy darabig, most már igyatok, ha megéheztek aztán, harapjatok a levogóbe. Azután megfordította kötszer a kulcsot a zárba és visszatért a házba vendégének nagy szomorúságára — bor nélkül.

No de a mulató diákok ajkán is elhalt a nóta a váratlan jelenetre, csak Csörgő tartotta meg hidegvérét s mintha fel sem venné a helyzet komolyságát, felült egy

nagy hordóra, kezében tartva egy nagy poharat, másik kezében pedig egy hatalmas karót lógatott, amely a szemlélőt Bachus tyrsosi botjára emlékeztette és innét szónokolt megrémült társainak: — Hej fiúk, ne síránkozzatok, hiszen veszendő az élet, igyatok egyet inkább bűfelejtőül.

Majd szavalni kezdett egyes bortalokat, de hiába, nem hallgattak rá eleinte de végre is belátva keserűségök hiábavalóságát, magok is a bort hívták segítségül a pessimistieus hangulat tovaűzésére.

Eljött a reggel is lassacskán, sehol senki, majd a dél is elközelgett, nem jött a szabadító, pedig már csak úgy káprázott a szemök a nagy éhségnek miatta s a pinceben keresve sem találtak penész gombánál egyebet égi manna-ként. Hiába zörgettek, kiabáltak egész délután is, nem jött megmentő. Végre késő este „nyillik, nyillik im a pince ajtó“ s jött Sámson uram kiszabadítani a rab-diákokat, kik már majd leszedültek a nagy éhség miatt, hanem még így sem felejtették el az öregot becsapni: ugyanis mikor halották a kulcsnyikorgást, Csörgő indítványára holt részegnek tettették magokat s ki erre, ki arra dőlt a pince fenekén.

— Na ebadta diákjai, szólal meg a boérkező Sámson uram, tán csak nem pusztultatok még el — s nagyobb bizonyosság okiért megtapogatta őket egyenként.

— Nincs ezeknek semmi bajok, csak disznó részegek, konstatálá végre az öreg, de hát már mit csináljak velök? . . . itt csak nem maradhatnak, hiszen már csakugyar meggebednének . . .

Költögetni kezdi hát őket, de nem mozdul egyik sem, megrázza őket, még arra is csak nagynehezen reagálnak, úgy, hogy Sámson uramnak egyenként kellett őket felvezetgetni, no de meg is izzadt, mire az utolsó diákot is felhozta a földszíniére, de felfogadta Sámson Gábor uram, hogy többet olyan diákot nem fogad házába, kinek nagyobb bajusza van, mint neki . . .

Born-missza István..

KRÓNKA.

*Nincs eszme és nincs esemény!
Habár éberem lesem én.
Búsongok, kesergék azon,
Mért oly tettszegény a szezon.
Bűmat ah! nem enyhíti semmi,
— Nem érdemes költőnek lenni! —*

*Rezignáció — mégis félre!
Hisz a farsang már is beáll.
M. Henriknek nagy öröme
Megérkezett im Carnevál.
Hol muzsika és tánc terem,
Népezzé lesz a táncterem.
Sok pici láb — sok szép boka
Lesz sok hevülésnek oka.
Fogy a benzín dézsaszámra,
Lászlófitól jön a számla.
És elvándorol Guttmann úrhoz
Mindenféle ingó vagyon.
Bájköltség kell sok Don Juannak.
Mivel a vér tüzel nagyon.
Forró lázas a hangulat,
Minden jogász vadul mulat.
A sikert várja és lesi,
Jogásznök Keresztessy. —
De a bálnak eljő a vége —
— Rokkant a láb, rekedt a gége, —
Csak ő fürge, — a szép Elek
Báلكirály lett! Bár ezt régen
Mutatták az előjelek.*

*Mivel hát már a bálnak vége,
Lépjünk a közélet terére.*

*Énnekem is feltűnt, hogy már ma,
Nem oly fess Gömör oroszlánja —
Mint egy ifjú huszárkadett.
Mert már neki „bricseszszé“ nincsen,
Hajh! abból is „phurtéka“ lett!*

*Türjed a sorsod megadással,
Jó barátom Kukorai.
Megmondotta a költő néked,
Hogy örömöd még korai.
Nem hallgattál a velszi bárdra
S most: köszönt a „hatvanas“ gárda.*

*Böcsnek fia már megint pechelt,
Ifjú szíve hajjalán,
Meggyilolák szíve nyugalját
Egy fess, egy karesű barna lány,
Kivel oly deli táncot jára,
Hogy bámálták a jogászbálba'.
De egyszer jön a vészes attak,
Vezeté azt egy zsandárhadnagy.
Félelmes és vad a roham,
Böcsnek fia fut és rohan.*

** * *
Szegény muzsám panaszra jajdúl
És a lelkemen ül ború.
Eltávozik a jogásznök,
A fess és a jó módorú.
Egy józan fővel kevesebb,
Énnekem ah! úgy fáj e seb.
Ferenc! En illustris barátom!
Fáradozásod bústt nagyon!
Isten veled ifjú titán!
Kísér dalnoki sóhajom.*

** * *
Pegázusom fúratt, liheg . . .
Bár vannak még apró hírek,
Századikszor volt „szalonspicces“
Ez évben jó Stüszí vadász.
Most tűnik ki, hogy az öreg
E téren is sikert vadász.
Van még egy forró óhajtásom:
A kalandokat várva-várom.
Eszme nélkül rögs az út . . .
Poéizsem így csödbe jut.
S mivé lesz így a szegény dalnok?!
Mint a rozmaring büra hajlok.
Akinek hát lobog a vére,
Lépjén a tettek mezejére.
Úgy örül majd Armin azon,
Ha tettgazdag lesz a szezon.*

Helikohnfi Armin.

EGYLETI ÉLET.

A Magyar Önképző Irodalmi-Társulat.

A Magyar Irodalmi Önképző-Társulat ülősei mozgalmasak és tartalmasak. De mintha e meglehetősen gazdag produktív élet sikertelen és eredménytelen volna. Alig hallunk néha-napján egy-egy dicsérő, elismerő jelentést. Pályázatok egymásután részesülnek lesajnálásban, tudomásulvételben. Ha úgy haladunk tovább, ez az év, amelytől pedig olyan sok szépet reméltünk, szintén olyan meddő lesz, mint az előzőek. Vajjon mi ennek az oka? Hát a mai nemzedék nem tud termelni igazán semmi figyelemre méltót, semmi hozzá illőt, semmi tőle várható? Félre ez örökös skeptikus hitetlenséggel! Ilyen rosszul még nem

állunk! A hiba tényleg mibennünk van. A sovány eszterdők gyümölestelenül repülnek el felettünk, mert nem szakasztjuk le, amit termelt a fa. A nagy jelesek olvasása közben leszűrődött lelkünkben egy általános, nagy poétika, melynek kerlelhetetlen szabályaiból semmit nem engedünk. A tudományos munkálkodást is a nagy, országos művek alapján bíráljuk. Így kritizáljuk le egymás munkásságát, így vesszük el aztán egymás munkakönyvét. És annak a hangtalan némaságnak, annak a munkátlan életnek, mely az egyletekben a közelemlő évek alatt lefolyt, bizonyára egyik oka volt a magas kritika: nem akadt pályázó, mert senkit sem biztatott a siker reménye. Pedig hát ez sehogy sincs így jól! Ha alacsony az újone-átlag, lejjebb kell szállítani a mérővesszőt! A legközelebbi filések műsorpontjaiból kiemeljük a *László Sándor* h. h. szavaltát, melyet is egyhangúlag díszdíjjal jutalmazott a társulat. A német műfordítás díját, mivel annak egészére érdemes pályamű nem akadt, a bír. biz. javaslata alapján nem is adta ki a társulat. S az az egy, mely e munkák között aránylag legtöbb értékkel bír a fől díjjal jutalmaztatott. Szerzője: *Takács Mihály* III. é. h. h. A félelvi versenyszavaltatok a szokásos érdeklődés mellett december havában folytak le. Komoly szavaltató versenyen régi és újabb erők mérték össze ereiket. Versenyre jelentkeztek: *Éles István* IV. é. h. h., *Farkas Dezső* IV. é. h. h., *Györök József* és *Solymosi József* I. é. h. h. hallgatók. Elszavalandó darabul *Copée*: A hajótörött e. darabja volt kitéve. A legeredetibb, önálló felfogással *Éles István* reprodukálta a darabot s csak az egyszerűségre, természetességre való törekvésének túlhajtása volt az oka annak, hogy e kétségkívül ritka értékes szavaltat mellőzni kellett a *Farkas Dezső* szavaltata mellett. Az ő előadásának értéke inkább a részletek finom kidolgozásában, mint az egész darab jól felfogásában nyilvánult. Míg *Éles* szavaltatából művészi tapintattal száműzött volt a nagyhangú deklamálás, az habár nem is tulozva, de sokszor kelletténél jóval több mértékben jelentkezett a *Farkas* szavaltatánál. De az egyes helyek művészi öntudatosságával kidolgozott részleteiért a díjra mégis csak őt tették érdemessé. *Éles Istvánt* pedig 10 koronával jutalmazták. A másik két szavaltót pedig megdíszerte a társulat. E két szavaltó inkább a külső hatásra törekszik s a szavaltat külső eszközeivel igyekszik hatni. Azonban e szavaltatokban is felfelesillant a még ki nem forrott tehetségek később talán nagyobb sikereket elérő ereje. A vig szavaltatok díját évek óta első s mindig kiváló szavaltónk *Horkay Lajos* nyerte. Az ő teljesen precíz, remek kidolgozású szavaltata valóban elismerést érdemel.

A „Sárospataki Főiskolai Jogászegylet.”

A „Sárospataki Főiskolai Jogászegylet”-nek a közelmúltban lefolyt napjai az egylet egy pár tagjainak komoly tudományos munkálkodásáról tesznek bizonyosságot. Sajnos, hogy nem lehet az egylet minden egyes tagjáról a tudományos működés iránti érdeklődését és szeretetét elmondani, mert a közgyűléseken nem jelennek meg abban a számban, mely nem csak egy gyűlés megtartásakor kívántatik meg, hanem magukra azokra a buzgó tagokra is, kik munkálataikkal az egylet színe előtt megjelennek, felémelőleg, buzdítólag hatna, látván azt a szeretetteljes collégiálitást, mely elismeréssel adózik a mindennapi robotot túlhaladó, az önképzés nemes és hasznos fáradságának. Az ilyen komolyabb dologban vonják meg azt a collégiálitást, melyet más, sokszor szánalomra méltóan neveléses dologban egyesek szeretnek igénybe venni. Ez nem collégiálitás, hanem valamely ügyben való részesség, amely gyakran

könnyen megboszulja magát, maguk közt a collegák közt reakciót és fejetlenséget szülvén. Az ilyen agitáció csak az egylet jó hírnevének csorbitására és benső békés életének feldúlására vezet, mert nincs veszedelmesebb dolog, mint valamely hasznos célú egyletben a tagoknak személyes érdekekből történő pártokra szakadása. Elvégre lehetnek mindenkinek egyéni nézetei és esetleg ebből eredő érdekei, ezeket azonban könyörtelenül alá kell rendelni a köznek, mert a célt bármely társadalomban csak igazán „viribus unitis” lehet elérni. Egészségtelen állapot lenne az, ha már itt csiráznék ki az a mindent magának akaró stréber szellem, amely aggasztó, hogy amint általános nézet, már az ifjúkorban megkezdődik. Az ilyen szellemű egyletek, mint veszedelmes és káros életnézet csiráit erjesztő szövetkezést szét kellene robbantani.

De tőlünk, kik boldogan élünk provinciánkban, távol az ilyen felfogástól terhes légkörtől, amelynek csak legfellebb elgyöngült hullámcsapása nyugtalanít, hála a pataki egészséges diák életnézetnek, távol vannak a kapaszködő törekvések és lármás propagálások.

Az egylet benső életében, illetőleg a tisztikarban történt változás *Toth Elek* ellenőrnek lemondása, ki helyett egyhangú lelkesedéssel és baráti bizalommal *Mertens Alfréd* II. é. választatott meg, ki barátainak és kötelesség tudásának hívó szavát követve fogadta el állását.

Ami továbbá a tudományos munkálkodást illeti, a napokban megtartott két szabad előadásról csak az őszinte öröm, és elismerés hangján szólhatunk. November 17-én *Eltscher Károly* IV. é. tartotta meg szabad előadását a „Bodrogközi szocializmus”-ról, melynek jellemző tulajdonságai hűséges fajszeretet önálló felfogás, alapos készütség és éles kritika voltak. Úgyesen vont párhuzamot, tisztán és élesen jellemezte a körvonalokat, melyek a bodrogközi szocializmus és a nagy alföldön azelőtt lefolyt népbolondítás közt voltak. Az ilyen kérdés aktualitásánál fogva hálás talajt nyújt a megművelésre.

December 13-án kellemes közgyűlést szerzett *Tariska Lajos* IV. é. „Néhány szó a BTK. 19-ik szakaszáról” tartott szabad előadásával. A legnagyobb odaadással csüngött tárgyán, a veszedelmes jelenségnek a párbajnak tanulmányozásán és büntetésén.

Ebből a buzgalmából magyarázható az egyes mozzanatoknak pontos tárgyalása és az ezekre kiszabott minimumoknak túlságos nagysága. Ennél a kérdéskörnél első a ferde nézeteknek a helyes irányba terelése, és akkor megszűnnek azok a nehéz és sokszor eredménytelen törekvések, melyek az ügy elnyomását célozzák.

Hittanhallgatók Egylete.

Meg kell vallanunk, hogy kissé nehezen tér vissza ez egyletbe az élet, a vér még mindig nehezen lüktet az ereken. Az imapályázat számra nézve reménnyel biztatott, de a sikerről le kellett mondanunk. Így az Egylet a bizottság javaslatára megpróbálja e tételt újólágit kitűzni. A legközelebbi ülést *Pataki Sándor* eléggé sikerült imádkozása kezdte meg, majd kétrendbeli pályamunka bíráló bizottságát megválasztása következett. Ugyane gyűlés határozta el a theol. bál rendezését is, mely előre látható jelek szerint febr. első napjain lesz a főiskola új konviktusának nagytermében.

Akad. Torna-Egylet.

Az a nagy lelkesedés, mely az egész országot felhangolta a lövő sport iránt, egyletünket sem hagyta érintetlenül. Elhatározta ugyanis, hogy kebelében lövő szakosztályt fog létesíteni. Előzetes kiadásokra 250 koronát szavazott meg s egy tiz tagból álló bizottságot küldött ki alapszabályainak megkészítésére. A bizottság ügybuzgó tanárelnökének közreműködésével összegezte is a főbb szabályokat. Tagjai csak akadémiai hallgatók lehetnek, tagsági díj 6 kor. Mihelyt a köziskolai szék alapszabályait jóváhagyja s gyakorlataira alkalmas helyiséget fog kijelölni, megkezdí működését. Szerencsét és nagy sikereket kívánunk!

HIREK.

— **Rákóczi-segélyalap joghallgatóink részére.** *Felhívás és kérelem* a sárospataki jogakadémia szegénysorsú hallgatóinak segélyezésére alkotandó *Rákóczi-segélyalap* létesítése iránt.

A sárospataki ev. ref. főiskola, közelebbről annak jogakadémiája a nemzeti kultúra emelése érdekében hosszú időközön át teljesített szolgálataival bizonyára kiérdemelte nemcsak a hazai protestáns egyházak, de az egész magyar társadalom és nemzet elismerését és háláját. Ennek a tudata bátorít fel bennünket, hogy mi is, mint ez ősi intézet egyik igénytelen, ifjú hajtása, a nagy közönséghez, a múltvelt magyar társadalomhoz bátorodunk fordulni egy ifjúsági jogászegyletünk s ezzel szeretett főiskolánk felvirágzását, megerősödését célzó, szép és nemes eszme megvalósíthatása végett. Jogakadémiánk ifjúsága évtizedek óta „főiskolai jogászegylet” név alatt ifjúsági egyletet tart fenn, melynek célja az önképzés mellett a szegényebb sorsú hallgatók segélyezése is. A segélyezést azonban — ami pedig Sárospatakon, melyről rég szállóige, hogy „a szegények iskolája”, sokakra tényleg a tudományos pályán maradhatós feltétele — eddigelé nagyobb alaptőke hiányában, csupán kamatnélküli kölcsönök nyújtásával tudta teljesíteni az egylet. A segélyezés ilyen módja természetesen alig mondható valódi segélyezésnek s emellett a kölcsönök visszatérítése állandó kellemetlenségekkel járt és jár úgy az egyletre, mint a főiskolai előjárásra.

Ezzel a helytelennek és célszerűtlennek bizonyult rendszerrel szeretnénk most gyökeresen szakítani s a segélyezésnek valódi alakjait megteremteni (így különösen: tandíj, tápintézet díj kifizetése azok helyett, kik erre nem képesek). Ez a nemes üdvös reform azonban csak egy *segélyalap* összehozásával valósítható meg. Az összes többi jogakadémiákon a joghallgató ifjúságnak tekintélyes (néhol 40—50,000 koronára menő) segélyalapja van. Nálunk az alig 1000 koronát tevő forgótkén kívül csak a ma 762 koronára rugó Vay-alap áll egyletünk rendelkezésére. Egy valódi „segélyalap” megteremtése iránt fordulunk azért a mélyen tisztelt közönséghez, a sárospataki főiskola s általában a hazai tanügy barátaihoz és pártfogóihoz. Segéljenek bennünket nemes célunk elérésében kegyes adományaikkal! Bárminő csekély összeget, akár egyszersmindenkorra szóló adományt vagy alapítványt, akár évi díjat hálás szívvel és forró köszönettel fogadunk. Minden fillérrel közelebb

juttatnak bennünket a magasztos célhoz: szegény hallgató-társaink gyámoltásához s ezzel a tudományosság és a hazai kultúra előbbviteléhez. A befolyandó adományokat — ha csak az adományozó külön alapítvány gyanánt nem kívánja kezeltetni adományát — *Rákóczi-segélyalap* név alatt szándékunk összeszedni és kezelni. Ily módon örökítenők meg legmúltóbban a dicső fejedelem szent hamvainak hazaszállítását, e nagy nemzeti örömnepet is a magunk körében. Azt hisszük, nem követünk el ezzel méltatlan dolgot. Hiszen a sárospataki főiskola tényleg a Rákócziak-iskolája volt s szellemben ma is az, a Rákóczi-névhez tehát nekünk is van némi jogcímünk. Hadd hirdesse a „Rákóczi-segélyalap”, hogy mi ezután is a Rákócziak-iskolája akarunk maradni. Hirdesse a Rákócziak dicsőségét, kik még hamvaik által is éltetnek, hatnak és alkotnak. Hadd tresszék a segélyalap majdani élvezői, hogy a Rákócziak szellemének, az önálló, szabad Magyarország eszínjének kultusza szent kötelességük. Bizalommal kérjük azért a sárospataki főiskola jóakaróinak, előjáróinak, jóltevőinek, volt tanítványainak, egyháziaknak és világiaknak, nemkülönben a hazai művelt társadalomnak, a jogász- és pénzügyi világnak szíves támogatását Hazafias, kulturális és emberies célt mozdítanak elő pártfogásukkal. Az adományokat kérjük dr. *Finkey Ferenc* e. i. jogkari dékán címére küldeni Sárospatakra. Sárospatak, 1906. okt. 29-én. dr. *Finkey Ferenc*, a sárospataki jogakadémia e. i. dékánja, a főiskolai jogászegylet felügyelő-tanára, *Keresztessy Ferenc*, a sárospataki főisk. jogászegylet elnöke. *Cziáky Ferenc*, a sárospataki főisk. jogászegylet alelnöke.

Eddig a következő adományok érkeztek: dr. Somossy András kir. ügyész Lőcse 10 kor., Naményi József cur. bíró Bpest 50 kor., dr. Mitrovics Gyula igazgató Miskolc 5 kor., Molnár József ügyvéd Rimaszombat 50 kor., Sárospataki takarékpénztár 200 kor., Eiserth István kir. ügyész S. Ujhely 10 korona, Szentimrey István igazgató tanácsos Gibárt 20 kor., Ruszkay István alkönyvtárnok Spatak 2 kor., Ragályi Béla igazg. tanácsos Balajt 10 kor., Nemes Bertalan dr. országgy. képviselő Bpest 10 kor., Hallgató János ref. lelkész Felsőméra 10 kor., dr. Táray Pál Királyhelmec 20 kor., dr. Bartha Béla akad. tanár Selmebánya 5 kor., a Sárospataki Hitelbank pedig évi járadék adományozását helyezte kilátásba.

— **Jogászesztély.** (— ós. —) Mikor e sorokat írom, még ég a telkemben a tegnap éji mámor, s még egyre cseng a fülemben a keringőknek lágy melódiája s nem is emlék még, szinte triss valóság az, amiről szólok. S így talán nagyon is káprázatos lennék, ha lelkiismeretes riporter módjára nemcsak a száraz tényekről, hanem a bál hangulatáról is képet akarván festeni csengő-bongó szavakkal garniroznám a riportomat. Mert bizony a jókedv megbokrosítja nemcsak a hangot, hanem a tollat is s nehogy a telkemben élő hangulat ékes dithyrambusokba pattanva kerüljön papírra, hagyom a színeket s egy kis prózát mondok: A főiskolai jogászegylet dec. 14-i matinészerű estélye minden tekintetben a legsikerültebb volt, s ha az ez évi farsang báljai hasonlatosak lesznek a kezdethez, jó pataki lányok, de a fiuk sem panaszkodhatnak majd. Az ügyesen összeállított műsor fényes sikert ért. Jó öreg városházánk sok éven át hüen szolgált táneteremtől méltó búcsúja volt ez a főisk. ifjúságának. Az estély kezdete 8 órára volt

hirdetve. de a gyors kocsirobogás, siető szánkák csilingelése már mindjárt 7 óra után megkezdődött, úgy, hogy — horribile dictu — a műsört pontban 8 órakor el is kezdhették. *Smál József* I. jh. adta elő saját szerzeményű prologusát. Az ügyes technikával megírt, itt-ott találó humorral fűszerezett darab nem egyszer fakasztotta kacagásra a nagy közönséget. Utána a *ref. nőegyleti énekkar* adta elő *H. Bathó János* főiskolánk kitűnő énektanárának precinálása mellett Gál: „Anyám sirján” című darabját. A közönség újból hallani kívánván őket magyar dalokat adtak elő kifogástalan precizitással. *Somogyi Bertalan* jh. *Farkas I.*: „A primadonna halála” c. költeményének előadásával óhajtottá gyönyörködtetni a hallgatóságot. Kár, hogy e különben tehetséges szavaló a podiumon nagyon színésziiesen mozog s hogy a publikumot — káposzta fejeknek nézi. Könnyelmű, hányiveti modora nagyon sokat ront szavalatán. *Dr. Piskóti Ferenc* kir. törv. jegyző elragadóan kellemes hangján cigányzene kíséret mellett magyar dalokat énekelt úgy, amint — Piskóti Ferenc szokott. Azt hiszem, ennél nagyobb dicséretet nem adhatok. A közönség háromszor is megismételtette dalait. A műsor utolsó pontja a *Tariska Béla* hh., *Nemes Zoltán* hh., *Csendes Győző és Várady József* jhallgatók által előadott vonós négyes volt. Bach remek darabját, a „Tavaszi ébredését” játszották. Kétségtelenül ez volt a műsor egyik legsikerültebb pontja. Ez után a jóhírű Oláh Rudi saujhelyi cigány-primas „Rákóczi kesergője” mellett — a hordárok kihordták a tereméből a székeket s aztán megkezdődött a tánc. Tur táncokat alig-alig lehetett táncolni annyira túl volt zsúfolva a terem. Az első négyest 64 pár táncolta. De vége, se hossza nem volt a mulatságnak s még a vasúti állomásnál is huzta a cigánybanda. Általában elmondhatom, hogy egy-pár év óta aligha volt Patakon ilyen látogatott és sikerült bál. Különben ez nem is csoda, sikkes jogász ifjak, a magyarhon leendő oszlopai voltak a rendezők, kik fáradhatatlan buzgósággal működtek. Nem is igen panaszkodhattak a leányok: táncos annyi volt, hogy elmondhatták a nótával, hogy akadt minden ujukra nem kettő, de tizenkettő. Különben hölgyek szokatlan nagyszámban jelentek meg. Ott voltak az aszszonyok közül: *Brzorád Rezsóné*, *Brenner Imréné*, *Csiszár Gáborné*, *Erber Jánosné* (Ungvár), *dr. Finkey Ferencné*, *Goldblatt Ferencné*, *Goldblatt Mórné*, *Gérecz Károlyné*, özv. *Hatvani Károlyné*, *Hódy Józsefné*, *Hodinka Ágostonné*, *Horváth Mátyásné*, özv. *Janiga Vincéné*, özv. *Jármí Lászlóné*, *dr. Kondor Miksáné*, *Kötse Istvánné*, *László Gyuláné*, *Lebovics Henrikné*, *dr. Meczner Sándorné*, *Medve Pálné*, *Matolay Béláné*, *Morbacher Jánosné*, *Nieszner Ferencné*, *Novák Sándorné*, özv. *Pásztor Sámuelné*, *dr. Piskóti Ferencné*, *dr. Rácz Lajosné*, *Radácsi Györgyné*, özv. *Róth Marcellné*, *Reitmeier Jánosné*, *Oravecz Gyuláné*, özv. *Sarkady Sándorné*, *Semsey Gézáné*, *Smidt Gyuláné*, *dr. Szabó Sándorné*, *Szánthó Istvánné*, *Szép-kúthy Edéné*, *Szinyei Gerzsonné*, *Ternyei Mihályné*, *Tima Tiborné*, *Vass Gyuláné*, *Zelles Lajosné*, *Zsoldos Benőné*. — *Leányok*: *Brzorád Vilmike*, *Erber Bözsike* (Ungvár), *Finkey Ilonka*, *Gölner Irénke* (S.-a.-ujhely), *Hidegkövy Erzsike*, *Hodinka Alíz* (Éperjes), *Hodinka Irénke*, *Horkay Jolánka*, *Horváth Sárka* (Balsa), *Keresztessy Boriska és Iduska* (Mada), *Keresztury Boriska* (K.-Helmec), *Kóta Emike*, *Lebovics Annuska*, *br. Marschal Irmuska* (B. Halász),

Medve Margitka (Szerencs), *Moók Erzsike* (Vajdácska), *Morbacher Adél*, *Oravecz Jolánka* (Mada), *Pajzos Márta* (Kassa), *Pásztor Emike*, *Radácsi Etuska*, *Radácsi Emike* (Szepsi), *Rácz Ilonka*, *Róth Margitka*, *Répássy Margitka* (S.-a.-ujhely), *Sarkady Erzsike*, *Semsey Mariska*, *Somogyi Ilonka*, *Steczik Margitka*, *Szabó Katicza*, *Szinyei Boriska*, *Emike*, *Ilonka*, *Vilmike* és *Viktuska*, *Szivos Irénke*, *Ternyei Annuska* (Zemplén), *Trócsányi Mariska*, *Zsoldos Etelka*, *Ilonka* és *Ilma*. Bár minden igyekezetünkkel rajta voltunk, hogy e névsor teljesen hiánytalan legyen. de ha mégis véletlenségből ki találtunk hagyni valakit: szíves elnézését kérjük. A bál összes bevétele 694 K. Felülfizettek: *dr. Illyefalvy Vitéz Géza* 28 koronát, *dr. Finkey Ferenc* 15 koronát, *Maklary Pap Miklós* 8 koronát, *Horváth Mátyás* 6 koronát, *Brzorád Rezső*, *Hartmaier N.*, *b. Marschall*, *Radácsi György* 5—5 koronát, *dr. Kondor M.*, *Goldblatt Ferenc*, *Novák Lajos* 4—4 koronát, *Buza János*, *dr. Szabó Sándor*, *Fiiler J.* 3—3 koronát, *Jónás Gyula*, *Medve Pálné*, *László Gyula*, *dr. Rácz Lajos*, *Lebovics Henrik*, *Nagy Lajos* 2—2 koronát, *Keresztury János*, *Kötse István*, *Smidt Gyula*, *Zelles Lajos*, *Vass Gyula* 1—1 koronát. Jegyét megváltotta: *Katona György*, *dr. Kun Zoltán*, *Phillipp Károly* és *Ferenc* 20—20 kor., *ifj. Meczner Gyula* 10 kor., *gróf Bombelesz Lajos* és *Princez Dávid* 5—5 kor., *Binét Menyhért*, *Ferenczy Sándor*, *Radil Károly* és *Szakácsi Ida* 3—3 korona, *Maller Sándor*, *Harsányi István* és *Trócsányi Bertalan* 2—2 kor.

— **A karácsonyi szünldő.** főiskolánkban dec. 19. d. e. 12 órától 1907. január 2 ának estélyőig tart bezárólag. — Az electió 19 én d. u. 2 órakor veszi kezdetét. — *Az első diák* a karácsonyi ünnepválasztók között *Varga Imre* IV. é. hh.

— **Előfizetéseiket beküldték:** *Ev. ref. Theol. Fakultás* ifj. *Egylete* (Kolozsvár) 4 kor., *Kazinczy Ferenc* (Saujhely) 2 kor., *Kötse István* (Spatak) 4 kor., *Meczner András* (Spatak) 4 kor., *Dr. Kondor Miksa* (Spatak) 4 kor., *Páricsy József* (N.-Czigánd) 4 kor., *Dery István* (Tiszakarád) 4 kor., *Gulyás Benő* (Mezőcsát) 4 kor., *Katona György* (Spatak) 4 kor., *Wohl Áron* (Spatak) 2 kor. Köszönettel nyugtázzuk.

TARTALOM. K. B.: *Karácsony*. — *Takács Mihály: Fátum*. — *Miskolczy Simon János: Strófák* (vers). *Karászy Benő: A művészet jelentősége a vallásban*. — *László Sándor: Lilla* (vers). — *bé. me.: Művészeti decentralizáció és vándorkiállítás*. — *Keéky István: Dal* (vers). — *Bornemissza István: A pince rabjai*. — *Helikohnfi Ármin: Krónika*. — *Egyleti élet*. — *Hirek*. — *Szerkesztői üzenetek*. — *Hirdetések*.

Szerkesztői üzenetek.

Lapunk olvasóinak s barátainak őszinte szívvvel kívánunk boldog karácsonyi ünnepeket s áldásokban gazdag új esztendő!

M. S. J. Miskolc. Szíves köszönettel vettük s tiszteletteljes üdvözetünket küldjük.

M. D. Pozsony. Szívesen közöljük. Azonban sokkal több lett volna az értéke úgy, ha lapunkban a múlt év folyamán megjelent s ezzel összefüggésben levő másik két dolgozatoddal együtt közölhetjük volna. Ez esetben sok olyan részlet nyert volna értéket, mely most így összefüggéstelenül lényegtelennek tűnik fel.

Az én fogadásom. Jutott is hely számára, meg nem is, Megszakításal pedig ezt a rövid írásodat nem lehet hozni; inkább egészen elhagytuk s valószínűleg jövőre közöljük.

Lászlófi Henrik

Zemplén vármegye legrégebb és legelsőrendű férfiszabó-üzlete elvállal és legdivatosabb kelmékkel felszerelt kelmeraktárából készít a legújabb divat szerint

polgári és papi öltönyöket

mérsékelt, szolid árak s a legkedvezőbb fizetési feltételek mellett. Főiskolai hallgatóknak és tanulóknak különös kedvezmény. Kívánatra egy lev. lapon való tudósítás esetén bármikor kész Sátoraljai helyből megrendelések teljesítése végett Sárospatakra átutazni.

Dus választék. ≡ Elegáns kivitel. ≡ Szolid árak. ≡ Kedvező

fizetési feltételek.

Tisztelettel értesítem a n. é. közönségt, hogy a

Haltenberger Béla ruhatisztító- és festő-
≡ **intézetének képviselőjét átvettem.** ≡

Ezzel a vállalkozással a városnak egy régen érzett hiányát igyekeztem pótolni s céloim az volt, hogy a n. é. közönséget megkíméljem azoktól a kellemetlenségektől és költségektől, melyeket a kassai intézettel való postai érintkezések okoztak. A legpontosabb és leggyorsabb kiszolgálás előzetes biztosítása mellett már csak azért is kívánatos helyi intézetem igénybevétele, mert nálam mindennemű tisztítás és festés jóval kevesebb költségbe kerül, mint bárhol másutt.

Kiváló tisztelettel

KLEIN MIHÁLY

HALTENBERGER BÉLA

ruhafestő, vegyi tisztító és gőzmosógára

KASSÁN. ALAPITTATOTT 1810-ben.

Hazánknak e szakban legrégebb s közismert gyárában ruhák egészben tisztítatnak és festetnek, továbbá gallérok, kézelők s egyéb fehérneműk a legszebb kivitelben mosatnak és vasaltatnak.

Postacím: Haltenberger Béla, Kassa.

NYOMTATVÁNYOK

a legjutányosabb árban
izléses kivitelben készülnek

a sárospataki ref. főiskolai nyomdában.

Sárospataki Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet

Borértékesítő osztály Sárospatak. Vasúti állomás Sárospatak.

A hegyaljai szőlőtermelőktől részben megvett, részben pedig mintapincénkben elhelyezett s alább felsorolt borainkat teljes felelősség mellett eladásra ajánljuk:

1883.	évi 5 puttonos asszú	1 üveg,	fél liter á	12.—
1890.	" 3 " musk.	" 1 " " " "	" " " "	4.80
1901.	" 5 " " " "	" 1 " " " "	" " " "	8.40
1901.	" 4 " " " "	" 1 " " " "	" " " "	6.—
1901.	" 1 " " " "	" 1 " " " "	" " " "	2.40
1901.	" szamorodni	1 " " " "	" " " "	1.80
1901.	" " " " "	1 " " " "	1 " " "	2.40
1902.	" " " " "	1 " " " "	1 " " "	2.40
1902.	" pecs.-bor (furmint)	1 " " " "	1 " " "	1.40
1902.	" aszt. " " "	1 " " " "	1 " " "	1.20
1902.	" " " " "	1 " " " "	1 " " "	1.10
1902.	" " " " "	1 " " " "	1 " " "	1.80
1903.	" " " " "	1 " " " "	1 " " "	1.10
1905.	" törköly-pálinka	1 " " " "	1 " " "	1.40

Az itt felsorolt borokból nagyobb mennyiséggel rendelkezünk. — Az árak üveg és csomagolási költség nélkül értetnek. Ez utóbbiak önköltségben számíthatnak fel. Az edényeket bérmentve, a felszámított árban a szövetkezet visszaveszi **136 literes gönci hordó vételnél** a feltüntetett árakból **5 százalék engedmény jár, ingyen hordóval.** — Jelen árjegyzék kiadásával minden előbbi árjegyzékünk és esetleg egyeseknek adott külön kedvezményünk érvénytelenné válik.

„II. RÁKÓCZI FERENCHEZ“

címzett gyógyszerár Sárospatak. — Tulajdonos:

HORVÁTH MÁTYÁS

Tulipánkrém a bőr szépségének, finomságának és ruganyosságának előmozdítására, illetve annak fentartására. Állandó használat által a ráncokat elsimítja, a szeplőt, májfoltot s mindennemű bőrtisztatlanságot eltüntet és a bőrt bársonysímává teszi. Egy tégely 1 K.

1 db tulipánszappan 80 fill. — 1 doboz Tulipán hölgypor 1 korona.

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY

KIADJA: A „SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI EGYLET.” — MEGJELENIK HAVONKÉNT EGYSZER.

<p>Szerkesztőség: Sárospatak, Főiskola, szénlőri hivatal. Kiadóhivatal: Sárospatak, „Ev. ref. főiskolai könyvnyomda.”</p>	<p>Főszerkesztő: KARÁSZY BENŐ FŐMUNKATÁRSÁK: LÁSZLÓ SÁNDOR,</p>	<p>Felélős szerkesztő: ÉLES ISTVÁN FŐMUNKATÁRSÁK: KEÉKY ISTVÁN.</p>	<p>Előfizetési ár: Egész évre 4 korona. Félévre 2 korona. Az előfizetési összegek a »Sárospataki Ifjúsági Közlöny« szerkesztőségének küldendők.</p>
---	---	---	--

TARTALOM. Keresztessy Ferenc: Sorompóba. — László Sándor: Vége (vers). — Kor Jolán: Az első beteg. — Karászy Benő: A művészet jelentősége a vallásban. — Györék József: Idyll (vers). — Tóth János: A bűnös. — K. F.: A szent korona tanának politikai jelentősége. — Dienes Sándor: Búcsú a vadontól (vers). — Sz. S.: Kis képek (fordítás). — Nagy Béla: Theologusok tizparancsolatja. — Borsodi E.: Mesék. — Egyleti élet. — Irodalom. — Hírek. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetések.

Sorompóba!

Bérces Erdélyország szívében, Kolozsváron, a magyar ifjúság itteni töredéke mozgalmat indított a magyar iparvédelem támogatására. Nem amolyan önárjában elfúlt, divattá devalvált mozgolódás ez, hanem valóban komoly, céltudatos küzdelem a haza érdekében.

Megértve a jeleket és a fenyegető veszélyeket, amiket a közel mult politikai válság oly megdöbbentő és eleven színekkel tárt fel, a „gazdasági sovinizmus“ jelszavával indult megvédeni a nemzeti élet feltétlen szükséges realis alapját, a nemzetgazdaságot arról az oldaláról, hol leggyöngébb és legkönnyebben sebezhető. Siet védeni a magyar ipart, melyet a végsőkig fojtogat az idegen, *különösen pedig az a gyűlölt idegen.* Felvette a harcot a „Sorompó Liga“ szervezése által, mely nem egyéb, mint *jogfolytonosság a nemzet gazdasági küzdelmében.* Folytatása a nagy Kossuth eszméjének és alkotásának, a „Magyar Védő-Egyesületnek,“ mert mint ennek ifjúsági osztálya működik. Ott, ahova ez a nagyra hivatott eszme elhatott, ellenállhatlanul hódít és már is fényes eredményeket ért el. Pangó iparvállalatokat állított talpra és a szó szoros értelmében kiszorította a magyar termékekkel pótolható iparcikkeket, mert a lakóház küszöbén, hova már semmi külső hatalmasság keze el nem ér, állítja fel ideális vámsorompóit minden idegen cikk előtt, a mik nem minden csalafinta varázsigére nyílnak meg, hanem csak a gyámolt magyar ipar termékei előtt. És ami lényegesebb, a legnagyobb erkölcsi sanctióval, a becsületszó lekötésével kötelezi tagjait, hogy a kitűzött szent cél elérésére mindenki legjobb erejével törekedjék.

Igy a legkomolyabban szervezkedve, meglett, érettkorú, tudós emberek vezetése és ellen-

őrzése mellett indult a nemes küzdelem, nem kívánva magának, — pro foro externo, — divatos jelvényeket, nem hirdelve magasztos célját hangzatos frázisokkal.

És mégis — eredményeket, biztató eredményeket ért el rövid fennállása óta is és abban a kis körben is, melyet még ez idő szerint elfoglalt. Kicsiny, a nemzet egyeteméhez képest elenyésző csekély e kör, pedig annak az eszmének minden joga meg van arra, hogy a legszélesebb körben minden vonalon érvényesüljön. Megadja neki e jogot komoly, nemzeti hivatása.

Ez jogosít fel engem arra, hogy ez eszmének, a nemzeti önállóságért folyó ezen rendszerített küzdelemnek a kivitelét propagáljam te előtted is pataki ifjúság! — magyar lányok és ifjak!

Kell, hogy megértsetek engem, hiszen ehhez nem kell egyéb, csak a haza szeretete és egy kis emelkedett gondolkodás!

Voltak idők, nektek a mai kor szülőtteinek, mint át nem élt hagyományok, csak emlékeitekben éltek, a mikor másnemű munkálkodást követelt a haza a magyar ifjúságtól. A mikor vért és életet kívánt! És akkor, — akkor minden igaz fiának ott forrott, izzott lelkében a vágy: lerakni mindent a haza oltárán. Most új idöket élünk. Megváltozott a kor, az eszmény és dicsőség. Most csak imádkozni járunk a haza oltárához, mert a nagy elődök véráldozata, lángoló honszerelme megtermé a maga gyümölcseit abban a csendes, békés nyugalomban, mely a polgárosodás és a nemzeti élet minden irányú fejlesztésére jótékonyan hatni hivatva van.

Hanem azért ebben a békés nyugalomban is kirójjá a haza jogos követeléseit minden igaz fiára. *Ha volt idő a mikor halni kellett, most élni kell a hazáért.* Nem lehet nekünk csendes flegmával, minden viszonszolgálat nélkül elfogadnunk és bitorolnunk mindazon előnyöket, miket a mult termett számunkra. Ha így cselekednénk, nem volnánk méltók az ember névre sem, kinek reputatioja a haladás, hanem volnánk degenerált, velálatiasodott monstre-szülöttjei a világnak, kik nek nincs se istenük, se hazájok. De még ke-

ésbbé volnánk méltók erre az édes, szent-hazára, melynek javait, mint hálátlan bitangok, raboljuk és tékozoljuk

De nem! Patak lányai és ifjai ti ezt nem tehetitek! Nem tehetjük, hogy átka, nyügei legyünk ennek a hazának, melyhez mindnyájan imádattal párosult hazaszeretettel tapadunk! Hanem ha már a haza elhívott és ha megértettük a vajudó idők intését, a modern viszonyok szerint, modern eszközökkel küzdenünk kell a haza érdekében. Szervezett erővel, kitartással, hogy biztosítsuk nemzeti létünket és a jövő, a szabad és független Magyarország boldogulását!

Az igazság és erkölcsi kötelezettségek hangoztatásával közelednek felétek. Higgyétek el és vegyétek komolyan szavaimat. Kicsinyeknek összetett, szervezett ereje mindig nagy erő, melyre bátran építhetünk!

Jertek, álljunk sorompóba a magyar haza érdekeiért! Vezérünk az igaz honszeretet, elvünk a kitartás és — mienk a diadal!

Keresztessy Ferenc.

Vége.

*Elszállt a mullok édes álma,
A csók, a mámor véget ért;
A rózsá is, mit vallomásul
Nekem léptél a rózsafárul.
Elhervadt, — régen színt cserélt.*

*Arcoadra már ma tűzrózsákat
Nem éget föl a régi vágy,
A lelkedet sem gyújtja lángra
Szerelmes esték némasága,
A csöndes, csókos némaság.*

*Amint a tűz kialszik lassan
És hamuvá lesz a parázs:
A szíved mélyén rég' kiégett,
— Ma nem hiszem már csak mcsének —
Az értem égő lángolás.*

*Oh, mert a csók, mely most is éget,
A bűnök hazug csókja volt;
Könnyed, amely arcomra omlott,
Amiért lelkem beléd bomlott,
Most látom: rúttul megrabolt.*

*Nagy hütlenséged néma bűja
A lelkemen, hogy átremeg,
Erzem tüzét a sujtó vádnak,
En mégis-mégis áldva-áldlak,
Oh, mert nagyon szerettelek!*

*S bár útunk elvált midörökre
És össze nem köt semmismem:
Ez a megőrzött rózsákkal
Engem ma is álomba ringat,
S emléked áldva őrizem.*

László Sándor.

Az első beteg.

A fiatal doktort, aki az újév első napjaiban foglalta el községorvosi állását egy felvidéki megye félreeső falujában, megérkezése után nemsokára beteghez hívták. Egy sápadt, beesett arcú, kopott ruhájú, öregedni kezdő asszony volt, aki felkereste.

— Az Erzsi lányom nagyon rosszul van, tekintetes úr; azért jöttem volna, — szólalt meg félénk hangon az asszony.

A fiatal ember, aki még mindig szobájának a rendezgetésével volt elfoglalva, láthatólag megörült a várva-várt látogatásnak, s talán nagyon is szívesen mondotta az asszonynak:

— Tessék helyet foglalni. Azonnal készen leszek.

S tényleg valódi lelkiismeretességgel sietett munkáját bevégezni és teliabátját felölteni.

Az orvos nyájas mod'ra csakhamar bizalomra hangolta az asszonyt, s míg végighaladtak a hóval borított, széles utcán, egész körülményesen elbeszélte, hogy még a tél elején, a nagy mosás alkalmával, hogy fázott meg az Erzsi lánya, s hogy azóta ki nem tud vergődni a nyavalyából. A doktor azonban nem nagyon figyelt a beszédre, inkább a pazar összevisszaságban elhányt apró épületeket, a hó alatt szinte roskadozó szalmás házakat nézte, melyeknél talán csak lakóik nézhettek ki szegényebben. Rá nézve, aki egész eddigi életét nagy városokban töltötte, teljesen új és meglepő volt ez az architektúra, mely az út két oldalán eléje tárult. S mikor a beszéd elhallgatott, szórakozottan kérdezte: — „Mi baja is van hát tulajdonképen a kicsikének?” Az asszony szinte — méltatlankodva felelte:

Nem kicsike már a szegényke. Ha a jó Isten megengedné, tavasszal betöltené a tizennyolcat. — Node itthon is volnánk már.

Összetöpörödött, avúlt házikó elé értek; két kis ablakával, melyekben rozmaring és muskátli volt, alig tudott kilesni az alacsony kerítésen át az utcára. Belül a falak tisztára meszelve és egy kissé felcícomázva; A bútorzat nagyon egyszerű és kopott. Az asztal melletti széken egy ötven körüli, erőteljes, barna férfi ül. Pipafüstjén keresztül unatkozva nézi a hólepett udvart. Az orvos köszönését mormogó fejbiccentéssel viszonzozza, s csak vonakodva emeli le fejről sapkáját. Az orvos az első ágyon fekvő beteghez megyen; kérdegeti, megvizsgálja érverését, ajakát, nyelvét, megkopogtatja mellet, hátát, s hallgatja a szív és a tüdő működését.

Közben belépett egy tiz évesnek látszó, sápadt, szintelen arcú fiúcska, oldalán könyves tarisznyával. Illedelmesen köszönt, letette kalapját, táskáját, majd bátortalanul így szólt:

— Ehetném, kedves anyám!

— Vágjál egy kis kenyeret, fiam.

A beállott csendet az apa szakította meg:

— No, mit tanított ma a rektor?

— Ma első lettem megint.

— Hát mióta nem voltál első?

A fiú arcára halvány pir szökött, s szemlesütve felelte:

— A multkor a Kurátor Béni letett . . . mert nem volt számirkám.

— Nohát csak tanulj, legalább jobban tudsz majd csalni meg lopni. Mert tudd meg, hogy a világon mindenki lop, különösen azok, akik tanultak valamit.

Az orvos, ki ezalatt megállapította diagnózisát, meglepetve hallotta ezt az ő reá is vonatkozó, különösen hangzó, apodiktikus véleményt. Az ember ügyet sem

vetve senkire, háttal ült feléje. Ez bosszantotta. Épen ezért a férfi felé fordulva megfontoltan és határozottan így szólott:

— Nézzék jó emberek! Itt egy erős meghülés nagyon veszedelmes esete forog fent, amelyben számos betegség csirája rejlik. A tifusz és tüdőgyulladás nyomával már is találkoztam. A betegnek tehát az orvosság mellett, amit rendelni fogok számára, a legnagyobb gondozásra és ápolásra van szükség. A szoba levegője tiszta és állandó mérsékletű meleg legyen. Mellére naponta legalább ötször váltott hideg borogatást kell rakni. Nyugodt pihenését semminek sem szabad megzavarni. A felgyógyulás legbiztosabb előmozdítója pedig a tápláló eledel lesz: tej, vaj, tojás, méz, hus s naponta egyszer könnyű húsleves.

— Csak tessék megmondani igazán, hogy milyen az állapotja, hogy fel fog-e vajjon gyógyulni? — kérdezte az asszony, kinek szeméi könnyel voltak tele és az egész vizsgálat alatt közel volt a síráshoz.

— A hűséges gondviselés és az orvosi tudomány nagyon sok válságos esetben adta már vissza az életet s bizonyára segíteni fognak most is, csak legyenek a legjobb reménységgel. Ha volna egy kis tinta és toll, megírnám itt a receptet?! — No nem baj, ha nincs is, majd eljön érte a kis fiú.

Az orvos az asszony hálálkodása közepett elhagyta a szobát, s amíg hazafelé ment, különös hangulat lepte meg, nehéz, ködös gondolatok kóvályogtak a fejében, amelyeknek időre volt szükségük, hogy lerázzák magukról a bizonytalanságot és megtisztuljanak.

A rajongásig szerette hivatását. Ambíciója a stréber, csunán a kenyérért harcoló fiatal emberekével a legkevésbé sem állott rokonságban. Amióta hozzátartozói akarata ellenére ebbe az „Isten háta megett fekvő” faluba internálta magát, lelkében száz és száz terv forogott, melyek nemesek, szépek és magaslatosak voltak és olyan hátnak és akaraterőnek a növekedését érezte, mely az embereket hőökké szokta tenni.

Népének nemcsak testi, de lelki orvosa is akart lenni, tanácsadója annak apró-cseprő ügyes-bajos dolgaiban. Igazi tudása mellett nemesen érző, emberszerető szívet hozott magával az életbe. Mikor fenn a nagyváros kórházaiban szemtanúja volt a legnagyobb emberi nyomorúságoknak, amikor szüntelen csak azt látta, hogy az emberiség vére mennyire meg van romolva, s látta a keserűség és alávalóság égbekiáltó példáit, melyeknek az forrása lett: végleg szánalom fogta el a szívet s ellenállhatatlan vágva támadt meggyógyítani az embert s megtanítani egy szebb, új életre. Feladatát olyan könnyűnek hitte, hogy szinte kárhoztatott sokakat, amiért nem teszik és nem tették eddig azt. És mégis mintha az első lépésnél is váratlan akadályra talált volna, mely terveit és reformjait egyszerre porba döntéssel fenyegette?! Az a rejtélyes sötét arcú ember azt mondotta, hogy ő ellensége a falunak, hogy ő lopni jött ide. Hátha mások is, hátha sokan hiszik ezt?

Meg fogja őket győzni, hogy ő igazi jóakarójuk. De hát, hogy fogjon hozzá? Mit csináljon?

Negyednapra elmúlt ez az izgatottsága: mégis egészen megijedt, mikor a Józsi fiút belépni látta és ezt hallotta:

— Tekintetes orvos úr! tisztelteti édes anyám, tessék előnni hozzánk, mert Erzsi igen beteg.

Amikor a sietéstől kimelegedve a ház elé ért, hangos szóváltás állította meg.

— Hát hol vegyek én pénzt? Vessz meg!

— Vessz meg te!

— Halgass!!

Belépésére elcsilapult a vihar, de barna felhői még ott borongtak a férfi arcán, aki dacosan állott az asztal mellett, jobb kezének összeszorított öklével rátámaszkodva. Az asszony — a történeteket szégyelve — félénken állott a beteg ágya mellett, aki sápadt, hófehér arcával, becsett szemével, száraz ajakával olyan volt, mint egy gyökerestől kitépett fonnyadó liliom.

Az orvos megdöbbenve látta a nagy változást, amit a pusztító láz oly rövid idő alatt véghez vitt. Először is arra gondolt, hogy talán ő ennek az oka. Izgatottan kérdezte:

— Mi történt itt? Hol van a gyógyszer?

Az asszony előbb az urára, majd a doktorra nézett s így szólt:

Nincsen nekünk egy fél krajcárunk se, tekintetes úr, nem tudtuk kiváltani.

— Ez olyan vétkes könnyelműség, aminek lehet, lányuk halála lesz a büntetése. Ilyen súlyos betegnél minden perc drága. Hát az ebédje mi volt ma?

— Egy kis káposztát főztem, abból ett ő is, — felelt az asszony.

— Hisz ez valósággal szándékos siettetése a halál bekövetkezésének. Ha valami komoly baj fog történni, egyedül maguk lesznek az okai, — szólott energikus, haragos hangon, a férfi felé fordulva.

Ez dacosan, mozdulatlanul állott tovább is, s mély, vontatott hangon így felelt:

— Ne féljen attól az úr, nem fog meghalni. Ha igazi beteg volna, régen felgyógyulhatott volna már. De csak tettei magát, hogy ne kelljen dolgoznia.

— Én mondtam, hogy beteg a lánya és akkor magának isteni és emberi törvények szerint kötelessége őt gyógyítani. Jó kálvinista embernek nem szabad így beszélni.

— Azok volnánk mink is, — szólott közbe az asszony, — de mióta az uram a városban dolgozik, kitért szociálistának.

A férfi egy lépést tett előre; arcát valami elkeseredett harag tette bősszé:

— Hát beteg; hát mit csináljak én? Hol vegyek pénzt? Itthon nincs most semmi munka, a gyárba a sztrájk alatt becsületes ember be nem teszi a lábát. Az Isten hiába kérem, hogy hó helyett legalább filléreket hullajtson. Hát mit csináljak? Ha orvos, gyógyítsa meg.

— Én csak a betegséget állapítom meg, s a gyógymódot és a gyógyszereket írom elő, — hátrált az orvos a vad, logikátlan szenvedélyesség előtt.

— Azt én magam is nagyon jól tudom, hogy jó koszt mellett, jó meleg szobában minden beteg felgyógyulna. De ha az volna, ha arra telnék, nagyon kevés ember kerülne a kórházba. Most pedig hadd haljanak rakásra a koldusok, a nyomorultak, akik annyit sem bírnak szerezni, hogy legalább kenyérük és ruhájuk legyen. A grófok, gyárosok, tőkepénzesek így könnyebben megélhetnek.

A leány harmadnapra meghalt, a fiatal orvos pedig beadta lemondását. A jegyző, egy akták közt megőszült cinikus, mosolyogva marasztalta:

— Ejh, fiatal barátom! nem kell olyan zokon venni a dolgot. Semmiség az egész. Hanem magának még nincs praxisa, nem hivatalosodott még ki a lelkiismerete. Aki nem tudja magát gyógyíttatni, az meghal. Hisz ez természetes. Jó is volna az, ha a parasztok is mennének fürdőre, klinikára, déli utazásra.

— De hát miért ne mehetnének?

— A rögök sem egyformák. Az embereknek sem

jutott egyformán a földi javakból. Ha ezt akarnók, akkor senkinek se lenne semmije, senki sem tudna megélni.

Akkor löje magát föbe minden ember, hogy egyszermindenkorra vége szakadjon minden nyomorúságnak és minden igazságtalanságnak, különben én eddig nem megyek, én erről még nem gondolkoztam. Hanem én itt olyan akadályra találtam, amire a legkevésbé sem számítottam, amivel megbirni nem tudok. Amit láttam, az nékem teljesen elég. Látom, hogy én itt senkit fel nem gyógyítok; itt nem én rák van szükség.

Még az nap visszatazott a fővárosba, s később sokszor irt a gyógyászat államosításáról.

Kor Jolán.

A művészet jelentősége a vallásban.

Irtá: Karászy Benő.

(Polytatis.)

Eddig a művészetről csak általánosságban szövelünk, most vessünk egy pillantást a művészet egyes fajaira és vizsgáljuk meg azoknak az egyházi életben való fontosságát.

A *költészet* legelőször jelentkezik a művészet összes fajai közül a vallásos életben. Mikor az ember már képes elgondolni Istennek hatalmát, akkor már olyan állapotban van, mint a költő a költemény megfogalmazásának pillanatában. Ha pedig a vallásos érzés szavakban tör elő, akkor egyúttal megszületett a költemény is.

Hogy a költészetnek mily lényeges szerep jutott a vallásban, az a szentírásokból és a különféle mitológikus könyvekből látható leginkább, amelyek néha drámai elevénységgel rajzolnak egyes vallási jeleneteket. Nemcsak a keresztyének szent könyvében, hanem általában minden nép ily irányú művében találunk többkevesebb költői részletet. Különösen gazdag e tekintetben az indusok szent könyve, a „Véda“, ahol már a költészetnek nemcsak úgynevezett szépprózai termékei találhatóak fel, hanem a kötött formában való kidolgozásra is számos példát láthatunk. De nem kell ilyen messzire mennünk példáulért! Gondoljunk csak az ószövetségben az Énekek Énekére, a Zsoltárokra, Jób könyvére, vagy az új-szövetségben az evangyeliomok egyes elbeszéléseire, Pál apostolnak azon szavaira, melyeket a szeretetről mond s a Jelenések könyvére. Vajjon megtagadható-e azoktól a költészet? Vajjon nem a legértékesebb kincsektől fosztanánk-e meg a bibliát, ha eme remek részleteket kiszednénk belőle? És mi ad azoknak oly nagy jelentőséget? A költői forma, mely a vallásos igazság mellett szintén megragadja az embert.

Amily nyilvánvaló a költészet fontossága a szent-könyvekben, épúgy megnyilatkozik az az egyházi szertartásban is. Képzelnék el csak olyan vallást, amelynek isteni tisztelete teljesen ment mindenféle költői elemtől, ahol dogmatikai fejtegetésre van fektetve a főszó, bizonyára akármilyen magasztos igazságokat hallunk is ott, előbb-utóbb unalmassá válnak azok reánk nézve. Természetesen, mert a vallásos igazságok is csak akkor vésődnek erősen az emlékezetbe, ha művészies alakban jutottak kifejezésre, sőt egy-egy szép éneknek még a hitelenekre, tehát olyanokra is van hatása, akik érzéketlenek a vallásos igazságok iránt, igaz ugyan, hogy tisztán aesthetikai tekintetben.

Másrésről azonban a költészetnek túlságos igénybe vétele azzal a veszéllyel jár, hogy az aesthetikai élvezet teljesen háttérbe szorítja a vallásos érzést, vagyis, hogy a templom színházzá lesz. Ez azonban megakadályozható, ha a költői elemek közé értelmi elemet is kellő mértékben vegyítünk.

Az *ének* és *zene* anyagtalán voltánál fogva kiválóan alkalmas vallásos érzelmek felkeltésére. A zenének fontosságát a legtöbb vallásalapító igen korán felismerte, így Konfucius, a kínaiak vallásának megalapítója, mint erkölcsnemesítő eszközt ajánlotta. A ker. felekezetek közül a róm. kath. egyház részesítette és részesíti legnagyobb figyelemben, de a reformátorok sem vetették el azt, mint a képző és decoratív művészetek legnagyobb részét. Ennek oka abban keresendő, hogy a mystikus elem, melyet az igazi kegyesség szempontjából egyetlen vallás sem nélkülözhet, az egyházi zenében érvényesül leghatalmasabban. De nemcsak a mysticismusnak, hanem általában a vallás alapját képező érzelmi elemnek is a zene a leghivatottabb kifejezője. A kath. egyház szertartását épen azért tartják felemelőnek, megkapónak, mert talán még kelletén felül is használja a zenei elemeket. A magyar református egyházban sem az a hiba, hogy a zenei elem nem volna eléggé méltányolva az istentiszteletben, hanem az, hogy nincs arányosan variálva az értelmi elemmel, ami kétségtelenül az érdeklődés csökkenését vonja maga után.

A reformátorok legmerevebb álláspontot a *képzőművészetekkel* szemben foglaltak el, amennyiben a képeket és szobrokat határozottan kiküszöbölendőknek mondták a templomból. Hogy azonban nem a művészetek iránti ellenszenv vezette őket, az kitűnik Zwingli Ulrich Commentáriusának utolsó fejezetéből, ahol a képek és szobrok kérdésével foglalkozván, úgy nyilatkozik, hogy nem azért kell a képeket és szobrokat eltávolítani, mivel azok művészi termékek, hanem azért, mert a legtöbb esetben tisztátalan képzeteket fűz azokhoz a tudatlan nép. Vagyis, amint Sulze mondja,* a *művészet vallásos embereknél magasabb lényeket nem képes ábrázolni* s így a vallásos képzeteket az antropomorphismus veszélye fenyegeti. Ez tökéletesen igaz! De vajjon el van-e érve a kívánt cél azáltal, ha a képzőművészeti tárgyakat kiküszöböljük az egyházból, vajjon a tisztátalan képzetek ki lesznek-e irtva ez által a tudatlan ember lelkéből? Sajnos, nem! Kérdezzünk csak meg egy közönséges embert, hogy miként vélekedik Istenről, látni fogjuk, hogy a legtöbbnek antropomorphikus képzetek vannak a legfőbb lényről, ami csaknem olyan tisztátalan fogalom, mint a képek és szobrok imádása. Szerintünk a képzőművészeti termékek nem oly veszélyesek a vallásra, hogy ártalmas voltukat hasznosságuk ellensúlyozni ne tudná, mivel a hozzájuk fűzött tisztátalan képzetek kiirtását, ha azok tényleg felmerülnének, sikeresen lehetne eszközölni a lelkésznek az íghirdetés keretében is.

Hogy a képek és szobrok, természetesen, ha azok igazi művészi geniéknek alkotásai, hathatósan segíthetnek a vallásos érzelmek felkeltésében, azt senki sem tagadhatja. Nem az ragad meg bennünket egy képen, hogy miként sikerültek az egyes alakok, hanem az, hogy minő eszme nyilatkozik meg abban. Az alakok hű ábrázolása csak photographia, amelyből hiányzik a műremek legsajátosabb kelléke, az idea. Ez az idea értelmileg sohasem fogható fel tökéletesen, miként a vallásos érzés. Érthető tehát, ha a kettő szoros viszony-

* Religion und Kunst.

ban van egymással; az igazi műremek felemeli az embert a fenségeshez, innen pedig már csak egy lépés az Istenhez vezető út.

A fenséges érzés felkeltésében áll az egyházi építészet és a decoratív művészet jelentősége is. Amily sokat köszönhet az építészet a vallásnak, ép annyival tartozik a vallás az építészetnek. A hatalmas, góthikus dómok fenséges bolthajtásaikkal úgy hatnak reánk, a költő szavai szerint, „mint égfelé töreso közben a földön megkövült ima“. Ha az ilyen templomba belép az ember, azonnal megragadja lelkét az áhitat s szinte kiszakítva érzi magát a földi tisztátalan légkörből.

* * *

És végül önkéntelenül is felmerülhet még az a kérdés, hogy vajjon nem helyesíthető-e a vallás a művészettel?

Strausz Dávid a híres pantheista bölcész úgy nyilatkozik, hogy lelki épületeink munkáit a tudomány és művészet is elvégezhetik s így nincs szükség vallásra. Strausz emez állításának az a legfőbb hiánya, hogy csak a lelki építést tekinti a vallás egyedüli céljának, ellenben a többi szükségleteket, melyeket az ember szintén a vallásban vél kielégíteni, figyelmen kívül hagyja. Goethe is ilyen álláspontot látszik elfoglalni, mikor ezt mondja: *Wer Wissenschaft und Kunst besitzt, der hat Religion.*

Ha alaposan fontolóra vesszük a dolgot, semmiképen nem fogadhatjuk el emez állítást akárkinek legyen is az a meggyőződése. Ha az emberiséget megakarnánk fosztani vallásától, megzavarnánk annak lelki egyensúlyát. Vallásos központ nélkül eisekélyesednék a művészet, felületessé lenne a tudomány. Aztán nézzük csak meg, eltudná-e végezni a művészet mindenben a vallás feladatát s nézzük közelebbről, hogy a vallás ama törekvése, hogy megszabadítson a *szenvedésektől*, azután a magasabb dolgokban való *tudatlanságtól* és végül a *büntől*, mennyiben talál kielégítést a művészetben?

Azok, akik a vallásnak művészettel való helyettesíthetése mellett kardoskodnak, csakis azzal támogathatják álláspontukat, hogy *szenvedéseink*, miként a vallásos érzésben, úgy a művészetben is felolvadnak. Tökéletesen igaz, hogy művészet és vallás e tekintetben rokonhatásúak, de a hatás egyneműségéből még nem következik az, hogy a hatóokok is mindenben egyek, tehát egymás által helyettesíthetők legyenek. A vallásos érzés nagyban különbözik az *aestetikai élvezettől*, már csak azért is, mert a vallás komolyabb színezetű, mint a művészet, amely Spenczer szerint inkább játék s ennek következtében derültebb is, mint a vallás. Még szembevetőbb lesz a művészet hiányossága, ha a magasabb, érzék feletti dolgok megismerése szempontjából vizsgáljuk azt.

A vallásnak van egy szerve, mely keresztül törködön, homályon s ez a hit. Vajjon mivel tudná ezt pótolni a művészet? Bizonyára semmivel. Épen ilyen eset fordulna elő a büntől való megszabadulás kérdésében is. Az által, hogy egy műremeknek gyönyörűen kivitt vallásos vagy erkölcsi eszméjét lelkünkben átérzük, még nem lettünk bünnélküliek, sőt néha akaratunk sem ösztönöz bennünket valami hathatósan a műben nyilatkozó örök törvények levonására, hanem egyszerűen megelégszünk a műélvezettel. A vallás azonban nem annyira a vallásos érzés élvezetessé tételére fekteti, vagy legalább is nem erre kellene fektetnie a fősúlyt, hanem az akarat tevékenység felébresztése által történő

lelki felbuzdulásra, amely a bűnök megbánása után a jobb, nemesebb élet elérésében találja meg kitűzött céljának kielégítését.

Amily helytelen tehát azoknak véleménye, akik a művészet eredő forrását a vallásban látják, épúgy nem fogadható el azoknak nézete, akik művészettel akarják helyettesíteni a vallást. Az azonban, hogy ily vélemények is vannak, nem nagyon veszélyes dolog vallásos szempontból, habár az ilyen vélemények hatalmas segítőtsárai a naturalismus vallásellenes támadásainak s a naturalisták ama törekvésének, hogy a vallást a művészeti motívumok közül száműzzék; nem veszélyes, mert ha az elfogult irányzat győzelemre jutna is, uralma rövid ideig tartó lenne. Megsemmisítené az az egészséges visszahatás, mely a művészetre nézve oly nagy fontosságú mélységet és erkölcsi jelentőséget nem akarna feláldozni oktalan gyűlölségnek és elfogult kizárólagosságnak!

Idyll.

*Túl a falun, az erdőn innen,
Az illatos rét lágy fűvén,
A nyáját őrzi nólászóval
A kis bojtár, im okkal-móddal
Végig terülve köpenyén.*

*Túlhan a parton, szembe véle
A libapásztor kis leány,
Elbújva a fű bársonyában
Nótát dudol epedve, lágyan:
„Szeretlek édes, igazán!”*

*A bojtár szemfüles kis legényke,
Szemet szívt néki már a lány;
S clandalogva, elmélázva
Tilinkóján oly szépen játsza:
„Szeretlek én is igazán!”*

*S tovább folytatják . . . Mit se sejtve
Dalolnak ottan édesen,
Míg ajkukon a nóta végre
Mindkettőjüknek öröme
Édes, igéző csók leszen.*

*S az óra — mintha irigyelné —
Oly gyorsan, fulva mén! . . .
— És ime már leszállt a tájra
Az alkony bús, sötétlő árnya
A nap ijesztő rémekén’.*

*És mint szellő fuvallatára
Megrzdül lomb, levél a fán,
A bűvös, édes álmodásból,
Ijesztve rémes alkonyánytól:
— Nem rezzen ime föl a lány.*

*De ah, libái messze mentek,
Elszéledett a bojtár nyája is . . .
— De mit gondolt az most a nyájjal! . . .
Szívén egy vágy nyilalla által:
Mi édes volna véle halni is! . . .*

*Es már elszántan s teltre készen
A habba nézett, mint ki halni kész;
S amint a lányt ölébe zárta,
Hogy véle szálljon zord halálba,
Vállára simult gyöngéden egy kéz.*

*A csösz volt az, ki nyájkuk az alatt,
Míg ők a füben játsztak boldogan,
Hogy semmi baj, vagy kár ne essék,
Míg ők egymás ajkát keresték,
Őrizte hiven, gondosan.*

*És most a két boldog szerelmes
— Mint aki szebb időt remél —
Szerelmesen egymásra nézett
És kell szívükben olyas érzet,
Hogy élni, élni mégis többet ér!!*

Györék József.

A bűnös.

(Törvényszéki terem. Elöl ülnek a hivatalos személyek. A hátsó padok nagyjából üresek. A hágyadt őszi napsugár alig tud áthatolni a páris ablakokon s erőflenül világítja meg a komor falakat.)

Elnök hivatalos hangon szól:

— Vádlott álljon elő!

Egy vézna, 14 éves fiúcska lép a terem közepére. Arcza sápadt, beesett; nagy okos szemeivel félénken néz körül. Megigazítja rongyos kabátját s halkán megszólal:

— A nyomor vitt rá tekintetes urak! A nyomorúság! Pedig valamikor még jobb módban is éltünk. Apám hivatalnok volt . . . ott benn, a városban. A nagy urak szerették, mert szorgalmas volt . . . dolgozott még helyettük is. Mindenre vállalkozott, csak hogy mi jól éljünk, ne lássunk semmi hiányt. De nem sokáig tartott így . . . A sok munka beteggé tette. Ideges lett. Eleinte csak járogatott a hivatalba . . . míg bírta, azután ágynak esett; nem lehetett dolgozni. Nehányszor elnézték mulasztását; de egyszer . . . mikor sokáig fekiúdt, elbocsátották a hivatalából . . .

Nem estünk kétségbe. Maradt egy kis pénzünk. Épen elég volt arra, hogy a város egyik félreeső zugutcajában boltot vegyünk rajta. A szerencse kedvezett egy kicsit, meg koplaltunk is sokat és így gyűjtöttük a pénzt . . .

— Majd ha sok lesz — mondogatta apám — veszünk egy szép, nagy üzletet.

Estéknél nem vacsoráltunk, hanem körülálltuk hárman a rozoga asztalt és számolgattuk a filléreket, a napi bevételeket. Egy este előkerült az ágy fenekéről a kis piszkos zacskó. Megszámoltuk.

— Ötszáz forint! — kiáltotta kipirult arccal édes apám. Majd nemsokára még több . . . szép üzlet . . . mormogta utána halkán.

Nem is állhattam magamban. Másnap mindjárt eldicsekedtem, mikor összekeveredtem a szomszédék Miskájával, avval a csirkefogóval . . . Odakiáltottam neki:

— Nem sokáig lakunk már mellettetek! Apámnak ezer forintja is van már — tóditottam.

Egy pár nappal ezután történt . . . igen . . .

A gyerek félbeszakította beszédét, izgatottan körül nézett a teremben s folytatta:

. . . Igen, bizonyosan az a zsvány Miska mindenkinek elbeszélte, amit tőlem hallott . . . Sötét, hideg este volt, kint az eső erősen permetezett. Apám megint elővette a zacskót, megolvastuk. Harminc forinttal több . . .

Megesókölt bennünket s készülődöttünk a lefekvéshez. Apám még egyszer kinézett a boltba, holmit elrendezett; a boltajtóhoz lépett, hogy azt bekucsolja . . .

Hirtelen erős kopogás . . . az ajtó feltárul s három marcona alak jelen meg.

— Vásárolni jöttünk, hallottuk, hogy sok pénz van öreg — szólt vigyorogva az egyik.

Én nagyon megijedtem, elbújtam az ágy alá . . . de jól láttam mindent . . . bár ne láttam volna!

Megragadták szegény apámat, leteperték a piszkos földre, anyámnak meg betömték a száját.

— Add elő a pénzedet — szólt az egyik.

— Nincs semmim — nyöszörgött apám.

— Ne hazudj! Tudjuk, hogy van ezer forintod. Ide vele! s egy jót húzott botjával a megkötözött emberen.

— Van, ott van . . . szólt siró hangon apám, de ne bántsátok . . . keservesen gyűjtöttem . . . koplaltam, éheztem . . . ne bántsátok . . .

— Ej, mit fogsz itt siránkozni — rikácsolta a legmérgeesebb, az a forradásos, ocsmány arcú s markolatig döfte mellébe a kését . . .

A fiú összehorzonegott s uralkodni igyekezett siró csuklásán:

— A padozatig szökött fel a vér s permetezve hülött vissza jó apám eltorzult arcára.

— Nyomorútlak — hörögte elhaló hangon — a pénzem . . . koplaltam . . . ne vigyétek . . .

Vége volt. A rablók eleinte megdöbbenve néztek rá. Majd hozzátogtak a kutatáshoz. Mindent széthánytak. Meglelték a pénzt is, meg sem számolták; a boltból minden értékeset összepakoltak.

— Na, öreg, te sem eszel holnap — szólalt meg az egyik s jót rúgott a merev holttesten. Mindenik röhögött rajta s ezzel elkotródtak.

Előbújtam az ágy alól, fellármáztam a szomszédokat, kik borzonegva néztek az irtóztató látványt. Édes anyámat nagy nehezen éleire keltettük . . .

Másnap eltemettük szegény jó apámat Koporsója a piszkos pudli deszkáiból telt ki. Azt szedtük szét, mert nem volt pénzünk koporsóra . . .

*

Nem sokáig tart már beszédem, tekintetes Urak! Következett ránk a még nagyobb inség. Egy reggel az utcán találtuk magunkat. Nem tudtuk kifizetni a ház-bért s a szivtelen házmester kitett. Nem volt lakásunk. Kihuzódtunk a város legelhagyottabb helyére. Csak néhanapján vetődik oda egy-egy kiver, éhes kutya . . . de tovább megy, mert nem talál ott hulladékot. Vagyunk ott többen, de nem veszünk össze a lakásokon, mert mind egyforma. Repedezett falú viskó, a szél és eső szabadon járhat keresztül-kasúl; ajtónknak már csak fele van meg . . . a többit felfűtöttük a télen, mikor olyan nagyon hideg volt . . . Dolgoztunk szorgalmasan, de édes anyám nem bírta sokáig, beteg lett . . . Kellott a pénz a doktornak, patikának. Tegnapelőtt még volt egy krumpli ebédre . . . de azóta éhezünk.

Anyám ott fetreng a nehány szál szalmán. Nem nézhetem tovább . . . Délután bementem a városba, bekóboroltam az utcákat, nem kaptam sehol semmit. Estére egy fuvarossal találkoztam, szóltam neki:

— Bácsi vegyen fel a szekere. Megszánt s felvett. Mikor egy koresma elé értünk, leszállott s rámbizta a lovat.

Amint ott kuporogtam magamba, eszembe jutott szenvedő, beteg anyám . . . s ez vitt rá arra, amit tettem. Elloptam a lovat, elhajtottam . . . Beálltam fuvarosnak a többiek közé; két nap alatt három koronát kerestem . . .

. . . Büntessenek meg, megérdemlem, csak a pénz ne vegyék el tőlem . . . tekintetes Urak! mert neki orvosság kell . . . beteg! . . .

Elhallgatott . . . A szigorú bírák összenéztek. Megtörülgették szemüket s ítélték . . .

Tóth János.

A szent korona tanának politikai jelentősége.

A magyar nemzet akkor, amikor az ismeretlenség homályából kibontakozva kilépett a történelem színpadára: nagy és nehéz hivatást vállalt magára: képviselnie kellett idegen elemek közt a fajt, de úgy, hogy értékes nemzeti életével a saját létezését is biztosítsa. Egy új nemzettel kellett megajándékozni Európát, mely mint egy politikailag tömör, kollektív egység, bevehetetlen határvára legyen a nyugat kulturális, magasabb életének az elnyeléssel fenyegető kelettel szemben. És ezek mellett lépést kellett tartania a történeti fejlődés nyomán a folyton változó és előbbre haladó európai szellemi összétellel, hogy igaz, valóságos nyeresége legyen az új világnak, melyben magának helyet erőszakolt.

Előtte sokan belebuktak ebbe a történeti szerepbe, mely nem a lakókhöz, de a földhöz, a területhez volt kötve, a magyar nemzet azonban megküzdött vele és már játsza, mint igazi mestere, nem érezve már, de soha el nem feledve azokat a végzetes küzdelmeket, amiknek árán megtanulta. Le nem számolhatunk a múlttal, mert abban van nemzeti létünk, államiságunk minden politikai értékessége, úgy, hogy az mélyen benyúl a jelenbe és táplálni fogja a jövőt is, mert állami életünk elemeit tartalmazza, mai alkotmányunk történeti jellegét kidomborítja. Nem avulhat el egyetlen politikai mozzanata sem nemzeti létünk múltjának, mert abban a jelen gyökerezik. Egy nagy nemzeti alkotmányos elv van ezzel kimondva, mely fő fő kharakteristikuma a magyar nemzet politikai életének: a *jogfolytonosság elve*, amelyet annyi eréllyel, annyi közjogias érzékkel és erős szabadságszeretettel valósított meg mindíg a nemzeti génusz. A nemzet, ha országgló tetteiben megnyilatkozott, mindig óvatos, eszélyes és a végletektől tartózkodó: de ami az övé volt már. azt soha nem engedte. Ragaszkodik igazaihoz, amiket a múlt biztosít neki. Jogfeladást csak mint politikai szükségességet teljesít, melyért vizontszolgáltatot követel. És ezzel az önálló, öntudatos nemzeti gondolkodással képes volt a maga nemzeti sajátságait, eredetiségét megvédeni, mint ereklyét és még ha idegenből kölcsönöz is valamit, az is átlényegül nemzetivé, magyarrá.

*

A kezdet kezdetén, a honfoglaláskor és a vezérek alatt, — mint világtörténeti, általános tény, — a magyaroknál is az jelentkezik, hogy az egyén természetadta szabadságjogait korlátozó királyság intézményétől

idegenkednek. Mert a vérszerződésben szentesített vezérválasztás tulajdonképen a közérdek szempontjából és az erő-összesítéshez szükséges hadifőnököt ad a nemzetnek és nem monarchát. És a magyar politikai élet sajátos szelleme csak később alkotja meg a nemzeti királyságot, melyet már nemzetközi relatiók, az európai helyzet tesznek szükségessé és bensőleg pedig Lamar-tine következő szavai indokolnak: a nemzeteknek két nagy ösztönük van, ezek sugallják nekik a formát, melyet nemzeti életük idejéhez képest választani kell: az önfentartás és növekedés ösztöne. Ezek alkotják meg nálunk is a királyságot, mely korántsem valamelyik nyugati mintának utánzása, hanem igenis eredeti nemzeti intézmény, mely magán viseli a legteljesebb mértékben a nemzet gondolkodásmódjának, közjogias érzékének összes jellemvonásait. Ez a nem a Bodin-féle abszolút monarchia, sem a monarchomachok szerződésén alapuló monarchiája, hanem a nemzet érdekében létrehozott és korlátozott főhatalom telje, mely alkotmányos, közhatalmi jelleggel bír, oly értelemben, hogy ez mint szervezett hatalom, egyszerűs mind a politikai jogoknak és szabadságnak garanciája. Ez a legeszélyesebb középút, mert egyrészt kizárja a királyi hatalom tulsúlyát, mely politikailag egészségtelen állapot és nyugaton pl. abszolút monarchiához vezetett. Másrészt pedig nem teszi lehetővé a népelem tulsúlyát sem a királlyal szemben, mely a királyt árnyékhatalomná tenné, ki souverain állásáról leszorítva, csupán repraesentatív szerepet vinne. Ily módon van biztosítva a nemzeti élet egyensúlya, mely a *szent korona elméletben nyer kifejezést*, mely egy, a király és az állam népeleme felett álló, új erő- és jogforrást kreál, a szent koronát (*sacra regni Corona*), mint jogfogalmat.

Jogfogalmi tartalma az elnéletnek a következő: Az alkotmányos politikai élet két egyenrangú faktora, a király és a népelem felett, mint souverain hatalmasság, mint minden jogoknak forrása, mint a nemzeti akaratnak személyesítője, áll a magyar szent korona (*sacra Regni Corona*). Ez maga a közhatalmi szervezet, az államszemélyiség képviselője, melyet megillet a területfeletti főtulajdonjog és amelynek tagja az állam minden politikailag jogozott polgára. De ez a tagság nem alárendeltség, nem pusztán kötelességeket tartalmaz, hanem alkotmányos jogokat és politikai szabadságot is. És ez annyival inkább jelentőségteljes, mivel hogy garantiája, minden egyeseket illető politikai jogosítványnak a fejedelmi hatalom túltengésével szemben, mert a fejedelmi hatalom nem veheti el azokat a jogokat, amiket nem ő, hanem egy olyan erő delegált, mely mint „*mysticum corpus*“, felette is úr. Így a monarchia abszolút monarchiává nem válhatik. Vagyis a szent korona elmélete nem mint politikai tan, hanem mint Balogh Artur mondja: Alkotmányunkban ma is élő jogot képező, intézményes politikai jogforrás, erős összekötő kapcsa a nemzeti akarat két factorának, mely mint hatalom, eredetére nézve egyik faktorra sem vezethető vissza, mindenik felett áll és azt a legfőbb souverain akaratot repraesentálja, amely — mint azt Trendelenburg mondja — egyedül biztosítja a valódi állami léte. Ez a jogfogalom nem egyéb, mint egy kollektív egység, politikailag megbonthatatlan, tömör jogképviselő, melytől delegatió útján nyeri a király a maga főhatalmi jogait, miket alkotmányjogilag a szent korona akaratát szerint köteles az állam legfőbb érdeke szerint gyakorolni. Ura a szent korona a földnek, ura az államtagnak, ura a királynak: minden hatalom tőle származik és hozzá tér vissza.

És ezzel a szerepével kerékkötője a túltengő hatalmaknak, úgy hogy az államakarat egyik tényezője sem nyerhet hatalmi tulsúlyt a másik rovására a saját substantiájának politikai veszélyeztetése nélkül.

Ebben az elméletben a szent korona úgy jelentkezik, mint maga a nemzet államiségében. Személyesítője az államnak, melynek fogalmi alkotórészeit összesen és egyenkint képviseli. Ez az elmélet, mely mint tiszta, hamisítatlan magyar specialitás, örök büszkeségünk, ott lappang a Szent István-féle királyságban és alkotmányban is. Nem kifejezetten, hanem mint a politikai gyakorlatban érvényesülő alkotmányos jogelv, mely eredetét a diadéma iránt érzett tiszteletben és a nemzet józan, politikai gondolkodásában találja. A koronára a magyar ügy tekintett mindig, mint a főhatalom *önálló létezésű* személyesítőjére, melyet elválaszt a viselő személytől, ki a korona mellett, mint annak delegáltja jelentkezik. A korona-tan külső, konkrét kifejezésre csak később, az Anjouk alatt jut, az u. n. ősiségi törvényben, mely hangsúlyozza a szent korona legfőbb joghatóságát és főtulajdonosságát. E törvény alkalmi indoka, a nemesi földbirtoknak a koronához való megkötése, az alkotmánytörténetnek már tisztázott kérdése és már a múlté; de a politikai indok egy ma is aktuális jogfolytonossági tény: egy régi alkotmányos elv törvénybeiktatása, mely az erős magyar alkotmánynak az alapját vetette meg.

A maga eredeti mivoltában a szent korona tana nem maradt ránk. Az időnkint fe-felmerülő alkotmányváltozások szükségszerűleg megváltoztatták azt is. Így az 1608 iki pozsonyi országgyűlésen a nemzet politikailag jogozott tagjainak, a nemességnek két rendre válásával a korona-tan tartalma is változott, „mert egyik alapelve: a nemzet szabad tagjainak egyenlő közjogi statusa” — megváltozott (Balogh A.). Amikor a nemesség kettévált, ugyanakkor a szent korona testének egy része vált ketté, ami nemcsak lényegi, de lényeges változást is jelent. Ugyesztén a másik, ennél sokkal jelentősebb és lényegesebb változás az 1848-ik nagy alkotmányváltozással állt be. Ez már több oldalról módosítja a szent korona tanát. Először: az ősiségi törvény eltörlésével a szent korona területi főtulajdonosságának integritása érintetlenül maradt ugyan, mert, mint Timon Ákos kifejti, semmi sem zárja ki hogy az ősiség megszüntetéséig fennállott erős és hatásában intenzív jog: a szent korona hatósága, főtulajdonjoga, mint magyar jogtörténeti alap érvényben álljon, úgy mint háramlási jog, miután a szent korona minden nemesi vagy szabad birtoknak gyökere. Mert ezt illetőleg a szent koronát előbb megillető főtulajdonjog *történeti alap* s ugyancsak a szent koronát megillető államsouverainitás pedig pozitív alap. De más irányban az ősiség eltörlése jelentékeny változást eszközölt. Azt, hogy a „földbirtok megszűnt az aktív államtagság alapja lenni. Eltörlöttek a nemesi politikai előjogok és az egyenlőség elvével a szent korona-tan közjogi tartalma kibővült s az eddig kizárt elemet, a nem nemeseket is magába zárta. Mert az államtagság s így a szentkoronában, mint jogfogalomban való tagság is most már az állampolgárságtól van feltételezve. Így a korszerű alkotmányreform mintegy kibővítve, dúsabb tartalmat adott a szentkorona-tannak és mint egy egyetemesebb politikai intézvényes rendszert, a történeti hagyományok integritása mellett, elvileg olyként konstruálja, hogy az a megifjodott nemzet létének megerősödött főalanya.

Ez továbbfejlődés a jogfolytonosság sérelme nélkül. Mert a nemzeti élet belső értékét emelik az alkotmányreform által bevitt új, modern és korszerű eszmék.

Ezáltal nemcsak politikailag nyert a nemzet, hanem a sociális érdekek kívánalmái is teljesítve vannak.

Ebben a tanban leli magyarázatát a koronázás jelentősége, mely a nemzet országgló tényeiben megnyilatkozó szokás által fontos közjogi aktussá vált. Általa osztja meg a korona a maga hatalmát király és nemzet között olyképen, hogy a királyt monarchikus jellegétől nem fosztja meg, de másrészt a nemzet autonóm jogait biztosítja. Az uralkodó a koronában egyesített nemzettest főhatalmi szerve, a koronázás által ráruházott jogarral, mit néki mindig törvényesen kell gyakorolnia. Míg viszont a nemzet a maga alkotmányos szervei útján a saját akaratát juttatja kifejezésre és önmeghatározó képességgel rendelkezik. Így a korona legfelső fokozat közvetít a nemzet és király, mint két politikai tényező közt és fedi az állami életet a dualismus veszélyei elől azáltal, hogy nem engedi kiélesedni a viszonyt, melyet ekként szabatosan körvonaloz.

Röviden szólva: a szent korona tanának politikai becse és ma is aktuális politikai jelentősége az, hogy az alkotmányjog alapjait szilárdan megvetve, biztosítja az állami élet egyensúlyát. Garancia úgy a nemzet alkotmányos jogai számára a fejedelmi hatalom túlkapásai ellen, mint megfordítva; tisztázza a közjogi helyzetet és ezáltal — bár 1000 éves alkotás — mégis sohasem avulhat el. Fontos politikai alkotás, mely mélyen gyökerezik a nemzeti tudatban és nem hal meg soha.

K. F.

Búcsú a vadontól.

*Nem jártam én a Helikon tövében,
Ajkamra méhraj nem szállt sohasem.
Miként Birkének a nagy Pindarossza
Úgy dalt nem zengett soha énnekem.*

*A természet tanított énekelni,
A víg madártól tanultam danát:
Az egyszerű hang, mit lelkem sugalla,
Zengette el szívemnek bánatát.*

*

*Volt bánatom, volt örömöm is néha;
De tudtul én nem adtam senkinek,
Hisz a sebet, mely a szívemet marja,
Úgy sem gyógyítja senki, senki meg...!*

*De volt mégis, ki bánatomat tudta...
Kihez járok búsan, hallgatagon,
Ki bánatomra a részvételt zúgta,
E jó barátom te voltál vadon.*

*Ha vidám voltam, úgy vidám danával
Harsogott fel szép zöld kebeled.
Ha búss voltam s könnyűim hullajtám,
Méla akkordban zúgott fel szeled.*

*Most, hogy barátod ellávozni készül,
Fogadd hát el a búcsú sóhajom!
Őrizd meg a szerelmedet tovább is —
Ó, jó barátom, te szép, zöld vadon!*

Dienes Sándor.

KIS KÉPEK.

A Béke.

Egyszer az emberek a Békét szemtől-szembe akarták látni, őt, kit annyiszor magasztaltak, kinek áldásait élvezték.

Kimentek hát, hogy felkeressék. Messze, nagyon messze mentek. Végre egy ház elé értek, mely előtt egy hatalmas óriás állott. Fel vala fegyverezve, sisakot, pánczél, kardot, puskát, egyszóval mindent láthattak rajta s körülte, ami a harcra szükséges. Ülőhelye sok száz ágyúból volt, lábának egy páncélhajó szolgált zsámolyul.

Az emberek félénken meghunyaszkodtak és el akartak mellette surranni. De az azt parancsolta, hogy álljanak meg.

— Hova akartok menni?

Egyik se mert válaszolni. Az óriás bosszús lett s kérdését hevesebb hanglejtéssel ismétlé.

— Ah! — gondolta az egyik — amint látszik ez a Háború s a mi kémszemle-útunk nem igen tetszhetik neki. De mit tegyünk?! Még rosszabb lesz, ha hallgatunk, mintha beszélünk. S merészen előlépve, így szólt:

— Azért jöttünk ki, hogy a Békét, akit közvetlen közelből akarunk látni, felkeressük.

Az óriás behizelgően mosolygott:

— Igen kedves dolog tőletek. Nézzetek csak meg engemet jól!

Az emberek zavarodottan néztek rá.

— A békét akarjuk mi — mondák néhányan félénken.

— Az én vagyok! Rendesen Háborúnak neveznek, de ha, mint most is, egy kissé pihenek, — Béke a nevem!

Az ismeretlen.

— Ismersz? — kérdezte ő.

Ránéztem. Egy megnevezhetetlen alak állott előttem... Gondolkoztam. Tagadólag kellett a fejemet ráznom.

— Tehát nem ismersz?

— Nem!

— Mégis születésed pillanatától fogva ott időztem, ahol te voltál!

— Lehet... de nem tudok róla semmit. Nem ismerlek.

— Hiszen mi mindig együtt vagyunk!

— Tréfálsz!

— Dehogy! Ott voltam, ott vagyok s ott leszek, ahol te!

— Barátom vagy?

— Az is, nem is!

— Hát ellenségem?!

— Gyakran ellenséged voltam, de sohasem akarva.

— Különös! — kiálték fel. S ismét mondá:

— Közel vagyok hozzád s mindig idegen leszek előtted.

— Ki vagy te csodálatos, talányszerű fickó?

— Ki más, mint te magad, a te második Éned?!

Mese.

Egy hegy lábánál, mely vasércet bő mértékben rejtett mélyében, egy erdő kezdődött, mely messzire kiterjedt s vastos és terebélyes fákat növelt.

Ezek a fák a hegy iránt nem valának jóindulat-

tal. Bosszúsán elfordultak tőle; csak ha a vihar kényszeríté őket, hajoltak ágaikkal s terjesztették illatukat feléje.

A negyet bosszantotta ez az ellenségeskedés.

— Miért gyűlöltek engemet? — kiáltá egyszer kérdően.

— Mert legádázabb ellenségünket, a vasat termed, ami ellenségünket, melyből fejsze készül a mi végromlásunkra.

— Balgák! — válaszolá a hegy — ti magatok segítitek elő pusztulástokat, mert ha nem ti szolgáltattátok s tápláltátok a tüzet, hogyan lehetne az ércből fejszét készíteni valaha?!

A kezdet.

Theologusok körében egyszer az a kérdés merült fel: Mit tett az Isten a világ teremtése előtt?

Sokáig találgatták s vitakoztak. A legcsodálatosabb állítások hangzottak el s mindegyik a saját magyarázatát tartotta elfogadhatónak s a mellett az egyszerűséget mindegyik kerülte.

— De hát egyáltalán kellett-e neki valamit tenni? — kérdezte egyikük hirtelen, kételkedően.

— Bizonyára! — válaszolt szomszédja, mert az istenség előtt nincs gyűlöletesebb a renyheségnél; azért deklarálta ezt a hét főbűn anyjának. De hogy lehet kételkedned?

— Mert engemet egyik magyarázat sem elégít ki.

— Talán kielégít az enyim — szólt most egy agg, aki idáig gondolkozva ült és a vitában nem vett részt: „Azt hiszem, hogy az Úristennek a világ teremtése előtt azért volt szüksége oly hosszú időre, hogy meggondolja, miként is kezdje el hat napi munkáját!”

D. Hack után németből Sz. S.

Theologusok tízparancsolatja.

1. Ne feledd, hogy az igazi műveltség alapja a szakképzettség.

2. Fordíts minden nap egy órát biblia-olvasásra.

3. A kollokviumokra szeptemberben kezdj készülni.

4. Ne szót tanulj, hanem gondolatot.

5. Ne igyekezzél elfelejteni, sőt pótolj azt, amit a gimnáziumban tanultál (nyelvek és világtörténelem).

6. Tanulj meg németül, mert aki csak magyarul ért, igazi theologus nem lehet.

7. Arra törekedjél, hogy nemcsak mint keresztyén, hanem mint művelt, jó modorú úri ember is példányképpül szolgálhass másoknak.

8. Hetenként legalább egyszer tégy látogatást valamely úri (lehetőleg lányos) háznál.

9. Legyen minden héten egy (s csak egy!) vidám estéd.

10. Erkölcsei tekintetben úgy fegyelmezd magad, mintha már pap volnál. Gondold meg, hogy egykor ilyen textus fölött is kell prédikálnod, mint János ev. VIII. 1—11.

(NB. Ha nagyon kritizáljuk, még a Mózes-féle tízparancsolat sem teljes. Hogy lenne hát ilyen a fenti! Egy hiányosságát mindjárt megnevezem és megindokolom. Hiányzik belőle a mindennapi imádságra való intelem. T. i. én ezt fölösleges szó-szaporításnak tartottam. Aki imádkozni nem szeret s mégis theologusnak megy, annak ajánlom figyelmébe: Máté ev. XVIII. r. 6. versének második felét.)

Nagy Béla
theol. tanár.

MESÉK.

Az árnyék.

Nem tudom más úgy van-e vele, de én sokszor nem tudok szabadulni a múlt képeitől. Különösen gyermekkorom napsugaras, rózsafelhős napjainak emléke borítja rám gyakran ezüstszinű varázsfátyolát.

Még egészen kis fiú voltam, talán épen a negyediket töltöttem be, amikor egy nyári estén, a játszástól kimelegedve, hazafelé bandukoltam. A csillagok még nem jöttek fel mind, de a hold magasán állott. Véletlenül oldalt pillantottam, észrevettem, hogy valaki utánam jön. Sietni kezdtem, de láttam, hogy az is nyomon követ. Megrémülve futottam haza, s mikor anyámnak elbeszéltem remegve, sirva félelmem okát, mosolyogva csitított:

— Ne félj te kis bolond, hisz az csak az árnyékkod volt.

... Azóta régen letűnt az a boldog gyermekkor, de az árnyékoktól való félelmem megmaradt. Mindig elfutottam előlük. Pedig nem egyszer környékezték a lelkemet nagy, éjféle-sötét árnyak. Mert bizony jártam ilyen helyeken is.

És hány embert láttam azóta, aki az árnyéktól nem futott el jókor! Azután pedig kísérei lettek az egész életen át. Némelyik lámpásokat aggat magára, hogy elűzze őket. Ezekről aztán az emberek sokszor nem is látják, sötét kísérait, de azok nem hagyják el őt soha. Fényes nappal, sötét éjjel, a vidámság, a bánat perceiben ott állanak szemei előtt; felkeresik különösen titkos szobájában, magános óráiban és üldözik és elrabolják lelkének minden nyugalmaát — az árnyékok, a sötét lelki árnyak.

A szék.

Apró gyermekek voltunk mindannyian, akik együtt játszadoztunk, s vetélkedtünk, ki a nagyobb köztünk. Valamelyikünk székre állt, s dicsekedve mondta, hogy ő a legnagyobb. Mindenki egyszerre tiltakozott ez ellen.

„Te nagyon kicsi vagy, csak mert széken állasz, azért látszol nagyknak.“

Most pedig, amikor már kiléptünk az életbe, hány embert látunk annak szinpadán, akik széken állva, széken járva hirdetik úton, útfélen, hogy ők az igazán nagyok, a legnagyobbak, — és mily kevesen akadnak, akik azt mondják:

„Te nagyon kicsi vagy, csak mert széken állasz, azért látszol nagyknak.“

Az első bűn.

Az öntudat ébredésének és első, kósza röpkedésének mosolygó és könnyes, vagy megkönnyezett emlékei közül reám tekintesz fénytelen, elhaló szemeiddel te is, első barátom! Itt lebegtek körültem mind. Egyet-egyét csak pillanatra látok; de a te szemeidet, bármerre nézek is, ki nem kerülhetem.

Nyári délutánokon, ha játszóterünk felé merészeltél jönni, hányszor nevetünk rajtad, hányszor gúnyoltuk ki görbe, púpos hátadat?

Örültünk, hogy nem voltunk olyanok, mint te. Még akkor nem tanultunk meg színlelni, hazudni, te leplezetlenül láttad és érezted kárörvendésünket.

De mikor ágyba feküdtél és nem akartál többé felkelni, nagy szomorúság fogott el bennünket. És ez inkább bűnbánat volt, mint sajnálkozás. — Sokat szenvedett, sokszor megbántott lelked előre látta, ami jönni fog.

Fonnyadt két kezeddal megfogtad jobbomat és így szóltál gyöngye, túlvilági hangon:

— „Isten áldjon meg benneteket. Én nem haragszom rátok.“

Valami nagy, igen nagy fájdalom szorította össze a szívemet. Szerettem volna mindent elbeszélni és bocsánatot kérni mindazért, amit veled tettünk, ami úgy tépte, mardosta a lelkemet, mint az első bűn égető tüze. De nem szóltam semmit, csak sirtam keservesen és egyetlen igaz barátomul jegyeztelek el téged és te éretted, a te nevedben minden szenvedőt, minden nyomorultat.

Mégis nem akkor sirattalak meg igazán, hanem amikor megláttam, hogy mily igen sokan vannak a hozzád hasonlók, a testi, lelki nyomorultak, akiket az Isten vagy az emberek tettek azzá és egyik sem könnyőrül rajtok. De ekkorra már könnyeim forrása kiapadt; a fájdalom érzetét nem volt, ami enyhítse. Csak égett a lelkem.

Ezeket az égési sebeket le nem mosta, le nem törli semmi sem.

Borsodi E.

IRODALOM.

* **Vasuti Universum.** A maga nemében talán teljesen egyedül álló az a munka, melyet a Fővárosi 1848—49-iki Erekllye és Kossuth-Muzeum kiadásában megjelenő grófi Kreith Béla féle Vasuti Universum felmutat. Egy minden izében alapos tanulmány dícséretre méltó produktuma. Nem kevesebb célt akar ez szolgálni, mint a magyarországi vasuti utvonalak teljesen kimerítő és olyan ismertetését adni, melynek keretén belül a biztos statisztika révén tudomást szerezhettünk az összes állomásokról, községeknek úgyszólván összes közérdekű dolgairól. Hat évi nehéz, fáradságos munka eredményeként, minden egyes vasuti állomás mellett vagy közelében fekvő községekről vagy városokról közölve van az illető helynek rövid, de teljes leírása oly módon, hogy e rövid adatok mindegyike gazdasági, ipari, kereskedelmi stb. szempontokból valóban általános érdekű dolgokat tár az utas elé. S míg az eddig használatos vasuti kalauzok nagyon kevés és hézagos ismertetéseket közöltek s azokat is csak a nagyobb állomásokról, addig ez az utmutató a legkisebb vasuti állomásnak is kimerítő leírását s kicsinyített képét is közli. Ezenkívül ismertetve vannak az egyes állomások közötti területek nevezetességei, miket az utas a vasuti kupé ablakából meg szemlélhet. A munka havonként megjelenendő füzetekből fog állani A most megjelent első füzet a Budapest—Marchegg—Bécsi utvonalat közli. Az ut helyes tájékoztatást nyújtó ismertetésének kiválóágát mi csak dícsérettel említhetjük s csak reményt táplálhat bennünk a későbbi füzetek értékéről. A legmelegebben ajánlhatjuk olvasóink figyelmébe ezt az universális ismereteket tartalmazó munkát. Az egyes füzetek ára 1 korona s megrendelhető a Vasuti Universum kiadóhivatalában, Budapest, VIII. ker., Népszínház-u. 23. I. emelet. L.

EGYLETI ÉLET.

A „Sárospataki Ifjúsági Gyorsíró Egylet“ élete is olyan, mint más gyorsíró köröké. Nem egyéb az, mint csendes munkásságban töltött napok sorozata, amint hogy egy ilyen praktikus célokat szolgáló egylet élete más nem is lehet. Most azonban mégis történt valami, amit másoknak is érdemes megtudni. A társulatnak nem csak az a célja, hogy a Gabelsberger-Markovits-rendszerű gyorsírást művelje, hanem alapszabályilag biztosított joga és kötelessége annak a terjesztése is. Mozgalmat indított az egylet a tanítóképezdei és gimnáziumi ifjak között ez ügy érdekében. És amikor érdeklődést, szympatiát találtak, az illetékes fórumok elé járultak folyamodásukkal, amelyben tanfolyamok nyitására kértek engedélyt. Amott nagyon szívesen fogadták őket és az egyletnek 32 tagot számláló tanfolyama már is szép reményekkel kecsegtet. A gimnáziumi tanári kar azonban csaknem meghallgatás és tudomásulvétel nélkül utasította el őket. Kikosarazták őket, az ő irányait egészen váratlanul, hogy egy olyan rendszert védelmezzenek meg velük szemben, melyet a grafikának országos mesterei már régen elítéltek és annyiszor elkarhóztattak, amelyet Nagy Sándor, ez a mindenáron feltűnni akaró újító, a Markovits és Fenyvessy rendszeréből kompilált, amely mint minden kompiláció, haszontalan és felesleges. Egyébiránt az ifjú, de már megerősödött egylet országosan is életjelt adott magáról. Belépet az Országos Gyorsíró Egyletbe, az Országos Diák Gyorsíró Szövetségbe, ahol állandó bizottsági taggá is választott és az ifjúsági élet más gárdáiba, amelyek velük és előttük tobogtatják a kultúra és haladás zászlaját.

A Gimn. Erd. Onk. Kör január havi munkálkodásáról röviden a következőket írhatjuk: Az általában komoly törekvés, kitartó igyekezet, mely e kis egylet régi, hagyományos érdeme, ma sem tagadja meg magát s dicséretreméltó elismeréseket szerez úgy az egyes munkálóknak, mint különösen magának annak a társulatnak, melynek tagjai mindenkor kötelességüknek ismerték annak javát teljes odaadással munkálni. Hogy az eredmény nem azon a mérlegen mértek, melyre kiforrott tehetségek irodalmi munkái kerülnek, az természetes s távolról sem kell csodálkoznunk azon, hogy azok az u. n. megdicsért munkák inkább is csak irodalmi kísérletek, mint abszolút értékű, perfekt munkák. Távolról sem azt mondjuk mi ezzel, hogy talán nagyon is enyhén mérlegelik a mérlegelendöket, mert hisz mi azt a sajnálatraméltó meddőseget, mely a pályázatoknál lépten-nyomon előáll, éppen abban látjuk és találjuk, hogy a bírálat túlszigorú, hogy az azoktól megkivántató érték nem áll arányban az illető egyénektől elvárható képzettséggel, — csak konstatálni óhajtottuk, nehogy a korai dicsőség kétes melege későbbi irodalmi proletárokat neveljen. Az elégia pályázatra öt munka érkezett. Díjat nyert a *Bodnár Jenő* VIII. o. t. „Élegia barátom halálára“ c. elégiája. Versenyhátsói is mind ékeskedtek valamelyes szépséggel s közülök majd mind írói készséget és izlést árult el. Ezek közül három megdicsértetett. Szerzői: *Borbély Sándor*, *Szöke János* és *Bodnár Jenő*. A német műfordítás díja a versenyző két mű közül egyiknek sem volt kiadható. Mindkettőn meglátszik azonban a jóra való törekvés s a küzdelem, mellyel legyőzni igyekeztek a feladat nehézségeit s mivel ez utóbbi a *Bodnár Jenő* dolgozatán jóval több eredményt ért el, az ő munkáját meg is dicsérték. Dicséretben részesült még: *Finkey József* „Fűt“ c. verse s *Szepessy Pálnak* egy bírálata. Excelsior!

HIREK.

— **Virághullás.** Az egyik angyal után elment a másik is, — egyik szomorúság után jött a másik is. Jogakademiánk egyik legszeretettebb professora szívére szállt le újra a fekete gyász: Dr. Meczner Sándor főisk. jogak. tanár temette sirba legnagyobb gyermekét, Sanyikát. Az Istenség bölcsességének kiszámíthatlan végzése volt ez, amely immár másod ízben fosztja meg azt az arany szívű embert legnagyobb gyermekétől, kinek jószágánál csak szíve fájdalma lehet most nagyobb. Vigasztalja meg őt a vigasztalás Istene, s az elragadt boldogságot pótolja ki rajta oly mértékben, amilyen mértékben most megkeserítette.

— **Írásbeli tételek a theol. alap- és lelkészsképesítő vizsgálatokra.** I. Alapvizsgái tételek. I. *O-szöveknantörténetből*: Az Exodus 19—24. és 32—34. fejezeteinek összehasonlító ismertetése és isagogikai méltatása. 2. *Keresztyén egyháztörténetből*: A huszítizmus története. 3. *Vallásbölcsestől*: Mohammed istenfogalma. II. Első lelkészsképesítő vizsgái tételek. 1. *Egyházi beszéd szövege*: Máté X., 38. 2. *Írásmagyarázatból*: Magyarázandók a 2. Királyok 22., 23. fejezetei, a 2. Krónikák 34., 35. fejezeteivel kapcsolatosan. 3. *Keresztyén erkölcsstanból*: Luther erkölcsi felfogása. III. Második lelkészsképesítő vizsgái tételek. 1. *Gyakorlati írásmagyarázatok szövegei*: Zsolt. C. Ezék. XVII., 1—10. Máté IX., 1—8. II. Móz. XX., 1—17, két magyarázatul. — Máté XI., 15—19. Máté XVI., 1—4. Máté XVII., 1—9. — Lukács XIII., 31—35. Csel. V., 1—11. Róm. XV., 1—6. Jakab I., 22—27. 2. *Gyakorlati theológiából*: Feldolgozandó valamely szabadon választott szöveg *analytika-synthetika-* és *analitiko-synthetika* predikációnak. (Egy szövegről három beszéd). 3. *Magyar prot. egyháztörténetből*: Az egyetemes konvent kifejlődésének története. *Jegyzet.* Az *alapvizsgái* tételek közül *egy* szabadon választandó. Az *első lelkészsképesítő-vizsgára* az egyházi beszéd mindenki által kidolgozandó és a vizsgán előadandó, a másik két tételből *egy* szabadon választandó. A *második lelkézi vizsgára* a gyakorlati írásmagyarázat tételei mind *őidolgozandók* és a vizsgán előadandók és a másik két tételből *egy* szabadon választandó. A dolgozatok tiszta kéziratban, fűzve, lapszámozva adandók be a theologiai dékáni hivatalba 1907. május 1. déli 12 óráig. *A püspöki hivatal.*

— **Theologus bál.** Már jeleztük volt, hogy a hittanhallgatók egylete februárius 9-én az új konviktus nagy termében bált rendez. Az immár küszöbön levő mulatságra a meghívók szét is küldettek s a mutatkozó jelek szerint fényes siker jutalmazza azt a nagy igyekezetet, mellyel theol. ifjaink a bál érdekében már hetek óta sürögnek-forognak. Bátran remélhetjük, hogy ebben az épületben rendezendő ez az első mulatság értékes beköszöntő és felszentelő mulatság lesz. A zenét Kiss Vilmos helybéli cigányprimás fogja szolgáltatni.

— **Hymen.** Harsányi István főgimn. vallástanár január hó 12-én esküdött örök hűséget Radácsi György theol. tanár kedves leányának, Ilonkának. — Főiskolánk egyik régi, kedves növendéke, megválasztott sajkakazai pap, Bartha Gyula, eljegyezte Tóth Vilma urleányt Tiszadobról. — Magda Sándor múlt évi főisk. szenior. lapunk tavalyi érdemes főszerkesztője, iványii ref. lelkész, eljegyezte Szűcs Sárkát Tizasalamonon. Mindkettőjüknek őszinte szívvel kívánunk az eljövendő új időkhöz boldogságot, hogy a most még csak reményben élő boldogságuk majdan édes valóságra váljék.

— **Könyvtárnek választás.** Az akad. olv. egyesület a Mertens Arthur volt IV. éves joghallgató eltávozásával megüresedett ifjúsági könyvtárnoki állásra a f. hó 2-án tartott közgyűlésen Csizi Barna III. éves joghallgatót választotta meg. Az elválasztott könyvtáros ismert pontossága, és lelkiismeretessége az ő sáfárkodása felől kellő garanciát biztosít.

— **Előfizetéseiket beküldötték:** Papp István (N.-Kövesd) 4 kor., Tatár József (Erdőbénye) 4 kor., Szabó Endre (Rákosliget) 4 kor., Végh Bertalan (Sárospatak) 4 kor., Danyi József (Erdőbénye) 4 kor., Megyasszay András (Bánhorvát) 2 kor., Meczner Béla (S.-a.-ujhely) 4 kor., Bukoveczky Nándor (Sárospatak) 4 kor., Helmeczy Antal (T.-Nána) 4 kor., Thüróczy Benő (Kassa) 2 kor., Szabó Zsigmond (Spatak) 4 kor., Magda Sándor (Iványi) 2 kor. — Köszönettel nyugtázzuk.

Szerkesztői üzenetek.

H. M. Sajnáljuk ugyan, hogy az ön tetszését nem tudta megnyerni az a kérdéses cikk, de nagy bának miatta nem adjuk fejünket. — Elvégre is a röntgénévelés és harisnyafoltozás tudománya még nem bizonyosságlevél a helyes bíráloképességről, sőt sokszor — uti figura docet — az ellenkező állítást igazolja. Hogy a szigorú, egyenes igazság érdekében az a cikk másoknak juttatta azt, amit azok föltétlen ki is érdemeltek, azt ne nekünk méltóztassék fölróni, mert az nem a mi hibánk, hanem az illető eikkiró — érdeme. Utóbbi szíves fölvilágosítását köszönettel vettük.

G. E. Ö. K. Teljességgel nem tudjuk megmagyarázni az önöktől beküldött tudósítások minden kritikán aluli gyatraóságát. Szíveskedjenek a revidálás mestersége alól bennünket ezentúl fölmenteni, mert azt tenni továbbra már nem vagyunk hajlandók.

Sz. Gy. Csak türelem és higgyadság.

Déri Gál. Hát mi történt veled, hogy írásaid sehol se láthatni? Legközelebb sokat írok.

M. A. Bánhorvát. A felelet menni fog.

A hegyaljai szőlőtermelőktől részben megvett, részben pedig mintapincénkben elhelyezett s alább felsorolt borainkat teljes felelősség mellett eladásra ajánljuk:

1883. évi	5	puttonos asszú	1	üveg,	fél liter à	12.—	„
1890.	3	„ musk.	1	„	„	4.80	„
1901.	5	„	1	„	„	8.40	„
1901.	4	„	1	„	„	6.—	„
1901.	1	„	1	„	„	2.40	„
1901.	„	szamorodni	1	„	„	1.80	„
1901.	„	„	1	„	1	2.40	„
1902.	„	„	1	„	1	2.40	„
1902.	„	pecs.-bor (furmint)	1	„	1	1.40	„
1902.	„	aszt.	1	„	1	1.20	„
1902.	„	„	1	„	1	1.10	„
1902.	„	„	1	„	1	—80	„
1903.	„	„	1	„	1	1.10	„
1905.	„	törköly-pálinka	1	„	„	1.40	„

Az itt felsorolt borokból nagyobb mennyiséggel rendelkezünk. — Az árak üveg és csomagolási költség nélkül értetnek. Ez utóbbiak önköltségben számíthatnak fel. Az edényeket bérmentve, a felszámított árban a szövetség visszaveszi **136 literes gönci hordó vételnél** a feltüntetett árakból **5 százalék engedmény jár, ingyen hordóval.** — Jelen árjegyzék kiadásával minden előbbi árjegyzékünk és esetleg egyeseknek adott külön kedvezményünk érvénytelenné válik.

Lászlófi Henrik

Zemplén vármegye legrégebb és legelsőrendű férfiszabó-üzlete elvállal és legdivatosabb kelmékkel felszerelt kelmeraktárából készít a legújabb divat szerint

polgári és papi öltönyöket

mérsékelt, szolid árak s a legkedvezőbb fizetési feltételek mellett. Főiskolai hallgatóknak és tanulóknak különös kedvezmény. Kívánatra egy lev. lapon való tudósítás esetén bármikor kész Sátoraljujhelyből megrendelések teljesítése végett Sárospatakra átutazni.

Dus választék. ≡ Elegáns kivitel. ≡ Szolid árak. ≡ Kedvező

≡ fizetési feltételek. ≡

Tisztelettel értesítem a n. é. közönségt, hogy a

Haltenberger Béla ruhatisztító- és festő-

≡ intézetének képviselőt tve ttem. ≡

Ezzel a vállalkozással a városnak egy régen érzett hiányát igyekeztem pótolni s céloim az volt, hogy a n. é. közönséget megkíméljem azoktól a kellemetlenségek-től és költségektől, melyeket a kassai intézettel való postai érintkezések okoztak. A legpontosabb és leggyorsabb kiszolgálás előzetes biztosítása mellett már csak azért is kívánatos helyi intézetem igénybevétele, mert nálam mindennemű tisztítás és festés jóval kevesebb költségbe kerül, mint bárhol másutt.

Kiváló tisztelettel

KLEIN MIHÁLY

HALTENBERGER BÉLA

ruhafestő, vegyi tisztító és gőzmosógéyra

KASSÁN. ALAPITTATOTT 1810-ben.

Hazánknak e szakban legrégebb s közismert gyárában ruhák egészben tisztítatnak és festetnek, továbbá gallérok, kézelők s egyéb fehérneműk a legszebb kivitelben mosatnak és vasaltatnak.

Postacím: Haltenberger Béla, Kassa.

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY

KIADJA: A „SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI EGYLET.” — MEGJELENIK HAVONKÉNT EGYSZER.

<p>Szerkesztőség: Sárospatak, Főiskola, szénelőri hivatal. Kiadóhivatal: Sárospatak, „Ev. ref. főiskolai könyvnyomda.”</p>	<p>Főszerkesztő: KARÁSZY BENŐ FŐMUNKATÁRSÁK: LÁSZLÓ SÁNDOR,</p>	<p>Felelős szerkesztő: ÉLES ISTVÁN KEÉKY ISTVÁN.</p>	<p>Előfizetési ár: Egész évre 4 korona. Félévre 2 korona. Az előfizetési összegek a »Sárospataki Ifjúsági Közlöny« szerkesztőségének küldendők.</p>
--	--	---	--

TARTALOM: Nagy Lajos: *A tudomány nevében*; — Keéky István: *Szemlélődések*; — Éles István: *Alkonyat (vers)*; — Nagy Lajos: *Erzsike*; — dr. Finkey József: *Visszaemlékezés*; Tóth Gyula: *Őszi gondolatok, Hozzá! (vers)*; — Helikohnfi Á.: *Krónika*; — Csáthy Edömér: *Becsület*; — Kor Jotán: *Sofisták*; — *Irodalom*; — *Egyleti élet*; — *Hírek*; — *Hirdetések*.

A tudomány nevében.

A budapesti egyetem néhány bigott és sok megpénzelt hallgatója pár évvel ezelőtt u. n. kereszt-mozgalmat indított. Nem jelentett ez egyebet, nem kívántak mást, minthogy a kiszenvedett Jézust ábrázoló szobor függesztessék az egyetemi tantermekben az előadó tanár feje fölé, mint egy kiáltó memento: Eddig és ne tovább! — hogy a jelesen abszolváló doktorok a feszületre esküdjenek, hogy magyaráltassék meg a tudomány minden lelkes bajnokának, hogy az első Krisztus sorsára jut még ma is mindenki, aki hirdetni meri a szabadságot és tanítja az igazságot!

Más egyebet a mozgalom nem jelentett és nem is jelenthetett, minthogy a kereszt a tudomány csarnokában más egyébnek symboluma nem is lehet.

És a magasságos előljáróságok, felebbvalóságok ezt a célt végtelenül nemesnek, nagynak és magasztosnak találták — az egyház érdekében. Engedtek az ifjúság „*esdő szózatának*”, megmozdították a még előre meg nem mozdult köveket és az eszme testet öltött. Magyarország első tudományos egyeteme fumigálta az idők haladását és visszarepült a romantika és inquisitio világába, a teokratikus középkorba, ahol éjféli sötétségű hazugság és rabbilincses szolgaság terem, — a krisztusi alázatosságú és apostoli szegénységű egyház érdekében, ut scientia fit iterum ancilla ecclesiae.

Igen, megtörtént. Valóban megtörtént. A régi, rozsdás láncokat, miket már csaknem elfeledtünk, amikről azt hittük, hogy a tudomány legalább örökre lerakta magáról, ismét előszedték, eléje rakták és azt mondták: „Vigyázz, mert e láncok könnyen kapcsolódnak!” Pedig a

régi kikezdések, az egykori sebek nyomai talán még most is látszanak karjain?!

De hát ki csodálkozik ezeken? Nem lehetségesek-e minálunk mindenek? Itt a panamak és humbugok hazájában, különösen ott fenn, a minden rosszak székelő városában, Pesten. „Óh, beh rút az a Pest, Istenem, beh rút!”

Óh Páris! te isteni szép, te kacér, te csábító Páris! Aphrodite gyönyörűsége város! Hányszor és hányan szidalmaznak téged erkölcsidnek megfeszítése miatt? Hányszor vetik szemedre tüzes vérednek szilaj lobogását? Sokan elátkoznak, sokan megvetnek. — Némelyek irigységből teszik ezt, mások azért, mert nem ismerik a mi bűnözésben, romlásban, korrump becselenségben megvénhedett ifjú fővárosunkat. Benned még most is a fiatalos erő buzog, itt pedig a megcsontosodott gonosz hajlamok cselekednek. Tetterőd olyan nagy, mint amilyen merész a fantáziád; mi gyávák, poltronok vagyunk, még utánad kullogni sem merünk. Te megelőzted már a XX. századot; mi szépen megyünk vissza a középkorba, sőt tán tovább, elhagytuk már Spanyolországot, Kinát is. Te bátran azt üzened Rómának, hogy parancsoljon odahaza, ha tud; mi ide csöditjük a világ minden fekete ruhájú és fekete lelkű szerzetesét és idegenbe küldjük édes fiainkat. Te a művészetek és tudományok csodálatraméltó, káprázatos hazája vagy; tőlünk az igazán szép lelkek Oroszországba menekülnek, tudományos életünk jelvénye pedig a kereszt.

Mindent meg lehet bocsátani, mindent meg lehet érteni, csak ezt az utolsót nem. Miért tették ezt? Mi vitte rá őket? Minden találgatás abszurdumra vezet, mégis el kell fogadnunk a két legabszurdabb okot: a fanatizmust és antisemitizmust.

A tényleges és a vásárolt fanatizmus, bigotizmus volt az, amely azt kiáltotta: „Sötétséget és papokat!” A tudomány fénye elviselhetetlen nekik, ha ott nincs legalább a kereszt ellenzől. Igen, azt akarnák, azt szeretnék ők most is, ha a tudomány határát a vallás szabná ki most is! Mint volt régen, amikor a Giordanók máglyája

lobogott és a Galileik rabláncá csörgött. De ez a kor már régen letűnt, a tudomány ma már valóban hatalom, amely ellen ilyen naív, lam-pionos és keresztes lünetéseket is csak minálunk lehet és szokásos rendezni.

A másik ok volt a kereszt bevitelére az antisemitizmus. „Sok a zsidó az egyetemen, tegyük elejök a Krisztust! Hisz a mi országunk „Regnum Marianum”, meg kell őriznünk a katholicismus primátusát!” Azzal nem törődtek, hogy egy más vallásra nézve milyen vissza-tetsző egy művészietlen és izléstelen szobornak, egy keresztre feszített, vonagló mezítelen testnek a látása. Nem törődtek azzal, hogy ez megcsúfo-lása mindennek, ami tudomány. Sőt ők féltik a tudományt a zsidóktól. Pedig ezek azt az olt-hatatlan szomjat, törhetetlen kitartást és nagy szellemi tökét, amit a tudomány terére visznek, egyedül és őszintén annak az érdekében forgat-ják és nem hamisítják meg dogmával és babo-nával.

És széles Magyarországon nincs senki, aki felemelné tiltakozó szavát a tudománynak ilyen megcsúfoltatása és kigúnyoltatása ellen? Amikor a nemzet nagy trombitása és hűséges kardhor-dozója végigéneklé az országban, hogy nemzetivé és katholikussá teszik a tudományt, senki sem érez magában ösztönt a szólásra? Te sem, magyar ifjúság? Akinek pedig első sorban jogod és kö-telességed volna fülükbe kiáltani a hamisítók-nak: „A tudománynak nincs vallása, se hazája, mert az eo ipso atheista és kosmopolita!”

Oh, dehogy mernél szólani; sokkal gyávább és meghunyászkodóbb vagy már te is. Véred és agyvelőd a keresztől lecsurgott festékekkel van már megmetyelvezve néked is. Tisztán látni és igazat szólni nem mersz már te sem.

A karaván pedig halad tovább. A harmadik egyetemet Egerben vagy Kassán vagy valamely más püspöki parochián nemsokára felállítják. Élője pedig kökeresztlet és szentjános-szobrot helyeznek, nemde?

Nagy Lajos.

Senki sem beszélhet bolondabbat, mint amilyenre képes.

*

Ha akadna egyszer ezen a világon csakugyan egy okos ember, megbolondúlna örömeiben, hogy ő az — egyetlen.

*

A szerénység hiúság, az önbírálat elbizakodottság.

Kabos Ede.

*

Az oroszlan, ha éhes, ordít; a macska, ha éhes, felborzolja a szőrét. A kultúremler, ha éhes, mosolyog, ha dühöng, mosolyog.

Lux Terka.

Szemlélődések.

(Tudomány és vallás. A szociális haladásról. Az iskola és modern szel-lem követelményei).

I.

Egyedüli nagyhatalom a tudomány! Ez a modern gondolkodás jelszava. Ezzel a nagyszerű jelszóval szem-ben Brunetiére, a kalandos szellemű francia író merészen kimondotta a „tudomány csödjét” — De hiába! A Szent Péter templomának kupoláján ütött repedéseket igen slendrián fedő anyaggal pótolta, amit ismét keresztül ütnek a titáni haladás villámai a Dogma és Értelem közötti nagy harc fergetegében. A dogmanélküli modern szellem mindinkább kiragadja az emberiség-vezérlő he-gemoniát az exoterikus axiomák és csalhatatlan dogmák hitvallóitól.

Már az öreg Peccinek (XIII. Leó) a modernséggel való kacérkodása megmutatta, hogy a korhadt dogmák misticizmusából kihalt azon energia-mennyiség, amelylyel hosszú századokon keresztül oly nagy sikerrel lehetett operálni.

A modern tudományosság komolyan felfogta a tár-sadalmi érettség nagy elvét. Az öntudat evolúciója, a kicsinyes maradi nézetekkel innervált, megkérgesedett agysejtek revolúciója halad óriás sebességgel és feltar-tóztatlanul.

Tűzáz azonban azt állítani, mintha a vallás meg-szűnt volna azon belső cément lenni, mely az egyes népfajokat kulturális összhangban egyesíti. Csak nyil-vánvaló lett, hogy a modern tudományosság ép olyan jó építő anyag mint a hit. S ha e két építőanyagot egyesítők — talán úgy kapnánk a legjobb materiát. Az azonban csak elvétve történik, hogy a reális alapo-kon nyugvó világnézet, a modern lélektani és sociológiai ismeretek és tanok összhangba hozatnak a keresztyén világnézettel. Nézetünk szerint pedig ez lehetséges. Vajjon elhomályosult-e a hit fénye azzal, hogy például Doktor Pfeiderer berlini theologus tanár a mózesi te-remtéstörténetet, mint notorikus tevedést a multak mu-zeumába sorozta, amely még Abessiniában sem fogad-ható el tudományos revelációnak s így a népiskolából is ki kell küszöbölni.

Vagy amikor dr. Furrer a zürichi egyetem theo-logiai tanára nyíltan a darwinizmus hívének vallja magát. Korántsem gyalázták meg ezzel a keresztyén hitet, sőt ezzel a vallásba, mint kulturtestbe új elevenséget vittek, amelyek megszabadítják annak vérkeringését, az azt lassító holt és idegen anyagoktól. Van der Velde a belga szociálisták vezére svájci körutja alkalmával vagy har-minc protestáns templomban tartott előadást s a svájci lelkipásztorok nyugodt lélekkel engedték át az Isten házáat. Mindazonáltal a népszabadság e szűk de mégis nagyszerű országában nem dőlnek össze a hit bástyái és nem szakadnak szét az erkölcsiség kötelékei, mert itt nincsenek megkérgesedve az agysejtek, mert a ke-resztyén világnézettel nem állítják ellentétbe az embe-riség szociál-ethetikai haladását és a modern szellem evolucionáló és revolucionáló törekvéseit, mert sarkalatos igazságnak ismerik el, hogy a keresztyén szellemet ösz-hangba kell hozni a pozitív tudomány alapján nyugvó világnézettel, mert az a hit világában is jogosultságot követel magának. Viszont a modern tudománynak is el kell ismernie a vallás jogosultságát, mint létezőnek. Mert ami létezik, annak oka is van. Aminek oka van, hivatása van. Aminek pedig hivatása van, haszontalan nem lehet. A vallást pótolni más valamivel — a nagy

ethikai feladatok szerepkörében — egyelőre tökéletlen theória és irott malaszt. Ezért nem esküdhetik még a pozitív filozófia sem Haeckel monistikus istentiszteletére, mert bár ez a pozitív, reális tudás a művelt elmének megfelel, de nem a tömeg lelkének, épen ezért nem lehet a vallást a tudás magaslatáról bírálni, mert sokan vannak, akiknek értelmi világában a vallás alkotja meg a filozófiai felfogást.

A végigazság tehát az, hogy a hitnek számolni kell a reális világ mozgató erőivel s a modern tudományossággal, viszont ezeknek a hit jelentőségével. Mert a kor jellemét a Dogma és Értelem közti harc adja meg. A ma világnézete a hit, tudás és kétely sajátos kombinációja. A theologiai világnézet erővesztett, a metafizika meg van cáfolva, azonban a pozitívizmus ma még hiányos és idegesen kapkod s a reális filozófia hivatása a lelki szükségletek kielégítésére még távolból sem látszik. „A hitnek egyik felében már nem hihetünk s a pozitív tudás egyik felében pedig még nem hihetünk!”

II.

Társadalmunk köztudatát a létérdekek biztosítása uralja. Az opportunisztikus társadalom szellemére lassu majd energikusabb fejlesztő hatást gyakorolnak az egyetemes és progressív fejlődés tanából levont törvények. Megnyilvánul az absztrakt igazságok gyakorlati hatása. A fajok abszolút különbözőségeinek és szükségyszerű ellentéteinek tanát a modern tudományos felfogás erősen cáfolja, ennek a következménye, hogy az államok imperiális politikája mellett a szociális politika egyenlő mértékben érvényesül. A modern tudomány erőnyilvánulásai: az öntudat evolúciója, a gazdasági problémák megoldási törvényeinek előkészítése és az emberiség szolidaris érzésének fokozása. Ezek az emberi világfejlődés jelentőség teljes tényezői. Ezen tényezők a progressív evolúció talajába mint *utópiák* vettettek be. Az *utópia magját* a tudomány fejlesztő ereje tökéletesebbé teszi, keletkezik a *probléma*. Ekkor bekövetkezik az éres időszaka, amelynek végével a termést egy valószínű törekvés learatja. Ez a tény nem más, mint a probléma megoldása. E ténynek neve *valóság*. Ezen folyamat az eszmék élettana. Természetes, hogy nem minden eszme mag lel talajra és fog kikelni. De ha egyszer az utópiából probléma lett — a problémának valósággá kell lennie, ha csak részben is. Az anarchizmus ma szertelen utópia. Ilyen utópia volt annak idején a szocializmus is, de az idők folyamán kiképződött számára azon milieu, amelyben problémává fejlődhetett, a jelen kor legégetőbb, legkomolyabb problémájává. Ezen óriási horderejű probléma terelte az egyes nemzeteket és társadalmakat a haladásnak azon új útaira, amelyek lejtősek és szövevényesek, ahol új iránytűket kell igénybe venni; azon iránytűket, amelyek a modern tudomány világából valók. Mentül több esetben veszik igénybe ezen iránytűket, annál inkább szakítanak a régi felfogásokkal, a nagy társadalmi krach, a botrány-kolossus előjeleivel. Még hosszú ideig tartó előkorát éljük, annak a nagy világtörténelmi stádiumnak, amelynek eljöveteleig a nemzetek és társadalmak számtalan skáláján esnek át a természetes evolúciónak.

Ennek a nagy stádiumnak mindenesetre be kell következnie — mert az evolúció természetes törvényei a világot fokozatosan vi-zik előre. A fokozatos előrehaladás törvényének elismerése a társadalom eszmei organumában, illetve meggyőződésében mindinkább általánosabb és hatalmasabb lesz. A progressív fejlődés törvé-

nyei azonban harmóniába hozandók a társadalmak és nemzeteknek, mint élő szervezeteknek, pozitív létezőeknek törvényeivel, mert a nagy társadalmi kiegyenlítés csak úgy lehet egészséges és természetes, ha annak stádiumához a társadalmak rendszeres és harmónikus átmenetekben jutnak el, nem pedig rázkódtató és rapzodikus átmenetekben.

Mert az emberiség történetét két alapelv szervezi, u. m. a haladás és fenntartás elve. A fejlődés törvényéből kifolyólag mindig a haladás elvének kell győzedelmeskednie, de neki is ott kell hagyni áldozatait a nagy szellemi csatatéren, vagyis a legvakmerőbb tulzás embereit, akik a progressív fejlődés törvényeinek határát átlépték.

Ezen folyamatos, de energiájának kifejtésében mégis kortározott vezérelv a modern állam létevékenységi mozgató ereje. A modern állam szociális irányban halad. Ott nem a közjogi kérdések dominálnak, mert a modern idők közgazdasági kérdéseit intéző és ezekhez szükséges morális egyensúly és nemzeti energia a modern államban már megvalósultak. A nemzeti eszme fogalma itt tágabbá lett, amennyiben ez itt nem más, mint meghatározott keretek, vagyis történelmi határok között mozgó szociális eszme. Mi még a modern állam kiépítését jóformán meg sem kezdtük. A faji konszolidáció nagy művét mindeddig nem fejezhetjük be. Még mi nem estünk túl a faji szupremácia kérdésén. A jelszó nálunk a közjogi önállóság kiépítése. Ezért küzdünk, ezért izzadunk s mindennek az a siralmas konzekvencia a vége, hogy küzdelmünk nem volt egyéb dicstelen fütykös háborúnál. Világos is, hogy ez a közjogi érzés, bármily nemes és bármily dicső — mégsem elég erős emeltyű ahhoz, hogy segítségével a modern állam gazdasági és kultur-niveaujára emelkedjünk. Be kell látnunk, hogy a közjogi térről át kell helyeznünk a nemzeti tevékenység súlypontját a kultura és gazdasági munka terére, mert a modern világsszellem pozitív kulturumunkát kíván. A pozitív kulturumunka terén pozitív igazságok dominálnak, míg a politika mezején a téves tan is legtöbbször erőt képvisel. Nemzetünk gazdasági és kulturális existenciájának megférfiásodásával a politikai függetlenség mindenesetre bekövetkezik.

Igen tetszetős jelszó ma nálunk a Széchenyi politikájának alkalmazása, mint helyes és célszerű haladási alap. Ez a politika azonban fejlődési ideálunk nem lehet. Széchenyiben csodálatos keverékben szűrődtek le a polgári társadalom nagy közgazdászának Smith Ádámnak és klasszikus jogbölcészének Benthamnak hatása — az arisztokrácia osztályérdekeivel. O a gazdasági újjászülést, a gazdasági foradalmat a politikai és társadalmi viszonyok megbontása nélkül képzelte, vagyis az arisztokrácia közjogi és társadalmi fennsőbbiségének megóvásával. Reális gazdasági programja nem fér össze utópiás politikai programjával. Ennek a tannak tragikumja tehát az, hogy nem lehet építeni egyik felől, anélkül, hogy a hibás konstrukció másik oldala le ne dőljön. Mert a modern társadalmi és gazdasági reformáció feltétlenül megkívánja, hogy az arisztokrácia jelenlegi nagy közjogi, gazdasági és társadalmi fennsőbbisége ha nem is annihilizáltassék (bár így kellene!), de mindenesetre alaposan visszavetessék, mert hiszen nincsen állam Európában, amelyben az erőviszony a főnemesség és főpapság „gyönyörű” dualizmusa és a többi osztályok közt oly kedvezőtlen volna mint Magyarországon. Míg Angliában a latifundiumok gazdasági rossz következményeit a proletariátusra nézve az óriás méretű gyáripar és munkaerőszükséglet majdnem tökéletesen ellensúlyozza, addig

nálunk ezen erőviszony alig különb, mint volt Csák Máté idejében. A proconsuli gazdálkodásra emlékeztető kormányzat pedig alig tett valamit, hogy modern és souverain gazdasági politikát és ezzel együtt gyakorlati gondolkodást teremtsen a nemzet egyetemében, amely modern és gyakorlati gondolkodás a modern állam gazdasági és kultúriveaujára emelne bennünket egyszerűen a jelenlegi, hajmeresztő gazdasági erőriszonyokat is megbontaná. Gyakorlati, gazdasági szellemre van nekünk szükségünk. A magyar pedig se nem theoretikus faj, se nem gyakorlati. De gyakorlativá lehet tenni, ha a vezetésre hívatottak agyát, a pozitív tudományok gyakorlati igazságaival ismertetjük meg. Ez követelménye egy a nemzeti, mint a szociális haladásnak. Ennek a követelménynek főleg az iskolákban kell eleget tennünk. Erről fogok alább szólni.

III.

„A nemzet, melynek idealizmusát, nemesebb ösztöneit az az egy törekvés meríti ki, hogy létét fenntartsa, mely nem szaporítja az emberiség közös kínját, adása marad az emberiségnek.“ (gr. Andrássy Gy.). Nohát mi igazán adósa vagyunk az emberiségnek. És miért? Ennek igen sok oka van, de egyik legkardinálisabb oka az iskola, amely a gazdasági technika fejlődésének, a gazdasági funkciók differenciálódásának korában nem egyéb, mint a vak tekintélyimádás és lélekölő formálizmus pagódája. Értve ez alatt par excellence a középiskolát, ahol még ma is a Studium generálák boldog századainak levegője csap meg bennünket. Amikor szédítő dimenziókban emelkednek a szabadkutatás talajában gyökeret vert természettudományok, addig az agyvelő ezen kinzó-kamráiban ma is azokat az áldott klasszikusokat nyakgatják. A fiatal léleknek egy rég elmúlt idő eszme és érzületvilágának fojtó levegőjében kell szivni Homérosz és Vergilius muzsáinak fonyadt emlőit. Pedig jó lenne már kissé több pihenőt engedni ezeknek a kiszolgált és elvirult szépségeknek. Mert a realizmus és pozitív tudás világában nem sokszor kell nekik „visszajönni egy szóra.“ Annak idején ígézők lehettek. Ma már azonban hiába kenjük be fonyadt arcukat a Csengeri Jánosok aethetikai pirostitójával, vagy hintjük be a Ponori Törökök szeminárium puderjével, nem sok guszusunk támad utánuk. Eleget irtak már róluk, eleget magyarították őket ma már a jó klasszikus filologusok tudományos működése annyi, mint a budha papok imádkozó gépeinek zakatolása. Terméktelen disputálás, glossálás, idézgetés és cáfolás.

Az iskolák, az ujkori tudományos felfogások eszméinek feldolgozására és propagálására vannak hívatva. Be kell hozni a középiskolába a sociológiát, a népszerű közgazdaságtant, tanítani kell egy, a legáltalánosabb tudományos ismereteket összefoglaló encyklopaediát, jobban felkarolni a modern nyelveket, mert ezek tudása nélkül nem megyünk semmire. A francia és a svéd iskola a classicus nyelveket kiküszöbölte, mi azonban mégsem kívánjuk a szakiskolai rendszert, mert a latin nyelv a tudományok terminológiájához igenis szükséges. De nézetünk szerint ezen cél elérésére, elegendő volna tanítását a III-ik osztályban kezdeni, heti 3 órán. Ezen óraszámot az V-iktől a VIII-ik osztályig egygyel csökkenteni kell. A görög nyelvet pedig csak rendkívül kellene tanítani — mint ma a franciát s helyette ez utóbbit a rendes tárgyak közzé iktatni. A modern nyelveknél pedig a társalgási rendszerre kellene a főszólyt fektetni. A többi tárgy tanításánál is újítások kellenek. A mathe-

matika tanítása ma a technikai eljárások és formulák irgalmatlan nyakgatásból áll, a történelem tanítása pedig nagyon sok iskolában a maradiság idealizálása, általában pedig szertelen számú évszámok és adathalmazok komisz bifláztatása, nem pedig a történelmi haladást képviselő szellem kidomborítása. Az az előbbi rendszer pedig nemcsak a középiskolában, hanem a felsőbb iskolában is nagyon salakos szinezetűnek jellemezhető, ugy aránylik a tudományhoz, mint a fókahalászó eszkimó Spencer Herberthez.

Jól esett ezeket elmondani, hátha a harcot felvevő, modern közvélemény kialakításához egy téglával hozzájárultam.

Theológiai szakoktatásunk is rászorúlt az üdvös reformokra. Nagy Béla theol. professor úr igen pietistikus ízű „tizparancsolatához“ hozzá kellene adni azt is, „hogy foglalkozzál a tudományokkal“ és „tanuld ismerni az életet!“ A Vatikánban már belátták, hogy a theológiának egy kisső kacérkodnia kell a modern tudománnyal. Ez az irányzat indult meg a XIII. Leó „Rerum novarum“ kezdetű encyklikájával és most a kath. theológiakon tanítják a sociológiát, persze igen retrógrád szempontból s ma a jezsuiták generálisától kezdve a zalacsucsi káplánig mindenki szociálpolitikus. Minálunk a modern irányzat késik az éji homályban, pedig az igazi modern protestantizmusnak nincs mit tartani a modern tudománytól. Tenni kellene tehát valamit, mert hát mégsem tűrhetjük, hogy theológiai szakoktatásunkat a modern tudomány ne nézze többre egy galiciai talmud iskolánál, ahol olyan papokat nevelnek, akik a katedraban nem tudnak egyebet produkálni ócska moralizálásnál s nem igyekeznek odavinni egy kis új szellemet, mint teszik ezt a külföld papjai, akiknek egy-egy prédikációja még a legmodernebb agynak is élvezetes. En azt hiszem, hogy így jobban telve lennének a templomok.

A jogi szakoktatás reformja már Wlassics óta tervben van és tervben lesz ki tudja meddig. Ez a reform sok tekintetben haladást képvisel, más szempontokból pedig százados visszaesést. — A mily hatalmas szerep jut minálunk a jogászosztálynak, ép oly hatalmasan slendrián a kiképzés. A két egyetem óriás jogi karai a jó kiképzés akadályai. Nem a harmadik egyetem felállítása szünteti meg ezeket a botrányos állapotokat. Ez csak egy nagy érvágás lesz gyenge életerejű akadémiáinkon, ahonnan egy harmadik kolossus, még több életerőt szív fel magába. Egyedül üdvözítő reform a jogi oktatás határozott decentralizációja. Hiszen ha nincs is jogakadémiai tanáraiknak vasuti féljegyük, busás fizetésük és vizsgajövedelmük, de mint többnyire egyet. magántanároknak kiváló kvalifikációjuk van. Holtbizonyos, hogy a felekezeti jogakadémiáktól nem a tudomány igaz irányát féltik az állami ingerencia nagyfejű Tankrédjei, hanem a vizsgadíjakat. A protestáns akadémiákon retrógrád felfogásokat sohasem csempésznek be s ha talán más felekezeti akadémiákon holmi scholastikus szellem tapasztalható, tessék a miniszternek a tanárok megerősítésének jogát itt is életbeléptetni, vagy az egész jogi oktatást államosítani, ami egyedüli helyes út. De kulturai hábelornyok építése tönkreteszi a tudományt. Jogászaink 75 %-a a jogot csak „telefonon“ hallgatta s tanulmányi idejük nem állott egyébből, mint beiratkozásból, aláíratásból, vizsgázásból és — pótvizsgázásból. No hát, ily körülmények közt feltétlenül helyes a decentralizáció!

Most térjünk a tanulmányi reformra. Ennek főpontja az egységes államvizsga. Ez a jelenlegi jog és

Erzsike.

államtudományi vizsgák szempontjából haladást jelent, de több más pályára készülők kiképzésére hátrányos. A politikát a közjoggal fűzik egybe, ez a tudományos követelmények csökkentése. A jogbölcseletet a reform teljesen kiküszöböli. Ezt a tudományt a XX ik században, a sociologiai vizsgálódások korában olyan mostoha gyermeknek tekinteni, tudományos kozákvirtus! A római jog és egyházjog elejtésével nem konstatálunk visszaesést, de a bölcséleti és politikai tudás csökkentése megingatja a tudományos jelleget. Igen helyes egy álnévű cikkirő azon megjegyzése, hogy ilyenformán nem igazi jogászokat, hanem jogtechnikusokat kapunk. A II-ik alapvizsga a reform szerint a magánjogból, egyházjogból és nemzetközi jogból állana. A magánjog helynyerése igen szerencsés gondolat, de a nemzetgazdaságtan fundamentális studiumának elejtése s éppen a XX-ik században — retrógrád idea! Leghelyesebb volna a II. alapvizsgát a magánjogból, nemzetgazdaságtanból és a közjogból összeállítani, míg az egyházjogot át lehetne tenni az I-ső alapvizsgálóhoz, ahol úgy sincs túlszűfölség.

A jogoktatás decentralizációja előmozdítaná a szemináriumok és praktikumok fokozottabb meghonosítását és kötelezővé tételét s létrehozná a tudományos érdeklődést és gondolatvilágot.

No de azt hiszem, elég volt már járkálni az avultságnak katakombáiban, ahol beláttuk, hogy itt az idő, hogy telhágjunk az igazi tudomány magaslatára, ahol a dohos gázok helyett friss alpsi levegőt szívhathunk.

Az emberi érték mértéke a munka kultusza, szellemi újítások és alkotások. Ha ez lesz a vezérelvünk, nem maradunk mi sem adósai az emberiségnek, de hogy ezt tehessük, szakítanunk kell minden ósdisággal. Földhöz kell vágnunk a dohosszagú föliánsokat s fel hagyni az ócska paizsok csörtetésével s egyfelől a kutatás szövetnekével, másfelől a munka kalapácsával kell új világot teremtenünk, mert a régi fegyverek haszontalansága olyan bizonyos, mint az, hogy Grönlandban egy új bibliai csoda sem tudna páлмаerdőt nevelni!

Keéky István.

Alkonyat.

*Szabad-é megülni hárfámon a hurt
S búgó-jajongó dalba fogni?
Szép, ifjú álmok nagy-bús temetését,
Szabad-é csendben elzokogni?
Elborult szívvel, ha végigtekintek
Szomorú, tartott léreken:
Bűn-é, ha rajtam erőt vesz a sírás,
Késérgön, hosszan, csendesen,
Késérgön . . . hosszan . . . csendesen . . .*

*S a csendnek hangján, nagy magánosságban
Amíg borongva elmélázok:
Bűn-é, ha régi, rozzant hangszere
A foszló hírok közé vágok?
És verem a dalt, hogy elcsendesüljete
Sokáig, — hosszan, — csendesen:
Rajongás, édes, szent fellángolások,
Dicsőség, — álm, — szerelem —
Dicsőség, — álm, — szerelem . . .*

Éles István.

Akik ismerik őt azokra nézve e név örök vidámságot, mosolygó tavaszt jelent. Én is ismerem őt, de ha rá gondolok, végtelen szomorúság fog el. Ha rá nézek, nem őt látom. Eltakarják előlem a vergődő szívek, melyeket nagy kegyetlenséggel nyílakra fűzött. Csattogó kacagása fájdalmas sóhajok emlékét kelti föl bennem; éjfékete haja sötét bánatot juttat eszembe, tengermély szeme egy kialudt világot, örökre lezárt szemeket. A te szemeidet egyetlen barátom, akit százszor jobban szerettem, mint ez a leány valaha bárkit szeretni tudna. Mert neki szíve nincsen. — Pedig ő érte epedtek már sokan; fognak még többen. Mert szép, nagyon szép. De ebben a szépségben nincs semmi angyali, az emberi is kevés. Daemonok és villik hozták azt néki születési ajándékkul egy holdsuzaras éjszakan. Rabjául és áldozatául estél ennek a bővös szépségnek te is. Pedig azt hittük, azt hitted magad is, hogy a te gyémántkeménységű, jéghideg szívedet, melyet úgy körülvettél a tudomány bástyáival, nem fogja felhevíteni soha női szem. Mégis lángra gyuladt és elhamvadt az olyan hirtelen és váratlanul mint egy meteor végig repül az égbolt iverzetén és a távolban szemünk láttára kialszik.

És én most tulajdonképen nekrologot írok. Gyászjelentést egy elhamvadt szivről, szomjúságtól elepedt ajkacról. Egy halálos szerelemről és egy halálos kegyetlenségről

A mese az nagyon régi már, csak a színek újak rajta. A fiú csak egy lányt szeretett, de az a lány nem szeretett senkit. Olyan régi ez, mintha egy középkori trubadúr énekelné a várkisasszony előtt, vagy legalább is, mintha nagymamáink levendula illatos ládáiból került volna elő. Pedig a sebek még most sem hegedtek be, a hanton még fű sem nőtt. És e szomorú, de beszélő bizonyosságok azt mondják, hogy ez a régi ballada ismét lejátszódott. Hiszen az emberi szív törvényei a világ teremtése óta ugyanazok, csak a viszonyok változnak, melyek között dobog.

Egy szüreti mulatságon ismerkedtek meg. Nem; ismerték már egymást addig is. A lány már régen, nagyon régen sejtette, hogy fog egyszer jönni egy fiú, egy igazi férfi, akire nem lesz hatással az ő bővös varázsa, aki az ő kaczer szemeinek gyilkos villámaint mosolyogva fogja visszaverni, aki nem lesz olyan gyáva, mint a többiek, akik szívük legdrágább kincseit térden esúszva rakják eléje, hogy ő kinevesse és sárba tapossa azokat. — A fiú is félt. Senki se tudta; őt mindenki győzhetetlennek hitte, sebezhetetlenebbnek, mint volt Achilles. Maga se hitt a félelmében, de ő mégis félt. Képzletében, álmaiban sokszor látta a leányt, aki előtt nem fog tudni olyan szilárdan megállani, aki lángba borítja az ő szívét is.

Amint talákoztak, egymásra ismertek azonnal. Érezték, hogy most a két legellentétebb pólus került egymás közelébbe. Vajjon melyik fogja előbb magához vonni a másikat? Egymás lelkébe láttak azonnal. Feneketlen mély volt mind a kettő. De az egyik sötét üresség csupán, a másik tiszta, azurkék tenger. Jött nemsokára a vihar, amely felkorbácsolta.

A lány úgy emlékezett vissza erre a találkozásra, mintha először megijodt és meghátrált volna. De nemsokára észrevette, érezte és éreztette a fölényét. A fiú úgy látta, hogy ő már az első pillanatban rabul esett. Mintha villanyütés érte volna akkor, ereiben megállott a vér keringése, szemei előtt sötétbe borult a világ. Az

októberi nap halvány, aranszínű sugarai csak bágyadt, fakó fényt öntöttek a pusztuló természet hervadt ruhájára. Az ő szívében pedig egyszerre tavasz, nemis, forró nyár támadt, melynek perzselő napja egyenesen a Zenithre hágott. Az utolsó őszi virágok is szomorúan, hervadtan hajtották fejüket a halál párnáira; a fonyadt, sárga levelek reszketve, végső lehelletükkel ragaszkodtak a fához, mely őket szülte, nevelte és most eldobni akarja. Minden halni készült körülötte. A madarak is, mint a jó barátok, itt hagyták a nagy haldoklót; gyászéneke nem volt más, mint egy pár varjú káromlás: kár, kár, kár.

És az élet, mely futott, szökött mindenünnen, egyenesen az ő szívébe költözött. Benépesítette azt csodaszép virágokkal, színes, káprázatos tollú, gyönyörűséges hangú madarakkal. A virágok illata elbódította, a madarak éneke álomba ringatta, melyből nem ébreszt fel soha többé.

Mi, akik gyöngébbek, kevésbé jók és kevésbé tökéletesek vagyunk, mint ő volt, akik képesek vagyunk annyiszor szeretni, ahányszor felkél a nap, akik szívünk ablakát mindig nyitva tartjuk, amelyen betekinthez bármelyik szép leány és foglyul ejt bármely pillanatban, mi, akik képesek vagyunk a másik pillanatban egy másikért feledni azt, kit ép az imént térdre borítva imádtunk, mi akik gyarlók és csúnyán csapodárok vagyunk: mi is kétszer igazán szeretünk Mire a végpont-hoz érünk, megtéphet, kifoszthat az élet bennünket rettenetesen. Talán olyan pusztaság és kietlen lesz a lelkünk, mint Lybia sivatagja, de két oázis mindig marad benne: az első és utolsó szerelem. Elfelejthetünk mindent, magát az egész életet, de az első szerelem édes, tiszta boldogságát az utolsónak erejét és szenvedélyességét nem fogjuk feledni. Az időnek bármily messze távolságában is éltünknek ez a két dátuma ködön, homályon átragyog. Az egyik úgy tűnik fel, mint csodás, rózsaszínű hajnal, mintha akkor születünk volna; a másik olyan, mint tündöklő, forró nyári nap, — mintha csak akkor éltünk volna.

Őneki ez az egy volt az első és utolsó szerelme. Ami üdvöt és fájdalmat az a csillogó, ézerszínű pohár csak magában rejt, ő azt kiirította fenékiig — egyszerre. Nem csoda, ha halálos mámorba szédült tőle.

Az első szüreti délutánt csakhamar követték a többiek, a zongora, vagy az ablak mellett, melyeknek a refrénje mindig vallomás, eleinte fájó sóhajokkal, később epedő, forró szavakkal, — és nevetés, csengő kacagás volt. A fiúnak ez lett mindennapi imádsága, hogy elmondotta a legigazibb szerelem legőszintébb szavait a leghidegebb, legszívtelenebb lány előtt, aki ezekre kacéran és hitetlenül nevetett.

Magas bére tetején állott a fiú, s midőn elvesztette az egyensúlyt, feltartóztathatatlanul, és nélkül rohant, vagyis inkább zuhant alá a lejtőn a feneketlen mélységbe. Az a leány megmenthette volna, de az ő szíve sokkal üresebb volt, semihogy egy kis részvétet érezni tudott volna iránta. Számára teljesen elég volt az a dicsőség, hogy térdelni és epedni látta azt, akit mások győzhetetlennek hittek. Aztán ment tovább, mint győzhetetlen hadvezér, új hadjáratra, új diadalra.

Meg aztán félig-meddig hitetlen is volt. Úgy gondolta, hogy a szerelemnek ez a közvetlen, erős megnyilatkozása csupán ügyes taktika, amelyet ő jónak látott a legegyszerűbb és leghatározottabb módon visszaverni. Ő nagyon is hozzá volt szokva az effélékhez, most pedig, mikor éppen a legyőzetéstől félt, az ilyen korai diadalt hihetetlennek, lehetetlennek tartotta.

Szegény fiú hányszor elátkozta kegyetlen sorsú

szívét, amelynek eddigi hideg keménysége miatt többé hitelre sem talál! Úgy képzelte, hogy ezt a véget, ezt a sorsot önmaga készítette, amidőn egykor olyan könnyedén játszott a szerelemmel. Ez a büntetése annak a nagy kegyetlenségnek, amellyel annyi forrón dobogó szív igaz érzelmét olyan érzéketlen hidegen visszautasította.

Igy fejlődött tovább a tragédia minden nap egy jelenettel. Az utolsó szín, az ott játszódott le az ezer csillártól tündöklő, fényes bálteremben. A lány diadalnak tetőpontján állott. Ő volt a királynő, a nap, amely körül a bolygók és meteorok egymásba ütődve kerengtek. És ő boldogan és boldogítva sugározta fényét mindenikre. A fiú szívét ez végtelen kínnal és fájdalommal töltötte el. Akihez ő a szerelem önzésének jogánál fogva egyedül formált jogot, akörül ime a lovagok és apródok serege tolong. El akarta tőlük ragadni. Elviszi a tánc forgatagába és lelkének még meglevő részét kiönti előtte egy utolsó vallomásban, amire okvetlenül felelnie kell. És amikor kosarat kapott, amikor a virág-csokrot, amellyel szívének minden érzelmét adta át, egy másikkal felcserélve eldobva eltörpítve látta: kirohant az éjféli sötétbe, hogy égő homlokának lázára csilapúlást találjon. Meg is találta. De ez a halál csókja volt, amellyel a hideg éjszaka felbonthatatlanul eljegyezte.

Ami ezután következett, az már csak az utóhang volt. A fiú a halál csirájával testében elment haza, abba a délvidéki, alföldi nagy faluba. Sokáig nem hallottunk felőle semmi hírt. Az én leveleimre is csak egyszer válaszolt, amikor magához hívott. Sápadt, vértelen arcára halvány pír szökött, az öröm pírja, hogy olyan hamar — még egyszer találkozunk. Nem hitte hogy elmegyek, hogy olyan hirtelen ott leszek. Panaszkodott, hogy mindenki elhagyta, a jó barátok közül senki sem ír, pedig úgy szeretne elbúcsúzni mindeniktől. Én vigasztaltam, hogy a búcsúra nincs semmi szükség, nagyon korán volna az még, hiszen itt van a tavasz, a természet ébredésével új életre fog kelni, fel fog gyógyulni ő is. Nem hitt a szavaimnak. Minden újra éledhet, csak ő nem. Mi dennek szüksége lehet az életre, csak ő neki nem. Az ő ítélete fellebbezhetetlen.

Igaza volt. Nemsokára ezután el is temettük. Az első fecskék akkor érkeztek meg a házukhoz, a kertben a barackfák akkor virágoztak.

De a mesének még nincs vége. A folytatása egy levél, amelyről csak én tudok, amelyet át kellene adnom annak a lánynak. Tudom azt is, hogy mi van benne: három szál ibolya, meg egy rövid írás.

Szegény fiúnak az volt a szenvedélye mindig, hogy a lányokat virágokhoz hasonlította. S ha megtalálta, hogy melyik leány milyen virág, az őt többé nem érdekelte. Csak erre az egy leányra nem tudta megmondani, hogy mihez hasonlít. Egyszer rózsához, majd szegfűhöz hasonlított. Utolsó találkozásunkkor azt mondotta, hogy olyan valósággal, mint az ibolya. Akkor szakította a kertben ezt a három szál ibolyát és akkor adta át nekem.

Az írás pedig nem más, mint az utolsó istenhöz-zád. Amelyet megírni őneki oly nehezen esett, olvasni a lánynak tudom még fájdalmasabb lenne. Ezért is nem adtam át még eddig a levelet. Egy halottnak a vádoló búcsúszava olyan kegyetlen, kínos emlék, amit elfeledni nem tudunk soha. A seb, melyet vidám, örömteli szívem ütne, talán be nem gyógyúlha soha.

De mégis, megszegjem egy haldoklónak tett erős ígéretemet? Aki meg eskümet sem kívánta, annyira bízott bennem!? Én ingalommal legyek ő iránta, mikor

ő olyan kegyetlen és szívtelen tudott lenni? Nem, nem érdemel szájalmat. De talán még jót is teszek vele, legalább megtanul érezni, ha fájdalom árán is. Hiszen, különben másként nem is lehet

Legközelebb elviszem néki a levelet.

Nagy Lajos.

Visszaemlékezés.

Irta: *Finkey József* jogak. tanár.

„Múló tavasz. ifjú élet,
Elvirított, semmivé lett.“
Lévay József.

Alig ismeri már valaki a nevét is. Telve életkedvvel, Istentől adott lelki szikrával, mely majd a humor, majd a fájdalom hangján szólalt meg, hogy vidítson vagy keseregni tanítson.

De a Bodrog! Elringatta, eltemette! Kinek duzzadó életerejét látva, 80—90 évet olvastunk ki szelid, lelkesítő szemeiből, élte tavaszán ment a néma sirba.

Özvegy édesanyja ott lakott a szomszédunkban, ő volt szemefénye, büszkén, áhítattal csüggett rajta tekintete: „Ez az én szerelmes fia!”

Aztán jött a sürgöny, nekem kellett átmenni hozzá, én hallottam első kínos sikoltását, aztán sirtunk és zokogtunk!

Idősebb volt, mint én, de baráti szeretetere, bizalmára méltatott. A miskolci hely. hitv. lyceumban első volt az elsők között. Szenior volt 1870/71-ben. Az akkor legnagyobb Óváry-féle ösztöndíjat (25 frt 20 kr.) ő nyerte el első helyen, a „Kazinczy-kör“ két pályadíját is ő kapta.

Eljött ide, Patakra theologusnak. Tchetsége, szorgalma, mindenkit becsülő, szerető szíve, megszerettette őt is, mindenkivel, aki megismerte.

Szép, tenor I. hangja volt, lelkesülten dalolt és énekelt. Ezért nyelte el a Bodrog!

Temettek, meleg volt, elmentek fürdeni; nem akart a vízbe menni, de biztatták a legkiválóbb úszók: „itt vagyunk, ne félj!”

Elnyelte a hullám! Két legjobb barátja küzdött érte, nem tudták megmenteni. A főiskola úszómestere (akkor ilyen is volt!) hozta fel háromszoros alábukás után. De már nem lehetett szívverését megindítani.

Ki mondja meg: mért történt így? mért érdemelte meg? mikor csak később érezhette volna egy tehetség-gel telt élet örömét!

Régi irásaim közt lapozgattam, ott találtam e pár költeményt! Megérdemli, hogy felelevenítsük emlékét! Érzem, szeretettel tekint le ránk a magasból, az égi hazából!

Őszi gondolatok.

Temelőben búsan járok-kelek,
Enyészetet suttoznak a szelek.
Suttozásuk oly fájó, altató,
Epen e búss temelőbe való.

Érző lelkemhez titkosan beszél
Minden fűszál, minden hulló levél,
Gondolatom sírok közt tévedez
Enyészet és haláluk képe ez.

Kopár a sír hervatag virága,
Fájó emlékezet cyprus-ága
Lehullt, mert fuvalma őszi szélnek
Elhervasztá ékét e vidéknek.

Nincsen virág és nincsen illatár,
Nem dall' vígan csicsergő kis madár,
Eltűnt az élet minden vonása,
Igazán ez most holtak lakása.

Azt hirdetik e borongó helyek,
Hervadt virág, száraz falevelek:
„Lehull az életfáról a gyümölcs“
Tanuld meg ezt szegény, gazdag és bölcs.

* * *

Én is, ha te szeretni fogsz, angyalom
Bánatimat víg danával altatom.

De ha megvetsz, hideg szíved jegétől
Mefagy az én szívem és elsötétül.
Elsötétül boldogságom nappala
S csak a sírban derül fel szebb kajnala.

Hozzá!

Imádott leány! lelkem élete,
Van-e kis szívedben számomra hely?!
Mit érez én irántam — óh beszélj —
E tiszta érzet s kéjjel telt kehely?!

Szép szemednek bájoló sugára
Kit boldogít? — mondd — óh nem engemet?!
Piciny szíved engem, hű barátját
Talán örökre . . . immár elfeled?!

Szerelmednek illatos virágít
Másnak keblére tűzöd úgy-e bár?!
Megtört lelkem, hogy feléd epedjen,
Mint párjavesztett síró kis madár!

Hő szívednek kedves dobbanása
Kit emleget? Kiért ver e kebel?
Talán annak minden mozzanása
Első szómra hideg „nem“-mel felel?

Oh mondd nekem, kebled templomában
Szent oltárod tüze kiért lobog?
Szíved talán más bírja? úgy-e nem?
Hisz az mindig csak éretem dobog?

Úgy-e, enyém vagy? úgy-e, hogy szeretsz?
Nem csalfa kép keblem érzete,
Mely, ha délibábként eloszlanék,
Lenne életem sujtó végzete.

Szeress tehát, amint én tégedet
Lelkednek minden érzeményivel.
Hidd el, megérdemli te tőled azt
Ez éretem égő hű kebel.

S add a hitet, add a reménységet
Vágyó szívem táplálékául,
Hogy ne essem a kétségbeesésnek
Tört kebelled martalékául.

En ezt hiszem, e tudattal élek,
Mely boldogít síron túlra is,
Küzdöm szerelmed drága kincscéért
S így útamon virág lesz a tövis.

Tóth Gyula.

KRÓNIKA.

Nem volt dal. Amde nem hibás
Ebben a szegény krónikás.
Szörnyű betegség rája rontott,
Lázban égett a nemes homlok.
De a vihart mégis kiállta
A „Közlöny“ ifjú óriása.
Lelkében már dereng remény
Es evez a lét tengerén.
A kedve bár még most se pajzán,
Mégis kobzát zengésre ajzván,
Az Olympusra rugtat ismét,
S halhatatlanit néhány ípsét.

Jancsi le! Nem rég hitész voltál,
Es most már lettél renegát.
Faképnél hagytad Sári nénit,
Esztert, Debraht, Rebekát.
S most bűbajos Justitiának
Kémleled karcsú derekát.
Pedig mondhatom — édes János —
Itt is akad sok fene gát.
Mert „Jusztí“ sem holmi „közbimbó“,
Sőt elég crenyes leány.
Mondhatom néked egyebek közt.
Egy kis szerelmet is kíván.
Dupla „doktor“ csak így lehetsz.
Es most ne búsítson e hecc.

Dáj bozse dobre Zesván bácsi!
Opasno je van nagnuti.
Mi a zujság Vily falujában.
Je van podkola piluvali.
Most pedig maradjon vele
Dicső Szvalopluk istene.

Az ihletnek forró napja
Perzseli a lelkem.
Hogy Sajóvölgy nagy fiáról
Dalt kell remekelnem.
Ki mindnyájunk öröme
Közibünk im visszatére.
S hangja mint harci tölök harsog.
Ostorozván a „lingva“-harcot.
A kaszinóban ő lett urrá,
Kiáltuk tehát: hipp, hipp, hurráh!
En is teljes elismerésem.
Költőlársamnak im „bemérem.“
Akit bánul a nő és himnem.

Most pedig még csak arra intem,
Ne „mérje“ máskor szeparéba,
Mert gyilkos rosszul fog a kréta.
A „czech“ „kiválóan“ „be lesz mérve,“
Nem járhat el a „csemegébe,“

Négy forróvérű Szeladon
Természeles — gyorsvonaton —
Gávára ment telve reménnyel,
Jóska, Gyula, Feri és Péter.
S járták a bosztont szörnyű kéjjel
Jóska, Gyula, Feri és Péter.
Mulatós vérük izzott, lázadt —
Es dobálták a koronákat.
Elszállt a pénz, miként az éther.
Észlelték Jósk*, Gyul*, Fer* és Péter.
Majd összenéztek megnyult képpel
Jóska, Gyula, Feri és Péter.
Mert könnyelműen bántak a pénzzel.
Jóska, Gyula, Feri és Péter
Alaposan betelt a mérték.
Az utat vissza gyalog mérték.
Küzdve hideggel, fagggyal, széllel
Jóska, Gyula, Feri és Péter.

Bógenczik lenn a jegen,
Zsúl a ki kamarás velem.
Míg a jégnek páncélja alatt
Közbizton úszik a csuka
Tegyük ide a rim kedvéért,
Hogy Feldmeszer is már becsuka.
A derült arcú Hermann bácsi
Félrevonúla quietálni.
Cégutódja lett neki Dicker,
Aki merészen hitelvez.

Különben a tavasz is közelg,
Cseppeg immár a házeresz.
A dermesztő diákkamrákban . . .
Nem soká fáj már a caput.
Nem soká kell fa után nézni,
S emelni sok nehéz kaput.

No de mostan többet nem költök,
A hasábokról im kiáll . . .
Fenkölt munkája végeztével . . .
Helikohuji a rímkirály.
Ki bár Patakknak nem Sekszpirje,
Sem pedig Gorkij Maxima.
Az érdeklődés ő iránta,
Lesz mégis soká maxima

Termelte:

Helikohuji Ármín.

* Költői szabadság!

Minden felbresztett igazság hazug, csak a tapasztalatra alapított igazság igaz, egyetlen, teljes és örökkévaló

*

A hadsereg csupán a durva erőszak jelképe, szentelvé a százados rablásokat, áthatolhatatlan fala a szuronyoknak, amely mögött a birtokosság és a tőke nyugodtan élvezik a békét.

*

A boldogságot csak az erkölcs, a lényeg és a tudás adhatja meg.

*

Semmit nyitott szemmel, mindent behuny szemmel látni, egyik mindennapi esodája a szerelmennek.

Montegazza Pál.

Becsület.

— Falusi történet —

Csak úgy hitta az egész falú: Árva Jóska, pedig a nevelő apja oda adta neki a tulajdon nevét a „Bokor“ nevet, még akkor mindjárt, hogy a buzaföldjén megtalálta. Mert talált gyerek volt a Jóska. Mikor egy nyári hajnalba kiment Bokor András a kis földescskéjére, hogy learassa, amit Isten adott, a feleségével úgy kettősbe, keserves gyereksírás ütötte meg a fülöket; hát Uram, teremtem! ott feküdt egy kövér kis ember ép az ő földjük végén, gondosan bepolyálva.

— No anyjukom, mit gondolsz, mit csinájunk vele? szolt Bokor András bátortalanul a feleségéhez.

— Ezt bizony felnevejjük, ha mán az Isten nekünk szánta; szép kis eleven jószág, mondta a jószívű menyecske.

És aztán felnevelték. Úgy bántak vele, mintha tulajdon gyermekük lett volna, sohasem éreztették vele, hogy ő csak amolyan talált gyerek.

Időfolytán aztán szép, hatalmas szál legénnyé serdült. Erős volt, mint a vas, délceg a termete, mint a jegenye, férfiasan szép s mégis lányosan szelid az arca s bizony még bíró uram lánya, a szép Rebus is ugyan meg-megbámulta, mikor elment mellettük. Pedig sokszor elment, mert hiszen ott vitte el az útja a templom felé a bíró háza előtt s azt Árva Józsi minden vasárnap megtette kétszer. Ilyenkor illetlenség lett volna tőle, ha oda nem szolt volna a palánkon kikönyöklő leánynak:

— Hát te, édes lelkem, nem jössz a templomba?

— Mit gondolsz Józsi, olyan templomkerülőnek tartasz engem? Aztán meg mikor te hívsz? . . .

— Hátha más hina, kérdi a legény mohón, talán nem is mennél?

— De bizony elmennék én akkor is, mert szeretem az istenházát, hanem azért veled szívesebben megyek, mint mással.

Aztán bizony lassanként úgy egymásba bomlottak, hogy az étel se esett jól, ha naponként legalább egy pillanatra nem láthatták egymást; persze csak úgy suttymban! No meg aztán nyiltan is beszélgethettek egymással, úgy tavaszi majálisok, meg nyári mulatságok alkalmával. Ilyenkor kibuzoghatták egymásnak kölcsönösen, ami szívüket nyomta, senkinek sem tűnt föl. Azaz hogy egyszer mégis csak feltűnt valakinek, Karaj Gyurinak, a kurátor fiának, akinek szülei az ő számára nézték ki a bíró uram szép violaszálát.

Pedig ugyan hiába nézték ki, mert az a virág másnak illatozott már; hiába settenkedett Gyuri a lány körül, ügyet se vetett az rá. Szegény Gyuri el nem tudta gondolni eleinte, hogy ki miatt van iránta az a nagy hidegség. Hanem egyszer aztán mégis csak megtudta.

Pünkösd másod napja volt Estére holmi mulatság félét tervezett a fiatalság. Falusi embernek alig van jobb alkalmja az e féle vidámságra, mint épen ünnepponon. Készült is a fiatalság erősen a mulatságra. Készült Árva Jóska is, csak azt nem tudta még bizonyosan: ott lesz-e Rebus is, mert nélküle elülhet felőle az egész mulatság!

A templomban a délutáni istenitisztelekor legelőször is azt nézte a karból: ott van-e a szép Rebus? Nem sokáig kellett keresnie, ott ült mindjárt az első székben fehér batiszt ruhájában. Erősen, mohón nézte a leányt, az meg, mintha valami hypnotikus erő kényszerítette volna, felnézett egy pillanatra a legényre, majd hirtelen lesütötte a szemét. Csak egy pillantás

volt az egész, hanem azért mindkettő megértette belőle, hogy egyik se marad el a mulatságból.

Sőt megértette egy harmadik is: Karaj Gyuri. Tudja Isten, attól az egy pillantástól nagy világosság támadt a fejében és aztán elhatározta magában, hogy még nagyobb bizonyosság okáért okvetlen elmegy ő is arra a mulatságra.

A falu kovácsának a portáján volt összeróva a hatalmas ponyvasátor. Elfért abban két falu fiatalsága is kényelmesen. A mulatság nagyszabásúnak ígérkezett. A szomszéd falukból még napvilágon csak úgy özönlött a sok nép. Hogyne! Nem valami vályogvető cigány fogja húzni, hanem a rezesbanda, amelyet a hetedik faluból híttak el a mulatság fényének emelésére.

Templom után a fiatalság lapdázással, vagy tekézzel ütötte el az időt, mert a mulatság csak este veszi kezdetét, mikor egy kissé besötétedik. Míg az élemedet, tebbek, meg az öregek egy-egy kapu előtt gyültek össze s ki kártyázott, ki politizált (enélkül, hogy is mulhatna el ily jelentős nap), ki meg az ünnepi légátus szép szolását dicsérte.

De jutott a fiatalságból a „kis zsidó“-hoz is. Ott volt többekkel együtt Karaj Gyuri is s ugyancsak rendelte egymásután a litereket a pajtásainak. Hadd legyen egy kis szilajkedv a mulatságra!

Estefelé megérkeztek a rezesek. Ideje is volt, mert a fiatalság már türelmetlenül várta őket s a hevesebb véreik még tánra is perdültek, persze csak úgy nótaszóra.

Végre megharsantak a trombiták, mire aztán megkezdődött az általános mulatság. Mindenki jó előre kiszemelte a maga párját. Kiszemelte Karaj Gyuri is, csak az volt a baja, hogy más is ugyanazt találta kinézni.

Abban a pillanatban, mikor a banda megszólalt, Gyuri oda igyekezett a szép Rebus elé, de mire oda ért, azon vette magát észre, hogy a lány már járja is valakivel, aki nem más, mint Árva Jóska. Összecsikorogatta a fogát, de csak lenyelte ezt a kis keserűséget s szilaj „csuhaj“ kiáltással kapott fel egy menyecskét. Mert hiszen neki mindegy akárki, ha már azzal nem táncolhat, akivel akart.

Telt-múlt az idő, a jó kedv mindinkább fokozódott, elmúlt talán már éjjél is, Karaj Gyuri mégsem juthatott a szép Rebushoz: az a másik mindig útjában állott. Az indulattól csakúgy csorgott az arcáról a veríték s csak néha dörmögte magában: hej, szép virágszál, ez hát a te bajod! No majd segítünk rajta; hanem várj csak te is Árva Jóska, te sehonnai!

Egyszer aztán akarva-e, nem-e, oly hangosan találta kiejteni az utóbbi szavakat, hogy az is meghallotta, akinek nem kellett volna, azaz akinek épen meg kellett: Árva Jóska. Ez csendesen szolt oda Gyurinak:

— Ha valami bajod van Gyuri, nyiltan mondd el, ne a fogad közt dörmöld sunyi módra!

— Sunyi a vakapád! vágott vissza amaz dühösen. Megmondom én hé a szemedbe is, hogy te csak egy sehonnai vagy, hát ne igen kerülgesd azt a jányt, mert valakivel meggyűlik a bajod.

Árva Józsi közelebb lépett a legényhez; a kezei ökölbe voltak szoritva, az arcán meg bizonyos sápadt szín ömlött el, máskor szelid szeméből csodálatos villámló pillantást vetett amarra: látszott, hogy nagyon a szívébe találtak markolni! Ha az a lány nem kérleli ott mellette, talán egyebet tett volna. Így azonban megelégedett azzal, hogy izmos két karjával felemelte ellen-

felét nyakánál fogva a levegőbe s megvetőleg csak annyit mondott neki:

— Nyomorult!

Harsány kacaj reszketteté meg a levegőt, amint a furcsa helyzetben levő, kézzel-lábbal kapálódzó legényt megpillantották az Árva Józsi kezében. Egyik biztatta: el ne ereszd Józsi! a másik kérlette: ereszd el már szegényt! de mindenki kacagott teljes szívéből. Evvel a kis komédiával többet ért el Árva Józsi, mintha súlyos ökleivel a fejére csapott volna ellenfelének: mert a legkegyetlenebb fegyver kétségkívül a más nevetségessé tétele.

Nem sokáig tartott Karaj Gyurira nézve a kellemtelen helyzet; Árva Józsi elereszté a vergődőt s egy megvető pillantást vetve arra, harsány hangon kiáltott a banda felé:

— Azért hogy én szegény legény vagyok!

S a másik percben már vígan folyt tovább a mulatság. Mihamar elfeledték volna az egész históriát, ha a távozó Karaj Gyuri vissza nem kiált Jóskának:

— Ezt megkeserülöd, te sehonnai!

A félénkebbek, többek közt a szép Rebus, is kérve-kérlelték a legényt, hogy menjen haza, mert bizony Karaj Gyuri nem hagyja annyiban a dolgot, amilyen bosszúálló természetű. A legtöbben azonban rá se hederítettek többé a dologra s maga Árva Józsi is csak annyit jegyzett meg rá:

— Allok elébe.

Hát állania is kellett. Mert nem telt belé több egy negyed óránál, berontott Karaj Gyuri egy csomó behorozott legénnyel s fokossal a kézben, egyenesen a banda felé tartott:

— Most mán én mondom, hogy ácsi!

Hideg borzongás, ösztönszerű félelem járta át a mulatókat, a szép Rebus elsápadva fogódzott táncosa karjába, csak Árva Józsi állt nyugodtan s mikor a banda megállott, kemény hangon kiáltott oda:

— Hát ki parancsol itt?!

— Én, te sehonnai fattyú, ordította Karaj Gyuri, majd gúnyosan szólt oda amannak:

— No most hetvenkedj, ha beléd nem fagyott még a mersz!

Bokor Józsit elhagyta a hidegvére, s a gúnyolódó felé tartott. Hasztalan próbálták visszatartani, hogy ne tegye ki magát a biztos veszedelemnek, mikor mások fokossal vannak felfegyverkezve, ő meg csak egyedül van, fegyver nélkül, nem hallgatott senkire, hanem indulatosan mondta:

— Eh, mit nekem fokos, meg 5--6 mihaszna fattyú! Megeszem őket kenyér helyett.

S amikor Karaj Gyuri feléje sujtott, ügyesen kapta ki annak kezéből a fokost. Most aztán elkezdődött az „üsd vágd“ s bizony a küzdelem nem épen a szoros lovagiassági szabályok szerint folyt. Hat-nyolc ember egy ellen! Mert a többiek, még Árva Jóskának a barátai is, félrehúzódtak, jobbnak tartván végignézni a furcsa mulatságot, mint esetleg kurtán-furcsán venni ki a nem épen kellemes részt belőle.

Lárma, zűrzavar s az asszonynépesség sivalkodása, sajátos disharmóniába folyt össze a küzdők rekedt káromkodásával. Árva Józsi maga volt, hanem azért csakugyan úgy látszott, hogy megeszi amazokat elevenen, ha még annyian volnának is! Szinte gyönyörűség volt nézni, ahogy forgatta az elvett fokost maga körül s ahogy gúnyosan kiáltotta:

— No tyutyumutyu népesség, vagytok-e még többen?!

Azok fogcsikorgatva hátráltak, ki a fejét, ki a

derekát tapogatva s szégyenszemre már-már kiverte őket a sátorból a legény, mikor a hátrálók valamelyike ép a kezefejére talált a fokossal, úgy hogy kiejté a magáét a kezéből.

No lett erre hajrá! Mint mikor a mészáros ebei körül fogják a letepert birkát, úgy rohanták meg most a védtelen legényt, aki zsibbadt kezét fel sem bírta emelni. Hanem azért csak segített magán valahogy. Másik kezével derékon ragadta az egyik legényt s úgy verdesett azzal a többi felé. A vége azonban mégis csak az lett, hogy véresen, agyba-főbe verve szabadították ki Árva Jóskát ellenfelei kezéből.

A mulatságnak persze vége szakadt. Az asszonynépesség közül csak a kíváncsibbak voltak már ott a küzdelem utolján, a többiek sivalkodva rebbentek szét. Úgy vitték magukkal erővel a szép Rebus is. Jobb is, hogy nem látta a véresre vert legényt, amint az a nagy vérvesztés miatt sápadtan, inogva támaszkodott az ő vezetői karjára. Hanem azért csak haza ment a maga lábán.

Mikorra hazaért, már egészen magához tért, még tréfálkozni is kezdett sopánkodó szülei előtt:

— Katonadolog az egész. Sohse búsuljanak édes szülém, ebsont beforr.

Hát hiszen a testi sebe az be is forrott volna valahogy, hanem ott mélyebben is van egy sebe, amire nem lehetett hideg borogatást, meg flastromot rakogatni: úgy érezte, hogy a becsületén esett lemoshatatlan szégyenfolt. Megverték őt, akit még az urak, a tiszt urak is, a legderekabb legénynek mondtak a multkori sorozáson s akihez emberfia nem mert nyúlni soha egy újjal sem! S most ott verték véresre azelőtt a lány előtt! . . . Űtötték volna inkább már agyon, hogy ne élhette volna túl ezt a nagy szégyent . . .

Éjjel meg a láz fogta elő; minduntalan félrebeszélt:

— Hej, ide gyere csak Karaj Gyuri, ha még meg nem ropogtatták a csontodat! . . . hátrálsz úgy-e, gyáva kutya? . . . ide azt a fokost! . . . hányan vagytok? . . . Eh, eresszettek hadd töröm össze őket. Rebuskám, lelkem, eredj előlem . . . No ne félj hiszen csak alamszi kutyákkal van dógom . . . ni hogy gyönnék rám hátulról . . . hej, a karom eresszéték el kutyák! . . . úgyse félek tőletek . . . Rebuskám, lelkem, jaj ne nézz ide, lásd, hogy török össze a fejemet . . . a becsületed nem hagyom! . . . eresszettek . . . hadd morzsolom össze őket! . . . a becsületed . . .

Kimerülve rogyott fekhelyére, de csak nagy nehezen lehetett azután is lecsilapítani. Harmadnap azt mondta, hogy már egészen jól érzi magát s bár szédült a feje, a lábai meg minduntalan tántorogtak, semmi áron sem lehetett rábírni hogy tovább is fekdüdjék. Erőnek erejével kiment a házból. Azt mondta a szabad levegő jót tesz neki. Egyszer csak egy hatalmas durranás hangzott a kis kert hátuljáról s mire a rémült Bokor András a feleségével odaért, már akkor tócsában volt a vér a legény körül. S ahogy a két öreg remegő, siránkozó arccal borúlt föléje: mit tettél édes fiam? . . . a legény üvegesedő szeméit rájuk vetve csendesesen mondta, vagy inkább csak hörögte már:

— Nem, nem élhetem túl ezt a nagy gyalázatot . . . becsület nélkül csak nem élhetek tovább . . .

Csáthy Edömré.

Semmit sem élni el, mindig szenvedni és mindig szeretni. — ez mindennapi esodája a szerelemnek.

A sofisták.

Minden nép életében van bizonyos korszak, amikor egyénisége idegen befolyásoktól menten teljes kifejeződésre jut, úgy a költészet, mint a gondolkodás terén. Így Anglia történetében a legspecialisabb, a legkarakteristikusabb angol korszak Erzsébet uralkodása, amikor a világ-hódításban megittasult, megóriásodott angol genius a költészet terén egy Schakespeare-t, egy Spencert, a bölcselkedésben egy Bacon Ferencet, majd Home-ot és Hobbest teremtett. A francia nemzeti szellem meg XIV. Lajos patriarkhális kormánya alatt virágzott, amikor Racine és Corneille öltöztették antik görög ruhába és kothurnusba az udvar lovagjait és klasszikus formába dikcióikat, amikor Pascal gondolkozott? és Cartésius írta módszertanát. A német eszményi és eszményieskedő, és még realitásában is ideális szellemet nem a Kant, a Schiller és Goethe neve és kora fejezi ki és ábrázolja-e?

És így tovább. „A népek fejlődése hullám vagy kigyó-vonalszerű“, mondja Vico Iván. E vonalnak hol felsőbb, hol alsóbb részén áll minden nemzet, s kedvező körülmények között eljut oda, hol genius a maga erejében cs egyéniségében nyilatkozik. Ez történt a Balkán félsziget Olympos uralta népeinél, közelebről az Akropolis szent városában, az V. században.

A nagy király néparadatszerű hódító hadait dadalmasan visszaverte az egyesült görögség; és a görög szellem egy félvilággal szemben aratott győzelmén ujjongva, megijodva, újult erővel nyilatkozott meg minden téren, a költészetben, a szobrászatban és a bölcsészetben. Ez a kor szülte Pindarost, Sofoklest és Euripidest, ez a kor élvezte Praxiteles és Phidias alkotó zsenijét, ebben a korban éltek az igazi görög filozófusok: a sofisták.

Ez állítás talán felette merésznek is tetszik; de ha figyelembe vesszük, hogy a nagy görög bölcselők, — az egy Sokratest kivéve, — tanaik csiráit vagy a mistikus keletről vagy Egyiptomból vették, ha nézzük a pajzán, kötekedésre, csalafintaságra örömet hajló hellén szellemet, amely az Anaxagoras, Sokrates, Plató tanításait egyáltalán nem értette és nem szerette, míg Protagoras, Prodikos, Hippias tanításaira ezrivel tódult, amely görög szellem később az egész római birodalmat ellátta ügyvédekkel, mondomb, ha ezeket figyelemre méltatjuk, nem látunk túlzást abban az állításban, hogy a sofistika a görög nemzeti szellemnek a bölcsészetben való megnyilatkozása.

A nagy persa hadjáratok végeztével egész Helláson bizonyos demokratikus szellem vonult végig, amely úgy látszik Athénben pihent meg hosszabb időre. A köztársasági formák megengedték mindenkinek, hogy a közügyek intézésében részt vegyen. És e jogaival mindenki élni akart, mivel a halhatatlanságnak, a dicsőség-szerzésnek útja az agorán kezdődött. De hogy az egyszerű polgár, ki ifjú korában a fegyverforgatást és Homéért tanulta, s esetleg elvéve hallott valamit Anaxagoras Zeus vagy Heraklit tanaiból, — hozzá tudjon szólni az állam ügyeihez, hogy gondolatait rendezze és kellőképen ki tudja fejezni, szüksége volt tanítókra. Egyrészt ez a szükség hozta létre a sofistákat. Különben az igazi bölcsész sofisták is kénytelenek voltak magukat grammatikusoknak, retoroknak kiadni, mert Athén már nem jó szemmel nézte a fizikus filozófusokat, kik a nép vallását annyiszor meghazudtolták és kigúnyolták. Még csak azt jegyezzük meg, hogy a „solistika“ alatt nem valami kidolgozott rendszert, hanem csak bizonyos számú sofistát kell értenünk, mert ezek nem valami határozott, kifejecesedett tanrendszernek voltak a hívei,

hanem mást és mást tanítottak mindannyian, csak az volt a közös ismertető jelük, hogy pénzért tanítottak és összetévesztették a szavakat a fogalmakkal. Egyébként olyanformák voltak, mint a francia encyklopaedisták, tanítottak a legmagasabb dolgokról és a közélet legapróbb ügyeiről is; erkölcsstan, politika, theologia, grammatika és dialektika a rendes tárgyaik, ezek által igyekeztek növendékeiket a gyakorlati életben való könnyű, sikeres szereplésre előkészíteni.

Meg szoktak különböztetni tanító és vitatkozó sofistákat. Ennek a különbségtételnek azonban nagyon csekély alapja van, mert mindnyájan tanítottak és mindnyájan vitatkoztak. Inkább lehetne őket nagyobb és kisebb, mérsékelt és túlzó sofistáknak nevezni; amazok nemcsak tanítottak és vitatkoztak, hanem bölcsészeti műveket is írtak és koruknak mindenestre legmagasabb tudományos vonalán állottak, míg emezek csak túlzásba vittek mestereik hibáit kiválóságaik nélkül, vitatkoztak, gondolatot, szavakat csavartak amazok tartalmassága nélkül.

Nagyságra és fellépésre első közöltük Protagoras. 480 körül született Abderában. 45 éves korában útnak indulván, bejárta tanítgatva Hellász nevezetesebb városait, míg nem 411. „περί τῶν θεῶν“ című munkájáért Athénből menekülni lévén kénytelen, Sziciliába utaztában a tengerbe fuladt; mások szerint betegség okozta halálát.

Egyik munkájából Platon őrizte meg a sofisták főelveként szereplő eme mondását: „πάντων χρημάτων μέτρον ἀνθρώπου ἐστίν“, vagyis minden dolgoknak mértéke az ember. A dolgok, a tárgyak nem olyanok, nem azok, amelyeknek én látom őket, csak nekem tünnek fel olyanoknak. Tudásunk sohasem abszolút, nem bizonyos, csak relativ. Ez által mintegy visszaakarta tartani a vakmerő emberi szellemet, mely már már az egész mindenséget átakarta ölelni, mielőtt számot vetett volna önmagával, erejével. Ha e mondását tekintjük, okvetlen eszünkbe jut Heraklitos, aki szerint a dolgok szüntelen folyásban vannak és így nincs róluk biztos ismeretünk. Vagy akkor inkább Anaxagorást tartjuk az első sofistának, aki már azt mondja, hogy a dolgokat magukat nem, csak azok látszatát ismerjük. „A dolgok mindenkire nézve olyanok, amilyeneknek nézi.“ Mindez különben csak azt mutatja, hogy a sofisták nem úgy egyszerre állottak elő a bölcsészet-történetében, hanem ők is bizonyos előzményeknek, bizonyos fejlődésnek az eredményei.

(Folyt. köv.)

Kor Jolán.

IRODALOM.

* **Radácsi György: Bibliai tanulmányok.** Akit egyszer a biblia megejtett nem szabadul az annak a varázsától sohase. A bibliai mélységes kincsek gazdag tárházának most ez, majd az a gyöngye fogja meg, — belevesz a lelke egy boldog labirintusba, honnan amíg a kiutat keresi, megtelik a lelke mélységes gyönyörökkel, mint virággal a méhe szárnya . . . Egyzöldfedelű könyv fekszik előttem. A Bibliáról szól ez az írás s aki ezt megírta, annak az embernek a lelke egy a Bibliával. A bibliai évezredek igazságok északi fénye az ő Istentől megáldott lelkének prizmáján aranyzivárványban tűnik itt élénk. A Biblia ezermeséjű történeteinek egy-egy kiragadott, új, szebb ruhás alakjai azok a történetek, amelyeket Radácsi György itt az ő bibliai nyelvén megírt. Mint régi, tapasztalt buvára a Biblia mélységeinek, olyan kincseket hoz mindig elő, amelyek lent a mélyen szétszórtan hevernek s míg a napfényre hozza azokat, összeilleszti, hogy aztán mi már egy, a lelke

kohójában összeolvasztott, fényesre csiszolt gyöngyöt láthassunk. De a történet maga a régi marad. A lényeg változatlan. S ép itt látszik meg munkás kezének művészete. Művészetének öntudatosága. Bármennyire ragadja is el ennek vagy amannak a történetnek szépsége, fegyelmzett tolla mindig csak azzal a színnel ír, amely a bizar végleteknek sohasem enged föl. Vannak helyek benne, hol a költői nyelv hatalmának minden erejével s a formának a tartalomhoz simuló ügyes fölhasználásával a fenségesnek erejével hat. (Jóel könyvének szökő sorokban adott fordítása classicus alkotás.) Nyelvét soha nem erőlteti. Tiszta az, mint a hegyi patak, mely itt szeliden csobog, amott meg hatalmas zuhatagban ömlik alá. Nyelvének ez az egyszerű szépsége magában is gyönyörűséges s mikor ezen a nyelven értékes dalok, tanuságos mesék hangzanak, lelkünk önkénytelenül is hatalmába vesz. S együtt érzünk vele. S az amott holt, élettelen alakok meglevenednek előttünk s színes kelet meséi felelevenednek, mint a mesebeli holtak. S ezeken a meséken valami csodálatos báj, valami édes melegség ömlik el. Az a melegség ez, amely az ő Biblia szerelméből sugárzik ki. Ez az, ami az övé, s amit nekünk is szeretne szétosztani. S munkásságának legnagyobb jutalma tudom, hogy az lenne, ha akadna csak egy is, ki az ő lelkének ösztönzésére úgy megszeretné a Bibliát, amint szereti azt ő: a bibliás ember.

L. S.

EGYLETI ÉLET.

A „**Hittanhallgatók Egylete**“ febr. 6-án tartotta reményen és várakozáson felül sikerült imádkozási és prédikálási versenyét. A bírálóknak igazán nehéz helyzetük lehetett, amidőn az elsőség pálmájáról kellett itélkezni, mert a számos versenyző közül nem volt egy sem, aki ne egy kész, kiforrott prédikátor volna. Fényes bizonyosság ez a verseny arra, hogy a legationális rendszer, — ha más egyéb jelentősége nem is volna, már azáltal is fontos és pótolhatatlan szolgálatot tesz egyházunknak, hogy szép és kedves alkalmat ad papnővendégeinknek a mi gyakorlati teológiánk legfontosabb részének az elsajátítására. Mert föltétlen bizonyossággal a legatió intézményének köszönheti a mi egyházunk, hogy egyenesen az iskolából kész papokat kap, akik a nyilvános szereplés lámpalázából már régen kigyógyultak. Nagyon fontos szerepük van a szemináriumi óráknak is, ahol elméletet és helyes irányt kapunk, de igazi mestereket a gyakorlat nevel. Az ima-versenyen egyformán jutalmazta a bíráló-bizottság, mint elsőket Papp József és Éles István IV. h. hallgatókat. Amabban több volt a bensőség, az igazi őszinte egyszerűség, emebben több volt a külső csín, az előadási dísz, a pathetikus ékesség. Elismeréssel adóztak a bírálók a Litkey József III. h. h. és Okos Gyula szép és lendületes imádkozásának is. — A prédikálási verseny egyedüli jutalmazott győztese Baksy József II. h. h. De szívesen megdicsért és méltó versenytársai Papp József és Éles István IV. h. h. is. A Baksy előadása igazán kifogástalan, kálvinista katedrába való prédikálás volt, telve színnel melegséggel, őszinteséggel és közvetlenséggel. Figyelmünket az ámenig nagyon szívesen engedték általa lekötöni. A Papp József előadása is szép, valóban predikatori volt, de már nagyon is papos. Kevés volt benne az erő és elevenség s a vége felé nagyon könnyen észrevettük, hogy monoton. Az Éles Istvánéban meg már nagyon is sok volt a tűz, az erő; úgy hogy hangjában és alakításában inkább közgyűlési szónoklathoz hasonlított, mint katedrai predikáláshoz. De a maga nemében az ő előadása is szép volt,

és valószínű, hogy az a nagy világi elem, ami abban megnyilatkozott, nyilvános szereplés alkalmával az ő számára avatta volna a legnagyobb hatást és sikert. Általában véve mindakét verseny olyan eredménydús volt, olyan magas színvonalon állott, hogy a többi szereplők is nagyon megérdemelték a bíráló bizottság köszönetét.

— nl. —

A főiskolai jogászegylet életében megemlítésre méltó eseményeknek mostanság csak a tisztikarban történt változások nevezhetők. Két érdemes tisztviselője hagyta ott a félév elteltével eddig viselt hivatalát. Az egyik Keresztessy Ferenc jogászelnök, ki az egylettől ráruházott eme szép tisztséget a lelkiismeretes sáfár buzgóságával viselte. Iskolai tanulmányait befejezván, állásáról is le kellett mondania s helyét az egylet Keéky Istvánnal töltötte be. A másik, állásától megvált hivatalnok Csendes Győző, ki az egyletet pénztárnoki minőségben szolgált. Az utána megüresedett hivatal Szivos Gézával töltetett be. Az ő pénztárnokká történt választásával s több jh. eltávozásával megüresedett bizottsági tagsági helyekre pedig Tariska Lajos, Szabó Lajos IV. é. és Gyuresik László II. é. jh. választattak meg.

HIREK.

— **A theologus bál.** Carnevál herceg öfensége diadalmas jókedvvel vonult be a farsang végén új otthonába. Régi mulatozó helyét, sok-sok évi bál kedves emlékeivel megszentelt ősi hajlékát: az ódon városház kiszolgált nagy termét felcserélte új palotájával. Az új konviktusba vonult február 8-án az arány tiarás Carnevál, hová a theologusok szólították el őt. Jöttére csillogó fényárba fürdött a tarka drapériával, csillogó piperékkel feldíszített terem s illatos délszaki növények zöld szigetei szegélyezték a sikamlós dolomert padozatot. Amikor a fehér havon csilingelő szánok csapata már megunt a járást, mikor a tündérkertté varázsolt bálterem megtelt táncolni vágyó fehér ruhás, piros arcú lányokkal s a hosszú taláros Carnevál herceg csiklandós szemével megadta a jelt a zenére —: muzsikás tündérország tárult föl előttünk, hol a zsongó, tarka egyvelegbe mosolygó arcokra piros rózsákat égetett a jókedv. A fehérberózsaszinbe öltözött leányok, asszonyok vidám, tarka seregébe harmonikusan olvadt bele a sötét szmokingos ifjak jókedvű hada. Olyan volt az egész terem, mint egy nagy farsangi tenger, hol mohó, önfeledt, a boldogságtól sietős, szinte tolakodó vágyal igyekeztek tova a nevető párok. S ahogy szerte áradt a báli éjnek ez a megejtő láza: magával rántott mindenkit. S mikor egy-egy csárdásnak végső ütemeit is elnyelte már a boltozatos terem hatalmas menyezete s finom, lágy keringőbe csapott át a cigány: alig alig lehetett táncosnőhöz jutni. Hajh, mert valahogy érezte a fiatalság, hogy küszöbön már szomorú hamvazó... S nem lankadó kedéllyel folyt is a tánc, amíg csak folyhatott, amíg csak a leeresztett redőkön keresztül be nem kaesintott a most valahogy nagyon fürge nap. Pedig bizony ma, azt hiszem, nem siratta volna meg a bálterembe senkise, — nem bánta volna senki, ha valahogy tovább fürdik a messze kelet fehér hullámú tengerébe. Dehát előbukkant. S amint nagy komolyan széttekintett a zenétől, jókedvtől kacagó terembe: Carnevál úr összevonta hosszú fehér talárját s megtörölgetve izzadt homlokát — indulni készült. A csipkehabos fehér ruhákra is prémes gallérok kerültek. S megszólalt a Vilmos cigány komisz szárazfáján a régi idők dicsőséges nagy riadója s a szilaj hangok mellett öszlott a közönség, fogycott a publikum.

S a megüresedett palterem hasonlatos volt ahhoz a feldult rózsakerthez, honnan kitepték mind a virágokat, ahol csak a rózsaszálattól elkábitott méhek botorkálnak, ögyelegnek kábultan, mámorosan. Carneval herceg ő fensége — velünk egyetemben — bizonyára büszke önérzettel, édes emlékekkel gondol vissza mai fényes bevonulására, mely sok reményre jogosító beköszöntője volt ez újjá szentelt épületen lezajlandó hosszú báli sorozatoknak. De nem kevesebb boldogsággal emlékeznek vissza bizonyára azok a kedves lányok s ritka szép számban megjelent, városunk ugyyszólván összes szép fiatal asszonyai sem, kik az elviharzott báli éj édes emlékét ott őrizgetik emlékeiknek abba a rózsaszalagába, melyet a derült hangulat, verőfényes jókedv soká, hosszú időkre beszentelt. — Eme mindenképen szinte nem várt eredménnyel végződött bálon jelen voltak névsorát, amennyiben összeállítani sikerült, itt adjuk.

Jelen voltak: 1. asszonyok: Brozrád Rezsóné, Fürjész Tamásné, Gérecz Károlyné, özv. Hidegkővy Elekne, Hodinka Ágostonné, Harsányi Istvánné, özv. Hatvani Károlyné, Finkey Ferencné, Farkas Lajosné, Kérészy Sándorné, László Kálmánné, Lengyel Teréz, Novák Lajosné, Novák Sándorné, Németh Sándorné, Nagy Béláné, Nóga Bálintné, Ölbey Jánosné, özv. Pásztor Sámuelné, Radácsy Györgyné, Rohoska Józsefné, özv. Sarkady Sándorné, Smidt Gyuláné, Siposné Németh Gizella, Steinfeld Jenőné, Szabó Sándorné, Szánthó Gyuláné, özv. Szakácsi Gyuláné, özv. Takács Lajosné, özv. Trócsányi Bertalanné, Tina Tiborné, özv. Várady Kálmánné, Zelles Lajosné, Zomboryné Radácsy Margit, Zoványi Jenőné. — 2. Leányok: Brozrád Vilma, Farkas Vilma és Ilonka (Vajdácska), Finkey Ilonka, Fodor Irmska (Perkupa), Fürjész Ilonka és Vilma (Kárád) Hidegkővy Erzsike, Hodinka Irénke, Horkay Jolánka, Keresztury Boriska, (Királyhelme), Kónya Erzsike (Rozvágy), Körmendi Ilonka, László Margit, (Kapos), Martinovics Katinka (Ujhely), Morbacher Adél, Nagyváthy Zsuzsika (Keék), Nóga Valika (Pány), Pásztor Emmuska, Radácsy Etelka, Répássy Margitka (Ujhely), Sarkady Erzsike, Semsey Mariska, Somogyi Etelka, (Bacska), Szabó Katica, Szentmiklóssy Mariska (Temesvár), Szinyei Emike és Ilonka, Tatar Linka, Trócsányi Mariska, Várady Malvinka, Verebélyi Annuska (Bacska). (i. s.)

— **Nyugtázás és köszönet.** Az 1907. febr. hó 9-én tartott theologus bálon felülfizettek illetőleg jegyeiket megváltották a következők: Felülfizettek: Rohoska József 40 kor-t, Katona György, Radácsy György 15—15 kor-t, Novák Lajos 10 kor-t, Dikker József 8 kor-t, Fürjész Tamás 6 kor-t, Brozrád Rezső, Éles László, Goldblatt Ferenc, Maklári Pap Miklós, özv. Várady Kálmánné, Zoványi Jenő 5—5 kor-t, Nagy Béla, Rác Lajos 4—4 kor-t, Radil Károly, Schultz Aurél, dr. Székely György, Pillér József, Hodossy Lajos 3—3 kor-t, Bathó János, Dávid Zoltán, Farkas Lajosné, Farkas Dezső, dr. Finkey Ferenc, Harsányi István, Karászy Benő, Keresztury János Maller S., Moldoványi Zoltán, Ölbey Jánosné, dr. Szánthó Gyula 2—2 kor-t, Marikowszky Béla, Sajóvölgyi Nagy Sándor, Nemes György, Sipos Zoltánné, Vitek Ferenc, 1—1 kor. Hatvani Károly 20 fillért. (Összesen 176.20). — Jegyét megváltotta: Incze Lajos és tsa 20 kor., Bálint Dezső, dr. Kun Zoltán 10—10 kor., László Gyula (Vencsellő), özv. Rácz Ábrahámné, Szepessy István, Szinnyey Gerzson, Végh Bertalan, Wintner Ábrahám 5—5 kor., Szabó Endre (Csicsér) 4 kor., Bogyay Zsigmond, 3 kor., Czirják Paulin, Kaucsák Dániel, Kovács Ferenc, özv. Szetpétery Jánosné, Trócsányi Bertalan, özv. Vitkay Bertalanné 2—2 kor. (Összesen 85 kor.) A bál összes bevétele volt: 750.40. Kiadás 498.86. Tiszta bevétel 251 kor. 54 fillér.

— **Március 15.** A főiskola tanári kara és ifjú-

sága, mint minden évben, úgy most is lelkesen készül a szabadság nagy napjának megünnepelésére. Az ünnepély műsorának megállapításán most fáradozik az ügybuzgó rendezőseg, élén Karászy Benő főiskolai szeniorral. A szokásos esti táncvigalom külön rendező-bizottsága is megtett már minden lépést a mulatság sikere érdekében. A mulatság a főiskola új konviktusában lesz, mely ez alkalomra a már ujonnan beszerzett díszítésekkel lesz fölékítve. A meghívók már szét is küldettek. S e helyen kérjük mindazokat, kik postai kallódások vagy más esetleges tévedések miatt meghívót nem kaptak s arra igényt tartanak, forduljanak Horkay Lajos háznagyhoz.

— **Ismeretterjesztő előadások.** Főiskolánk igazgatósága, követve a közoktatásügyi miniszterium utasítását, már két ízben tartott a főisk. imatermben ismeretterjesztő előadást. Mindkét alkalommal a kurucvilág szolgáltatta a tárgyat úgy a szónokoknak, mint a másképen szereplőknek is. Az első alkalomkor Csontos József főgimn. tanár tartott előadást általában a kurucvilágról. A műsor egyéb pontjait a főisk. ének- és zenekar töltötte ki. A következő előadáson Novák Sándor olvasta fel nagy körültekintéssel megírt tanulmányát a kurucvilág művelődéstörténelméről. Lányi Andor jh-ön kívül, ki egy hatásos szavallattal gyönyörködtette a hallgatóságot, szerepelt még a gimn. ének- és zenekar egy-egy ponttal s Árokháty Béla gimn. tanuló, ki művészies cimbalomjátékával érdemelte ki azt a felzúgó tapsot, melylyel a hálás publikum jutalmazni óhajtotta e nem közönséges zenei talentummal megáldott ifjút. A vasárnap délutánonként rendezendő eme nagyon hasznos, tanulságos és élvezetes előadásokra felhívjuk városunk s a vidék minden szép iránt érdeklődő közönségét.

— **Pályázat.** A főisk. ifj. egylet 20 kor. díjjal pályázatot hirdet egy márc. 15-én elszavalandó alkalmi ódára vagy másnemű szavallásra alkalmas hazafias költeményre. A pályamunkák idegen kézzel írva s jelliges levéllel ellátva márc. 6-ának d. e. 12 órájáig nyújtandók be a főisk. szeniori hivatalba.

— **Statisztika.** Az „Akadémiai Olvasó-Egylet“ ambiciózus, új könyvtárosa statisztikai kimutatást készített az egylet könyvtárából az első félévben kivett könyvekről. E kimutatás szerint kiadott a könyvtárnok 2081 kötet könyvet, amelyek közül regény volt 1583 kötet, theologiai munka 194, jogi 73, történeti 48, költemény 36, színmű 12, más tudományágakból 145 kötet. — Bizony ez a statisztika rossz bizonyítvány reánk. Azt mutatja, hogy egy akadémiai hallgató átlag számítva havonta két könyvet sem olvas. Ha olvas, akkor is csak regényt. De hát mikor olvasson? Hiszen a kolloquiumokra már szeptemberben kell készülni. Ezt szabja elő szigorú pecsét alatt a legfőbb törvény, a tizparancsolat. Ezért nem tud aztán a diák egyébkor olvasni, mint az órák alatt. Persze a folyton zavaró előadás miatt sokkal nehezebb volna tudományos munkát böngészni, mint holmi könyvüvéru francia regényt lapozgatni.

— **Tekeverseny.** Az akad. olv. egylet szokásos tekeversenyét február hó elején rendezte. A versenyen most az előző évekéhez képest aránylag nagyon kevesen vettek részt. S így a máskor három-négy hétig is elhúzódó verseny a nyolc jelentkező között gyorsan véget ért. Első díjat nyert Csillik Balázs III. hh. (13+, 1—), másodikat Ferenczy Dániel IV. hh. (12+, 2—), harmadikat Kovács Béla IV. hh. (10+, 4—). A sakkversenyénel most vannak döntés előtt.

— **Előfizetéseiket beküldték:** Hg. Windischgraetz Lajosné (Spatak) 4 kor., Rotman Irénke (Szikszó) 4 kor., Kőrösy Pál (T.-Karád) 4 kor., Ugray László (T.-Karád) 4 kor., dr. Sutka István (Berlin) 4 kor., Tomory Dezső (Szabolcs) 4 kor., dr. Tüdös István (Miskolc) 4 kor., Blum Rezsínke (Szikszó) 2 kor. — Köszönettel nyugtázzuk.

Szerkesztői üzenetek.

Theologus. Cikkedet nem közölhetjük. Nem azért, mintha talán nem értenék veled egyet, hanem, mert sem neked, sem pedig magunknak kellemetlenségeket szerezni nem akarunk.

M. Gy. Egyek. Köszönettel vettük. Jelen számunkban azonban már nem közölhetjük. Szíves türelmét kérjük.

L. Gy. Régi mese, — de rossz.

Sárospataki Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet

Borértékesítő osztály Sárospatak. Vasuti állomás Sárospatak.

A hegyaljai szőlőtermelőktől részben megvett, részben pedig mintapincénkben elhelyezett s alább felsorolt borainkat teljes felelősség mellett eladásra ajánljuk:

1883. évi	5	puttonos asszú	1	üveg,	fél liter	à	12.—	„
1890.	3	„ musk.	1	„	„	„	4.80	„
1901.	5	„	1	„	„	„	8.40	„
1901.	4	„	1	„	„	„	6.—	„
1901.	1	„	1	„	„	„	2.40	„
1901.	„	szamorodni	1	„	„	„	1.80	„
1901.	„	„	1	„	1	„	2.40	„
1902.	„	„	1	„	1	„	2.40	„
1902.	„	pecs.-bor (furmint)	1	„	1	„	1.40	„
1902.	„	aszt.	1	„	1	„	1.20	„
1902.	„	„	1	„	1	„	1.10	„
1902.	„	„	1	„	1	„	—80	„
1903.	„	„	1	„	1	„	1.10	„
1905.	„	törköly-pálinka	1	„	1	„	1.40	„

Az itt felsorolt borokból nagyobb mennyiséggel rendelkezünk. — Az árak üveg és csomagolási költség nélkül értetnek. Ez utóbbiak önköltségben számíthatnak fel. Az edényeket bérmentve, a felszámitott árban a szövetkezet visszaveszi. **136 literes gönci hordó vételnél a feltüntetett árakból 5 százalék engedmény jár, ingyen hordóval.** — Jelen árjegyzék kiadásával minden előbbi árjegyzékünk és esetleg egyeseknek adott külön kedvezményünk érvénytelenné válik.

„II. RÁKÓCZI FERENCHEZ“

címzett gyógyszertár Sárospatak. — Tulajdonos:

HORVÁTH MÁTYÁS

Tulipánkrém a bőr szépségének, finomságának és ruganyosságának előmozdítására, illetve annak fentartására. Állandó használat által a ráncokat elsimítja, a szeplőt, májfoltot s mindennemű bőrtisztatlanságot eltünteteti és a bőrt hársonysímává teszi. Egy tégely 1 K.

1 db tulipánszappan 80 fill. — 1 doboz Tulipán hölgypor 1 korona.

Lászlófi Henrik

Zemplén vármegye legrégebb és legelsőrendű férfiszabó-üzlete elvállal és legdivatosabb kelmékkel felszerelt kelmeraktárából készít a legújabb divat szerint

polgári és papi öltönyöket

mérsékelt, szolid árak s a legkedvezőbb fizetési feltételek mellett. Főiskolai hallgatóknak és tanulóknak különös kedvezmény. Kívánatra egy lev. lapon való tudósítás esetén bármikor kész Sátoraljaujhelyből megrendelések teljesítése végett Sárospatakra átutazni.

Dus választék. ≡ Elegáns kivitel. ≡ Szolid árak.
≡≡≡ Kedvező fizetési feltételek. ≡≡≡

Tisztelettel értesítem a n. é. közönségt, hogy a

**Haltenberger Béla ruhatisztító- és festő-
 ≡≡≡ intézetének képviselőjét átvettem. ≡≡≡**

Ezzel a vállalkozással a városnak egy régen érzet hiányát igyekeztem pótolni s céloim az volt, hogy a n. é. közönséget megkíméljem azoktól a kellemetlenségektől és költségektől, melyeket a kassai intézettel való postai érintkezések okoztak. A legpontosabb és leggyorsabb kiszolgálás előzetes biztosítása mellett már csak azért is kívánatos helyi intézetem igénybevétele, mert nálam mindennemű tisztítás és festés jóval kevesebb költségbe kerül, mint bárhol másutt.

Kiváló tisztelettel

KLEIN MIHÁLY

HALTENBERGER BÉLA

ruhafestő, vegyi tisztító és gőzmosógýára

KASSÁN. ALAPITTATOTT 1810-ben.

Hazánkban e szakban legrégebb s közismert gyárában ruhák egészben **tisztíttatnak és festetnek,** továbbá **gallérok, kézelők s egyéb felhírneműek** a legszebb kivitelben mosatnak és vasaltatnak.

Postacím: Haltenberger Béla, Kassa.

Nyomtatta Radil Károly a sárospataki ev. ref. főiskola betűivel.

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY

KIADJA: A „SÁROSPATAKI IFJUSÁGI EGYLET.” — MEGJELENIK HAVONKÉNT EGYSZER.

<p>Szerkesztőség: Sárospatak, Főiskola, széniéri hivatal. Kiadóhivatal: Sárospatak, „Ev. ref. főiskolai könyvnyomda.”</p>	<p>Főszerkesztő: KARÁSZY BENŐ FŐMUNKATÁRSÁK: LÁSZLÓ SÁNDOR,</p>	<p>Felelős szerkesztő: ÉLES ISTVÁN FŐMUNKATÁRSÁK: KEÉKY ISTVÁN.</p>	<p>Előfizetési ár: Egész évre 4 korona. Félévre 2 korona. Az előfizetési összegek a »Sárospataki Ifjúsági Közlöny« szerkesztőségének küldendők.</p>
---	--	--	--

TARTALOM. Borsodi E.: Március 15. — László Sándor és Nagy Lajos: Szabadság ünnepén (vers). — Nagy Lajos: Séták. — Keéky I. Béla: Sugár a múltból (vers). — Tóth János: Egy rossz asszony. — Más: De Ruyter Adriaenszoon Mihály. — Magyar Gyula: Hiszem... te is hidd!... (vers). — Kor Jolán: A sofisták. — Némó: Mesék. — k. f.: Március 15-e Sárospatakon. — Egyleti élet. — Hírek. — Szerkesztői üzenetek. — Hírdetések.

Március 15.

Csattogjon a kard, pendüljön a kasza, harsogjon a dal, csendüljön az ének! Ünnepet ülünk ma, a szabadság ünnepét és áldozunk szent áhitattal a szabadság Istenének. Nagy ünnepet ülünk, szent ünnepet ülünk, idegen milliók szíve dobban ma velünk.

Ma foglalta el a magyar igazán hazáját, ma ültették el a szabadság fáját.

Ismeritek-e ezt a fát, a szabadság fáját? Hogyne ismernétek, hiszen ez alatt nőttünk igazán emberekké, igazán magyarokká. Ennek az árnya véd meg bennünket, ha valamerről vad és erőszakos vihar tör felénk, bölcső-dalunkat erről dalolták a madarak, virága a négy folyam országának legszebb ékessége.

Félezedéven át idegen királyok, idegen népek hordták a békókat az ország testére; oltárainkat, hol az örök tűz, a nemzeti összetartás, az ős magyar érzés tüze lobogott, ledöntötték, a szétszórt paraszakat eltiporták. De végkép beoltani sohasem tudták, mert a szívekben égett az, hová ember szeme nem lát, emberi kéz el nem ér. — Árpád népét, Atilla unokáit szolgáltságba dönthették, kezeire, lábaira bilincseket rakhattak, de a rabságot vele meg nem kedvelthették, régi szabadságát vele el nem feledtethették, a béke mindig visszatért utána. Ha kardját kiütötték kezéből, megszólalt a tárogató és elzokogta azokat a bús, fájó nótákat, amelyek talán ott születtek Ázsia pusztáin, amikor a magyar még olyan szabad volt, mint a szellő, mely végig repült a téres, végtelen rónán, amelynek szárnyán eljött ide, a messze idegenbe, elhagyva a boldog, szabad vidéket, hol bölcsője

felett a szabadságról énekelt a madár, arról dalolt a vihar, erről suttogott a fa lombja, a fű és a virág. Ezeket a nótákat sohase tudta elfeledni. És a szabadság nélkül, melyet elvettek tőle, nem tudott se élni, se meghalni. Minden nemzet megszerethette a szolgáltságot, megszokhatta a rabláncokat, csak az ilyen nem. Minden más nép elfelejthette ősi nagyságát, megfeledkezhetett önmagáról, csak Árpád népe nem. Amely nép úgy szerette a szabadságot, annak előbb-utóbb ki is kellett azt vívnia.

Egy tavaszi szellő, mely messze keletről, talán épen onnan jött, hol a nemzet bölcsője ringott, az ébresztette fel a magyarság géniuszát. A madarak akkor tavaszon itt is a szabadságról daloltak. De a virágok már vérpirosak lettek, mert a nemzetnek vérével kellett megpecsételni és megvédeni oly hirtelen kivívott szabadságát az irigy szomszédoktól. De nekünk annál drágább, annál kedvesebb, annál kevésbé vehetik el tőlünk most már azok, kik eddig bitorolták.

Ezért kell ma ünnepelnünk. Ezért legyen legszentebb ünnepünk március 15, mert a mai nap a mi újjászületésünk emlékünnepe. Ezen a napon rázta le a magyar testéről és lelkéről a rabbilincseket, ma biztosította magának az örökéletet, a hallhatatlanságot. Ez a mai nap magában foglalja a nemzet egész múltjának a történetét, egyszersmind biztosítéka és záloga a jövődönek.

Ünnepelni kell ezen a napon különösen tenéked magyar ifjúság! Mert ez az ünnep a tied, minden szép és dicső, szomorú és gyászos emlékeivel. De az ünneplésed legyen szívből fakadó, a lelkesedésed igazán nagy, hogy ha jönni fog az új Márczius, meg tudj érteni a kor hívó szózatát, a tettek óráján tudj méltó lenni az első Márczius nagy ifjúságához, tudj cselekedni és ne tudj visszarettenni. Már hallik a távoli recsegés, ropogás morajja, s nemsokára eljő az idő, mikor a megújhodás nagy munkája a te feladatod lesz.

Borsodi E.

Szabadság ünnepén.

— Irták: László Sándor és Nagy Lajos. —

Harang se zúg ma, pap se prédikál;
Nem szab a szent könyv mára ünnepel.
Minő erő hoz mégis össze itt?
Buzgó imára mért gyűl szívetek?
A hun síron, a hármás bérc ölén,
Hol annyiszor dúll rít viszály keze,
Mért olvad eggyé minden honji szív?
Mért ünnepel ma Árpád nemzete?

Napok-napja, te, néked áldozunk,
Szívünk oltárán néked ég a láng,
Mert hajnalodnak jöttlével viradt
A szabadságnak új világa ránk.
Napod sugára űzte szerle-szét
Sok század óta síró bánatunk.
Te tetted azt, hogy újra szabadok
S szabad hazában egy nemzet vagyunk.

Mert volt idő, hogy büszke nemzetiünk
Idegen jármot vett magára fel.
Rabságba sínylett. Babylon alatt
Sírta keservét az új izrael.
És hosszú, terhes három századig
A hetven évnek vége nem szakadt
S dicső multjának szép emlékei
Táplálták lelkét a rabság alatt.

Szabad keletnek szabad térein
Szabadon ringott bölcsőnk hajdanán,
Ez ős örökbe szabadon jövének
Egy remélt jobb kor rózsás hajnalán.
Kelet ködéből úgy törtünk elő,
Mint villám-szóró tűzes zivatar
S Atilla földjét vérrel megszerelve
Sokáig voltunk rettegett magyar.

De aztán kardunk rozsdá fogta meg,
A rozsdá rajta testvér vére volt
És ettől szállt ránk annyi sok csapás . . .
. . . Dicsőségünk zenitje meghajolt . . .
A régi oltárt hűtlen elhagyánk
S e hűtlenségért jött a bűnhődés,
Zúdult nyakunkba Hadúr átkaként
Háromszáz éves hosszú szenvedés.

Nyugat felől hoztak ránk láncokat
A Lajtha mellől átkozott kezek
S mert hitvány kéz volt, mely azt ránk levé,
A szolgaság még jobban égetett.
A szégyenérzet s régi öntudat
Az ősök fegyverébe öltözött
S a megfogyott, de meg nem tört magyar
Ontotta vérét „két pogány“ között.

De eltiporva, meggyalázva is
A hét vezér vért nem feledte el
S vihar-felhőktől elborult egen
Belleheméji fényességre tel.
És tört utána véres testtel is,
A harc tűzén is arról álmoda,
Hogy rabbilincse egyszer majd lehull,
Hogy véget ér a kínos Golgota.

És jött a hajnal. Fénybe öltözött
A ránk boruló hosszú éjszaka
És börtönünk e fénytől összedűlt,
Miként kiirtszóra Jerikó fala.
S a nagy tusákban meg nem halt remény
Varázs-ítésre most valóra vált:
Megbékült Hadúr lelkének fele:
A szabadság e földre visszaszállt . . .

. . . Pacsirta szólt és újra ébredett
A fű a földön; lomb, virág a fán:
A rügyfakasztó, éltető tavasz
Akkor köszönt be hosszú tél után . . .
S mint a tavasszal áradó folyam
Összerombolja mind a gátakat:
Az öntudatra ébredt géniusz
Úgy törte szét a régi láncokat.

S az új szabadság olvasztó tűzén
Testvérré lett a szolga és az úr,
Az új Botondok bárdcsapásain
A kiváltságok vára romba hull.
S a két országos eggyé lett magyar
Bátran tekint egy szebb jövő felé,
Mert az üdvöl, mit három ünnep ad
Benned, te nagy nap, mindazt fölélé.

De oly hamar jött ránk az alkonyat,
Kaján szomszédok törtek ellenünk,
S azt hitte róhunk mind egész világ,
Hogy a végóra most ütött nekiünk;
De hasztalan jött észak zsarnoka,
Árpád nemzete új csatára ment
S elbukva is mienk a győzelem,
Mert győzhetetlen „az a regiment“.

És jönne bár ránk százezernyi vész.
Az a nóta még mindig harcha visz,
Amíg erünkben ősi vér buzog,
Büszkén megyünk a Golgotára is.
De nekiünk veszniünk még ott sem lehet,
— Szabad nemzetre nem jöhet halál —
Mit sírba nem vitt hosszú ezredév,
Új Világosnál győzelemre száll.

Séták.

I.

A széles, de mindamellet sötéten árnyas gesztenye-
soron jön egy szőke s egy barna férfi. Mindkettő úgy
30 évesnek látszik. A szőke szól:

— Nem, barátom, az nem lehet; valódi költő csak
egyikünk lehet. Az igazságnak vagy a te részeden,
vagy az én részemen kell állania.

A gesztenyehajú válaszolt:

— Elsősorban is abszolút igazság nem létezik. Az
igazság csak olyan relativ valami, mint a mértékegy-
ség, amely népek és idők szerint változik. Vagy olyan
mint a pénz, amelyért a különböző korok leszámítoló
hivatalaiban más és más értéket adnak. Néhol el sem
fogadják azt, ami egykor nagy összeget képviselt.

— Te ilyennek gondold az igazságot?

— Nem gondolom, de az valósággal ilyen.

— De nézd, a költészetben mégis csak kell lenni
valami abszolút értékbecslésnek. A poétikának vannak
megállapított igazságai.

— Nincsenek. Ha van is egy-kettő, az is bizonytalan, nem föltétlen és csak a formára vonatkozik. Lényegében véve minden határozottan elválasztott kornak a poétikája és költészete más, mint az előzőké. Mások a viszonyok, más az ízlés, másnak kell lenni a költészetnek is.

— A klasszikusok, az emberi szellem régi, de örökbecsű termékei ennek a nézetnek nagyon is ellene mondanak.

— Hogy ezeknek a klasszikusoknak még ma is van bizonyos értékük és olvasóközönségük, annak három oka van. Az első az, hogy tökéletesen megvannak bennük a poétika formális igazságai, miket az imént említettem. Másodsor nagy fontosságuk van, mint kulturhistoriai okmányoknak, amelyekből rég letűnt világok érzés és gondolatvilágát ismerjük meg. De leginkább az emberi elme, főként az ítélőképesség gyengeségének köszönhetik az irodalomban való hosszú fennmaradásukat és többszöri uralmukat. Épúgy mint töled, illetve töletek nem tagadom meg, hogy valósággal költők vagytok, ezekről is elismerem, hogy igazi költői alkotások, de azt senki se mondja, hogy a mai kornak valók, a mostani költészettel rokonok, vagy talán, hogy attól értékesebbek. Ami belőlük a költészet lényegéhez tartozik ma is, az azt mutatja, hogy ezen a ponton a mi korunk megegyezik a régi korrallal, ezen a részen az elválasztó határvonal még nem fejlődött ki.

— Én úgy gondolnám inkább, hogy éppen ezek a határvonalak csupán a külsejére vonatkoznak a költészetnek. Maga a lényeg az változatlan, örök, aminthogy az emberi természet is ugyanaz volt Homér korában, mint ma.

— Éppen ez változik, s ezért kell változni a költészetnek is. Három vagy két ezer év előtt más volt az ember világnézete, más volt a gondolköre, másnak kellett lenni tehát érzélemvilágának is, mint a mai.

— Pedig én azt hiszem, hogy minden megváltozhatik az ember körül, de ő maga nem fog változni. A tudomány áthaladhatja a végtelent, a társadalmi berendezkedés ölthet még óriásibb arányokat, de amíg ezen a földön élünk és ez a nap süt reánk, az ember az marad, ami volt már születésekor, vagy a nagy teremtés idején. Gondolköre szélesülhet, de cselekedeteit ugyanazok az ösztönök és érzelmek fogják irányítani.

— Ez határozottan az emberiség fejlődésének a tagadása volna. Pedig az ember legalább is minden ezer évben újjá születik. Folyton enerválódik és idegzete mindig más és más örömekre, élvezetekre lesz alkalmas és képes. Például egy XX. századbeli ember előtt Ajaxnak a fékezhetetlen dühöngése, a Néró és Caligula örült kéjei, vagy a vértanúk túlvilági boldogsága érthetetlen. Az ember ugyanis nem más, mint a természetnek és a környezetnek a productuma. A környezetet folyvást változik és változtatja magát az embert is.

— Mindez a változás csak a külső formára vonatkozik. A történelmi idő bármely pontján ugyanazon embernek a megnyilatkozását látjuk, csak hogy más alakban. Éppen ezért voltak és vannak a költészetnek örökbecsű alkotásai, mert azok az örök emberit rajzolják és állítják elének. Különben is ha elfogadnók a te álláspontodat, hogyan volna megmagyarázható az a két szélső irány, amelyen mi haladunk?

— Mindennek meg van a maga oka. Igaz ugyan, hogy jó sokáig együtt nevelkedtünk, de te itt maradtál ebben a kis városban mindörökre. Itt végezted iskoládat, itt ismerted meg az életet és azt hiszed, hogy ez

a mai élet. A költészetben még most se ismersz újabb nagyságokat, mint Shakespeare, Goethe, Petőfi, Arany. Én a fővárosban ismertem meg és nyugat világvárosaimban tanultam meg, hogy mi az élet, a mai kornak izzó, forrongó élete. Azok a klasszikusok csak mint lépcsőfokok léteznek számomra a jelenkori költészethez. De itt tulajdonképpen nem is mikettőnkéről kell beszélünk, mert vannak sokan, akik veled együtt a középkori, vagy a német romanticismus korában élnek. De vannak már a jelennek is hivatott költői. És így van az, hogy mindkettőnk iránya költészet; de míg te egy rég letűnt kor trubadúrja vagy, az én dalaim a máról és a mának szólnak.

— Talán van valami igaz abban, amit mondasz. De én a mi világunkat, a mi irányunkat inkább költészetnek tartom és semmiképpen nem cserélném el a tiétekkel.

— Amióta ideálista és realista költők vannak, nagyobb volt köztük a különbség, mint a költők és nem költők, az úgynevezett laikusok között. Ti azt mondjátok, a költészet csak gyönyörködtessen. A mi költészetünk célja: gyönyörködtetve tanítani. A ti hőseitekre ámulva tekintenek, a csodálat és dicséret mellett senkinek eszébe nem jut, vajjon ő lehetne-e ilyen. Ti csak a szépekről, a jókról, az igazán nagyokról irtok és akik olvassák, gyönyörködve sóhajtanak, csodálkoznak rajta, hogy ilyen is történhetett valaha valamikor; de meg vannak győződve, hogy nem ebben a világban, nem ebben az életben, mely az emberek szívét és tenyerét olyan kérgessé teszi. Mi a való életet állítjuk az emberek elé, ilyenek vagytok, ilyenek ne legyetek. Megmutatjuk nekik az élet örvényeit és törvényeit. Amazoktól, hogy óvakodjanak, ezeknek ellene ne szegüljenek. Mert az emberek szemei gyöngék arra, hogy lássák az életet, amely forgatja őket. A mi hivatásunk éppen az, hogy ezt megismertessük velük, hogy erre megtanítsuk őket.

— De csak tanitanátok. Nem veszitek figyelembe, hogy az a sok példa, amit az élet sötét oldaláról elmondotok, inkább rontó, mint javító hatással van. Megtöri az emberek erkölcsi képességét, amely eddig különbséget tudott tenni a jó és rossz között. Tanulsgaitokat nem értik meg; megismerttetitek, megkedveltetitek az emberekkel a gonoszúságot, melytől megrontott lelkiismeretük többé nem riad vissza. Ti egyszerűen az életet fényképezitek, mi eszményképeket állítunk az emberek elé: ilyenek igyekezzetek lenni!

— Hogy az ideálisták a mi irányunkat sokszor lekicsinylik és valami alacsonyabb fokú költészetnek tartják azt, amelyet ők nagyon könnyen tudnának művelni, de nem akarják, amely olyanformán aránylik az idealizmushoz, mint a fotografia a festészethez: ezt az alaptalan és igaztalan állítást már elégszer hallottuk és ugyanannyiszor viszonoztuk. Azt már olismerték sokan, hogy senki más költő nem lehet, mint amilyen, ha az igazán költő; hogy ezek az irányok egyek az ember lelkével, hogy azokat nem lehet úgy változtatni, mint a divatot. De hogy a verismus és romanticismus, ideálistikus és realismus közül melyiknek van nagyobb nevelő vagy rontó ereje, ezt úgy látszik, eldönteni egészen addig nem engedik, míg valamelyik el nem bukik és a másik teljes diadalra jut. Pedig a dolog egészen világos. Ti mint költők egészen mások vagytok, mint emberek. Amikor a tollat kezetekbe veszitek, másképpen éreztek és gondolkodtok, mint a közönséges emberek. Pegasusotok felrepül valami magasabb régióba, ahonnan a dolgokat kicsinyítve és valami lilás ködön keresztül

látjátok. Ezért aztán ferde fogalmat adtok a világról, ami legnagyobb bűnötök. A tudóknak, a költőknek épen az a kötelességük, hogy a gyöngé, gyarló embereknek helyes világnézetet adjanak. Amikor pedig emberfölötti mértékkel mérték a jóknak és rosszaknak, éppen ti rontjátok meg az embereknek a jóról és rosszról alkotott fogalmát. Nálatok a hősök, a jó képviselői mesebeli alakok, akikről az emberek előre tudják, hogy nem példányképek, hogy őket követni nem lehet. A túlsötét színekkel rajzolt gonoszok pedig a gyöngé lelkiismeret számára egyenesen kihívóul szolgálnak: hogy ime volt ember, aki ilyen bűnös volt, aki ennyit vétkezett. hol vagyok én ettől, mért ne menjek még tovább. Az embereket az igazságra nem lehet megtanítani, ha túlozunk, mert azt sem fogják elhinni, ami igaz. Csak ha olyat mondunk nekik, aminek a valóságáról ők magok meggyőződhetnek, akkor fognak hiúni és tanulni.

— Ti épen olyan kárhozatos túlságba estek, amikor kivetkőztetitek az életet minden szépségéből, megfosztjátok az embert minden eszményétől.

— Az életnek nincsenek ideáljai, csak igazságai, törvényei.

— De mivé lesz az életünk itt a földön, ha megfosztjátok minden mistériumától, ha szétboncoltok, lepleztek mindent. Egyszerre el fog veszni az élet minden varázsa, ha pl. a nőt lerántjátok arról a piederstárlól, ahová előző korok helyezték, ahol imádtuk mi is.

— A nő, az asszony, ez egyik nagy probléma, amelyet megoldani mi sem tudunk, talán nagyobb, mint maga az emberi lét. Ti a szemeteket se mértétek rá emelni a női ideálra, térdre borulva, remegve imádkoztatok hozzá. A mi irányunk az asszonyt felemeli a férfihoz, az életnek vele egyenlő rangú és jogú polgárává akarja tenni. De a jelen igazsága nem ezt mutatja. Én úgy látom, hogy az asszony az életben se nem ideál, se nem élettárs; mert nem méltó arra, hogy egyik is legyen. Az asszony olyan szükséges rossz. félig nélkülözhetetlen, félig fényűzési cikk. Ez a föld egyedül csak az erős lelkű férfié, ahol ő mindeneknek korlátlan ura. A világ mérlege akkor billent félre, ha a férfi az asszony szolgálatába süllyedt.

— Hogy a nő csak ilyen volna? Az a nő, akit mi egyenesen istenünké tettünk? Hogyan lenne az asszony csupán természeti cikké, mielőtt elvonnék tőle a lelket, amely anyyi szép és magasztos tulajdonságot foglal magában?

— Az asszony lelke olyan, mint a sötét feketére festett acél. Ha a nap ráüt, akkor az is ragyog, de a fényt idegenből kapja. Az asszonyi lélek csak alkalomra vár, hogy az a sok rossz, ami benne lappang, napfényre törjön. Míg a férfi szükségéből rossz, az asszony szükségéből jó, mert ugyanakkor épen rossz nem lehet.

— Hogy ez volna a nő? Nem ellene mond-e ennek az emberiség egész története, a boldogságnak az a nagy tengere, amit a nő nyújtott és nyújt ma is a férfinak?

— A szerelem soha nem volt egyéb, mint cifra hazugság, amelyben a gyöngébb fél rúttul megcsalott. Ez a gyöngébb fél csak a férfi lehetett, mert igazi szerelemre csak ő képes; az asszonynál a szerelem merő érzékiség. Avagy ismerünk-e a történelemből csak egy szerelmet is, amely tiszta és örökké tartó lett volna? És hogy nem volt, ennek csakis a nő volt az oka. Mert a történelmi időben már nem élt olyan nő, aki képes lett volna magát csupán egy férfiert feláldozni a szerelem oltárán, úgy, hogy ellene még csak gondolatban se vétkezzék. Nagyon rég, a kezdet kezdetén talán

így volt, — sőt ezt egész bizonyosnak találjuk — hogy a férfi és nő csak egymásért és egymásnak élt. De az idők folyamán a férfi a fejlődésnek, a szellemi tökéletesedésnek, az asszony pedig az érzékiség raffinálódásának útjára tért. A mi előttünk ismert időkben az asszony már nem egyéb, mint az egykorú raffinált érzékiség megtestesülése.

— Csak most látom, hogy a mi útaink mennyire ellenkező irányokban futnak. Látom azt is, hogy csakugyan mindketten költők vagyunk, én a múlté, te a jelené. De igazi költők csak mi voltunk, akik a szépről énekeltünk. Fájdalom, mi már nagyon kevesen vagyunk, az emberek elvesztették a szépség iránti érzéküket, jönnek a veristák, az igazság költői. De látom azt is, hogy az igazságot soha sem fogjátok megtalálni, mert ahányszor megtalálni hiszitek, ugyanannyiszor elvétitek. S tulajdonképpen nem is költők vagytok, hanem tudósok és filozófok, akik versben és allegóriában írtok.

— Az emberiségnek hazug cífraságra nem volt szüksége soha, különösen nincs ma. De szebb ideálja sem volt soha, mint az igazság, amelyre épen ma van a legnagyobb szüksége. És költő, vagy általában ember magasztosabb feladatot nem tűzhetne maga elé, mint-hogy az emberekkel megismertesse az igazságot, felköltse bennök az igazságérzetet. Persze az nagyon világos és érthető, hogy amit mi igazságnak találunk, tartunk és hirdetünk, ti elöttetek, akiknek az életről és igazságról egészen ellentétes fogalmaitok vannak. az valósággal érthetetlen lesz és annak az ellenkezőjét akarjátok igazsággá tenni. Pedig az a világon a legnagyobb zsarnokság, ha valaki az életbe igazságot akar magyarázni, anélkül, hogy ismerné azt, mert az élet maga az igazság, amely minden szép elméletet megcáfol, amely maga egyedül cáfolhatatlan.

II.

A sötét gesztenyesor végén egy fiatal pár közeleg. A férfi 26, a nő 18 éves. A férfi szól:

— De úgy e, nem fogsz haragudni, ha én téged nagyon, igen nagyon foglak szeretni? Szeretsz-e te engem olyan erősen?

— Hiszen mondtam már, hogy csak téged szeretlek! — felelt a nő.

— De úgy-e, örökké fogjuk egymást szeretni? Oly rövid ideje még csak, hogy az enyém vagy, hogy szeretlek, szerethetlek és szeretsz te is; és azt hiszem, hogy csak azóta élek, amióta az enyém vagy. De érzem azt is, hogy megörjítene, megölne az a tudat, hogy egykor elfoglak veszíteni, hogy valamikor ennek a boldogságnak vége szakad.

— Igazán már is untatsz örökös követelődzéssel. Most vagyunk a kezdetén a boldogságnak és te már is a végére gondolsz, már is elégedetlen vagy.

— Látom, te nem érted az én nagy szerelmemet. Nem érted, hogy milyen kin lenne rám nézve most a boldogság közepette annak csak a gondolata is, hogy valamikor elveszithetlek, hogy egykor hűtlen lehetnél hozzám.

— Ilyenek vagytok ti férfiak, már most is féltékeny vagy reám. Azt akarnád úgy-e, hogy rabszolganőd legyek, hogy kalitkába zárva semmit és senkit ne lássak az életből?

— Igen, én már féltékeny vagyok, mert ti nők nagyon is féltettek vagytok. De a férfi féltékenysége a szerelem legmagasabb foka, míg tinálatok a hűtlenség kezdete.

— Azon csodálkozom, mért nem siratom meg, hogy nőnek születtem, hogy ne kellene szenvednem az erős férfi kegyetlenségét és önzését. Te már is féltékenységgel gyötörsz, nekünk pedig vakoknak kell lenni veletek szemben?

— Ha van hűtlen férfi, annak csak a nő az oka.

— De mondd, mért keseríted meg az első napok boldogságát is? Mért gondolsz a jövőre, mikor boldog lehetnél a jelenben?

— Ennek az oka is a ti rejtélyes lényetekben van; nem tudtok adni az ember szívének egyetlen édes érzelmet sem, hogy fájdalmat, keserűséget ne vegyítenek hozzá. Nem tudtok egy férfit úgy boldogítani, hogy az ugyanakkor boldogtalannak ne érezné magát.

III.

Egy 20—25 éves szőke fiú és egy harmincon felüli erős, barna asszony tűnik fel a sétány végén. Az asszony szól:

— Én nem tudom, mért vagy olyan gyáva? Mit félsz az emberektől, nem többet kockáztatok-e én, mint te?

— Igen, de nézze asszonyom, vagyis nézd csak, ennekem most annyi dolgom volt, egyáltalán nem mehettem ma, nem mehettem volna holnap, vagy holnapután!

— Mert olyan messze vagyunk egymástól úgy-e? Egy félórát utazni vonaton olyan valami rettenetes dolog? Akárcsak mindennap átjöhetnél. De te nem jöttél, itt vagyok hát én

— De kérlek, ne légy olyan követelőző. Alig néhány hónapja ismerjük még egymást és már is valószínűságot zsarnok vagy felettem.

— Jól van, tudom merről fú a szél! Rám untál már, vagy más akadt és most engem itt akarsz hagyni azért a másikért? De tudd meg, hogy nem foglak engedni. Nekem jogom van hozzád és ezt a jogomat nem fogom feledni. De milyen önzők és kegyetlenek vagytok ti férfiak. Esküdöztök az égbe, a földre és a másik nap hűtlenek vagytok. Oh, mért is voltam olyan gyönge, miért hajlottam akkor szavadra, most nem volnék itt, nem kunyorálnék tőled szerelmet.

— Én nem bánom, tégy velem, amit akarsz, csak ne sirj. Ti asszonyok igazán különös teremtések vagytok. Amikor már a túlságig kiállhatatlanok vagytok, elkezdetek sírni és lefegyvereztek, tönkre tesztek bennünket. Szerelmeitekben igazán sokkal több a méreg, mint a méz. De ezután behunyom a szemem, nem bánom, parancsolj bármit is. Én engedelmes szolgáló leszek. Érzem úgyis, hogy összetörted az egyéniségem és akaraterőm utolsó szilánkját is

Nagy Lajos.

Sugár a multból.

*Regés szépségű, boldog óra . . .
Ennekem is nyitott a rózsza . . .
Ábrándszövő, csillagos estvén
Halvány rózsaszínű ruhába
Ottan állott virágai közt.
Ráhullt a hold ezüst sugára.
Liljom arcán tűzrózsák égtek,
Lágy, illatos, selyem-haja.
Mint tündérekéntől szövött fátyol
Ráborúlt hó-vállaira.
Úgy állt némán. Mosolygó, szép volt.*

*Szeme mint május-éji égbolt
Sejtelmes, csodás tűzben égett . . .
. . . Csupa sugár volt . . . csupa élet.
Egy szebb világból küldött álmom,
Testet öltött tündérrege.
Mint sugaras éj lágy szellője,
Érinté kezem kis keze.
Szellő csókolt gyönge rózsákat . . .
Lelkéből lágy fehérség áradt . . .
Ingó lombok susogtak halkán . . .
Ajkára tapadt forró ajkam.
Lomb, virág, szellő mind elnémult
Titokörzö, szent némaságba.
Hőfőhér, tiszta imádság volt
Szívünknek minden dobbanása . . .*

*Regés szépségű, boldog óra,
Ennekem is nyitott a rózsza!*

Keéky I. Béla.

Egy rossz asszony.

I.

— Még sem jön — dörmögött a férfi idegesen. közben fejét feltámasztva, merőn nézett a szemben levő ajtóra.

— Vajjon hol lehet megint? — tündődött tovább. Kis fia sirása szakította félbe gondolatait. Elesett a padlón s nem tudott felállani. O nem segíthetett rajta, mert ágyban feküdt. Az asszony pedig nem volt otthon. Ki tudja, hol jár!

Szegény Vári Béla másfél éve nyomja a nehéz ágyat. Milyen deli, fiatal ember volt pedig; senki sem gondolta volna, hogy ennyire erőt vesz rajta a betegség. S milyen boldog volt akkor . . . hogyne, hiszen az a híres, szép leány volt a menyasszonya. Hogy szerették egymást, mennyire fogadták kölcsönösen az örök hűséget . . . De azóta minden megváltozott. A kacér, élvágyó asszony megúnta a beteges férjét. Nem mutatja, igyekszik palástolni elégedetlenségét, de a férfi leolvassa útott arcáról Látja, hogy mennyire szeretne kirepülni a bezárt kalitkából.

Mostanában már többször magára is hagyta férjét kis gyermekével azzal az ürügygel, hogy sétálni megy. Most sines itthon. Pedig már sötét van, 7 órára jár az idő.

A férfi mindinkább türelmetlen lesz. Felül ágyában, hallgatódzik, majd halkán odaszól a már nevető gyerekekhez:

— Dódikám, nézz már ki az ablakon, nem jön-e még anyuka

Nem volt rá szükség, mert kinyitl az ajtó s belépett az asszony. Hozzáment az urához s kötelességszerűen megcsókolta. Egykedvűen rakta le magáról a fel-sőt, kalapot.

A férfi csak nézte . . . nézte. Visszaidézte lelkében a múltat. Amikor még együtt sétáltak, együtt jöttek haza. S mikor itthon voltak, akkor érezték magukat igazán boldogoknak a nyugalmas, csendes fészekben . . . De jött ez a rút betegség, hogy megzavarja az édes csendességet.

Oh, miért is kell neki így nyomorogni, miért kellett a sorsnak ily hamar megirigyelni a boldogságát. Hogy szeretne most felugrani abból az ágyból s megölelni erősen azt a hajlongó, karesú derekat, csókolni a hidegtől kipirult rózsás arcokat. Mert még most is szereti . . . talán még jobban . . . erősebben. De lám,

az asszony alig akarja észrevenni. Melle erősen zihált, szeretett volna egy nagyot kiáltani . . . de csak csendesen kérdezte:

— Hol voltál?

Az asszony rosszkedvű volt. Órája már, hogy kint járkált a nyirkos, hideg időben s mégsem találkozott Vele. Pedig megígérte, hogy az utcán várni fogja.

— Dolgom volt egy üzletben, — szól röviden.

— Mindig úgy lopva, titokba megy el, hogy én ne is tudjam, mintha valami rejtegetni valód volna.

Az asszony megrettent, kiérezte férje szavaiból a gyanakodást. Elvörösödött, de csakhamar visszanyerte hidegvérét. Sírni kezdett.

— Persze nekem soh'sem szabad ki se' mozdulni a szobából, felelte akadozva. Még a rabnak is megengednek egy kis sétát s nekem még ennyit sem lehet tenni, hogy a te szeszélyeddal ne találkozzam?

A férfi fanyar mosolylyal nézte a sírva zsörtölődő asszonyt. Megbánta, hogy szól, hiszen tudhatta volna, hogy ez lesz a vége. Még engesztelni kezdte:

— Jól van no, hiszen nem azért mondtam.

Nem is beszélt többet, elfogta a köhögés, a beszéd is kimerítette s nemsokára mélyen aludt.

Az asszony felhagyott a sirással s mintha semmi sem történt volna, dudolászni kezdett. Ölébe vette kis fiát s játszadozott vele. Hirtelen az órára nézett. Nyolc óra. Most kell jönni a doktornak; ilyenkor szokta meglátogatni betegét. Alig telt el néhány perc, csakugyan kopogtattak az ajtón.

— Pszt! — halkan s intett kezével az asszony.

— Alszik?

— Igen!

— Régóta?

— Egy negyed órája. Tessék helyet foglalni. A doktor a beteghez ment, megtapogatta az ütérét, hallgatta a léleketét. Mem ébredt fel. Kis ideig még az ágy mellett állottak, majd közelebb húzódtak a lámpához, az asztal mellé.

Szembe ültek. A fény erősen világította meg mindkettőjük arcát. Az orvos szép, magas ember volt; fiatal, üde, szabályos arc, fénylő, fekete hajú. Mióta Pestre került, sok szó esik róla a női boudirokban s nem egy férfi nézi irigy szemmel az asszonyok körül aratott sikereit. Ő maga különben nem nagyon dicsekszik vele, elhallgatta kalandjait s e titokzatossággal csak növelte a nők iránta való érdeklődését.

Eleinte szótlanul ültek az asztalnál, figyelmesen nézegetve egymás vonásait. Csak az alvó szagot, erős lélekezete zavarta meg a csendet. Az asszony szólalt meg először, halkan, vontatottan:

— Miért nem váltotta be ígértét, Sándor?

— Melyiket?

— Mintha nem tudná. Egyórahosszat várfam magára.

— Ah, igaz! hirtelen eszembe sem jutott. Bocssáson meg, kedves Blanka, de nem én vagyok az oka. Már épen kész voltam, indulni akartam, mikor sürgősen beteghez hívtak. A dolog bosszantott, de mennem kellett. Gondoltam magára, hogy milyen kellemetlen lesz várnia ebben a nyirkos időben. Talán meg is fázott? De úgy-e nem haragszik s engesztelésül egy csókot nyomott a pici kacsókra. Forró kézszorítás volt rá a felelet.

— Hidje el Blanka, nem is jól van ez így, szólalt meg ismét a fiatal doktor.

— Mit akar ezzel mondani, kérdé meglepetten az asszony.

— Semmit . . . vagyis hát milyen jó volna, ha

maga, édes Blanka eljönne egyszer én hozzám, meglátogatna. Ott nem fázna meg . . .

— Mit gondol? szól zavartan az asszony. hátha megtudnák; meg a férjem . . . Biztosan feltűnne, hogy magához megyek.

— Dehogy! Mindjárt az első emeleten lakom; páciensemnek néznék, vagy egyáltalán észre sem vennék!

— Nem, azt nem tehetem, hogy kockáztassam a becsületed!

— Ugyan, ilyet! Csak rövid időre, csak egy fél-óra . . .

— Nem lehet!

Bizonyos határozatlanság rezgett hangjában. Küzdött magával; könnyelműsége mellett is meg akarta fontolni a dolgot. Mert esetleg sokat veszthet. A férfi észrevette ezt a bizonytalanságot s igyekezett kihasználni. Megfogta puha kezeit, mélyen a szemébe nézett:

— Ha tudná, édes Blanka, milyen boldog perceket szerezne nekem, — meg magának is! Hallgassa meg a maga hű kis csatlósának kérelmét!

Az asszony nem tudott ellenállni.

— Jól van, — a maga kedvéért.

— Mikor? — kérdezte sugárzó arccal a férfi.

A beteg megmozdult. Az asszony megrettenve a zajtól, halkan süttogta:

— Holnap délután öt órakor.

A fiatal doktor kalapja után nyúlt.

— Köszönöm, Blanka, hálás leszek!

II.

Azon az éjszakán a beteg nagyon nyugtalanul viselkedett. Többször felkelt ágyából, hevesen felugrált. Nagyon rosszul lehetett. A szíve, az nem hagyta nyugodni . . .

Mindent hallott . . .

III.

— Mégis csak különösek ezek az asszonyok, elmélkedett magában Egri Sándor. kényelmesen végigdőlve rendelő szobája széles bőrdíványán. Mindeniket külön kell tanulmányozni, hogy közelükbe férhessen az ember A kacér Blanka . . . még ő is vonakodik egy kis kalandtól, pedig mióta vágyik rá! Azt hitte, képes lesz ellenállni, a kis naiv . . . hahaha . . .

Tulajdonképen nem is olyan nagyon rajongom érte, csak hát olyan érdekes a dolog . . . egy szép asszony . . . Miért szalasszam el az alkalmat? Már itt is kellene Neki lenni. Mikorra is mondta? Igen, öt órára. Most egynegyed hat.

Az ajtóhoz sietett s kidugta rajta fejét. Előtte állott Blanka . . . ép' ebben a pillanatban érkezett meg.

— Ah! itt van . . . nem is hallottam lépteit. Már türelmetlenül vártam; attól tartottam, hogy nem váltja be ígértét.

Besétáltak a szobába, az asszony kacér mozdulattal lökte le felsőjét. Egészen otthonosan érezte magát. Tetszett neki az idegen férfi szobája, a discret félhomály, az utcáról felhallatszott lágy zsongás. Körüljárkált, nézegette a faton függő képeket, az asztalon heverő tárgyakat.

Majd félénken húzódt meg a divány egyik sarkában

— Eljöttem — szólalt meg — mert maga akarta. Eljöttem és kockáztattam a becsületed — magáért!

A férfi melléje telepedett, egészen közel hozzá, úgy, hogy érezte teste melegét, vére lüktetését, a kile

helt levegő forró páráját . . . s mohón szivta magába lágy haja buja illatát.

— Eljöttem — folytatta láztól lihegve, hogy kárpótoljam magam a sors mostohaságáért.

— Szenved úgy-e, sokat szenved?

— Nagyon sokat. Az élet mindent megtagadott tőlem. Fiatalon le kell mondanom az örömeimről. Miért? Mert úgy tetszik egy felsőbb hatalomnak? Vagy éppen ez nem tudja sorsunkat megváltoztatni? Valamikor másként gondoltam.

— De mégis így a leghelyesebb, szólt közbe Sándor, mert ha másként volna, most nem gyönyörködhetnék az én kis martirom égő szemeiben!

— Maga önző!

— Nem, csak szerelmes! s ezzel átölelte az asszony derekát s egy forró mámoros, végnélküli esókkal peccéltelte meg állítását.

Az asszony kibontakozott az ölelésből, megigazgatta szétzilált haját; majd kinézett az ablakon.

Az útca meglehetősen néptelen volt. A nagy ivlám-pák ködbe burkoltan, halványan világították meg az alakokat.

— Huh! milyen rossz idő van, szólt fázósan s az eső is esik. Hogy fogok hazajutni?!

— Várja meg, míg eláll!

— Nem lehet, mert Ő már most is gyanakszik. Még megtudja a dolgot . . .

De azért a férfi egy eső pillantása, heves ölelése ott tartotta még kis ideig . . .

IV.

Vári Bélát nagyon megviselte éjszakai lelki izgatottsága. Reggel még betegesebb lett, de azért igyekezett mindent elpalástolni, sőt jókedvet erőltetett az arcára. Annak a napnak minden perce egy örökkévalóságnak tűnt fel előtte, azt hitte, hogy meg sem éri már a délutánt, de azért csak eljött lassanként . . . Melle majd szétrepedt az izgalomtól, mikor az órumutató az ötös szám felé közelgett. Vajjon csakugyan jól hallotta e? Elmegy e az asszony? Vagy csak álmodta az egészet? Olyan zavaros volt előtte az egész dolog. Nem álmodta . . . öt óra előtt felöltözött az asszony . . . elment. Utána akarta kiáltani:

— Ne menj! Maradj itt! De visszafojtotta. Valami úgy összeszorította a torkát. Mikor aztán magára maradt felkelt az ágyból. Öltözködni kezdett. Fájdalmas arcvonásai még jobban eltorzultak, miközben suttogta:

— Nem vagyok beteg . . . azt hitték . . . hát csakugyan megcsalt a hűtlen . . .

Körülnézett a szobában, szeme megakadt a felesége képén. közel ment hozzá:

— Pedig szerettelek, imádtalak, tudod nagyon jól, most is szeretlek, de te . . . te . . .

Nem mondta tovább, a könny kicsordult szeméből, leborult ágyára és sirt, zokogott keservesen . . . Majd bőszen felugrott, előkotorászta revolverét, megnézegette.

— Utána megyek; meglakol . . . nem leszek iránta irgalmas.

Elindult az utcán gyalog, nem talált fiakkert. Kint a szél arcába csapta az esőt, meghorzongatta egész testét. Roskadozó lábai alig bírták, de ő csak ment . . . Nem érzett semmit; gondolatai más helyen kalandoztak: maga előtt látta azokat . . . amint ölelik, csókolják egymást s ilyenkor görcsösen szorította meg zsebében a revolvért.

Egy durva rántás s az azt követő éles hang riasztotta fel gondolataiból. A posztoló rendőr volt.

— Nem lát, vén részeg, hogy erővel neki akar menni — kiáltotta.

. . . Egy teherszekér volt; majd elgázolta. Szét-nézett . . . s akkor vette észre, hogy már csak pár lépés és célnál van.

De már alig bírta . . . A kapuig elért, de ott lerogyott, rájött a köhögés, melle sipolt . . . levegő után kapkodott.

— Csak a lépcsőn jussak fel . . . nyögte. Még egyszer összeszedte magát, utolsó erőfeszítéssel felmászott a fokokon. Elért az ajtóig . . . forgott vele minden.

Benyitott . . .

Ott ültek egymás mellett . . . Elfojtott sikoltás.

. . . Előrántotta revolverét, célzolt . . . de löni már nem tudott . . . karja erőtlenül hanyatlott le s tompa zuhanással bukott előre a kemény padlón . . .

V.

. . . Az összetört test nem sokáig tartotta magában a meggyötört lelket. A halvány fényű mécs pislákkolt még kis ideig, de aztán egy utolsót lobbant . . . Két nap múlva meghalt Vári Béla . . .

Az asszony elütölte a dolgot. A világ csak keveset tudott meg belőle. Sajnálkozva mondták:

— Volt egyszer egy bolond, szerelmes férfi, kit a könnyelmű asszony hűtlensége ölt meg.

Tóth János.

De Ruyter Adriaenszoon Mihály.

1607—1907.

A holland nép e hó 24-ikén egy bölcsőt s egy szobrot keres fel. A bölcsőnek háromszáz évvel ezelőtt támadt lakója. A szobor e gyerekekből nagygyá nőtt férfiút élte delén mutatja be. A bölcsőnél hálaimát rebegek majd az ajkak a Mindenség Urához, hogy ezt a férfiút nekik s nem másnak adta. A szobornál szent ihletést nyernek e nagy őselektől s a napi gondoktól pillanatra megszabadult lélek megtisztulva, megedződve új erőt nyer a további munkára.

Az emlékezés méltó lesz. Más nem is lehet. A holland nép megtagadta volna önmagát, elvesztette volna múltja iránti érzékét, feladta volna nemzeti fejlődésébe, gyarapodásába, egyszóval jövőjébe vetett hitét, ha másként volna. Azt hisszük, valláskülönbség nélkül mindenki együtt érez majd s nem lesz az ünnep kizárólagos tulajdonává a ref. egyháznak; nem lesz helye annak a nemzetietlen felfogásnak, a mely a haza nagyjainak értékelését felekezeti szempontoknak rendelé alá.

Ez a férfiú, aki hazájának nevét a tengeren tette nagygyá, a maga korában pedig elsőrangú tényezővé De Ruyter Adriaenszoon Mihály volt.

Ez a név minket, magyar protestánsokat is közelről érdekel. Mi is ünnepelni akarunk a hollandus néppel együtt. S azt hisszük, helyet ad a mi hódoló kegyeletünknek is, mert így öröme kettős lesz. Csak-hogy a mi ünneplésünk egészen más természetű! Az öröm s lelkesedés mellett valami bánatos, nyomasztó érzésünk támad. A gályarab lelkészekre s az akkori szomorú hazai viszonyokra való visszaemlékezés.

Nehéz idők voltak. A hazára kimondhatatlan nyomor és szenvedés nehezedett valóban. Ellenséges ha-

talmak osztoztak rajta. Az a hatalom volt legnagyobb ellenségünk, amelynek éppen védenie kellett volna hazánkat idegen támadások ellen. A már akkor majdnem kétszázados törekvést, hazánk alkotmányának, szabadságának teljes megsemmisítését, végzetesnek látszó következetességgel folytatták. A törvénytelenések láncolata ellen nyilvánuló legesekélyebb törvényes ellenállást a dinastia elleni vétségnek bélyegezték s elegendő oknak látták, hogy hazánk még meglevő alkotmányának töredékét is elvegyék. A törvényes ellenállás jogosultsága az aranybulla 31. pontjának záradékában foglaltatott. S akik véget akartak vetni a törvénytelenységnek összeesküvésökkel, törvényes alapon állottak. Szándékukat nem vihették keresztül. Az összeesküvés lelke a cselekvés küszöbén halt meg, a többiek pedig a nagy célt szem elől tévesztették. Az összeesküvés nyilvánosságra került. Életben levő tagjai iszonyúan bünhődtek hazafiságukért. Háromat kivégeztek. Egy nagy áldozatok árán menekülhetett meg. Ebből az ágból hajtott ki aztán a magyar szabadságharcok legdicsőbb alakja, a kuruc idők legendás hőse.

Itt nyúl bele a magyar történelembe a magyarság gonosz szelleme. Kollonics. *Faciam Hungariam captivam, postea mendicam, deinde catholicam.* A hazai alkotmány legerősebb védelmezői a protestánsok voltak. Ezeket kellett szétűzni. A pásztorokat kellett tőlük elvenni. Elvették. Megidéztek őket Bécsbe is, Pozsonyba is. Összeesküvéssel, felségsértéssel, a kath. vallás meggyalázásával vádolták őket, mind igazságtalan vádakkal, hogy elbánhassanak velök. Sokan kivándoroltak idegen országba, mások katolikusok lettek, ismét mások lették hivatalukat, de 45-en megmaradtak hitük mellett. Ezekre következett a kálvária. Egyelőre szétosztották őket különböző várakba, hogy ne is érintkezessenek együtt. Gyötörték őket, állati munkát végeztettek velök, hogy katolikusok legyenek. Ti várak, a ti néma falaitok voltak tanúi azoknak a lelki, testi szenvedéseknek, amelyeket nekik hitükért, meggyőződésükért, hazafiságukért el kellett szenvedniök! Aztán hajtották őket Buccariba s Nápolyba, hogy gályákra eladják őket. S eladták pénzen, mint rabszolgákat. Másfél évig szenvedtek a gályákon. A szenvedések között néhányan meg is haltak s csak 26-an állottak ki az iszonyú kínzatást. A nagypénteki szenvedésre, megaláztatásra a húsvét megdicsőülése következett. A foglyok is megszabadultak s a hithez való ragaszkodás halhatatlan példái lettek. De Ruyter Mihály volt az, a ki Hollandia rendjeinek utasítására ezeket kiszabadította. Aztán ezek Schweizba, Németországba, Hollandiába vándoroltak s hirdették tovább az Igét a megtisztított vallás elvei szerint, amelynek immár vértanúi voltak.

Ez a szomorú történet. Az első keresztyének üldözése jut erre eszünkbe. Csakhogy akkor pogányok támadtak a Krisztus követőire, most pedig ugyanazon test részei közül a hatalmasabbak akarták a gyengébbet megsemmisíteni. A Tiberiusok, Nérók szelleme újra megtalálta emberi alakját. Beigazolódott az az igazság, hogy egy vallásos felekezet csak addig türelmes, amíg neki magának kell a türelmetlenség ellen küzdenie. A katholicismus csak mint fejlődő keresztyénség volt türelmes. Aztán véres kézzel nyomta el a másként gondolkozókat. A párisi vérnász, a hugonotta üldözés. előbb az inquisitio mind egy bűnlajstromnak alkotó részei. A hazai üldözés, jóllehet, politikai hátere volt, a katholicismus céljait is szolgálta. Az evangyeliomi vallás papjai által meggyújtott, élesztett oltástűzet vétkes kézzel szórták szét. De ennek az isteni tűznek nem árt-

hatott az emberi üldözés és gonoszság. A tüzet a lakóházak falai közé vitték s ott áldoztak előtte. Nyilvánosan is élesztették ezt az örök tüzet, új pásztorok az ellenfél kegyetlen üldözése dacára is. Mi vagyunk az élő bizonyosságai, hogy ez a tűz nem aludt ki, hanem melegít, hevít sokakat. A múltból kell tanulnunk kötelességtudást, evangyeliomi vallásunk szent szeretetét, a meggyőződéshez való ragaszkodást. Nekiünk kell bizonyosságot tennünk, hogy ezen fogoly lelkészek szenvedése megszentelte, a korbácsütések alatt kihulló verők megtermékenyítette a hazai protestantizmus talaját. Ha így lesz, nyugodtan nézhetünk a jövő elé.

Nem lesz érdektelen ennek az isteni gondviselés által a lelkészek kiszabadítására küldött férfinak az életrajzát főbb eseményeiben megismerni.

De Ruyter Adriaenszoon Mihály mint Adriaen Mihály és Jans Alida fia 1607. márc. 24-én, Vlissingenben született. A Ruyter nevet úgy vette fel, hogy anyjának testvére, vagy az ő nagyatyja mint lovas szolgált a hadseregben. 1633-ban még Ruyter nélkül írta nevét.

Gyermekkoráról keveset tudunk. Nem igen sokat látogatta az iskolát. Később maga mondta, hogy semmihez sem érzett olyan nagy kedvet, mint a tengeri utazáshoz. 1618-ban volt először hajón. Úgyességével annyira kitűnt, hogy csakhamar matróz, majd kormányos lett. 1631-ben először lépett házasságra. Feleségül vette Velters Máriát, aki még ez évben meghalt. 1636-ban újra megnősült. Ebből az Engels Kornéliával kötött házasságából négy gyermek származott, a kik közül a legfiatalabb, mint tengernagy halt meg. 1652-ben harmadszor nősül s felesége lett Gelder Anna. Ugyanezen évben hajóparancsnok, 1653-ban altengernagy lett s ebben a minőségben részt vett az angolok elleni háborúban még ebben az évben. 1655-ben a földközi tengeren a tengeri rablókat semmisítette meg s nagyon sok ker. rabszolgát szabadított ki. 1665-ben tengernagy lett s még ez évben az egész tengeri haderő feje. 1666. június 11—14. győzte le az angol flottát s általános lelkesedés közt kísértetett Middelburgba, hogy a nép halálját fogadja. Vondel költeményében a szabad Hollandia tengeri győzójének nevezte ez alkalommal. 1676. febr. 11-én szabadította ki a fogoly lelkészeket. 1677. március 18-án temettetett el Amsterdamban. A temetési menet a legelőkelőbb utcákon vonult keresztül s 4 óránál tovább tartott. Az utcák, a háztetők, a fák, a hajók árbocai mind telve voltak azokkal, akik utolsó útjánál jelen voltak.

De Ruyter Adriaenszoon Mihály vallásos lélek volt. Az isteni tiszteleten való részvétel volt legnagyobb gyönyörűsége. Imádságával annyit küzdött, mint fegyverivel. Sohasem kezdett ütközetet, míg előbb imádságban segítségért és áldásért nem könyörgött. Amit tett, nem ő tette, hanem „az Isten“, ezek a szavak maradtak fenn feljegyzéseiből.

Más,

Az evangélium szavai: boldogok a tudatlanok, a legborzasztóbb hamisság, amely századokon keresztül benne tartotta az emberiséget a szolgaság és nyomor sorában.

Zola Emil.

*

A legszebb ére a szerelem gyöngyeinek a befoglalására az ifjúság.

*

Van a halálnál pontosabb, kérelhetetlen, igazságosabb kiegyenlítő: a szerelem.

Hiszem . . . te is hidd! . . .

*Akinek keze egy intésitől
Érdemre dül a gyarló ember sorsa —
Én azt hiszem találkozásra Ő
Vezérlé össze a kettőnk szívét . . .*
S ha igaz az, hogy földön érhető
Legteljesebb boldogság és gyönyör
Csak olyan tiszta, ragyogón-fehér
Vágnak lehet betöltő koronája,
Amely kitartó küzdelmek hevében
— Reménytől szítva — izzott hófehérré;
És amely vágnak emésztő lázát
Saját verejtékcseppje hűsíté; —
Ha szíveinknek eggyé vált verése,
Egy hő fohászba összedobbanása,
Álmatlan, lázas, fehér éjszakákon
Egy közös, tiszta vágyban epedő,
Égbe s egymázhoz szálló sóhajunk
Tán felhatolhat odáig, ahol
Minden embersors intézést talál; —
Ha a szemedből hangtalan leomló,
Lelked havából olvadt könnyeidnek
Lehet remélni csókos napsugárt; —
S ha a szeretve-féltő gond borítja,
Mely szíveinket gyakran befödi —
Mégérdemli, hogy napfényesderűssé
Váljék majd egykor felettiünk az ég:
— Akkor hiszem, s te is hidd, hogy betölti
Legteljesebb boldogsággal, gyönyörrel,
Mi itt e gyarló földön érhető
A szívünk, lelkiünk közös, tiszta vágyát
A mindenható örök-szeretet,
— Akinek keze egy intésitől
Érdemre dül a gyarló ember sorsa,
S ki küzdelemben termő boldogságra
Kapcsolta egybe a kettőnk szívét . . .

Magyar Gyula.

A sofisták.

(Polytatis és vége.)

Protagoras mondásaként szerepel a sofisták egy másik főelve is, hogy minden dologról kétféle, egymással ellentétes beszéd lehetséges. Ezt azonban nem úgy kell tőle tekintenünk, mint az ő utódai, akik tanítványaitkat tényleg tanították is minden ügy, jó és rossz mellett és ellen beszélni. Nála e mondásnak sokkal mélyebb filozófiai tartalma volt. Értette alatta azt, hogy az ember annyiszor áll alternatíva előtt, és nem tud választani, egyik és másik mellett is szól az igazság. Pl. ma beszélnek mindenfelé a socialismusról pro és contra, melyik résznek van igaza? A politikai pártok is milyen élesen állanak egymással szemben, mindenki állítja, hogy az ő részén van az igazság, és vajjon ki lenne oly vakmerő, hogy az elítélés követ nyugodtan dobna valamelyikre?

Hogy atheista volt-e Protagoras, mint kortársai állították, nem lehet egy könnyen eldönteni. A istenekről szóló és máglyára ítélt könyvének felmaradt első mondata sem ad bizonyosságot: „Az istenekről nem tudhatom azt se, hogy vannak, azt se hogy nincsenek.“ Mindez csak azt mutatja, hogy az isteneket homályos szemekkel nem láthatjuk, az ő létük érzékeinken kívül esik.

Foglalkozott még nyelvészettel is. Ő írta az első

grammatikát. Nyelvhelyesség címen. Mondják, hogy erre hivatva is volt. kora csaknem minden szavának birtokában volt. Innen is eredt a szócsavaráshoz, a szórszálhasogatáshoz való nagy hajlama. De ezt még Platon és Aristoteles sem vetették meg.

Általában véve Protagoras inkább bölcs volt, mint sofista. Magán élete ellen sem hozhatott fel senki semmit. Még a sofisták zseniális kigúnyolója és nagy ellenfele Platon sem felejtí el neve mellől soha a „tiszteletreméltó“ jelzőt.

Kortársa volt és nála talán még nagyobb hírnévre tett szert a leontinumi Gorgias. Körülbelül 483 és 375 között élt. 427-ben szülővárosa egy athéni küldöttségének volt a vezetője, amikor is oly nagy sikert aratott fényes beszédével, hogy továbbra is Athénben maradt. Később a kies fekvésű Larissában telepedett le és valószínűleg ott halt meg. Vele kezdődik az igazi sofistika, a szavaknak a fogalmakkal való azonosítása, a szócsavarás, a szavakon való nyargalászás. Jelzőkkel dúsan cícomázott, sallangos retorikájával sokkal nagyobb hatást ért, mint etikájával vagy metafizikájával. Amaz csupán az erénynek dicsérete, emez az eleatáknak a nemlétezőről szóló tanainak a dialektikus kifejtése. Erről adott tanításait egy climax-alakú hármas tételbe foglalta: 1. A létező nincs. 2. Ha volna is, nem volna megismerhető. 3. Ha már megismerhető volna is, nem volna e megismerés másokkal közölhető. Hogy mint fejtí ő ezt ki „A természetről vagy a nemlétezőről“ szóló könyvében, aki a szórszálhasogató dialektika hihetetlen példáit látni akarja, filozófiai könyvekben elolvashatja. Okoskodása röviden ez: A létező nincs, mert vagy származott, vagy nem származott; ha nem származott, akkor nincs, ha származott, a létező csak nemlétezőtől származhatott, de ha nemlétezőtől származott, akkor ő maga sem létezik. De ha léteznék is, nem volna megismerhető, mert a megismerés eszköze, a gondolkodás nem felel meg a valóságnak. De ha megismerhető volna is, nem volna közölhető, mert a közlés es köze, a nyelv megbizhatatlan.

Íme az egész okoskodás a résznek egész helyett, a különösnek általános helyett, a szavaknak fogalmak helyett és megfordítva való használata.

Egyébként Gorgias nagyon komoly erkölcsi nézetű férfiú volt. És míg a mai sofisták nem hisznek szócsavarásaikban, céljok csak másoknak — hogy úgy mondjam — a beugratása, addig ő hitt ezekben az állításokban rendületlenül. Mint Schopenhauer azt hitte, sőt állította hogy tulajdonképen „die Welt als Wille und Vorstellung“ című művével ő fedezte fel a világot, Gorgias is abban a hitben ringatta magát, hogy a természetről egyedül az övé az igazi bölcsességgel írott könyv.

Gorgias száz évnél tovább élt és még olvasta Plátónak róla szóló zseniális satiráját. Egyébként egész filozófushoz illő nyugalommal fogadta a gúnyolódást, mondván: „Nem ismerem önmagamra; különben annak a fiatal embernek van tehetsége a gúnyra!“

Nevezetesebb sofista még a keosi Prodikos, ki 435 körül virágzott. Nevét idézvén, az ókori írók, sohasem hagyják el a „bölc“ epithetont. Hires moralista allegóriája: „Herkules a válúton“, amelyben az erényt a ledérséggel találóan, éles elmével és ékes stílusban állítja szembe. Filozófiai tanításairól keveset tudunk, de egészen meglep bennünket teológiai nézete a néphittel szemben, amikor azt mondja: „Az első emberek a napot, holdat, folyókat és forrásokat s általában mindazt, amit magokra nézve hasznosnak tekintettek, isteneknek

tartották, épen úgy, mint az egyiptomiak a Nilust, s ezért azután a kenyeret Demeter, a bort Dionisios, a vizet Poseidon, a tüzet Hephaistosként tisztelték.

Ezt az ezer éves radikális elméletet alig haladták meg valamivel a vallásbölcseleti kutatás legújabb eredményei is.

Nagy műveltsége és nagy népszerűsége volt az utolsó nagy sofistának Hippiásnak is, sőt talán nagyobb, mint az előző kettőnek. Foglalkozott matematikával, fizikával (egyedül a sofisták közül), retorikával, grammatikával, poetikával, etikával, úgy, hogy igazán megérdemli a polyhistor melléknevet.

Korát 29 századdal megelőzte, amikor a rabszolgaságot merészen megtámadta, mondván, hogy az ember természettől egyenlő, a létező különbségek természetellenesek, miket a törvény létesít az erősebbek és erőszakosok önzésére. Szinte megdöbbentő a rokonság közte és Jhering jogbölcész között, aki a mai rabszolgákra, a kenyértelen proletárookra mutatva, így kiált fel: a jog az önzésnek vallása!

Hippias hirdeti, hogy abszolút törvény nincs, csak valamely állam-hatóságnak, rendesen félrevezetett vagy megvesztegetett tömegnek a határozata, amellyel az erősek kizsákmányolják a gyengéket. Ezeknél mindenestre magasabb érvényű a természeti törvény. Megtámadja a fennálló társadalmi rendet, amely elválasztja, darabokra osztja az emberiséget, hirdeti a világpolgárságot. A haza és nemzet csupán cifra szavak hiúságunk öltöztetésére.

Az ember ezeket hallva és olvasva épen nem néz oly kicsinylőleg a megvetett sofistákra, sőt lelkében mintegy megdöbbenve látja, hogy az emberiség már harmadfél évezreddel ezelőtt szenvedett bizonyos betegségben, melynek sebei még ma is nyíltak s hiába akadnak már akkor ápolói, még mai orvosainak is annyi akadályal kell megköszödniök. S látjuk, hogy amit ma kárhözatos újításnak bélyegeznek, egykeletű az emberi öntudat ébredésével. Annál jobban fájhat nekünk, hogy még ma sem arathatott diadalt, hogy még ma is annyi barrikád áll lerombolatlanul.

-Kor Jolán.

MESÉK.

A harang.

Mi a nagyok, a felnőttek, akiknek a feje tele van tömve könyvekkel, laboratóriumokkal, csarnokokkal, sokszor igazán méltatlanul bánunk a gyermekekkel, kisebbeknek tekintjük őket, mint a minők. Nem vesszük figyelembe, hogy ők a leendő emberek, akikben ugyanazon érzelmek, szenvedélyek és gondolaterők csirái rügyeznek, amelyek mibennünk virágoznak és gyümölcsöznek.

Ami házuk közel volt a falu végéhez; messze a két templomtól. Ennek én örültem leginkább, mert átszaladhattam minden órában a falu alatt elterülő nagy gyepre, a játszótérre. Ott voltam egy nyári alkonyat tájon is, amikor valamelyikünk hirtelen elkiáltja magát:

— Halljátok-e? Harangoznak.

— A mienkbe harangoznak, — feleli egy másik.

— Nem igaz, a mienkbe, — kiabálnak most mindenfelől.

A játéktéren csakhamar két tábor keletkezik, pópisták és kálvinisták. Mind a kettőnek jelszava: „A

mienkbe harangoznak!“ Mikor szóval nem tudnak dönteni, ököltre kerül a sor — és kész a vallás-háború.

Nem ilyenek vagyunk-e mi is, a felnőttek, az okosak? Sokkal nagyobb kicsiségek miatt hányszor beverjük egymás fejét mi is!?

A jó pajtások.

Volt egyszer, emlékszem, két szép kis kutyám. Mindennüvé elkísértek és olyan szép egyetértésben voltak nagyon soká, hogy a fiúk úgy hitták őket: A jó pajtások.

De ennek a békés pajtáságnak is vége szakadt. Egy húsvét délelőttjén átjött hozzánk egyik cimborám, a szomszédék Sándorja. A két „jó pajtással“ játszadoztunk. Ő kalács-darabokat dobált nekik, azok ugrálva kapkodtak utána. Egyszer odahajított nekik egy nagyobb darabot, amin a két jó pajtás úgy összemaradott, hogy soha többé ki nem békiült.

Ezt a csúnya jelenetet, bárhogy akartam is, nem tudtam elfeledni még ma sem. Mert sokszor, nagyon sokszor láttam eljátszani azóta.

Némó.

Március 15.-e Sárospatakon.

Lobogó diszt öltött március 15-én Sárospatak városa. Közönség, ifjúság már rég várta e napot, melyet ha hivatalos leirat nem is tett az iskoláknak, törvényhozás a nemzetnek ünnepévé, emléke ott él a szívekben s a tavasz közeledtével lenge szellők szárnyain leszáll a szabadság hatalmas érzetének kettős tüzes nyelve, bétölt minden magyar szívet s önkéntelenül tör elő a vágy ünnepelni, ünnepelni a magyar szabadság születési napját. Ne is legyen ez a nap veresbetűs hivatalos ünnep, melyet a naptárból nézünk ki; legyen e nap szívünkbe írva, örökre, kitörölhetetlenül. Ha igaz, hogy „éltünk útján a remény s emlékezet géniusza“ vezetnek, kétszeresen igaz ez ránk magyar ifjakra. Egy ily nap után alapos reményünk lehet egy szebb, boldogabb jövőre, mert e nap hajnalhasadása egy jobb kornak reggele. Az emlékezet virágát is ápolnunk kell, ama dicső márciusi ifjak emlékének virágait, kik lerázva az ólomszárnyakat, turul szárnyakkal övezték föl magukat s merészen törtek a nap, a világosság felé, honnan lelkünk is vétetett. „Márciusnak langy szellője, hogy a szívekbe csapott, nyílt a börtön és belőle kibocsátották a rabot.“ Igen, e napon szabadult ki a rég rabságban tartott eszme, a szabadság, egyenlőség, testvériség szent eszméje. Féltem kincsünk legyen ez az eszme. Öröködjünk felette nagy gondossággal, hogy soha többé ádáz ellenség azt rabul ne ejthesse, láncra ne verhesse.

Az ünnepet a ref. templomban 8 órakor lefolyt istenitisztelet nyitotta meg, melyen *Veres Károly* s.-l. imája és *Fövenyessy Bertalan* orgonista művészi játéka égfelé emelték szívünket, előkészítve bennünket a nagy nap méltó megünnepeléséhez.

Délelőtt 9 órakor a polg. leányiskola növendékei tartottak kedves ünnepélyt, amelyen az elhangzott szavaltók s preciosus zongorajátékok valósággal elbájolták a közönséget, mely a tanítóképző-intézet nagy termét teljesen betöltötte. Meghatóan kedves jelenség volt látni az ifju intézet ifjú növendékeit, mint vették ki részüket a nagy nemzeti ünnepből s igyekeznek méltó unokái lenni a nagy magyar nőknek,

EGYLETI ÉLET.

Ugyancsak a tanítóképző-intézet nagytermében tartotta ünnepélyét az intézet ifjúsága 11 órakor, melynek programja a következő volt: Huber „Magyar dalárindulója“-ja volt, előadva az ifj. énekkar által nagy tetszéssel. Ezt követte Füsti M. László IV. o. n. lelkesen előadott ünnepi beszéde. Igazi élvezetet nyújtott Czinka Panna nótája előadva Kastély Gy., Jónás A., Krafcsik Z. és Jónás F. növendékek által vonós négyesre alkalmazva, mit közkívánatra meg kellett ismételnők. László Zoltán szavalta el ezután érzéssel és hévvel a „Nemzeti dal“-t. Nagyon jó volt az ifj. énekkar „Zrínyi vére mosta Pécssett...“ Metternich elleni dala, mit a közönség élénk tetszéssel fogadott és lelkesen megéljenezett. Derekasán megállotta helyét a kis Bathó Zoltán gyak. isk. tanuló, ki Petőfi „Honfidal“-át szavalta el a közönség tapsaitól jutalmazva. A zenekar fejezte be a nevezetes nap műsorát a Kovács Dezső zenetanár által írt „Magyar induló“ művészies játékával, a közönség szünni nem akaró tapsa mellett megismételve; méltóan a szabadság ünnepéhez és ifjaink szent lelkesedéséhez.

Ezekkel a délelőtti ünneplés véget ért. Már kora délután két órakor kezdett gyülekezni a közönség a főiskolának az imateremben tartott nagyhirű ünnepélyére. Egész felső Magyarországot találkozója volt és ma is az márc. 15-e Patakon. Emlékező, a múlt édes emlékein elmerengő öregek, élvezni, mulatni s a jelen órának virágait leszakítani vágyó ifjak s leányok gyülekeztek össze és teljesen betöltötték az ódon imatermet, melynek öreg falai sokat regélhetnének a régi dicső időkről, nagy elődökről.

Petőfi „Csatadalá“-val nyitotta meg a *főiskolai kórus* az ünnepélyt; a nagy műélvezetet nyújtó énekszám nem szorúl dicséretre, elég ha azt mondjuk, a főiskolai kórus énekelte. Az ünnepi beszédet *Csontos József*, a kuruc korszak ékes szavú s népszerű szónoka tartotta. A nagy gondolatokban gazdag s szónoki szépséggel bővelkedő előadást mindvégig nagy figyelemmel hallgatta a közönség és hatalmas tapsviharral s élénk tetszésnyilvánítással jutalmazta a szónokot. A következő számot a *főiskolai zeneegylet* „Kuruc nótái“ töltötték ki. Ezután *László Sándor* II. hh. szavalta el az általa és Nagy Lajos által írt pályadíj nyertes alkalmi költeményt, a nagy tüzzel és lelkesedéssel előadott szavalat a közönséget magával ragadta s szünni nem akaró tapsvihár követte. A *gimn. zenekar* kuruc dalai következtek ezután. Az ifjú egylet működése és mostani szereplése alaposan biztatnak bennünket, hogy a jövőben ünnepélyeinknek egyik fényes pontja lesz. A legszebb számoknak egyike volt a *Novák Lajos* III. hh. által *Matusz István* I. hh. zongora kísérete mellett előadott melodráma. Farkas Imre és Farkas Lajos „Vén cigány“-át szavalta nagy talentumra valló igyekezettel. Majd *Fekete Béla* II. jh. tárogató solója után ismét a főiskolai kórus „kuruc egyvelege“ gyönyörködtette a közönséget. Élénk s általános tetszés közt szavalta *Mészáros Dezső* VIII. o. t. Ábrányi Emilnek „Vándor Madár“ című költeményét. Végül a *főisk. zeneegyletnek* „Kossuth indulója“ mellett oszlott szét az ünneplők serege, mely egy szép emlékekkel lett gazdagabb a mai nappal.

Este 8 órakor a fényes bálteremben gyülekeztek a táncolni, mulatni vágyó fiatalok. ¼ 9-kor felzendült a csárdás s a boldogságtól s az ünnepi örömtől kipirult párok a kora reggeli órákig lejtették a szebbnél-szebb táncokat.

Igy ünnepeltünk Patakon.

lc. f.

Magyar Irodalmi Önképző Társulat. A mostani munkassággal általánosságban véve meg lehetünk elégedve. Nem csekély elevenséggel folynak le az ülések. Sőt, mi több, a minap lejárt három pályatétel nemcsak számra, hanem minőségre nézve is kielégítő eredményt nyújtott. A lyrai verspályázatnál a hat munka közül legjobbnak találta a bizottság a „Dal egy hervadt rózsáról“ címűt, melynek a díjat ki is adta. Szerzője László Sándor II. hh. A novella-pályázatra négy munka érkezett; leginkább megütötte a mértéket „Egy rossz asszony“ című, melyet azonban csak a díj felével jutalmaztak. Szerzője: Tóth János II. hh. Volt még ezek közt „Séták“ címmel egy problematikus dolgokat tárgyaló fejtegetés, mely érdemes volt a megdicséresre, szerzője Nagy Lajos II. hh. Azonban leginkább megörvendeztetett bennünket az, hogy az immár 3 év óta kitűzött aesthetikai pályakérdésre (Rákosi V.: „Elnémult harangok“ méltatása) három (!) munka érkezett. Az előbbi éveket tekintve, most is féltünk a pályatétel meddőségétől, pedig szebb és hálásabb témát ritkán lehet találni; az igaz, hogy mély tanulmányt és gondolkodó főt igényel. Bár a bizottság egészen tökéletes munkát nem talált, de a díj felét (25 kor.) szívesen ítélte oda Éles Istvánnak, mint a három tanulmány közül a legjobb munka szerzőjének. — A legközelebbi ülések egyiken Éles Istvánnak „Alkonyat“ c. hangulatos költeményét s Nagy Lajos németből fordított novelláját részeseztettük dicséretben. (t.)

HIREK.

— **Első diák.** A husvéti ünnepválasztók között első helyre Pap József IV. hh. huzatott ki.

— **Husvétii szüniidő.** Főiskolánkban a husvétii szüniidő március 23-án kezdődik s tart ápr. 8-ig bezárólag.

— **Nyugtázás és köszönet.** A főiskola ifjúsága által márc. 15-én rendezett táncmulatság alkalmával felülfizettek illetőleg jegyeiket megváltották: Dr. Illyefalvi Vitéz Géza 18 k., Nagy Barna orsz.-gyűlési képviselő 18 kor., dr. Rác Lajos 10 kor., Meczner Gyula. Feiler Antal 8—8 kor., Brozrad Rezső, dr. Molnár Hugó, Magyar János, Ölbey János, Radács György 5—5 korona, Piller József 3 kor., Csontos József, Farkas Lajosné, Verebélyi Jozsefné, Kézi Györgyné, özv. Várady Kálmánné, Molnár István, Tóth István, Nagy Gáborné, dr. Korláth Endre, Hodossy Béla, Fodor Jenő, Z. Kiss Jenő, Semsey Sándor 2—2 kor., dr. Binét Menyhért, Négyessy Szepessy Gyula, Horovics Gyula, Nemesányi Kálmánné, Keéky István 1—1 kor., Smál József 24 fill., Kukri Ferenc, Enyedi Andor, Vitányi Iván 20—20 fillér. — Jegyeiket megváltották: Végh Bertalan 5, Lászlófi Henrik 2, Reményi Vendel 2 k., dr. Kun Zoltán 10, Ince Lajos és Tsa 10 k., dr. Király Kálmán 10 k., Lebovics Henrik 5 k., Trojna Ferenc 4 k., özv. Filep Károlyné 5 k., Körmeny Ilonka 3 k., Maller Sándor 4 kor., Dobronoki László 6 k., Csicseri József 5 k., özv. Vitkay Bertalanné 2 k., Wintner Ábrahámmé 5 k., Klein Ábrahám 6 kor., Katona György 10 koronával.

— **Sakkverseny.** Az akad. olvasóegylet szokásos félévi sakkversenyéből három heti erős küzdelem után Csatáry Dezső I. jh. került ki győztesen. — 10 versenytársával eljátszott 20 partit közül megnyert 17-et, kettő remivel végződött, egy partit pedig elbukott. A második díjat Debreczeni László III. hh. nyerte, ki az

eljátszott partik 82,5%-át nyerte meg. Harmadik helyre 67,5%-kal Vályi István III. jh. került.

— **Előfizetéseiket beküldötték:** Szépkuthy Ede (Karád) 4 kor., Dávid Zoltán (Sp) 2 k., Maller Sándor (Spatak) 4 kor., Fenczik Viktor (Spatak) 4 kor., Bartha Gyula (Sajókaza) 2 kor., Magyar Gyula (Egyek) 4 kor. Köszönettel nyugtázzuk.

Szerkesztői üzenetek.

Más. Utrecht. Te vagy első, aki a messzi idegenből ránk gondolsz. Megköszönve a megemlékezést, szívesen üdvözlünk.

Ma, i b d. Berlin. A szándékról már értesültünk, de azzal annak idején ti sem mentetek volna sokra. Idestova vége az évek s becses nevetek még sem hozta lapunk. Türelmesen várunk.

Bé-Bé. Lelőtelező figyelmét mind a ketten őszinte szívvel köszönjük.

Sárospataki Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet

Borértékesítő osztály Sárospatak. Vasuti állomás Sárospatak.

A hegyaljai szőlőtermelőktől részben megvett, részben pedig mintapincénkben elhelyezett s alább felsorolt borainkat teljes felelősség mellett eladásra ajánljuk:

1883. évi 5 puttonos asszú	1 üveg,	fél liter	à	12.—	„
1890. „ 3 „ musk.	1 „	„	„	4.80	„
1901. „ 5 „ „	1 „	„	„	8.40	„
1901. „ 4 „ „	1 „	„	„	6.—	„
1901. „ 1 „ „	1 „	„	„	2.40	„
1901. „ szamorodni	1 „	„	„	1.80	„
1901. „ „	1 „	1 „	„	2.40	„
1902. „ „	1 „	1 „	„	2.40	„
1902. „ pecs.-bor (furmint)	1 „	1 „	„	1.40	„
1902. „ aszt.	1 „	1 „	„	1.20	„
1902. „ „	1 „	1 „	„	1.10	„
1902. „ „	1 „	1 „	„	1.80	„
1903. „ „	1 „	1 „	„	1.10	„
1905. „ törköly-pálinka	1 „	„	„	1.40	„

Az itt felsorolt borokból nagyobb mennyiséggel rendelkezünk. — Az árak üveg és csomagolási költség nélkül értetnek. Ez utóbbiak önköltségben számíttatnak fel. Az edényeket bérmentve, a felszámított árban a szövetkezet visszaveszi. **136 literes gönci hordó vételnél a feltüntetett áraból 5 százalék engedmény jár, ingyen hordóval.** — Jelen árjegyzék kiadásával minden előbbi árjegyzékünk és esetleg egyeseknek adott külön kedvezményünk érvénytelenné válik.

„II. RÁKÓCZI FERENCHEZ“

címzett gyógyszerár Sárospatak. — Tulajdonos:

HORVÁTH MÁTYÁS

Tulipánkrém a bőr szépségének, finomságának és ruganyosságának előmozdítására, illetve annak fentartására. Állandó használat által a ráncokat elsimítja, a szeplőt, májfoltot s mindennemű bőrtisztatlanságot eltüntet és a bőrt bársonysímává teszi. Egy tégely 1 K.

1 db tulipánszappan 80 fill. — 1 doboz Tulipán hölgypor 1 korona.

Zemplén vármegye legrégebb és legelsőrendű polgári és papi szabó-üzlete és gyapjuszövet gyári raktára

Lászlófi Henrik

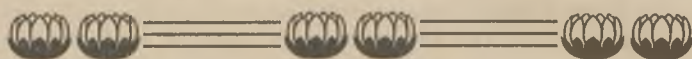
Sátoraljaujhely.

Mindenféle polgári és papi öltönyök mérték után a legfinomabb hazai és külföldi gyapjuszövetekből a legelegánsabb kivitelben készíttetnek.

Főiskolai hallgatóknak és tanulóknak kedvező fizetési feltételek.

Kivánatra egy levelezőlapon való tudósítás esetén bármikor kész Sárospatakra a megrendelések fölvtételére kellő mintákkal ellátva átutazni.

Olcsó árak. Kifogástalan szabás. Pontos és figyelmes kiszolgálás.

Tisztelettel értesitem a n. é. közönségt, hogy a

Haltenberger Béla ruhatisztító- és festőintézetének képviselőjét átvettem.

Ezzel a vállalkozással a városnak egy régen érzet hiányát igyekeztem pótolni s céloim az volt, hogy a n. é. közönséget megkíméljem azoktól a kellemetlenségektől és költségektől, melyeket a kassai intézettel való postai érintkezések okoztak. A legpontosabb és leggyorsabb kiszolgálás előzetes biztosítása mellett már csak azért is kívánatos helyi intézetem igénybevétele, mert nálam mindennemű tisztítás és festés jóval kevesebb költségbe kerül, mint bárhol másutt.

Kiváló tisztelettel

KLEIN MIHÁLY

HALTENBERGER BÉLA

ruhafestő, vegyi tisztító és gőzmosógára

KASSÁN. ALAPITTATOTT 1810-ben.

Hazánknak e szakban legrégebb s közismert gyárában ruhák egészben tisztíttatnak és festetnek, továbbá gallérok, kézelők s egyéb fehérneműek a legszebb kivitelben mosatnak és vasaltatnak.

Postacím: Haltenberger Béla, Kassa.

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY

KIADJA: A „SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI EGYLET.” — MEGJELENIK HAVONKÉNT EGYSZER.

<p>Szerkesztőség: Sárospatak, Főiskola, szénelőrl hivatal. Kiadóhivatal: Sárospatak. „Ev. ref. főiskolai könyvnyomda.”</p>	<p>Főszerkesztő: KARÁSZY BENŐ FŐMUNKATÁRSÁK: LÁSZLÓ SÁNDOR,</p>	<p>Felölts szerkesztő: ÉLES ISTVÁN FŐMUNKATÁRSÁK: KEÉKY ISTVÁN.</p>	<p>Előfizetési ár: Egész évre 4 korona. Félévre 2 korona. Az előfizetési összegek a Sárospataki Ifjúsági Közlöny szerkesztőségnek küldendők.</p>
--	--	--	---

TARTALOM. K. I. Kongresszus előtt. — Tégliás Gábor: Magyar főiskolák — a magyar iparért. — László Sándor: Az én szerelmem. (vers). — Dr. Moskovits Mór: Német diákélet. — Biringer Gyula: Margit. (vers). — Tóth J. Éjjeli kaland. — Keéky I. Béla: Dalok. (vers). — M. E.: Szentimrey József. — Diákkongresszus. — Génusz Mór: Krónika. — Borsodi E.: Vázlat. — Jrodalom. — Egyleti élet. — Hírek. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetések

Kongresszus előtt.

Ismét kongresszus! Eger városában gyűlnek össze a magyar főiskolai ifjúság képviselői, hogy megvitassák az ország ifjúságát eminenter érdeklő dolgokat.

Sokan elengedhetetlennek, feltétlen szükségességnek és a nemzeti szervezet functionálásában jelentős szerepű ténynek gondolják a magyar ifjúság kongresszusát. Szerintük dokumentálni kell a nagyközönség előtt a magyar ifjúság eszmevilágát, uralkodó meggyőződéseit, hadd lássák és hadd olvassák, hogy a magyar ifjúság igenis intensiv energiaszerve a nemzet egyetemének!

De akik objective értékeljük, illetve megítéljük a fenti tény mibenlétét, mindenekelőtt gyakorlati példák után indulunk — s ezek positiv csálhatatlansága alapján elsavanyodva jelentjük ki, hogy ezen kongresszus ténye az események mérlegében csekély, mondhatni minimális súllyal bír.

Elismerjük, hogy az eszmék, amelyeket itt felszínre vetnek, igen nagy jelentőségűek, de ezen eszmék nagy részének gyakorlati kivitelére az ifjúságot inkompetensnek tartjuk, ahol pedig az illetékeséget elismerjük, ott csekélynek találjuk az akaratit tökét, amely a propagált eszméknek és feladatoknak kiviteléhez feltétlenül szükséges.

A magyar ifjúság szervezetlen. S ezen szervezetlenség következtében a vezetésre hivatottakat félreszorítják a morbus foriban szenvedő törtetők, vagy a „felsőbb befolyás” következtében „vezető egyéniségekké” kinevezett szürke tucat-lények, végül pedig az ifjúsági mozgalmak kipróbált toroktechnikusai, a leendő politikai

szabaduszók. Keserűen kell bevallanunk, hogy ifjúsági mozgalmainkat mindeddig többnyire kiérdemesült „alapvizsgások”, veterán jogászok vezették, akik érveiket nem annyira a tudománynak, mint inkább a piaci kitételeknek szótárából merítették.

Ezek a derék „brigadérosok” azután, ha valami komoly ügyről volt szó, többnyire személyes harcokat provokáltak és egymásnak nagyszámú gyengéit tapogatták, végül pedig „fecerunt magnum áldomás”.

A moralis egyensúly így meg volt billentve, ezen treuga deik dacára is. Az alkotó egyetértés emiatt még sokáig nem győzedelmeskedhetik az igazság felett s az ifjúsági élet piacáról a komoly munka eszméje még mindig nem tudja kiszorítani a toroktechnika nyálkás termékeit.

A mostani egrit kongresszust sem merjük nézni az optimismus görcsövével, mert hamar észrevennők az ellentétek mikróbáit és az akaratit tehetetlenséget. Az itt propagálandó eszméket ép oly kevéssé fogják megvalósítani, mint a hágai konferencia az örök békét.

Lesznek sokan, akik elítélnek bennünket e pessimismusért, de hát az ember az előítéletek gyermeke, de meg az elmúlt példák is sajnos igazolják feltevéseinket.

Ezek a kongresszusok nem termeltek egyebet nagyhangú címeknél. Sokszor éreztük ezeknek káros, de üdvös és positiv hatását talán még soha!

A mostani kongresszus tárgysorozata eléggé érdekes és van benne több értékes pont, így ott találjuk a társadalomtudományi problémákkal foglalkozó debattig clubok alakítását. Mindenesetre kívánatos, hogy már ifjú elmével foglalkozzunk a jövő társadalom és szociális élet embyologiai szimptomáival. Vigasztaló, hogy legalább már észrevettük a modern áramlatok hatalmas és szükségszerű előtörését.

Kívánatos azonban, hogy e kérdés, a modern eszmék teljes átértésével és átérzésével

tárgyaltassék, amely eszméktől várjuk az emberiségnek és a hazának haladását. A szociologia laboratóriumában a maradiság kőbaltáival dolgozni nem lehet.

Amint előbb kifejtettük, mi nem tagadjuk a kongresszuson felszínre kerülő eszmék nagy jelentőségét, csak a megvalósításra nézve táplálunk nagy kételyeket.

Valószínűtlen, hogy a régi kürtök elnémulnak; valószínű, hogy ezen kongresszusnak sem lesz pozitív eredménye. Ez sem fog termelni egyebet nagyhangú címeznél; tevékenysége nem lesz egyéb, mint egy kölcsönös „tekintély“-kikiáltó szövetkezet értékjegyzései, a szép tervek pedig eltemetnek és aztán feltámadnak egy következő kongresszuson s ezt az unalmas hullámozást folytatják mindaddig, — amíg csak kongresszus lesz a világon!

K. I.

A magyar főiskolák — a magyar iparért!

Kérelemmel fordulunk a magyar főiskolák vezetőihez és ifjúságához. Kérelemmel, melyhez — hinni kívánjuk — nincs szükség a lelkesítés mesterséges eszközeire, a nemzeti célok, a közös eszmények iránt eleven fogékonyságot tanúsító ifjú társaink előtt. A tettekben megnyilvánuló, a komoly magyar iparpártolás érdekében szóló kérelem. Ifjúsági életünk vezérei bizonyára érzik mindannyian és mindenütt, — de tudnia kell azt minden egyes magyar ifjúnak is — hogy ha erre a pontra nem koncentrálnak eléggé erőnket, ha nem áll talpra országszerte hazánk jövő társadalmá: a magyar ifjúság, akkor Magyarország frázisokban annyiszor hangoztatott függetlenségét sohasem fogjuk kivívni; mert a kor szelleme szavakkal ma nem éri be. Cselekedniünk kell! És hazánk érdekében ebben a korban csak ezen a téren lehet cselekedni, de ezzel a cselekvéssel is teremti meg a magyar ifjú, a legmesszebbható, a legáldásosabb, a legüdvösebb eredményeket!

És én hiszem, hogy ezt az ifjúságot, amely ma is minden nagy alkalommal a márciusi ifjúság lobogó lelkesedésével, véráldozatra kész elhatározottságával ünnepli a nemzeti diésőség évfordulóit, nem kell féltetni. De azokat az ifjakat, akik abban a hitben élnek, hogy ez ünnepnapokon fellobogó lelkesedésükkel hazafiasságuknak már elegendő bizonyítékát adták, azokat kötelessége társaiknak felvilágosítani szörnyű tévedésükről. Mert sajnos — be kell vallanunk — hogy bár e véráldozatig elmenő készség a legtöbb magyar ifjú lelkében bizonyára felfedezhető, ma, a midőn erre a véráldozatra szükség nincsen, még mindig aránylag kevés ifjúnál tapasztalhatjuk azt a kisebb fokú áldozatkészséget, melynek a **magyar kéz munkája erőteljes, következetes, állandó követeltetésében kell nyilvánulnia mindenütt, az ország bármely részében lakó magyar ifjúnál!**

Hány helyen lehetünk tanui nemzeti ünnepeinken annak a szégyenletes látványnak, hogy bár magyar nemzeti színű zászló lobog a fejek fölött, sújtásos díszmagyar feszül meg a termeteken, piros-fehér-zöld kokárda díszleg kabátokon, de azoknak a zászlóknak szövetjét

idegenben készítették, az a ruha nem a magyar ipar terméke, az a kokárda egyenesen bécsi gyártmány. Ilyen hazafiság soha nem viszi előbbre a nemzet ügyét. Ezt a türehtetlen állapotot tovább is fenntartani, melyre talán kerek e világon egy művelt állam népe sem mutat példát — nemzeti gyalázat!

Mi tehát a feladata ezzel szemben mindazoknak, akik a magyar ipar támogatása eszméjének fontosságát már ismerik? Az a feladata, hogy az ifjúság e rajongó, de még tájékozatlan részének is ki kell fejleszteniök közgazdasági érzékét s meggyőződéssé kell fokozniok bennük is azt a hitet, hogyha igazán magyar érzesűek és valóban hazafias kötelességet akarnak teljesíteni, akkor első sorban arra vigyázzanak, hogy a legtöbbször keservesen összegyűjtött filléreiket szinte háromnegyed részben ne a külföldi ipar eddigi vétkes közönbösségünkkel nagyranevelt hálványának áldozzák ezután is.

Ezt a nemzeti nagy célt, melynek tudata bizonyára ott fog égni minden igaz, hazájáért cselekedni akaró ifjú lelkiületében, — szervezetileg kell megvalósítani valamennyi hazai főiskolában! Szívemlő, hatalmas hivatás vár e szervezetekre mindenütt! A magyar iparcikkek kitartó követeltetése, az eszmének gyűléseken, nemzeti ünnepeken való kidomborítása, az agitáció számtalan ötletének rendszeres alkalmazása nemcsak a főiskolák városaiban, de egész kerületükben is éreztetni fogja hatását: és e kulturális gócpontokból az időnkint szétáramló ifjúság minden községben, minden más városban is elterjesztőjévé és apostolává válik ügyünknek. Siensen tehát minden magyar ifjú, vagy egy helyi szervezet létrehozását elősegíteni, vagy az országos iparvédő-egyletek tagjai közé belépni!

Es hogy az első sorban felmentő kérdés: de hát miről ismerjük meg a magyar gyártmányt? eleve elkerülhető legyen, ide jegyezzük a legszivósabb iparpártolási harcot folytató országos erkölcsi testületnek, a *Tulipán Szövetség — Magyar Védő Egyesületnek* címét: **Budapest, VII., Erzsébet-körút 6.**, amelynek lapja, az *Iparvédelem* minden hozzáfutató kérdezősködőnek megadja a szükséges tájékoztatást az egyes iparcikkek gyártási helyére, ismertetőjelére vonatkozólag. És ide jegyezzük az *Országos Iparpártoló Szövetség* címét is: **Budapest, VI., Király-utca 34.**, amely *„Kik gyártanak magyar iparcikkeket?”* címen, ha nem is teljes, de kezdetben igen hasznos szolgálatokat tevő füzetét számos példányban ingyen küldi meg a hozzáfutató köröknek.

Akarni kell! És bámulatos eredmény koronázhatja rövid idő alatt a kitartó fáradozást. Gyarak lendülnek fel, idegen cikkek szorulnak ki teljesen, a közönség széles rétegei sietnek a zászló alá, ha az ifjúság szervezett ereje becsületes elhatározással megmozdul. Április 6-án volt a Sorompó fennállásának első évfordulója és az első év megmutatta, hogy bár sok nehézséggel is kell megküzdeni, az ifjúság agilitása tényleges eredményeket tud teremteni.

Egy év előtt jelent meg a Kolozsvári Egyetemi Lapok hasábjain „Sorompóba!” szólító felhívásunk. A felhívás — örömmel jegyezzük fel — nem volt minden eredmény nélküli. De ennek a felhívásnak, melynek most százszoros erőt Apponyi gróf, Szerényi államtitkár, Batthyány gróf, Gelléri Mór stb. alábbi sorai adnak, gyöngye hangunkat az egész országon végigharsogó, hatalmas szózáttá izmosítva; ennek a felhívásnak minden magyar ifjú lelke mélyéig el kell hatolnia, kiben a hazafias lelkiismeretnek csak egy szikrája ég!

Kolozsvár, 1907. április 17.

Téglás Géza.

Az én szerelmem.

*Az én szerelmem zúgó tengeren
Lombos, virágos, árva kis sziget,
Partján a hullám elül csendesen,
Amit a vihar sírva néki vet.*

*Az én szerelmem éltén pusztáján
Az egyetlenegy enyhadó oázis;
A bánatnak gyötrő éjszakáján
Egy megbékítő, áldó, mély fohász.*

*Harmat, kehelybe ringva szeliden;
Letarlott rét egyetlen virága;
Bánatos lelken, vergődő szívem
Álomra hívó, csendes tanyája.*

*Az én szerelmem dúló viharba
Szelid szívárvány békét hirdelve,
A reménység hófehér galambja,
A szerelmek legtisztább szerelme.*

László Sándor.

A német diákélet.

Mig nálunk a diák, az egyetemi főiskolai és középiskolai tanulóifjú, dacára a többi foglalkozási ágakon belül tevékeny ifjaktól mereven elkülönítő kasztszelleme- nek, nagy városainkban valami sajátos diákéletet nem él, s csak egy-egy régi vidéki főiskolai ifjúság őrzi a kegyes hagyományok utolsó foszlányait; addig a német diák maradi ragaszkodással őrzi évszázados szokásait, melyek oly jellegzetesen megkülönböztetik őket más ifjaktól.

Talán a német diák, különösen a porosz ma is úgy mulat, mint a lipcei Auerbach Kellérben dorbézoltak évszázadokkal előbb Goethe „Faust“-jának diák-alakjai s ha talán a német Polizei-szellem elfojtja is a szabadságért való lelkesedést, ott lobog minden német diák lelkében Schiller „Haramiák“-jának diákjaiban lángoló szabadságszeretet.

Oh igen, a német egyetemek mindenike érdemes külön-külön a tanulmányozásra s bár nem habozunk kimondani, nekünk magyaroknak, különösen magyar diák-embernek a német diák szokásai nem mindig rokonszenvesek, tetszősek, de mindig érdekese- kesek és bámulatraméltók.

Kétségkívül legközelebb áll hozzánk már inkább t. i. a pesti egyetemhez szokásaira nézve a bécsi egyetem diáksága. Csak sajnálatos, hogy itt is az ifjúság békéjét mindenféle politikai heccel dűlják fel s így egészséges ifjúsági szellem alig tud kifejlődni. Bizony aki különösen a szombati „bumli“ alkalmával az egyetem főbejáratánál a különböző korporatiokat, egyesületeket színes sapkáikban felvonulni látja, az ifjú Ausztriában még sötétebben látja visszatükröződni a jelen Ausztria szakadozottságának képét. Ott vannak nagy német színekkel pompázók, kik Németország felé kacintgatnak; csehek, ruthének, olaszok, lengyelek, klerikaliskok, antisemiták, cionisták. Bizony e különböző csoportok között, dacára a bécsi diák kedélyességének, igen sokszor adják elő magukat csúf botrányok. S dacára annak, hogy az egyetem kathedráin meglehe- tős szabadelvű bátor szellem uralkodik, mélyen járó

érdeklődést, egy-egy tudományos egyesületet kivéve — minket túlhaladót — nem igen találunk.

Bár azt a léha strébereskedést, mely a pesti egyetem sok tipikus alakjánál annyira jellegzetes s mely nem jelent egyebet, mint olcsó fogásokkal a professor kegyét hajhászni, már az ottani vizsgálati rend szerint is az összes német egyetemi padokban is hiába keresnők.

Az éles politikai ellentétek hozták létre az ősrégi prágai egyetem kettéválását, hol most ugyanabban az ócska, szinte roskadt épületben 2 külön egyetem: a német és a cseh tanári kar tartja előadásait. A cseh diák szintén meglehetősen udvarias, de ha németül szólítjuk meg, nem is válaszol reá. Itt meg a két egyetem diákjai sokszor egész háborúsdít viselnek.

Kétségkívül a berlini után a németiség leghatalmasabb egyeteme a lipcei, hol a protestáns szabad vizsgálódás, a szász nép derűs életfelfogásával, az egyetem nemes hagyományaival nemes harmoniában olvad össze. Mig a berlini egyetemen, talán a rendőri szellem hatása alatt a zárt korporatiók, testületek, burschenschaftok nagy hatalmat képviselnek a diákéletben, addig Lipcsében a szabad gondolkodás hívei gyanánt jelentkező, Freiestudentenschaft (Finkenschaft) vezet az ifjúság minden irányú szellemi mozgalmait.

Lipcsében tudványó érdeklődő, önállóan gondolkodó ifjak egész seregével találkozunk, a mi nem is csoda, ha meggondoljuk, hogy az egyetem jogi, filozofiai karán a német tudományosság szellem-óriásai, hogy csak egyeseket említsek, Binding, Sohm, Lanprecht, Wundt tanítanak.

Kétségtelenül legnagyobb egyeteme a németiségnek a „berlini“, hol a rendes hallgatók száma e téli szemeszterben 8188, kik közül theologus 384; jogász 2761, orvosttanhallgató 1182; bölcsészeti karon együttvéve 3861. Ez óriási számhoz jön még 1433 rendkívüli hallgató, 654 férfi, 779 nő.

Ily nagy tömeg mellett nem csoda, hogy a berlini diákélet megfigyelése meglehetősen nehéz; hiszen ott mindenféle irányzattal találkozhatunk.

Megnehezíti vizsgálódásunkat az a körülmény is, hogy az idegenek, különösen az orosz diákok nagy száma miatt (461) a porosz diák meglehetősen bizalmatlan a külföldivel szemben; csak magyar diák 97 volt immatrikulálva ez évben a berlini egyetemen; Svájc- ból 116, Ausztriából 92, Romániából 47, Angliából 36, Bulgáriából 29, Franciaországból 32, Görögországból 22, Szerbiából 19, Németalföldről 18 és Spanyolországból 16 diák került. Ezenkívül volt még 9 olasz, 7 svéd, 7 norvég, 3 dán, 126 amerikai, 34 ázsiai (nagy része japán!) 2 afrikai és 2 ausztráliai hallgató.

E feltűnő nagy száma a külföldieknek az összes berlini hallgatók kb. 14%-jét teszi ki. Kétségtelenül oly nagy szám, mely mindennél ékeesebben bizonyítja a német tudományosság vonzó erejét. De nem is csoda. A német professorok roppant tanultságához munkaszeretet, lelkes előadás és végtelen szerénység járulnak, melyek a hallgatók rokonszenvét és érdeklődését feltétlenül megszerzik számukra.

A porosz, azaz a berlini student külső fellépésében, tanteremben, gyűlésen hideg, merev; az előadó tanárral szemben is önálló; az előadásokon szorgalmas, figyelmes, csendes; tetszésének lábdobogással, nem-tetszésének csúszkálással ad kifejezést. Persze eleinte vadnak tetszik e forma, fel is háborodunk rajta, később ösztönszerűleg magunk is velük dobogunk és csúszkálunk. Ez utóbbival hívják fel a professort esetleges

tévedésére, aki köszönettel veszi a figyelmeztetést. Ezzel büntetik és akadályozzák meg a későn jövőket, zavarókat. Így a nyilvánosság előtt a porosz diák nem udvarias a szónak általunk felfogott értelmében. Ha leejtéd a ceruzádat, senki sem hajol le érte. Ha a sietségben megtaszít valaki, bocsánatkérésül hidegen kalapot emel.

Míg a bécsi diák és csaknem így a lipesei is padszomszédjával szívesen köt ismeretséget, addig Berlinben talán évekig elülhetnének egymás mellett a nélkül, hogy csak beszélgetésbe is elegyednének egymással. Ennek a porosz ember sajátos zárkózottságán kívül a nagyszámú orosz diákság iránti ellenszenv lehet a főoka.

Ugyanez lehet az oka a „Studentin“-ek női hallgatókkal szemben ószlelt merev magaviseletüknek is, mert a nőhallgatók, kiknek a száma még 10 év előtt 96 volt, ma már jelen szemeszterben 783-ra emelkedett, köztük több mint 70 orosz. Különbözik a Kmetty által nősörnyetegeknek keresztelt hallgató nők csak mint rendkívüli hallgatók (Gastzuhörerin) bocsáttatnak az egyetemi tanulmányokra. Érdekes egyébként a jelen év statisztikai kimutatása a berlini egyetemi hallgató nőkről. Németország 601; Oroszország 70; Amerika 47; Anglia 17; Ausztria-Magyarország 14; Balkán államok és Görögország 8; Franciaország 7; Hollandia 5; Svéd-Norvégország 4-4; Svájc 3; Belgium, Itália 2-2; Dánia és Spanyolország egy-egy nőhallgatóval volt képviselve. Az oroszokon kívül feltűnő még az amerikai hallgatók nagy száma, akik leginkább a jövő problémáival foglalkozó sociológus tárgyakat hallgatják a nagy berlini tekintélyektől (Schmoller, Vagner, Bortkiewitz, Jasztrów, Sombart, Wildbrand.) E nagyszámú női hallgató közül csak 32 volt 20 éven aluli életkorú, 463 20 évtől 30 évig terjedő életkorig, sőt 382 hölgy dicsekedhetik azzal, hogy a 30 esztendő is túlhaladta. Különbözik ebből is látszik, hogy legnagyobb részük a tanulást kenyérkereseti pályára elnyerése céljából folytatja, amit megerősít az is, hogy férjes nő csak 15 akad közülök. A többi házasságon kívül él.

Véleményünket nem ingatja meg az a körülmény sem, hogy statisztikai bejelentésükön a túlnyomó rész, 576 a tanulmányok céljául a tovább képzést, a tanulást mint öncélt jelöli meg.

Legtöbbször vannak a filozófiai fakultáson, kb. 300-an; legkevesebben a jogon 7-en.

A nőhallgatók legnagyobb része végtelenül szívós szorgalmú, kitűnő érzékű van a jó előadó tanárok megválasztásában, általános érdekű tárgyakon szorgalmasan jelennek meg, előadáson buzgón jegyeznek, mindenesetre temperamentumosabbak, mint német férfi kollégáik. Bár kétségtelen, hogy különösen az orosz diáknők fantasztikus, minden divattal dacoló öltözékei sokszor mosolyt keltők.

A nő iránti lovagiasságot hiába keressük a berlini egyetemeken.

A német diák, ha női kollégája nem kap már a padokban helyet, sokszor zsufolt tanteremben ülő helyét nem fogja semmi áron átengedni. De ezt a német diáknő nem is kívánja meg.

Erich Schmidtnek, a nagy germanistának Faustról tartott előadásán láttam egyszer, hogy egy kolléga (valószínűleg magyar, vagy francia) a pad mellett állógáló, láthatóan igen fáradt hallgatónének átengedte helyét, amiben a szomszédok fölötté sok komikumot találtak, úgy hogy a leány valóságos szégyenkező zavarban foglalta el a felajánlott helyet.

Mint ahogy a német nép általában nem igen fog-

lalkozik annyit a napi politikával, a berlini diák még kevésbé. Most a télen, mikor a választások hazafias jelszavak mellett „késhegyig“ menő küzdelemmel folytak, hiába igyekeztek az „Agitationsverbandok“ belevonni a berlini diákot a részükre külön tartott közgyűlések által is a politikába. Ezek bizony igen keveset érdeklődtek s a gyűléseket igen gyéren látogatták.

Mulatságaikban, „kneippjaikon“ a régi burschenschaftok összes szokásai, mőkái felelevenednek, de a sör mellett mulató vidám fiúk olyanok, mint fedeles krugjuk: zárkóztak, kimértek.

Az elnök intésére isznak, koccintanak, illetőleg kopognak kancsóikkal, a komersbuchból olvassák sokszor különben egész csinos dalaikat, az egész teljesen más, mint a mi kedvesen szilaj diák-mulatságaink. Pedig a különben kérlelhetlen szigorú rendőrök szemet hunynak a besűrűzött student kisebb csendháborítása előtt, míg a mi fővárosi és vidéki Mihaloznánk hamar galléron csipik a jókedvű diákot. De hát a diáknak sokkal nagyobb a tekintélye a német társadalomban, mint nálunk, hol csak akkor maszlagolják dicséretekkel, ha valamelyik politikai párt eszközül akarja felhasználni. Németföldön szerető gonddal ápolják az ifjúságban Németország jövőjét.

* * *

Egyébként nemcsak Berlinben, de az összes német egyetemeken rendkívül sok külföldi hallgató van; úgy, hogy az összes németegyetemi hallgatók 9,2%-át teszik. Leipzigban 662, Münchenben 496, Heidelbergben 259, Halleban 254, Jénában 186, Ronnban 88, legkevesebb Münsterben 11 külföldi diák van beiratkozva.

A 3717 Európából származó külföldi legnagyobb részét persze oroszok képezik (1890), akik hazájukban nem érezve magukat biztonságban, a német egyetemet önzölik el és az itt uagukba szivott szabadelvű eszméktől telítve térnek haza. Persze a német Polizei roppant gondossággal ügyel rájuk s a német társadalom is meglehetősen bizalmatlanul fogadja e rajongókat. A statisztikában mi szereplünk a második helyen összeesapva Ausztriával, 681 diákkal. Majd Svájc 341, Anglia 144, Bulgária 139, Románia 83 s Törökország 40 hallgatóval van képviselve. A természeti és filozófiai tudományok internationalis mivoltánál fogva a legtöbb külföldi az orvosi 1090, bölcsészeti 951, matematika és természettudományi szakon 714 tanulmányoz.

A jogi karon 580, a prot. theol. karon 180 külföldi van. Kétségtelen, hogy a külföldieket a német egyetemek hagyományos jelentőségén kívül az a különös érdemük is vonzza, hogy a német egyetem nem vizsgagyár, ahol a professzor a fősulyt a vizsgadíjak elharácsolására fektetné, a német professor előtt már nem közömbös, hogy előadását mily pontosan és milyen eredménnyel tartja, hanem nála a katedra a leghatalmasabb eszköz tudományos tételei közlésére.

Nem lemorzsolni igyekszik a tananyagot, hanem áhítatos komolysággal, tárgya iránti lelkes szeretettel igyekszik hallgatóival tárgyát megszerettetni. Német tudósok nem olympusi félistenek, kik esetleg nagy kegyesen leereszkednek kivételesen a szegény halandó diákemberhez; ők az ifjában a tudomány harcmezéjén küzdő bajtársat látják, kiket támogatni nemcsak illő, de természetes kötelesség is.

Hozzájuk fordulhat bizalommal az ifjú, mert men-nél tudósabb, tanultabb a német professor, annál egyszerűbb, sohasem gögös, legfeljebb önértetes. de legtöbbször szerény. Vajjon nem hihetetlennek hangzik-e,

hogy Liszt, a büntető jog világhírű professzora a berlini egyetemen a külföldről jött jogvégzett ifjakat, akik tanulmányaik fejlesztése érdekében nála tisztelegnek, meghívja családi estélyre?

Igen, a német egyetemi előadásokat az előadó professzor melegsége a hallgatóra nézve érdekelttővé teszi.

Mondják, a német tudomány, a német professzor, a német diák gögös, önhitt, elbizakodott a német tudomány, hatalom mindenekfelettvalóságában. Kétségtelen, hogy a 70-es évek diadalai valami sajátos önhittséget teremtettek, különösen a poroszban s a német tudományos irodalom óriási fejlettsége csak fokozza ezt. De elbizottnak nem mondható, mert a német dolgozik; a munka ott a tisztesség. Ott nem érdem „úr“-nak lenni, de szégyen naplopónak. A német tanár, úgy mint a student, egész Németországot érzi lelkében. Annak a rendszerint öszevagdalt képű studentnek ideálja a német hazafias dal szerint is: „Deutsche Frauen, deutsche Treue, deutscher Wein und deutscher Sang,“ (német nő, német hűség, német bor és német dal.) Pedig legyünk őszinték, azért ott sem minden arany, ami fénylik. A német intelligens nője iránt nem lovagias; a német rajnai bor is bieskanyitogató savanyúság a mi jó tokajinkhoz képest; a német dal meg bennünket egészen közönyösen hagy. A német hűség? Ezen a téren tett észleletek nem férnének meg e cikk keretében.

Dr. Moskovits Mór.

Margit.

*Elment messze, az ábrándok honába,
Elhagyta a lét földi színpadát . . .
Meghallt; megtört sötét szemének fénye,
Elveszté a meny legszebb csillagát.*

*Sejtelmes lénye ott van a lelkenben
S kísérti folyton csodás álmaim . . .
Felém lebeg a lelke sűgárfényben,
Balga ábrándok játszi szárnyain.*

*Remegő, édes, bűvös sullogása
Fülembé cseng még mindig elmosódva,
Mintha egy boldog, ismeretlen ország
Tündérzenéje, kacagása volna.*

*Babonás lázban reszket, ég a lelkem . . .
Gyötör, kínoz sötét szemének lángja . . .
Bús szívemet szíve csodás varázsa
Csak hívogatja . . . mindig, egyre bántja.*

*Nem fogom látni többé soha . . . soha . . .
Közelléte csupán csak sejtetem . . .
Nem hallom többé csengő nevetését . . .
Többé nem ad forró csókot nekem.*

*Nem lobbant lángra bájos mosolygása . . .
Nem hull arcomra sötét haja többé,
De bús szívemben ott lesz drága képe
Még a sírban is . . . folyton . . . mindörökké.*

*Meghallt: a szívem úgy fáj . . . úgy remeg . . .
Lehullt a csendes álom himpora . . .
Követném égve, gyötörő fájdalomban,
Mennék hozzá . . . de nem tudok hova?*

*Bájos alakja eltűnt . . . szertefoszlott,
S itt nem maradt, csak csodás, játszi fénye,
De lelkemben él s élni fog örökké
Felejthetetlen, drága, vonzó lénye.*

*Meghallt! . . . Többé már át nem ölel karja . . .
Többé nem ad édes csókot nekem . . .
Nem hallom többé bűvös kacagását . . .
. . . Megvertél engem érte Istenem . . .*

Biringer Gyula.

Éjjeli kaland.

Valamelyik hideg estén egykedvűen ültem meleg szobám íróasztala mellett. Hideg este — meleg szoba! Lehetséges ez? kiáltanak fel némelyek, sőt talán olyanok is lesznek Önök között, kik kereken tagadják ezt s fejüket rázva mondják:

— Nem lehet, én még soh'sem voltam hideg estén meleg diákszobában!

Pedig becsületszavamra mondom, hogy úgy volt! A feje még mindig látszott s a lángok glóriával vették körül enyészetnek induló tetemét. Ne gondolják, hogy ez valami költői kifejezés, vagy képes beszéd akar lenni. Dehogy! A legridegebb való: az utolsó kuglibáb ropogott nagy vígan, közbe-közbe bizonyos melanchóliával sísteregve: Isten veletek, ti golyók, kedves játszótársaim, ti deszkák, melyekhez oly sokszor ütöttem szerelmesen; elszakítottak tőletek a kegyetlen szívek! Nem látjuk többé egymást!

Arról aztán természetesen nem tehet egy kuglibáb, ha olyan rövid esze van, hogy nem tudja belátni: a báb után a deszka fog következni. Én aztán vigasztalásul megigérttem neki magamban, hogy még az ágast is elhozom s így rövid idő alatt találkozni fognak haló porukban, kik egymástól elváltak: az egész kuglizó.

Szóval hát meleg szobában ültem, előttem könyvek heverték. A régi, jó időkről olvastam, a kuruc világról, Ocskay, Beresényi uram, Vak Bottyán vitézi dolgairól. Hej, régi, szép idők! Képzetelem visszavarázsolta a fényes múltat, amikor a Nagyságos Fejedelem itt járt, itt lakott a pataki várban, körülvéve kedvenc kuruc katonáitól. Bezzeg, akkor nem voltak azok az ócska falak olyan némák, hangtalanok, mint most. Miért is nem akkor születtem! Legalább vagy két német koponyát én is beütöttem volna!

Ekkép elmélkedtem s egyszerre csak azon vettem észre magam, hogy az utcán vagyok. Megütött az éles, hideg levegő. A köd halkan permetezett, már egészen fényesre mosta a szürke, porlepert aszfaltot s csendesesen kopogott a házak csatornáiban.

Az utca meglehetősen kihalt, néma volt. Lépteim messze elhangzottak a félhomályban. Magam sem tudom, hogy hova és miért indultam el, csak mentem cél nélkül . . . Gondolataimba elmélyedve észre sem vettem, hogy két alak katonás léptekkel felém közeledik.

Alig egy lépésnyire voltunk egymástól, mikor az egyik lassan odaszól a másikhoz:

— Vigyázz! Te a másik oldalról!

Megvallom, kissé meghökkentem. Észrevettem, hogy erősen néznek rám. Talán csak nem utonállók!? Ijedten nyúltam a tárcám után, de aztán eszembe jutott, hogy csak egy szerencsefillér van benne.

De mit tudják ezt ők?

Körülnéztem . . . Az utca ijesztően elhagyott . . . Hallatlan, hogy épp most nem tudnak itt lenni a rendőrök!

Borzasztó dolog, az állam mennyire nem ügyel a maga polgáira. Elvégre kérem, én belőlem még valamikor jó családapa lehet, esetleg körülvéve apró esemetéktől s itt van ni, egy kollintás és vége mindennek! . . .

Nem elmélkedhettem tovább, mert rámrivalltak:

— Állj! kiáltották mindketten egyszerre.

Ama bizonyos Lóthnénál is sóbálványabbá lettem. Engem még soh'se támadtak meg éjszaka s így nem tudtam, hogy kell ilyenkor viselkedni. Még mindig az előbbi gondolatok voltak az agyamban s tremoló hangon megszólaltam:

— Nőm és gyermekeim érdekében kérem önöket, hogy . . .

— Ne fecsegj, jó madár! szakított félbe az egyik.

Még ő mondja nekem: jó madár! Igazán érdekes! E szemtelenség kissé bátrabbá tett. De azért csak ennyit mondtam:

— Én, uraim, tisztességes ember vagyok. — Majd megtudjuk, hogy mi vagy. Indulj előre! s ezzel meglöktek.

Nem tudom, mit akarnak velem, — szóltam hozzájuk, — de hogy keserű csalódás ne érje magukat, kijelentem, hogy nálam mindössze egy fillér van.

E szavak után elég kellemetlen helyzetbe jutott az arcom. Nem mondhatom meg, hogy mit tettek velem, csak azt jegyzem meg, hogy az ilyenből a gentlemanek becsületügyet szoktak csinálni.

Mit tegyek mást. Megindultam. Ők kétoldalt mellettem. Lopva hol az egyikre, hol a másikra pislantottam. S akkor vettem észre, hogy ezek milyen furcsán vannak öltözködve. Soh'se láttam még ilyen ruhát. Tollas süveg, magas szárú piros csizma, kék dolmány, oldalt széles fringia, régimódi karabély.

— Hová megyünk? kérdém bátoritanul.

— Hova?! Hát a várba!

— A várba? szóltam csodálkozva. Nem értettem a dolgot. Hogy mehetnének mi oda, mikor ki van írva, (azt hiszem, mindenki olvasta) hogy a bemenetel csak ünnepnapokon van megengedve.

— Állj! kiáltotta egy hang. Arrafelé néztem. Egy tűzrakást pillantottam meg, mely mellett négy fegyveres katona állt. Azoknak is éppen olyan volt a ruházatuk, mint a mellettem lévőeknek.

— Jelszó! kiáltotta megint ugyanaz a hang.

— Vár! — felelte vissza egyik kísérőm.

— Mehet!

S ezzel megindultunk. Én csak bámúltam eleinte, de a párbeszéd mindent megmagyarázott. Most már ismertem a ruhájukat is. Hiszen annyi sokszor láttam lerajzolja a könyvekben. Kétségtelenül kuruc katonák lesznek ezek, még pedig az iménti egy őrszem volt s az én két kísérőm is az őrzárhoz tartozik. Persze! Világos! Elfogtak az utcán mint gyanus idegent s most visznek be a várba.

Jól gondoltam. Nemsokára feltűntek a bástyák. De milyen más volt minden. A Bodrog körülvette az egész várat s a lőréséből csak úgy meredt ki a sok ágyúcső. A falakon őrtűzek lobogtak, megvilágítva a környéket. Már olyan közel voltunk, hogy a kuruc katonák vidám beszélgetése hozzánk is elhallatszott.

Végre a felvonó hid elé értünk. Bebocsátottak. A várudvaron marcona, hatalmas természetű kurucok jókedvűen mulattak a tűzrakások körül. Észrevettek bennünket s egy közülök elkialtotta magát:

— Hajh, fiúk, az őrzárat kémét hoz!

Éreztem, hogy elsápadok. Ezek tehát kémnek néznek. Istenem, mi lesz velem! Agyonlőnek!

Megtapogattam a fejem. Még nem volt lyukas. De

ugy is kell nekem! Mindig vágytam vissza ezekbe a régi jó időkbe; most hát itt vagyok benne.

Több folyosón vezettek keresztül s végre egy nagy ajtó mellett megálltunk. Az ajtó feltárult s én majd összeestem bámulatomban. Tágas terem közepén hosszú asztalnál kuruc hadfiak ültek, az asztalfőn maga — a fejedelem. Igen! Rákóczy Ferenc, a fejedelem! Jó, hogy a katonák fogtak, mert nem bírtam volna megállni. Remegve kiáltottam fel:

— Kegyelmes Fejedelem!

— Nagyságos az O titulussa, bökött meg az egyik katona.

— Hol fogtátok ez idegent? — kérde a Fejedelem katonáitól

— Nem messze a vártól, úgy vesszük észre, hogy kém.

Erre már összeszedtem a bátorságom:

— Nem vagyok kém, nagyságos Fejedelem! Nem tudom, miért fogtak el, én nem a magam jószántából jöttem.

Az asztalnál ülők mosolyogtak. A fejedelem szólt:

— Vigyétek egy cellába, holnap kivallatjuk.

A két katona kicipelt és én mentem szóttalanul.

Mikor azonban a szűk cella elé értünk, megszólaltam:

— Ne csukjanak be, mert én nem vagyok kém.

— Halgass! ripakodtak rám. Méregbe jöttem.

— Most már azért sem megyek be — szóltam elszántan.

— Akkor belökünk s ezzel megkaptak. Dulakodni kezdtünk; minden erőmet összeszedtem, de hogy bírtam volna meg olyan két hatalmas alakkal!

Cselhez folyamodtam. Megadtam magamat s mikor az ajtón be akartam lépni, hirtelen visszafordultam, kirántottam az egyiknek kardját s egy iszonyú csapást mértem a fejére . . .

. . . Jajj, jajj . . . ordított egy hang s én bambán bámúlva néztem magam körül. Mi az ördög?! . . . ez nem lehet! . . . Megdörzsölöm a szemem kétszer . . . háromszor . . . Hiába! mindig csak egyet látok: szobám, előttem az asztal, rajta a könyvek . . . a lámpa; mellettem egy alak áll, ki a fejét fogja s erősen szepeg. Kinyitom a szemem jobban s felismertem benne a lakótársam.

— Hát magát mi lelte? kérdeztem tőle. Felelet helyett a fejét mutatta. Biz' azon jó nagy daganat volt . . .

Most már kezdtem érteni a dolgot. Az ördögbe is, hát én csak *álmodtam* az egészset, még pedig oly élénken, hogy a kuruc katonának szánt ütést elvégeztem — a lakótársamon, ki mellettem ült.

Az öklömmel éppen a fejét találtam. Hatalmas ütés lehetett, mert még másnap is nehezen ment rá a fejére a kalap.

Azt azonban meg kell vallanom, hogy kuruc fejre találtam.

Három napig én is felkötve hordtam a kezem.

Tóth J.

A dicsőség oly édes, hogy azt az ember még a halál árán is szereti.

*

A mult és jelen csakis eszközeinket képezik. Cselekvéseink egyedüli tárgya, célja a jövő.

*

A titkolt jótett leginkább méltó a becsülésre.

Pascaltól.

Dalok.

*Nagy boldogság volt a fényes menyben,
Mikor ott fenn voltál szép szerelmem.
A menyország földre küldött téged,
Nem bírta ki a nagy üdvösséget.*

*Gyászruhában láttalak meg léged,
Gyászruhában szerettelek én meg,
Amikor meg elváltam tőled,
Egész világ egy nagy temető lett.*

*Találkozom egyszer én még veled,
Mirtusz ága övezi szép fejed;
Oly sötétnek látom hó ruhádat,
Mint a gyászos, örök-éjű bánat.*

*Gondolatban mikor hozzád szállok,
Gondolatim fehér gyöngyvirágok.
Nincs náluknál tisztább e világon,
Csak szép lelked hófehér virágom.*

*Fehér virág volt az én Szerelmem,
Mégsem lehet léged már Szerelmem,
Az Isten is sírt rajta az égbe,
Hogy beírta a sorsnak könyvébe.*

*Hogy te tőled olyan távol eszem,
Síron nyíló liljom lett a lelkem.
Ráborúl a gyászruhás búbánál,
Kis angyalom meghalok utánad.*

*Fagyos széltől elfonnyad a rózsá,
Hogy szenvedek, jobb nem tudnod róla.
Hogyha te is bánkódnál kedvesem,
Elszállna a földről a szerelem.*

Keéky I. Béla.

Szentimrey József.

Némüljön el minden vád, hallgasson el minden panasz, szűnjön meg minden fájdalom és keserűség a súlyos bánattól megtört szivekben. Kedves barátunkat, elhunyt pályatársunkat siratjuk, mélységes mély fájdalomunknak adunk kifejezést, keresve — de nem találva — vigasztalást és megnyugvást sehohsem. Mily rövid volt földi életed, melyben magadnak semmi örömet sem találtál, mily rövid volt pályafutásod, melynek kezdetén állva, csak ezután süttött volna ki rád az élet virág nyíló napsugara.

Oh, midőn már ennyire felküzdted magadat, midőn a jövőben reményeid és vágyaid teljesültek volna, midőn pályád elérésétől már alig egy pár esztendő választott el. — akkor... könnyelműen és meggondolatlanul önmagadtól taszítod el életedet, azt az életet, melynek viruló pontján állottál s melynek jövőjében mennyi öröm s remény enyészett el számodra.

De hiába, a végzet kérlelhetetlen, sorsát senki sem kerülheti ki!

Bárcsak idejekorán meggondoltad volna a tettetted; bárcsak most is itt volnál még jó barátaid, kedves

pályatársaid között, örülnél az életnek s nyugodtan haladnál velünk előre az élet-cél felé.

Elmentél, azaz eltűntél nyomtalanul egy szomorú őszi nap reggelén és csak a tavasz hozott vissza, de már nem az élők, hanem a holtak képében. Itt hagyta bennünket, itt hagyta kedves jó szüleidet, kinek egyetlen gyermeke s mindene voltál, nem is gondolva arra, hogy ezzel mily nagy szomorúságot, kipótolhatatlan keserűséget és örökös bánatot okozol szeretteidnek. Felkerested a természet legelrejtettebb helyeit, talán azt akartad, hogy soha-soha többé rád se akadjanak, hogy még csendes nyugvóhelyedet se tudja meg senki, vagy talán azt akartad, hogy tégedet elfeledve, kitörülje nevedet mindenki emlékezetéből? Oh, a jó barát emlékére nem lehet oly könnyen a feledés fátyolát borítani! Részben sikerült tervbe vett szándékod, mert egy fél-ven át nem tudott rólad senki semmi hirt mondani, örökös rettegek és nyugtalanságok között voltak egy fél-ven való zaklatások által felizgatva és a csalódott reményektől megtört fájdalmak tudatában elkeseredve.

De a sors másképp akarta, mint te, visszahozott a természet folyója, sűrű hullámai között ringatva édes álmaidban, visszahozott közzénk pihenni, nem hagyott a nagy mindenségben rejtett helyeken megsemmisülve elenyészni.

Oh, most már nyugodt, csendes álmaid lesznek, pihenésedet már nem fogja megzavarni senki, emlékedet pedig örízni fogjuk a mi lelkiünkben és nem fogunk Tégedet elfeledni.

M. E.

Diákkongresszus.

A „Magyar Birodalmi Diákszövetség“ május hó 2—5 ig Egerben tartja évi gyűlését. Ekkor adják át egy évi időtartamra az egrieknek a magyar ifjúság Kossuth-serlegét, amelyet a legutóbbi évben a debreceni ifjúság őrizett. Kossuth Lajos emlékének ezen kultuszát elvileg mi is széppnek és nemesnek tartjuk, de másoldalról nem helyeseljük ethikai és esztétikai szempontokból azt a szokásos jelenséget, hogy az ifjúság ezen hódoló ünnepe a reggeli órákba benyúló ric-ajokkal fejeződik be. Nagyjaink emlékének méltóan kell hódolni, mert máskülönbben könnyen félremagyarazzák az eszme nemes intencióit és kétségbevonják a magyar ifjúság komolyságát.

Az ünnepséggel együtt tartandó diákkongresszus tárgyai elég érdekesek; de ezen pontok egy részének kivételére az ifjúság sem nem illetékes, sem nem hivattott, amelyeknek megvalósítása pedig a mi akarat- és célkörünkbe esik, bizonyára nem lesznek megvalósítva, legalább erre nézve nem találunk — az elmúltakból — energiai és akarat- garanciákat, úgy hogy ezt a kongresszust is a jelen idők divatvilágába kell sorolnunk.

A kongresszusozásnak ma már rettentő sok fajtája van divatban, kezdve a cipőfelsőrész készítőik kongresszusától a hágai békekongferenciáig, sőt ha így haladunk megérjük, hogy külön kongresszusoznak a Pisták, Jánosok és Sámuelek. Nem lenne bizonyára világgraszoló veszteség, ha ennek a kongresszusláznak lehüléséhez üdvös példával a magyar ifjúság is hozzájárulna. A kongresszus tárgysorozata különben a következő: I. „Magyar Birodalmi Diákszövetség.“ II. A diákszövetség hazafias célja különös tekintettel a pánszlávizmusra. III. A magyar ifjúság a magyar iparért. IV. Népegyetem. — Gazdasági egyetem. V. Egyetemi és főiskolai alma-

nach. VI. Munkáskurzusok és társadalomtudományi problémákkal foglalkozó debbatting klubok alakítása. VII. Főiskolai zászlóalj! VIII. Angol és holland egyetemeken divó — filiszter-intézmény — meghonosítása. IX. Nemzetközi diákkongresszus összehívása. (Főiskolai konszultások alakítása; szorosabb érzelmi szálak keresése, azok ápolása és fenntartása a nyugati nemzetek ifjúságával, a magyar törekvések érdekében.) X. Egyetemi sajtó. — Gyorsírázat. XI. Becsületszék. XII. Főiskolai Sport-szövetség. XIII. Kórház egyletek szervezése. XIV. Névmagyarosítás. XV. A művészetek ápolása.

Krónika.

Helikhonfi Armin nem kíván több babért
S a nagy munka után szent nyugalomba tért.
Pajzán kis gitárján nem játszik már többé,
Mivelhogy megtevék őt jogásznökké,
Verskötele miatt is nagyon sok gondja,
Mellyel irodalmunk gazdagítani fogja.
Ezekkel nagyon most nagyon elfoglalva,
Ezekért nem kezdhet Helikhonfi dalba,
Igy az ékes gitárt, min eddig ő zenge
En, a gyöngye utód ragadtam kezembe.
En itt ujonc vagyok, nem értek a vershez,
Az előbbieknél krónikám szebb nem lesz;
De amit elmondok, amit eléneklek,
Kedves olvasóim, higgyétek el szentnek.
Megtörtént esemény lesz az mind egy szálig,
Bár dicséretére senkinek sem válik,
Provokálni is fog érte néhány ember,
Hívén, hogy e dalnok duellálni nem mer;
Pedig, ki velem kezd, hej cudarul jár ám,
Mert a bajvívásban mesterem volt Sáfrány,
S aki tőle tanul, az tud aztán vivni,
Egy-kél fejlemetszés az énnekem bliktri,
Az arcot úgy szelem, mint földet az eke,
Segédeim lesznek Nagy Sándor és Beke.

Most pedig óh Muzsa, mikor kezdek dalba,
Illess meg, hogy méltó dall kapjon a banda!
Illes meg, hogy a vád, mint rám most a plubsz szór,
Váljék dicsőségre. Hived:

Génius Mór.

Szép Meszesaljáról érdem, hogyha szól is,
Csakis azért szól, mert ott született Főris.
Primázni úgy, mint ő, nem tud itt senki más,
O e szép bandába karmester s a primás.
Bandáját hanggal is kíséri gyakorta,
Bár egy nedű miatt romlott már a torka. —
Mikor szerelemtől a szíve megárad,
Játszik gyászos végű, bússúlt novellákat.
Ilyenkor tollából jön egy kínos tárca,
O meg üdülni megy azonmódon — Vácra.

Főris primje mellé Novák ad majd kontrát,
Kit egy kis bakfisnak hő szerelme font át;
De e lángtól szíve tüzet alig fog ma,
Mert rég' elbűvölte kontrásunk a dogma,
S mint a hő szerelmes, ki messziről eped,
O is kerüli a dogmatörténetet.
Hangjától úgy zokog az egész cukrászda,
Mullkor Málé község miért borúlt gyászba.
Amint jeleztem volt, ő adja a kontrát,

Tercelni fog hozzá pompásan majd Horváth,
Aki parádéból minden ifjú lánynak
Az éj sötétjében sorba muzsikáltat.
Don Jánosi tűzzel van teli a keble,
Palakon husz leányt hódított egyszerre.

Igaz: a kisbögő már egy kissé ócska;
De csak kisbög rajta majd Nyulász Jóska,
Bár egy kurta éve hanyallott már benne,
Mivel szerelmes lett a nagy természetbe.
És azóta minden idejét rászánta,
Be is lépett már a tudós társaságba.
Igy a művészetről már régen lemondott,
Üres óráiban tanítja a — lordot,
Mert vadász-szenvedély erősen hevíti,
Tanum rá a nagy Ég és az ifjú Piti,
Kinek egy félelmes házőrző kutyája,
Jóska jóvoltából a menyekbe szálla,
Félek, hogy az ebnek drága lesz az ára.
És hüvösre kerül Józsi nem sokára.

Cimbalomverőnek is lesz kemény dolga,
Mert, ki azt kezeli Százados Andorka.
Rutin, taktusérzék nála bőven nagyon,
A darabot mindig ő trillázza — agyon.
Már ha belekezdtem, róla is csak mondog
Egy nagyon érdekes, de nem ismert dolgot.
— Kinek jó a szeme, az láthatja tisztán,
Hogy egy toronytető hiányzik lent Liskán.
Ennek okát adni, időm talán van még:
E torony tövében áll egy muskátlis hajlék.
Ott lakik egy szép lány, nézze meg akárki,
Epedvén Andorka, mindig ide jár ki.
Itt történt, hogy egyszer sóhajthatván ajka,
A toronytetőt is magával ragadta.
S hogy nem védi fedél ezt a szentlegyházat,
Az mind e cimbalmos finom lelkén szárad.

Olyan nagy bögőst sem lát ám minden város,
Ahogy nagybögőzik nálunk Kürthy János.
Ebben jártasságot bús dajkadall mellett
Még kicsiny korában, a bölcsőben szerzett.
Érdemeiről pedig álljon itt e lista:
Legsőbb erénye, hogy nagy — alkoholista,
Ebből kifolyólag minden este spicces,
A Kürtbe maholnap tán főpincér is lesz.
Mikor bús a kedve — engedelmet kérek —
Ugy notázik, mint egy fába szorított féreg;
De hogyha kedvre gyúl néhanapján este,
Magas képzeletünk egy oroszánl fest le,
Amelynek gyomrában az éhség, e kín dül,
S dühös ordítással vadászatnak indul.
Aki pedig látja, szólón hogy lejt bosztont,
Szent ámulatában könnyeket az oszl' ont.
Különben szorgalmas s szent, hogy lelkész fogytán,
Főpátriárcha lesz pár év múlva — Hotykán.

Most pedig az illem magával úgy hozza,
Némuljon e dalvok főnnszárnyaló kobza,
Bár kikiről dalolni van még itt egy sereg;
De Eles Pistától zengni már nem merek,
Mert a papir drága s Radil se ingyen nyom,
S nem számíthat már több hasábra ilyen gyom;
Pedig érdemes von' még a megírásra,
Mulatságra készül Gömör ifjúsága;
De azt már följegyzem, az tudom elfér itt,
Cinyéri Barnabás bosztont tanít nekik.

*Helme ifjúsága ugyan miért késne?
 Ő is mulatni fog majd kiül a Nyesésbe.
 Csáthon is rendezend bált majd egy pompás agy.
 Ugy hallom szép S. I. léssen itt a háznagy.
 A legációból mint szökött meg Stüsz, —
 S hogy Topát a balsors mily szomorún üzi,
 Mint borult el lelke fekete felhővel
 S miért takarták el fehér lepedővel:
 Jó Génusz Mórnak mind ez hálás théma
 És ha helye volna fel is jegyezné ma;
 De a gitárt most már kicsinyég leteszem;
 De, kérem, legyenek egész türelmesen,
 Mert jövőn löbb helyet szerzek én akármin,
 Mint tevő elődöm Helikhonji Ármín.
 Visszajövök, vissza, akárki meglássa, —
 Ajánlom magamat! A viszontlátásra!*

*Génusz Mór,
 pótköltő és ritka tehetség*

Vázlat.

A festők szoktak úgy tenni, hogy egy alakról vagy eszméről, amelynek a kidolgozására erejük vagy idejük nincsen, vázlatot készítenek. Úgy írok én is ide egy pár lapot a vázlatkönyvemből, egy tragédiának a vázlatát.

Talán másnak is vannak emlékezései, ismerős alakjai, eszméi, amelyekről nem tudja, hogy hol és mikor keletkeztek, ébren látta-e őket vagy az álom mesevilágában, a valódi létezés részesei-e, vagy a fantázia alkotásai?

Én sokszor vagyok így. Így vagyok különösen egy gondolattal, amely már évek óta üldöz, amely már testet is öltött, egy férfi alakját, akinek sorsa engem minden nap megdöbbsent, aki nemes elszántsággal egy valódi, a tökéletes igazság után kutat, emelkedett szelleme átöleli az egész világot, a jelleme egyenes és őszinte és mégis elbukik, akinek bátor és önérzetes alakja előttem áll örökösen magasztos lelkesedésének hívó szózata szüntelen fülembé hallatszik, aki annyira összeforrott már velem, hogy sokszor összetévesztem önmagammal.

A főhős körül sorakoznak a mellékalakok: az igazságérzet és gyenge akaraterő, a minden áron szerepelni vágyás, a mindenható pénz, a gerinctelen, egyéniség nélküli hizelgők, akik mindig a mások nézetét mondják, a maguk véleményét másokkal mondatják, korunk bölcsésze, a cinikus és a többiek.

A színen egymást váltják a derűs, napfényes ég, sötét borulat, viharos mennydörgés.

A darab kezdődik a jelenkorban s az ötödik felvonás függőnye egy félszázad múlva gördül le.

A főhős ott született a Kárpátok között, egy hegy-óriások közé ékelt tót falu vasúti állomásán. Atyja állomási főnök volt, aki nagy magyarsága dacára se átkozta a sorsot, amiért úgy elszakította fajától, véreitől, a nagy világtól, amellyel csak az a pár kötötte össze. Ott volt az állomás hivatalnok-személyzete, a faluból egy gazdatiszt, a jegyző, szorultságból a plebánus, ezekkel mindig lehetett kocintani, ferblit, kalábert játszani. És ez neki elég volt.

Egészen másként érezte magát elhagyatott magányában, nagy egyedülvalóságában a fiú. Az állomáson nem volt több gyerek, a falubeli tót fiukkal beszélni nem tudott, játszani nem szeretett. Amikor már nagyobb volt, semhogy a mamája legyen továbbra is a játszótárs, félnapokon át kinn kószált a fenyvesekben, vagy ült az iadóház előtt, nézte az útasokat, akik kiszállottak

s még inkább azokat, akik tovamentek. Úgy szeretett volna velük menni! Az a száguldó, diübörgő vonat az ő vágának a megtestesülése volt. Éjjel, amikor az érkező vonatok mennydörgésszerű robaja felébresztette álmából, nagy erőfeszítésébe került az ágyban maradni, hogy ki ne ugorjon, el ne repüljön azzal a robogó szörnyeteggel, ki a nagy világba, repülni örökké, maga sem tudta hova, csak el ebből a kalitkából.

Végre kirepült. Egyenesen oda közibénk, a magyarság szívébe. Ott találkoztunk először az iskola padjain. Rövid idő múlva vezérünk, parancsnokunk lett. Ünnepeken, hazafias tüntetések alkalmával ő volt a szószólónk. De a szürke diákélet egyhangú eseményei között is bizonyos varázserővel uralkodott felettünk. Termete sugár, homloka magas, ragyogó szemei állandóan valami fanatikus tűzben égtek. Sokszor észre vettem, hogy még a professzoraink is féltek tőle.

Amikor az érettségis osztályba léptünk, egyénisége teljes kifejlődésre jutott. Biztos tudás határozott nézet minden felől, gyors ítélőképesség és elhamarkodott ítélethezés, tulságos önérzet. Ezekből állt akkor a jelleme. S mert e tulajdonokban s egyes dolgok felől alkotott nézetében a környezete nem egyezett meg vele: sok és erős összeütközést kellett kiállania. Különösen óriási sovínismusa, értelem és mérték nélküli nagy fajszeretete volt az, amely semmiféle ellennézetet vagy kritikát nem tűrt. Egy kozmopolita s egy pánszláv kollegánknak ő miatta kellett ott hagyni az iskolát; a történettanárnak nem egyszer rendre utasította, ha az ő nagy alakjait történelmi górcső alá merészelté venni. Egy alkalommal pedig, mikor a tanár úr a szabadságharcot adta elő és Kossuthról az mondotta, hogy ő nem volt nagy ember, csak egy siránkozó demagóg, aki azonban olyan szerencsés emlékeket hagyott maga után a tömeg szívében, hogy az utána jövő korok álmátag reménye a heroikus nagyság nimbuszával vette körül: az én szomszédom reszkető ajakkal és orcimpával, vérbe borult szemekkel felállott, szarvasbőr keztyűjét a tanári asztalra dobta e szavak kíséretében: „Ha már professzor, jobban megtanulhatná a történetet.“

A kínos jelenetet még kínosabb lebonyolítás követte. A rászabott büntetés csak martírrá tette s még ekkor határozott cél nélkül ugyan, de valóságos rajongással adta át magát a tiszta, ázsiai szabad magyarság eszméjének. Ez volt az a csira, mely jellemét megtermékenyítette, melyből kifejlődött az ő tragikumja.

Az egyetemre kerülve, csakhamar a pesti ifjúság vezére lett, nevét a hír szellője az egész országban végig hordozta, különösen mikor a „Magyar Király“ című lap szerkesztője lett; ennek hasábjain jelentek meg vezércikkei, melyekkel sokszor felrázta az egész országot, jogi értekezései, melyeknek erős logikája, mely ismertet tanúsító alapossága mindenkit lefegyverezett.

Tanulmányainak teljes befejezése után a földtekén repült át s egy évi utazás csak illusztrálta előtte és benne a Petőfi versét:

„Járjatok be minden földet,
 Melyet Isten megteremtett,
 Nem akadtok bizonyára,
 A magyar nemzet párjára.“

Hazaérkezése után rövid idő múlva országos képviselő, a Háznak legragyogóbb, legünnepeltebb szónoka. Ha ő egy tárgy mellett szólásra emelkedett, annak a sorsa el volt döntve; ő utána halálos csend következett, se ellene, se mellette nem tudtak többé mit szólni. Minden beszédének ez volt a censeója: „El Ausztriától!“ A régi jelszó, amint végig esendült az orszá-

gon, új erőt, új vért szívott magába s ezrek sorakoztak zászlója alá. A főhős körül pedig lassankint egy tábor kezdett csoportosulni: az új függetlenségek, akik előtt kicsinyes és semmis volt minden más érdek és cél, mint a magyarság legrégebb és legforróbb vágyának a megvalósítása: „El Ausztriától!” A párt minden lustrum alkalmával nagyobbodott. A demokraták, socialisták, nemzetköziek és konservativek, amikor elveiknek teljes mellőzését és kudarcát látták, vállvetett harcot indítottak az új párt ellen, de annak a fejével sehogy se bírtak. Mondották, hogy Deák és Kossuth Lajos egy-személyben.

De megvolt az a szerencsétlensége, hogy az embereket csak legyőzte és nem győzte meg. Beszédei után ellenfelei mindig érezték, hogy nekik még szállani kellene valamit, de az ő meggyőző és elragadó erejével szembe szállani nem lehetett; aki szembeszállt, menthetetlenül vereséget szenvedett. Ezek a vereségek azonban csak olajat öntöttek a tüzre, csak elkeseredetebbé tették a küzdelmet. Másfél évtizedig tartott a késhegyig menő harc. Ennyi idő kellett arra, hogy egy lélekóriás suggeráljon egy egész országot. Diadala tökéletes volt. A párt, melyet ő teremtett, abszolút többségét képezte az új nemzetgyűlésnek. Az ellenpártok, mivel érezték, hogy ez az egy ember győzte le őket, mivel sokan az ő irányát túl forradalminak és vészterhesnek találták, egyesültek ellene az élet-halál harcra. A bécsiek régóta gyanakodó szeme pedig a reakció legbiztosabb és legközelebbi fegyvere után nézett. A krízis elkerülhetetlen volt.

(Folyt. köv.)

Borsodi E.

IRODALOM.

— A hallei „Magyar-Egylet” története 1863—1906.

Ily címmel egy 56 oldalra terjedő könyvet írt Görög Ernő. Történeti adatokra támaszkodva egyszerű, szintelen stílusban rajzolta meg a Halleba került, főleg protestáns ifjaknak életét, különös súlyt helyezve a fent említett egylet történetére, melynek célja az, hogy „részint a múltból hozott tanulástól indítva, részint a magyarság eszméjétől fellelkesítve az oly sokszor ártatlanul emlegetett és sokszor sárba tiprott magyar névnek a hazán kívül is becsülést szerezzen”. Szépen és ügyesen szövi aztán eme — mondhatni — történeti munka keretébe a hallei diákelet kisebb-nagyobb epizódyszerű mozzanatait, ami természetesen csak fokozza a könyv érdekességét. A könyvnek végén aztán azoknak neveit állítja össze az író, akik 1815—1865. a hallei egyetem magyar hallgatói s 1863—1896. azokért, akik a „Magyar Egylet” tagjai voltak és végzetül egy fontos és érdemes „tájékoztatás”-sal is szolgál a hallei „Magyar-Egylet” leendő tagjainak. Nagy lelki emóciók, tréfás ötletek és meglepő fordulatok nincsenek e könyvekben, ám azért tárgyának érdekességével kedves szórakozást nyújt az olvasónak. Melegen ajánljuk azért könyvbarátok és az ifjúság szíves figyelmébe. Megjelent Halleban a hallei „Magyar-Egylet” kiadásában. Ára 1 kor. 20 fillér. — 1 márka.

Gy. J.

EGYLETI ÉLET.

A gimn. Erdélyi Önképző-Kör tagjai dicséretre méltó buzgalommal munkálkodnak azon, hogy az ez éven elért siker is méltó legyen az előző évek sikereihez. Ujabban többen a prózai munkálkodás terén igyekeztek eredményt elérni s bár igyekezetüket egyelőre még teljes elismerés nem koronázta, mégis örvendetes jel a jövőre

nézve, hogy a már megunt versek helyett prózai munkák nyújtanak élvezetet a tagoknak. A legközelebbi üléseken megdicsérte a Kör Bodnár Jenőnek értekezésében „Csalfához” és a hangulatos, művészi kivitelű „Vilmához” c. költeményét. Megdicsérte még Finkey Józsefnek rövid, de csattanós „Fuit” c. költeményét. Borbély Sándor felolvasott „Don Alfonzó” c. költői elbeszélését szintén megdicsérte a Társulat. Tetszéssel fogadta a Kör Mészáros Dezsőnek egy ügyes alakítással előadott szavaltatát, továbbá Géressi Ferencnek a szavaltatát, ki Osengei Gusztáv „Fogoly lengyel” c. költeményét adta elő lelkesedéssel párosított ügyes alakítással. A pályázatra kitűzött „Buda halálának viszonya forrásaihoz” c. irodalomtörténeti kérdésre két munka érkezett. A díjat Szepessi Pál VII. oszt. tanuló gondosan összeállított kissé tömör, de mély kutatást bizonyító munkája nyerte el. Díja 16 korona. Az aesthetikai pályakérdés — Tóth Ede „Falu rossza” c. művének méltatása — eredménytelen volt; a Társulat ápr. 25-re új határidőt tűzött ki. A latin műfordításra kitűzött pályatétel szép eredménnyel járt. A 4 munka közül az 1. sz., melynek szerzője Bodnár Jenő, sok helyen költői lendületű, ügyes munka volt s a díjat, 12 koronát elnyerte. A 2. sz. szintén megnyerte a bizottság tetszését, de már nem annyira hű és természetes: megdicsértetett; szerzői: Finkey József és Géressi Ferenc. A Kör évi működését bezáró verseny-szavaltatát május 13-án tartja meg.

HIREK.

— Szentimrey József eltűnésének szomorú rejtélye immár véget ért. Őt hónapokon voltunk felőle sötét bizonytalanságban. Április 6-án fogták ki hideg hulláját a Bodrog hullámaiból. Végzetes tettének magyarázata felől azonban most is kétségben és bizonytalanságban maradtunk. Talán valami „szent örültségnek” bús villáma cikázott át háborgó lelkén s az döntötte ifjú életét az enyészet mélységeibe, vagy talán a végzetnek más delejes ereje vonzotta ellenállhatatlanul az elmúlás sivatagába. Temetése ápr. 8-án volt. Koporsója felett Nagy Béla theol. tanár mondott megindító és mély hatást tett beszédet. A sírnál pedig Keéky István Béla jogászegyleti elnök búcsuztatta el pályatársai nevében, az itt következő beszéddel:

„A bu megejt, a könnyünk im kiesordul,
Ellágyulunk, a sír úgy megriaszt,
A fájdalom szétbontja bölcsességünk,
Mint égő láng az olvatag viaszt.
Nincs erőnk, hogy szilárd hittel megálljunk
E rideg ormon, mely befedi őt.
Csak meghajolunk némán, csendesen
Pájó emléke, bús árnya előtt.”

Búcsuzni jöttünk. Szomorú búcsut jöttünk venni te tőled, kedves jó barát, elhunyt pályatársunk. Borongó lélekkel állunk koporsód felett; sötétben, mint az örök éj rengeteg árnyai egy szétdúlt világ romjai felett. Igazak a mi könnyeink te feletted, hiszen oly hamar lezúzott egy sötét végzet lélekfagyasztó szárnyacsapása, rád borult a mélységes, gyászos nyugalom, a halál sivatag nyugalma. — Kedves jó barátunk! Akik láttuk a te halavány arcodat, szemeidnek szomorú tüzöt, sokszor gondoltuk, hogy a te élted fája már az ifjúság szép tavaszán hullatni kezdi virágait: a reménységet, az életkedvet; gondoltuk, hogy a te hited bástyája vászonfallá lett, de nem gondoltuk, hogy keserű lélekkel összetöröd a reménytelenség koldusbotját. Pedig úgy van. Nem akartál szomorú zarándoka lenni egy sivatag világnak. Az élet minden szépsége iszonyattá torzult előtted és a

mit a te lelked tükre felfogott, nem volt más, mint a fekete irtózat, a rideg pusztulás . . . A késő ős szelének szörnyű zúgásával, füledbe csaptak az elmulás gyászindulójának rettentő jajjai s elvett tőlünk a legnagyobb Megváltó: a halál. Gyászoló jó barátok! Most már ő pihen némán, csendesen. Szellemtüze visszaolvadt a nagy mindenségbe. Ő megnyugodott, de szerettei soha! Már ő nem küzdi végig a sivár lét bús küzdelmeit — miként mi — rideg és szívfasító öntudattal. Kívánjunk hát néki boldog nyugovást, csöndes álmokat, búcsuzzunk el tőle könnyes szemekkel, borongó lélekkel, de egyszersmind nagy, sötét megnyugvással. Hiszen ő már boldog. Porló részeinek szelid álmait betakarja az elmulás sápadt arcú nemtője az örök, bánatos nyugalom fátyolával. Búcsuzzunk el tőle, hadd legyen álma örök és csendes.

Új honából ne sirjuk vissza.
A sir magánya szent és tiszta.
Tavaszi virágai alsassatok!
Szívfasító öntudat nélkül.
Hadd aludja az örök álmot!

— **Tanulmányi kirándulás.** Május első napjaiban akadémiánkról két csapat indul tanulmányi útra. Az egyik dr. Finkey Ferenc jogakad. tanár úr vezetése alatt az aszódijavító intézetet, a kőbányai gyűjtőfogházat, a váci fegyházat, a rákospalotai leányjavító-intézetet s egyúttal a fővárost fogja megtekinteni; a másik pedig Vitályos György mezőgazdasági előadó tanár úr vezetése mellett a diósgyőri vas- és papírgyárat. Szerencsés útát, jó mulatást!

— **Ref. nőegyleti balyubál.** Messze földön híresek a pataki bálók; a hét kuruc vármegyében általánosan elterjedt felfogás, hogy aki jól akar mulatni, az menjen Patakra, a szép leány és jó bor hazájába, hol tova röppen tőle minden szomorúság. — Édes egy bálra a visszaemlékezés világa, felhői rózsaszínűek, virágai aranyosak. Boldog izgalomban készülünk reája s amikor elmúlik egy-egy szánó sóhaj száll ki a keblekből, bár még tovább tartana, mint egy édes álom. Nem hetek, nem hónapok, hanem évek múltán is előttünk áll egy kedves bálnak képe, hol egymásért epedő párok, egymásra találnak, szerelem nyilatól sebzett szívek gyógyírra lelnek. A fényes táncteremben, sötét leányszemek ragyogásától delejes levegőben, szerelemtől terhelt azur légkörben kiterjeszti szárnyát a mámor, rózsaszín virágokat szór az idealizmus s ámor kötözgeti azokat a kínos és mégis oly kimondhatatlan édes szálakat, melyeknek rablánc alá epedve vágyik ifjú és leány. Oh bál, be sok témát adtál már prózának, poezisnek, témáid régiek és mindig újak maradnak, míg szívünk érezni s az életküzdelemben el nem fásult keblünk szeretni fog. Nekiünk, patakiaknak meg van a magunk történelmi joga is arra, hogy báljainkra büszkén hivatkozhassunk. A magyar nemzet zivataros multjában itt a Hegyalján, a szabadság classikus földjén voltak azok a szüreti mulatságok, melyek valóságos politikai demonstratio számba mentek. Pazar látványt nyújtó fejedelmi menyegzőknek volt szemtanuja Patak városa, melyeken a jó kedv igazi balsam volt a honfiai keserűséggel megterhelt szíveknek. Nekiünk e téren is vannak tradícióink, melyeket tovább kultiválni kedves nemzeti kötelességünk; mert egy bál zenéjével, táncával, hangulatával eminens kifejezője a nemzet temperamentumának, valamely osztály nemzeti érzésének, művészi izlésének s erkölcsi felfogásának. Hogy nem vagyunk hűtlenek elődeinkhez, hogy tudunk lélek szerint mulatni, fényes tanúbizonyság rá az ápr. 13-án lefolyt nőegyleti balyubál. Most már a XX. században nem busulni, nem politikai conjurációkra jövünk egy pataki bálba, hanem

mulatni; de úgy, hogy ne üres, léha időöltés legyen a mi mulatozásunk, hanem hagyjon a lelkekben jóleső, megnyugtató érzést, hogy míg mi mulatunk, sok fájó és égető könnyet feltörültünk jótékonyaságunkkal. E két célt bámulatra méltó ügyességgel vitte keresztül a nőegylet agilis elnöknője, dr. Rácz Lajosné úrnő; jórészt az ő fáradhatatlan buzgalmának köszönhető a bál anyagi és erkölcsi sikere. Hálás köszönet a fehér ruhás lányok hófehér gárdájának, kiknek kedvessége یرهőbbé tette az izletes étket. Tüzes szemek varázsa még mámorítóbbá a hegyaljai nektárt. Sokan részegedtek ott meg, hej, de nemcsak a bortól, hanem annak a fehér gárdának szerelmes nyilakat szóró setét szemeitől. Izléssel felterített asztalok várták a mulatni vágyókat. Egy meseország, egy édes Eldorádó tárult fel előttünk s az andalító zene oly felséges harmóniát teremtett; egy mennyországot varázsolt elénk, ide oda lengő bájos tüneményeivel. — Majd tánchoz hívott a zenekar, felzendült a mi nemzeti táncunk a páratlan csárdás, mit idegen népek is bámúlva szemlélnek. Táncba kezdtek az egymásra lelt párok s az öröm aranyossá tette a rózsás arcokat, ragyogóbbá az éjsötét lány szemeket. Sok év óta nélkülözött hamisítatlan jókedv költözött e bálra a szívekbe. 48 pár táncolta a négyest. A kora reggeli világos órákba nyult a mulatás és ekkor egy felejthetetlen édes emlékek távoztunk a bálról, melynek mintegy epilógusa volt a következő este lefolyt morzsabál, mely átmenetet képezett a fényes illuziók világából a mindennapi élet szürkeségébe. Most is ugyanazon jókedv, mint előző este. Bár 12 óráig volt tervezve, a rózsás hajnalban oszlott a társaság. A táncos nők alig tudtak megválni, hogy is lehetett volna, hisz bálterem lány nélkül, mennyország angyal nélkül.

K. F.

— **Köszönet és nyugtázás.** A főiskola ifjúsága által márc. 15-én rendezett bálra utólagosan jegyeiket megváltották Meczner András 10 kor., Novák Lajos 20 kor., Sajóvölgyi Nagy Sándor pedig 1 koronát fizetett felül.

— **A pataki vár.** Csudálatos dolog, de való igaz, hogy mi eddig nem láttuk a pataki várat s vannak sokan, akik még most se látták. De hát ez így van mindenfelé. A helyi nevezetességek nem érdekelnek, nem vonzanak bennünket. Sőt ha vonzanak, ha érdekelnek, nekiünk helybelieknek, akkor se mutatják. Így voltunk a mi várunkkal is. Április 26-án azonban főtiszt. Gruska Lajos helybeli apát plebánus úr közbenjárására megnyíltak előttünk a vár kapui és az ő szíves kalauzolása, magyarázatai mellett vagy 150-en tekintettük meg az akadémia két fakultásáról a vár nevezetesebb részeit: a 200 éves vörös tornyot, a kápolnát, a könyvtárat, a fegyvertérmet, a II. Rákóczy Ferenc lakószobáit és a tanácskozó rózsatermet, melynek kedves emléke sok levelében ott van: Datum sub rosa. S amíg lelkiünk a régi kor látásán megittasult, nagy örömünkre szolgált az a nemsokára megvalósuló hír, hogy a Rákóczy-birtok ifjú tulajdonosa restaurálni fogja az egész várat, de régi zománcának a megtartásával, úgy hogy az kívül és belül épen olyan lesz, mint volt a nagy fejedelem idején. — Hg. Windischgraetz Lajos és főtiszt. Gruska Lajos urak e helyről is fogadják szíves köszönetünket a kellemes délutánért.

— **A legsikerültebb pataki bált** az akadémiai tornaegylet fogja rendezni áldozócsütörtök este, szokásos évi versenyének a megtartása után. A verseny a tornateremen kezdődik 3 órakor, a táncmulatság este 8-kor az új konviktus nagy termében. Személyjegy 2 kor., családjegy 5 korona. Jegyek a versenyre és táncmulatságra egyformán érvényesek.

Szerkesztői üzenetek.

Kesergés Nagyon gyenge, kezdetleges alkotás. Bizony ezt nem közölhetjük.

Sírboltban. Gimnáziumi önképzőkörben is alantabb állana a jóközepesnek minősített dolgozatoknál.

S. N. S. Kakukszőlés és Varjúkárogás c. verseit heceses engedelmével — esetleg anélkül — odább mértük.

Panaszokból. Mikorára beérkezett, ilyenmü írásokkal jelen számra kellőleg el voltunk látva. Így hát csak a jövő számba hozzuk.

Alföldi Az az utolsó üzenet nekem szól? Nem értem.

Sárospataki Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet

Borértékesítő osztály Sárospatak. Vasuti állomás Sárospatak.

A hegyaljai szőlőtermelőktől részben megvett, részben pedig mintapincékben elhelyezett s alább felsorolt borainkat teljes felelősség mellett eladásra ajánljuk:

1883. évi	5	puttonos asszú	1	üveg,	fél liter	à	12—	"
1890.	3	" musk.	1	"	"	"	4.80	"
1901.	5	"	1	"	"	"	8.40	"
1901.	4	"	1	"	"	"	6.—	"
1901.	1	"	1	"	"	"	2.40	"
1901.	"	szamorodni	1	"	"	"	1.80	"
1901.	"	"	1	"	1	"	2.40	"
1902.	"	"	1	"	1	"	2.40	"
1902.	"	pecs.-bor (furmint)	1	"	1	"	1.40	"
1902.	"	aszt.	1	"	1	"	1.20	"
1902.	"	"	1	"	1	"	1.10	"
1902.	"	"	1	"	1	"	—80	"
1903.	"	"	1	"	1	"	1.10	"
1905.	"	törköly-pálinka	1	"	"	"	1.40	"

Az itt felsorolt borokból nagyobb mennyiséggel rendelkezünk. — Az árak üveg és csomagolási költség nélkül értetnek. Ez utóbbiak önköltségben számíttatnak fel. Az edényeket bérmentve, a felszámított árban a szövetkezet visszaveszi. **136 literes gönci hordó vételnél a feltüntetett árakból 5 százalék engedmény jár, ingyen hordóval.** — Jelen árjegyzék kiadásával minden előbbi árjegyzékünk és esetleg egyeseknek adott külön kedvezményünk érvénytelenné válik.

„II. RÁKÓCZI FERENCHEZ“

cimzett gyógyszerár Sárospatak. — Tulajdonos:

HORVÁTH MÁTYÁS

Tulipánkrém a bőr szépségének, finomságának és ruganyosságának előmozdítására, illetve annak fentartására. Állandó használat által a ráncokat elsimítja, a szeplőt, májfoltot s mindennemű bőrtisztatlanságot eltünteteti és a bőrt bársonysímává teszi. Egy tégely 1 K.

1 db tulipánszappan 80 fill. — 1 doboz Tulipán hölgypor 1 korona.

Zemplén vármegye legrégebb és legelsőrendű polgári és papi szabó-üzlete és gyapjuszövet gyári raktára

Lászlófi Henrik

Sátoraljaujhely.

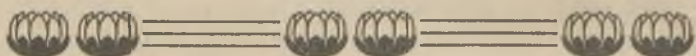
Mindenféle polgári és papi öltönyök mérték után a legfinomabb hazai és külföldi gyapjuszövetekből a legelegánsabb kivitelben készíttetnek.

Főiskolai hallgatóknak és tanulóknak kedvező fizetési feltételek.

Kívánatra egy levelezőlapon való tudósítás esetén bármikor kész Sárospatakra a megrendelések fölvetelére kellő mintákkal ellátva átutazni.

Olcso árak. Kifogástalan szabás.

Pontos és figyelmes kiszolgálás.

Tisztelettel értesítem a n. é. közönségt. hogy a

Haltenberger Béla ruhatisztító- és festőintézetének képviselőjét átvettem.

Ezzel a vállalkozással a városnak egy régen erzet hiányát igyekeztem pótolni s céloim az volt, hogy a n. é. közönséget megkíméljem azoktól a kellemetlenségek-től és költségektől, melyeket a kassai intézettel való postai érintkezések okoztak. A legpontosabb és leggyorsabb kiszolgálás előzetes biztosítása mellett már csak azért is kívánatos helyi intézetem igénybevétele, mert nálam mindennemű tisztítás és festés jóval kevesebb költségbe kerül, mint bárhol másutt.

Kiváló tisztelettel

KLEIN MIHÁLY

HALTENBERGER BÉLA

ruhafestő, vegyi tisztító és gőzmosógára

KASSÁN. ALAPITTATOTT 1810-ben.

Hazánkban e szakban legrégebb s közismert gyárában ruhák egészen tisztíttatnak és festetnek, továbbá gallérok, kézelők s egyéb felhírneműek a legszebb kivitelben mosatnak és vasaltatnak.

Postacím: Haltenberger Béla, Kassa.

SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI KÖZLÖNY

KIADJA: A „SÁROSPATAKI IFJÚSÁGI EGYLET.” — MEGJELENIK HAVONKÉNT EGYSZER.

<p>Szerkesztőség: Sárospatak, Főiskola, széniéri hivatal. Kiadóhivatal: Sárospatak, „Kv. ref. főiskolai könyvnyomda.”</p>	<p>Főszerkesztő: KARÁSZY BENŐ FŐMUNKATÁRSAK: LÁSZLÓ SÁNDOR, KEÉRY ISTVÁN.</p>	<p>Felelős szerkesztő: ÉLES ISTVÁN Előfizetési ár: Egész évre 4 korona. Félévre 2 korona. Az előfizetési összegek a »Sárospataki Ifjúsági Közlöny« szerkesztőségének küldendők.</p>
---	---	--

TARTALOM. *Sirius: Kapuzárás. — Éles István. — Dalnok: Strófák (vers). — Nagy Lajos: Emlékezés Szemere Bertalanról. — F. P.: Csapszékben (vers). — Kor Jolán: A martir. — László Sándor: Emlékszik-e? (vers). — Dr. Moskovits Mór: Dr. Ballagi Géza. — Csáthy Edömér: A segédjegyző. — Weinberger Dezső: Börtönügyi tanulmányut. — Kor Jolán: Sofisták. — Borsodi E.: Vázlat. — Györék József: Panaszokból. — N.: Válasz. — Nagy Albert: Nem arra követ úr. — Szemere László: Hogyan állunk a céllövészettel. — Reporter: A mi színházunkról. — Egyleti élet. — Hírek. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetések.*

Kapuzárás.*

Kathedrákban és lapokban, hivatalosan és félhivatalosan eltemetett már az 1906--07. iskolai év s elmondhatott róla minden jó és minden rossz. Talán nem lesz érdektelen, ha az elparentálásban részt veszünk mi is. Nem vádolunk senkit, még önmagunkat se, csak az igazságot akarjuk jobban körvonalozni. Lehet, hogy vétünk ezzel az előjárók iránt köteles tiszteletünk ellen, de föltétlenül felelnünk kell azokra a vádakra, amelyek a közelmúltban elhangzottak ellenünk, a pataki ifjúság, különösen a theologus ifjúság ellen, amelyeknek az úton-útfélen való elhangoztatására ma már mindenki hivatottnak érzi magát.

Örökös a vád ellenünk még a nem egészen öregek ajakáról is, hogy a mai ifjúság nem dolgozik, nem olyan munkás és tetterős, mint volt a régi. Pedig ezzel a felnőttek, vagyis a tudós öregek csak önmagukat vádolják, ha nem tudják az ifjúságot úgy és olyannak nevelni, mint ahogy és amilyenek nevelték őket.

De mi merjük állítani, hogy a mai fiatalság van olyan, mint bármely előző időé, vagy legalább is lehetne olyan minden téren. S ha mégis hiányok mutatkoznak valamelyik részen, annak oka, kérem szépen — a studium. Igen, a studium, ami Sárospatakon ma a legfőbb tekintély és legnagyobb hatalmasság. A studiumot az utolsó betűig bevágni, ez a legfőbb érdem manapság. Aki ehhez még olvasni mer, vagy az

* E cikkben közöltekért nem vállal felelősséget a szerkesztőség. Mivel azonban a cikkíró — ki tagja e közlönyt fenntartó ifjúságnak s így jogot formál és formálhat is magának e lap hasábjaihoz — teljes felelősséget vállalt a benne foglaltakért — szívesen engedünk neki helyet. Szerk.

egyletekben szabad és önálló munkásságot fejt ki, az megjegygetetik mint notorius gonosztevő, ami pedig az illetőre nem sok jót jelent. S persze, ha az ifjúság azt tapasztalja, hogy öntevékenységében nem támogatják, sőt rossz szemmel nézik, a magához való esze azt diktálja, hogy hátat fordít minden könyvtárnak, megragadja az egyedül üdvözítő eszközt, a studiumot — és bemagolja. Nem kell, csak egy nemzedék tanulja el ezt a gyakorlatot, az utána jövők már vakon követik. Így történik meg aztán, hogy kikerülnek az iskolából a jeles theologusok anélkül, hogy a négy év alatt négy könyvet elolvastak volna. Sőt épen a legjelesebbek nem olvasnak, mert ezeknek az idejét teljesen elrabolja a studium. Elolvasnak esetleg két évben egyet, amit valamelyik tanár úr föltétlenül megkíván, de azt is csak azért, mert a studiumhoz tartozik. Hallani is aztán néha napján olyan kolloquiumokat, aminőket a nagytiszteletű lelkész urak odahaza az évfárá templomi vizsgán sem hallanak. Ugy megyen az, mint a karikacsapás. Különösképen figyelembe vétetik ez az ösztöndíjak adományozásánál.

Patakon — kérem szépen — ez a tanrendszer. Nem vádolhatnak azért bennünket a tanár urak, nem az egyházkerület nt. lelkész urai, akiknek az idejében még egy egész évi tananyag nem adott annyi dolgot, mint ma egy professor úrnak a studiuma.

Ezzel úgyszólván elhárítottunk minden vádat, amellyel a pataki theologusokat illetni szokás. A jogászokról nem szólunk, mert őket a világért se bántaná senki, sőt dédélgetik, mert ők kevesen vannak. Mintha csak az egyházkerületnek létérdeke volna az, hogy Patakon jogakadémiája legyen, mindenféle mézes madzaggal csalogatják ide a pesti és eperjesi jogászokat — és ráfizetnek évente minden jogászra 200—300 koronát. Hogy mennyiben fizeti ki ez magát, azt csak a nt. egyházkerület tudja. Denique is a theologusokat folyton szapulják, még azért is, ha a jogászok nem írnak pályamunkákat. Tehát mindenért a theologusok hibásak?! Nagyon egyszerű a dolog

megoldása. El kell törölni a theológiát, legyen Patakon csak jogakadémia!!

Szólanunk kell még az ifjúságnak a legnagyobb bünéről, — ami már nemcsak a teologusoké — hogy a konviktussal nincs megelégedve. Bizony, kérem szépen, azzal ma már nem elégedhetik meg senki. Zúg is aztán reánk a vád örökösen: „Nemhogy megköszönnék az iskola kosztját, még ők mernek panaszt emelni.“ No kérem szépen, nagyobb igazságtalanságot üresebb szólammal még nem ütöttek el, mint épen evvel. Mert azt a kosztot az iskola nem ingyen adja és nem a magáéból adja. Hogy ráfizet az iskola a konviktusra? Az csak a vezetőség hibája. De hogy is értsen egy professor, aki egész életén át latint, történetet vagy zsidó tanult, egy ilyen üzem vezetéséhez, mint a konviktus. Olyan mesterség ez, amelyhez tanulás, szakképzettség kell.

A legfőbb hiba azonban ott volt, hogy egy testület kezében volt a törvényhozó és végrehajtó hatalom. S ha a törvényhozásnál hiányzott a kellő előrelátás vagy a keresztülvitelnél a pontosság és képesség, ugyanaz a testület nem dorgálhatta meg önmagát!

De mi nem vádolunk senkit. Hanem van egy tervünk, amelyet — ha túlságosan szerények nem volnánk — tanácsnak is lehetne nevezni. U. i. az új konviktus díszes palotája a jövő évben remélhetőleg megszűnik csak mint bálterem szerepelni. Az előljáróság tehát megtette kötelességét. Adott megfelelő termet a konviktus számára, illő, hogy ezutánai gondjai minél kevesebbek legyenek. Azt tartanók azért igen célravezetőnek, ha az igazgatóság pályázat útján kiadná egy bérlőnek a konviktust. S akadna bizonyára nem egy pályázó, aki évi 140 koronáért (nem 160-ért, mint az iskola tervezi a jövő évre), tehát négyszáz fiúnak 56000 koronáért szívesen adna jobb kosztot, mint adott eddig az iskola. Így az előljáróságnak nem lenne más gondja, mint a felügyelet s nem kellene bajlódnia a mindig kellemetlen tápintézeti ügyekkel és felülfizetésekkel. És ekkor az ifjúságnak sem lenne halálos bűne a konviktus ellen való panaszkodás. A dolog lényege — t. i. a koszt — ugyanaz maradna, de változna a forma. Nem az iskola ellen panaszkodnék, hanem a vállalkozó ellen; ha ugyan szükség lenne erre.

Sok mindenről lehetne és kellene még szólanunk, de nekünk teljesen elég lesz, ha ezekben meghallgattatunk. Különben még ezeket se a meghallgattatásért írtuk csupán, hanem annak a megmutatására, hogy mi egyes dolgokban hol látjuk az igazságot. *Sirius.*

* * *

Lassan, észrevétlenül ismét a fülünkbe csikordult az örökkévalóság kerekeinek fordulása: az iskolai év bevégezve, az iskolafalak közötti zaj, zszibongás elcsendesülve, diákságunk méhrajja elszéledve, szerteszállva. Mi pedig — kik tíz hónapokon át e lapocska élére rendeltünk — előállunk még egyszer, hogy megköszönjük a mi számra nézve nagyon szerény előfizető közönségünk anyagi támogatását; azt az egynehány buzdító szót, amelyben részünk vala; hogy megköszönjük ifjúságunk nagyon sok tagjának a lelkes közreműködést, a terheinkben, munkáinkban, kötelességeinkben való szíves osztozkodást; hogy megköszönjük és visszaadjuk a bennünk helyezett bizalmat és aztán . . . azután . . . hogy — komoran és szívfasító öntudattal meredvén bele a jövő sötét-ségébe és görcsösen szorítván meg a reménység koldusbotját — kifosztva és agyongyötörve vágjunk neki sivatag országutadnak, te vad, te küzdelmes, te koldus élet.

Isten áldja meg a pataki ifjúságot.

Éles István.

Strófák.

I.

*Sóvárogtam a szerelemre,
Ostromoltam a végzetet.
Valami epedő, szilaj vágy
Úgy kínozá a lelkemet.*

*Mit bánom én, ha értem a szív,
— Kiért égek — nem is hevül,
Csak e vigasztalan türesség
Legyen betöltve, itt belül*

*S csak mostan látom én, hogy ennél
Százszorosa fájóbb gyötremelem:
Mikor csordúltig telve szívünk
S nem veszi észre senki sem . . .*

II.

*Tudom, hogy a kezembe jutnak,
Valamikor eme sorok.
És olvasd: valakiről én
Milyen hiába álmodok.*

*Szívedben egy hír megrezeg tán,
Sajnálkozol is szerfelett
És tán el is tűnődsz magadban:
Az ideálom ki lehet?*

*S én jól tudom: hiába öntöm
Rímes sorokba lelkemet:
Nem fogsz te tudni soha róla,
Hogy neked szólnak mindezek . . .*

Dalnok.

Emlékezés Szemere Bertalanról.*

Emlékezet fáklója! lobogj magasan, hogy tisztán láthassuk a férfiú nagyságát, kit csodás multunk dicső alakjai közül hívunk elő. Mert nagy volt ő a legnagyobbak között, első az elsők között. Es ez a nagyság önmagából nőtt, mint a cédrus, mely küzdve viharral-vésszel, — kicsiny magból lesz óriássá. Ezért igazán nagy ő. Ez a nagyság itt fejlődött nálunk, ez ősi, e szent falak között, melyek megszentelték az ő lépteit, melyeket megszenteltek az ő lépétei. Itt bontogatta szárnyait, innen kelt szárnyra, mikor kezébe ragadta a zászlót, amelyre felírva volt: Egyenlőség testvériség, szabadság! Ezért kedves nekünk az őreá való emlékezés, ezért szent az a hely, mely őt kicsinynek is látta, ezért szent az emlékezetnek órája!

Te pedig, nagy férfiú! szállj le hozzánk fénylakodból hogy ünneplésünk annál méltóbb, annál magasabb legyen, amidőn veled és körülötted felvonul előttünk évezredek történetünk legnagyobb szomorúsága és legnagyobb dicsősége,

... Amikor az óvilág roskadozni kezdett, s egy újnak derengő hajnala tünt fel a láthatár szélén — kétség, remény között: — akkor születél te. A büszke, régi törzs, melynek gyökerei visszanyúltak messze Ázsiába, egy életerős, izmos hajtást bocsátott, a legerősebbet, a legizmosabbat; — miként nagy ősed, honfoglalásra jöttél te is, az új honfoglalásra.

Egyszerű és kopott volt a fészek, mint a bérci sasé, amely nekünk ajándékozott, amelyből kirepültél, hogy aztán a Zenithig szárnyalj. Nagy tehetséged ez ősi falak között, a tudomány műhelyében izzott gyémántfényűvé, acélkeménységűvé; itt nyitak meg szived nemes és szent érzelmeinek forrásai.

Bátor és biztos kormányosa voltál életed hajójának mindig, melynek más célja szélcsendben, viharban nem volt egy pillanatra se, mint a haza boldogsága, nagysága és dicsősége. Ez volt a célja munkás tetterődnek ifjúságod első hajnalától egészen addig, míg napod világa homályba nem borult.

Hogy ezt a célt el nem érhetéd, nem terajta mult. A drámának siralmas vége lett. Elbuktatok. És menni kellett idegen országba, idegen népektől koldulni kenyert és szállást.

Ám mindennél sokkal kinosabb és égetőbb volt rád nézve a hazának állapota, mely eltörpült már kiáltani sem tudott, csak sóhajtott és nyögött fájdalomában. Te láttad eltorzult vonásait, hallottad elfojtott sóhaját, bús nyögéseit; e hallomástól lelketek örök jajongás zúgása töltötte be, e látástól szemedre a *πῦρ* sötét fátyla borult.

A túlfeszített húr megpattant. A lélek elröpült. Csak egyszer jött vissza, mikor újra láttad e hont, reményeid, küzdelmeid, feldúlt, véres színhelyét, hogy aztán örökre elrepüljön a kétségbeesés elől, mely már kiterjeszté föléje éjfékete leplét, hogy beborítsa.

... De emléked egy nemzet szívében él. Élsz különösen a mi szívünkben, mert első sorban a miénk voltál. „Szent az a hely, ahol egy ily férfiú járt, késő századok is áldva emlegetik nevét“.

Te pedig — úgy hisszük — nyugodtan pihensz szeretett szülőfölded lágyan ölelő kebelén. Mert ha visszatekintesz pályafutásod színterére, azt láthatod,

hogy mégsem hiába éltél, hogy „nem hiába sorvadozott az ész, erő és az a szent akarat, amely — te voltál.

*

Szemere Bertalan 1848. belügyminiszter, 1849. miniszterelnök, Borsodmegyében született Vattán 1812. aug. 27-én. Iskoláit szülőfalujában, Miskolcon, Késmárkon és Sárospatakon végezte.

Jellemében egyesültek az ősi családfára hivatkozó arisztokratikus büszkeség és a demokratikus egyenlőségért való sovargás; a messze, keleti bölcső után való sovargás és nyugat gyors lépteinek öntudatos követése; a sejtése „kelet népe“ minden elvirult és fakadó álmainak és a forrongó korszak érzésének biztos érzete; chauvinismus és a kosmopolitismus; királyhűség és honszeretet; költői szárnyalás és a részletekbe hatoló éles tekintet; igazságszeretet és mélyen érző szív.

Ime, azok a kezek, melyek megirták azt a nem megrázó, de felemelő és megdöbbentő tragédiát, mely a Szemere Bertalan élete.

Mint ideális lelkületű, célokon ábrándozó és célokért küzdő ifjú, az életbe kilépve, ő és akkor — más működési tért nem választhatott, mint a haza szolgálatát. Erre nézve két út állott előtte. Tollat ragadva hirdetni, tanítani a szépet, a nagy és nemes eszméket, vagy pedig a politikai kothurnust felöltve az élőszó kürtjével ébresztgetni az alvó orszlánt. Ámbár amott is a kezdetnek nem jelentéktelen sikerei kecsegtették a jövő babérkoszorújával, ő mégis utóbbit az választotta, mint amelyet célszerűbbnek és korszerűbbnek talált arra, hogy egész lelkét nemzetének szentelje. Anélkül azonban, hogy végképen és örökre búcsút tudott volna mondani a műsáknak. Egész politikai pályáján, még a miniszterség bokros elfoglaltsága közepett is jutott látogatásuk fogadására vagy az éjjel vagy a nappal óráiból. Különösen a hontalanság keserű napjai, szomorú órái közül édesítettek meg sokat. A lelkében mindenestre nagyon sok volt a költői vonás. Erős érzéke volt a szép iránt. Az élet bármely helyzetében és részletében, a természetben vagy történetben, az emberiség szomorú vagy dicső emlékeiben mindig feltalálta annak motívumait, de nem bírta a szó hatalmát. Költő, igazi nagy költő már csak azért sem lehetett volna, mert vagy nem tudott, vagy nem akart a tartalom rovására uralkodni a kötött forma fölött.

Igy hát nem hibázott a választásnál, amikor a jogra, a politikai élet mezejére szánta magát, arra a pályára, amelyen ott volt ekkor a magyar nemesség színe-virága, sőt egész lombozata.

Pályájának kezdete, a kiindulás határköve a megye volt.

Ma már nem is tudjuk, hogy mi volt akkor a megye. Most csupán közigazgatási fórum, akkor politikai hatalom. Az az épület, a vármegyeház, amely most apró-cseprő határozatok és bírói döntvények színtere, akkor egy kis parlament volt, ahol ép úgy, sőt még jobban meghányták-vetették az egész ország sorsát, mint fent, a pozsonyi diactán. Jobban, mert szabadabban lehetett szólni, mint amott, habár itt sem hiányzott a bécsi párt. Mindenféle tiltakozás, minden merész újítás, minden nagy szónok és nagy eszme itt kezdte pályafutását, vagy innen kiindulva bejárja a többi megyéket, felkerüljön a kettős rendek elé, hogy ott megvalósítást találjon, hogy hajótörést szenvedjen a felsőház vétójának szikláján. Hogy a reform-kor reggelén reformálni kellett az ország közigazgatási gerin-

* A pataki ifjúság Szemere iránti elismerésének és kegyeletének koszorúját fűztük össze ez emlékezésben. Szülőmegyéje a mult év végén országos ünnepség keretében leplezte le szobrát, főiskolánk szintén ünnepelni készül; sietünk őt el nem feledni mi is. Szerk.

kormány, tudták a pártok; annál izgatottabban készülődtek az 1847. követválasztásra.

Soha annyi reményel és bizalommal nem nézett a nemzet országgyűlés elé, mint az 1847—48. pozsonyi utolsó diaeta elé. A reményre szükség volt, a bizalmat meg a királyi magyar szó fakasztotta, amely évszázadok óta először hívta egybe a rendeket.

S csudák csudája! mindez megvalósult. Az országgyűlés, amely soha bölcsőbb, soha, soha nagylelkűbb nem volt, egymásután hozta az országteremtő, nemzetalkotó törvényeket. Szemerének e törvények készítésében, keresztülvitelében oroszlánrésze volt. Jelen volt a márc. 13. nagy küldöttségben, mely a törvényeket szentesítés végett Bécsbe vitte, mely lehozta onnan „második aranybullánkat“, a felelős miniszteri kormányformát. Ő készítette a miniszteriumok munkatervét; s belügyminiszterré való kineveztetése után lázas és hihetetlen tevékenységgel fogott a rendezés munkájának ő reá hárult legnagyobb részéhez. A miniszteri székben társai lemondása után is megmaradt, mert attól tartott, hogy eltávolításuk után nem történik újabb kinevezés. „Most nehezebb itt ülni, — mondá — mint elmenni innen, de ez a kötelesség“.

Mikor tényleg távoznia kellett, mikor az októberi események után a kocka végleg el volt vetve, mikor a nemzet sorsa a fegyverekre bízott: Szemere is a harctérre ment, mint országos biztos. Mint ilyen Felsőmagyarországot az állandó táborozás alatt is rendben tartotta, a magyar csapatokat a szerencsétlen csatározások után mindig ő szedte össze. Mészáros Lázár fővezér is, aki pedig a jó barátain kívül mindenkit lekritizál, itteni működéséről a legnagyobb elismeréssel szól.

Az ápr. 14. detronizáció után, amelyet egyébként „szükségtelenné és politikátlanak“ tartott, csak nagynehezen, barátai kérelmére fogadta el a miniszterelnökséget. Nem látta eléggé körülírva a kormányzó hatalmának korlátozását és a miniszterium hatáskörét.

Az a programbeszéd, amelyet mint miniszterelnök kormánya nevében tartott, olyanformán hangzott, mintha a francia „alkotmányhozó gyűlésben“ mondták volna. Röviden, de bátran és határozottan kimondotta az ő nagy és egyedüli politikai elvét: a republikát és demokráciát. Kijelentette, hogy az a kormány, amelynek ő élén áll, magát republikánusnak, demokratának és a körülmények nyomása alatt forradalminak vallja és csakis olyan nemzetgyűlés nevében akar kormányozni, amely magát szintén ilyennek vallja és törvényeit a demokrácia tiszta alapjaira rakja le.

Sokfelől és sokféleképen magyarázták és támadták ezt a beszédet. Pedig ápr. 14. után csakis egy ilyen beszéd, csakis egy ilyen kormány következhetett. A magyar szabadságharc forradalom se lett volna, ha ez elveket ki nem mondják. Szemere pedig ez elveknek talán legrégebb és legőszintébb híve volt. Már 47-ben beszélt republikai végcélokról, mire Kossuth megjegyezte, hogy ezekről Magyarországon csak ötven év múlva lehet szólni. Az események olyan gyorsan jöttek egymás után, az idő olyan szárnyalva repült, hogy Szemere az ötven évet letűntnek hitte és megragadta az alkalmat, hogy elkiáltssa „Éljen a köztársaság!“

A kormány Debrecenből Budára, ismét Szegedre távozott. Eközben Szemere volt az egésznek összetartó lelke. Szegeden terjeszté elő és fogadtatta el a már Debrecenben ígért nemzetiségi törvényt. amikor úgy beszélt a magyarságról, a nemzetiségekről a népek összetartozandóságáról, hogy nem tudjuk, fajszeretete, vagy honszeretete volt-e nagyobb, hogy egyikből, vagy

másikból, vagy mind kettőből fakadt-e az a küzdelem-és aldozatteljes élet, melyet magára vállalt.

Ápr. 14. és aug. 13! Rövid négy hónapi időköz és mégis elegendő arra, hogy sirba temesse egy nemzet minden reményét, szabadságát, függetlenségét. egy új korszak boldogsága felől álmódott vágyait. Mikor Görgei dictátor lett, mindenki sejtette a végnek kezdetét.

Mint a villám ahová lesújt, pusztít és gyilkol, a közelből pedig ösztönszerűleg menekül minden élő lény: ilyen volt a világsi katasztrófa.

Amikor minden veszve volt, menekült Szemere is. Orsovánál az Allion hegy tövében aug. 22 én elásta a koronát, aztán Török-Görög- és Francia országban keresztül Londonba ment. Itt és Párisban élt az emigráció alatt, a journalistika útján számtalan cikkben igyekezvén felvilágosítani a külföldet Magyarország és Ausztria viszonyáról, a szabadságharc keletkezéséről és történetéről. A Kossuth politikájának itt már határozottan ellene nyilatkozott. Világkörüjtát és folytonos agitációját esztelennek és céltalannak tartotta. Egy újabb fölkelés csak hiába való érvágás lenne a nemzet testén. Most már nincs mást mit tenni, mint Ausztriát minél hamarabb kibékíteni. Az októberi diploma megjelenésekor külföldi lapokban, haza küldött leveleiben és cikkeiben irt is annak az elfogadása mellett. S mikor ezt visszautasította az országgyűlés, a kibontakozásra többé nem látván semmi utat, kezdett a világ elsötétedni előtte, s 1865-ben amnesztia után a régi szemerének csak lelki és tezi roncsa jött haza. Még sokan emlékeznek megtört alakjára, bánatos arcára, amikor hazatérte után még egyszer leutazott szülőfalujába s álnév alatt bejárta szeretett megyéjének kedves helyeit, s meglátogatta a régi ismerősöket. A pusztulás és rom, amit Pesttől Miskolcig látott még komorabbá tették, s a tépelődés és kétségbeesés annyira megrohanták lelkét, hogy gyógyintézetbe kellett mennie, ahol 1869. jan. 18-án fejezte be sokat hányatott, de dicsőséges és babérkoszorúra méltó pályafutását.

... Ez a Szemere Bertalan politikai élete. Ezt jellemezni és méltatni, elítélni és helyeselni evvel az egy szóval lehet, hogy opportunistá. De ezt a szót a legnemesebb értelemben kell vennünk. Ő nem az árral úszott, nem gyengeségből hajolt meg a viszonyok előtt, hanem csupán azért alkalmazkodik a körülményekhez, mert érzi, hogy az ő tervei és céljai egyenesen meg nem valósíthatók, mert ő kezdettől fogva republicanus hajlamokat táplált. Az ő európai látköre a szereplők és tettek közül nagyon keveset helyeselt, de józan belátással követte őket, mert érezte, hogy ha ő állana a dolgok élére, őt nem értenék meg. Maga írja 1847-ből: „Szakadást lehtett volna okoznom, de pártot nem alkothattam“

Ebből folyt aztán önmagának sok tépelődése, sok lelki harca, s az iránta való gyakori bizalmatlanság. S mert ő egyik párthoz sem tartozott, mert az ő céljai egészen mások voltak mindig, ezért fogadott el mindent csak beható vizsgálat, hosszú fontolgatás után.

Politikai szereplésében sok vonás emlékeztetett az idősebb Pittre. Volt benne némi mesterkélttség, színeskedés. Mindig kikereste a kellő magatartást és tekintet-hordozást; egyformán vigyázott hajának és atillájának állására.

Egészen érdekes a Kossuthoz való viszonya. Kossuth hamar felfedezte benne a széles látkört, mély tudást, szervező tehetséget, tisztséget és nagy szónoki képességet, amely nem lángra gyújtott mint az övé, de sokszor épen olyan hatásos és döntő csillogó költői képeivel és meggyőző érveivel.

cét is, hogy a centralisatio egy modern államnak, egy modern állam berendezkedésének célszerűbb gépezete, mint a megye-rendszer: az bizonyos, de egy Kossuthnak, egy Teleky Lászlónak a megyei autonomia mellett elfoglalt állását is érthetőnek találjuk, ha ismerjük és méltányoljuk a megye politikai jelentőségét, azt a szerepet, amelyet vitt a történelem folyamán. Egy állam az állam közepében mindenik, a nemzeti alkotmány védbástyája mindenik, amelynek várfokán megtörnek az osztrák politika merénletei. Nem olyan önálló, mint a svájci kantonok, de a középponttól függetlenebbek, mint a francia département-ok.

A megyeház ajtaján lépett be Szemere is az igazságszolgáltatás és országszervezés labyrinthusába. Épen husz éves volt, amidőn 1832. augusztusában egy borsodi főszolgabíró mellett joggyakornok lett. Alig volt azonban ideje bepillantani az itteni közigazgatás műhelyébe, három hónap múlva a megye követe, Palóczy László mellett az 1832—36. diactára ment. Itt az országgyűlési ifjúság egyik legtevékenyebb tagja lett; Kossuth és Lovassy mellett ő volt annak a vezére, a magyar Társalkodási egyesület alapítója.

Az ifjú itt fejlődésének új és nagyon fontos stádiumába lépett. Nagy hatással volt rá mindenekelőtt az országház, az a hely, hol együtt és közlelő látta a hon atyáit, azokat a magasalt férfiakat, kiknek nevét az országban már körülhordozta a hír szellője. És úgy találta, hogy ezek a státuszszlopok csak olyan emberek, mint a borsodi táblabírák. Erősen érzik, hogy a jelen rossz, állhatatlan és tarthatatlan, de a szükségesnek látott javítás útjaival végképen nincsenek tisztában. Amellett, hogy kicsinyesek és középszerűek, álmaik és céljaik egy századdal előbbi időkben kalandoznak. A nyugati újhodásnak csak szele érte őket; csak annyit tudnak róla, hogy nagy kavarodás, forrongás volt ott, amely után tisztább lett a levegő. Ők is valami ilyet vártak; szélében beszéltek a nagy idők közelgéséről. De az ifjú Szemere — ki mindent és mindenkit megfigyelt, az ülésekről és szónokokról önmaga számára naplót vezetett, — kicsinyeknek találta az embereket arra, hogy a nagy idők elkövetkezzenek. Különben is már akkor szebbeknek és áldásosabbaknak tartotta a béke munkáit, mint az erőszakos újítást. Úgy látta, hogy erre csak azok várnak, akik a cselekvésre gyávák, képtelenek, vagy lusták. Nagyon sokat látott ezek közül a patres-ek soraiban. Általában kezdte magát nem jól érezni a magyar politikában. E nemes elégtelenség borongását ott látta a Kölcsey és Deák arcán is, akikről soha le nem vette szeméit, ha a szószeken állottak, vagy ha a csendes estéken meghitt beszélgetésben hallgatta őket. Tanítómesterének tekintette mindakettőt.

Egyébként is nagy hatással volt rá Pozsony. Az ország arisztokraciájának gyűllyén, a pénzfecsérlő, grófi, bárói címerével, előkelő származásával hetykélkedő „jeunesse dorée” társaságában lett igazán demokratává. Ő, akinek családja a legrégibb volt, belátta ama kevélység hiábavalóságát, és szívében megizmosodott az emberi egyenlőség érzete.

Itt fakadtak felszínre először lelkeének republicanus hajlamai is. Amíg „a magyar törekvések törpeségén” szánakozott, szeretettel ábrándozott a régi római és görög köztársasági intézményeken. Kicsinyes célok küzdelmét látta és az ő lelkében a legmagasabb társadalmi elvek és eszmék torrongtak. Annál fájóbb lett néki a jelen, amikor biztos ítélőképessége választott közülök. Maga mondja: „Szántam a kort és a kor embereit, kik oly apróságokkal kénytelenek bibelődni”.

1834. visszament megyéjébe, ahol 1836 tavaszáig tiszteletbeli aljegyző volt. Ekkor rokonai segítségével egy régi álmát valósitotta meg: külföldi tanulmányútra indult. Ez utazásnak a hatása az ifjú Szemere Bertalan továbbfejlődésére rendkívül nagy volt. Látta, hogy a világ egy nagy könyv, amelynek csak első lapjait olvasta el az, aki csupán saját hazáját ismeri. Ő, mihelyt alkalma nyílt, mohón olvasta a folytatást: a még mindig rohanó, zajló gall folyam véres lapjait, a holland, belga és angol nép munkás szorgalmát, a Rajnapart és Sveic lélekemelő szépségeit.

Látköre szélesült, fogalmai tisztázódtak.

Egy év igen rövid idő fél-Európának a beutazására és áttanulmányozására. De hogy ő mennyit látott és tanult, bizonyítja az a két kötet, amit utazásáról irt, amely az akkori magyar fiatalságnak valósággal „tankönyve” lett. Különösen a népek jellemét, a javítóintézeteket és a társadalmi berendezkedést tette tanulmányozás tárgyává. Sok lapján megnyilatkozott a tiszta, fajmagyar érzés és a honszeretet; ezért nem is volt könnyű a munka megjelenése.

Hogy a külföldi börtönreformokról szerzett ismeretét kiegészítse, Erdély és három megye kivételével beutazta az egész országot, megvizsgálva minden fenytő és javító fogházat.

1841—46-ig miskolci főszolgabíró. Közben az 1843—44. országgyűlésen Palóczyval együtt Borsod-megye képviselője. 1846—47-ig borsodi másod-alispán.

Magyei tiszttviselői pályája iskolája és előjátéka volt későbbi politikai szereplésének. Egyrészt kipróbálta közigazgatási és törvénykezési elveit, hogy mennyire életképesek és megvalósíthatók azok, másrészt a megpróbáló iskolája volt ez a hat év az ő szervező, rendező és teremtő erejének. Mint szolgabíró, mint alispán valósággal kormányzója volt az egész vármegyének, amelyet a rend, biztonság és jóllét olyan magas fokára emelt, hogy más megyék is oda jártak példát és utasítást kérni. A régi bocksoros és vaskalapos ellenzék, amely eleinte annyiszor fokost emelt az ő növekvő tekintélye és hatalma ellen, mindinkább szűkebb tere szorult és lassanként elnémult, mert belátták, hogy minden öncél és önérdék nélkül szolgálja a közügyeket. Arra a magas polcra, ahová a kor emelte őt, akinek nem volt pártfogója sem a nagy vagyon, sem az előkelő rokonság, — ez a feddhetetlen jellem a nemzet nagy érdekeinek önzetlen szolgálata és minden körülmények közt distingválni tudó nagy tehetsége érdemestették és juttatták.

Az 1843—44. országgyűlésen már mint országos nevű férfiú jelenik meg s itt a jegyzői tollat azonnal kezébe adják. Rövid idő múlva az ellenzék egyik vezére s Kossuth mellett a Háznak legeragadóbb, legragyogóbb szónoka. Az ő vezérsége azonban nem tényleges pártvezetésben állott, hanem abban, hogy mindenkinél többet dolgozott. Tagja volt a legtöbb bizottságnak, tanácskozányoknak, előadója a törvényjavaslatoknak s Deák és Szalay mellett legjobb kodifikátorunk.

Ez országgyűlésen tartott beszédei közül legnevezetesebb az, amelyet a horvát képviselők nyelvkérdése ügyében tartott. Egyébként alig volt indítvány, törvényjavaslat, melynek mindig sikeres és hatásos felszólalásával ne ő irányította volna tárgyalási menetét.

Az 1844. rendek elégedetlenül és zúgolódva távoztak el. De mielőtt szétozoltak volna, bizalmatlanságot szavaztak a kormány iránt. Tulajdonképpen ez volt a nemzet első hadizenete a kamarillának. Tudta ezt a

Épen ezért őtöle féltette legjobban elsőségét.

Szemere a Kossuth politikai szereplései és tényei közül talán egyet sem helyeselt, de vele tartott eleinte azért, mert ő állott legközelebb céljaihoz, később pedig mert vele tartott az egész ország. Szemere lehetőleg a békés kiegyezést szerette volna, s mikor kitört a forradalom, ő legnagyobb forradalmár. A détronizációt sem helyeselte, de utána ő volt az első, aki elkiáltotta a köztársaságot. S amikor úgy látta, hogy túllépett a kormányzó hatáskörén Kossuth, nem késett ellene a „Respublica“ c. lapot alapítani.

Az emigráció alatt is nem egyszer egész nyíltan kifejezést adott a Kossuthnak az ő- és újvilágban szerzetthervadhatatlan babérai iránt való elfogulatlanságának.

... Mi amint visszatekintünk a „bölcész miniszter“ alakjára, úgy áll előttünk, mint egy vértelen vértanúja történetünknek, mint egy második Széchényi, aki a haza oltárán önzetlenül áldozta fel magát, aki a dolgokat és eseményeket mindig egy magasabb szempontból tekintette, akit nem a kor tett nagygyá, aki nagy volt önmagában is, nagy lett volna bármely időben.

Nagy Lajos.

Csapszékben.

— A szerencsétlen lengyel felkelés évfordulóján. —

Lenau.

Vigan csendül a pohár,
Vidám dal zeng ajkainkon,
Éjnek társa, a vihar kiűn
Szárnyát zúgva verdesi.
Kiűn a fergeteg már hóval
Korcsmánk ajtaját befűtta.

Vágjuk azztalhoz fiúk
A pohárt — hisz durva lábbal
Vad keringőt jár a tél
Sirhalmán hős lengyeleknek.
Fagyba-jégbe . . . eltemetve
A szabadság végreménye.

Hős hullák felett amott
Verseng a hó a hollókkal
A napfényről a világ
Szégyenét hogy eltemessék
Holttestük, bár hó takarja
Égő kínunkat nem fedi.

Hogyha a gyász-völgy felett
Újra zeng a kis pacsirta
S rózsabimbókat fakaszt
Majd a napsugár tűz-csókja:
Felszakítja a tavasz majd
Átkok hantolt szemfedőjét.

Hóból, jégből hirtelen
A sírdombok majd feltűnnek
Sirhalmukból égfelé
Száll a szégyen sűrű füstje
S a szégyen sötét füstjéből
Fellobog a bosszú lángja.

F. P.

A martír.

Gacsala Péter öreg ember volt és professor egy vidéki gimnáziumban. A latin nyelvnek és matematikának volt a tanára, de ő inkább filozófiát tanított, egy olyan világnézetet, amely hosszú szenvedésnek, sok megpróbáltatásnak volt a leszűrődése. Mert ő valóban sokat szenvedett, sokat próbált és sokszor megpróbálta őt is az élet. És ez az életbölcésesség annyira hatalmába ejtette az öreg urat, hogy a latin és számtani órák mindig azzal a tanítással végződtek, amit ő az életből tanult. A fiúk jobban is szerették ilyenkor. Különben szerették máskor is, legjobban az összes tanárok között, de mit tehettek ők arról, ha a grammatizálás vagy hatványozás elől elkalandozott a lelkük a hazai krumpli földekre vagy egy zöld salugáteres ablak alá. Mikor azonban elkezdett beszélni az öreg Gacsala önmagáról, az ő életéről, tapasztalatairól és elveiről, csupa szem és fül lett mindenikünk, még az utolsó szekundás diák is. Így nevelt ő nemzedékeket nemzedékek után. Az érdekességét mindig meg tudta tartani. Ennek oka részint az öreg úr egyéniségének szeretetreméltó voltában, részint az elbeszélt események vonzó erejében volt, részint pedig abban, hogy egész és kielégítő képet sohasem adott magáról, mindvégig megtartotta maga körül az ismeretlenség nimbuszát. Életének teljes történetét nem ismerte senki. Pedig az volt még valami csudaszép mesénél is mesébb regény, hőskölteménye a férfiúi akaratnak és tetterőnek

Gacsala Péter egyszerű paraszt fiú volt, egy székely parasztnak a fia, akinek élettörténete egy hegyvidéki székely-oláh faluból indult ki s a nagyenyedi pesti és garambóci fasisokon keresztül elért a mi iskolánk tanári állásáig. Hogy mi minden esett meg vele ez idő alatt, hogy mennyi küzdelmet, változást és fejlődési fokot élt keresztül az egyszerű paraszt gyerek, amíg egyetemi segédtanár, majd tanító s végre gimnáziumi tanár lehetett, az annyira ismeretes, egyszerű és közönséges, hogy megírásra vagy elolvasásra méltónak nem tartja senki. Pedig sokszor épen olyan igaz emberi érzelmeket, olyan mélységes rázkódásokat, olyan megdöbbentő, olyan hatalmas arányú, ha nem is olyan bombasztikus tragédiákat rejt magában ez a történet, mint a Hamleté. Mennyit kellett túrnie és nélkülöznie a nagyenyedi kollégiumban, milyen szenvedéseken ment keresztül és milyen benyomásokat ért meg ez idő alatt, azt csak önmaga tudta. Erről nem beszélt soha senki-nek. Csak sejteni engedte visszaemlékezéseit, amikor elhívtá magához egyik-másik kedveltebb tanítványát és megkérdezte:

„Hát fiam, miért jöttél tulajdonképen a kollégiumba?“

Azt a feleletet, amit az öreg hallani szeretett volna, egyikünk se találta el. Emlékszem, hogy én épen ezt feleltem:

„Azért jöttem, hogy itt majd kitanulok papnak vagy szolgabírónak.“

A többiek is ilyenformákat mondtak, kinek mi volt az ideálja. Hanem erre az öreg ur hosszasan megcsóválta a fejét, erősen a szemembe nézett s félig haragosan, félig sajnálkozva így szólt:

„Ha csak azért jöttél fiam, akkor még ma hagyd itt a kollégiumot, mert van ettől sok boldogabb és tisztességesebb kenyérkereső életpálya.“

Hogy mit kellett volna felelnem, csak nagyon későn tudtam meg, amikor magamtól rájöttem arra, hogy akit nem a tudásszomj és tanulásvágy visz előbbre

ezen a pályán, attól a falusi csizmadia is előbbvaló mesterember.

Az egyetemen is eleinte igen rosszul ment a sorsa. Sokszor raktárakban dolgozott, vagy elment havat hányni, ha az irtószókból nem tudta fizetni a hónapos szobát. Erről az időről már szívesebben beszélt. Emlékszem erre a gyakori mondására:

„Ha egy forintom lett volna, most nem volnék köztetek.“

Mert először orvosnak készült. Csak mikor ezen a pályán a pénz végképen elakasztotta, akkora lett filozofus.

A pénzzel való nagy küzdelmének, akkor szakadt vége, mikor a diploma megszerzése után egyetemi segédtanár lett. Volt pénze a gondtalan életre ideje a tanulásra s a rózsás jövő színezésére.

De szépen indult pályáját hirtelen ketté vágta az, amit ő addig teljesen kihagyott a számításból: az asszony, egy szép asszony, egy egyetemi tanár fiatal felesége. Igen hamar megértették egymást. Tudták, hogy szeretik egymást, de azt is tudták, hogy nem lehetnek az egymáséi. S mikor meglelt a botrány, neki távoznia kellett. Nem kapott állást sehol, elment tanítónak. Csak három év múlva szabadult meg innét, amikor ami iskolánkba választották meg tanárrá. Nyakas természetű és különösen merész gondolkozásmódja nem egyszer összeütközésbe hozták itt is a felsőbbsséggel.

Egy alkalommal a diák-iffjúság a hatóság tudtával és beleegyezésével kivert a városból egy szocialista népszónokot. Másnap Gacsala a tanítás helyett teljes két órahosszán át a szocialistákról és anarchistákról beszélt. A többek közt ezeket mondta:

„Fiaim, ne bántsátok, ne gúnyoljátok ezeket a szegény embereket. Ebben a korban ők azok, akik méltók arra, hogy az utókor oltárt és szobort emeljen a számukra. Ők az emberiség legszentebb ügyének önzetlen és bátor harcosai. Ők nem önmagukért, ők tiértetek és mindnyájunkért küzdenek. Ők az emberiség megváltói, szentebbek és igazabbak, mint voltak az első apostolok. Ti még nem értitek, mert nem volt rá alkalmatok és szükségetek, hogy megértsétek, mint én, hogy kik ők. De én mondom nektek, hogyha a szocialista, vagy anarchista nevével ijesztgetnek benneteket, mindig valami szent és igaz emberre gondoljatok, akiket éppen azért üldöznek ma, mert szentek és igazak. Tudjátok-e, mi a boldogság? Szeretitek-e a szabadságot? Ezekért küzdenek ők, a mai társadalom kitagadottjai, ezeket akarják ők megszerezni az egész emberiség számára, a szocialisták és anarchisták, akiknek már neve is szabadságot jelent, akik háborút üzentek minden kényuralomnak, minden zsarnoki hatalomnak, mely jogtalanul az emberiség nyakára helyezte a szolgaság jármait. Ez az utolsó szent háború, amelynek végeztével örökre eltűnik a földről a háború. Tudjátok-e már kik a szocialisták és anarchisták? Ők az emberiség megváltói. Hite, bátorsága, önfeláldozása mindeniknek olyan nagy, mint a Krisztusé. Bár utaik különbözők, de céljuk egy s az ő kettős győzelmükkel kezdődik az emberiség rég álmodott boldog korszaka.“

Ezért a beszédeért huszonnégy óra alatt elcsapták tanári állásából, de huszonnégy óra alatt vissza is vették, mert félték tőle.

Én már úgy ismertem meg, mint ősz szakállú öreg embert. Első találkozásunkor nagy hatással volt rám. Hatalmas, egyenestartású alakja tiszteletet parancsolt, szelid, jóságos arca bizalmat gerjesztett, de mély, vesékgig látó szeme előtt reszkettem. Akkor még hirtől

se hallottam az öreg Tolstojt s az ismerős alakok közül Huss Jánoshoz hasonlítottam.

Volt hosszú gyümölcsös kertje és nagy emeletes háza, amelyben egyedül lakott. Nem volt senkije. Nem házasodott meg, mert a házasságnak is, mint sok társadalmi formának elvi ellensége volt. Szobái képekkel, falfestményekkel, szobrokkal és könyvekkel voltak tele; csak a dolgozószobája volt egyszerű. A fehérre meszelt falon a Petőfi és a két Vajda, Péter és János arcképe, meg egy csomó idegené. Középujt az „Egy gondolat bánt engemet“ c. költeménynek saját kezűleg készített illusztrációi.

Barátai nem voltak. A városban legalább ilyen nem ismert senki. Tanártársai nem értették meg és nem szerették. De a diákság annál jobban bálványozta. Bálványozta, mint a pogány ember az ő istenét, félelemmel és hódoló imádással.

Semmi-féle társulatnak nem volt a tagja. Csak fenn Budapesten egynek, amelyről nem beszélt senki, de mindenki tudta. Ide minden hónapban elutazott s csak három nap múlva érkezett vissza. De egyszer csak egy hét múlva jött haza. S amint megjött, azonnal beadta a lemondását s eladta mindenét. Másnap hajnalban elutazott, senki se tudta hová. Nem is látta többé senki.

... Az Egyesült-Államok senatusa éppen akkoriban határozta el, hogy a köztársaság elnökét élethosszigan választja s megadja neki az utód kinevezési jogot. A 62 éves Gacsala Péter vállalkozott arra, hogy ezen a felavatási ünnepélyen képviselni fogja a magyarországi anarchistákat. Vállalkozásának kifogástalanul megfelelt. A revolver golyó milliméternyi pontossággal talált ő pedig a bostoni villanyos székben fejezte be életét, mint a világszabadság vértanuja.

Kor Jolán.

Emlékszik-é?

*Emlékszik-é e kis levélre
Mit irt föl nékem hajdanán?!
S emlékszik-é, midőn átadta
Azon az őszi délután?!
Tövissel volt kiszúrva rája
Ez az egy szócska, hogy: szeret,
Mely akkor édes álmodásba
Ringatta át a lelkemet.*

*Szemét lesütve, úgy közelgett,
Pirúlt az arca is nagyon . . .
Oh, azt az áldott, édes percet
Ma is mindig siratgatom! . . .
S midőn előttem féltett titka
E kis levéllel fölszakadt,
Szemén kigyúlt a szíve lángja
S nyomán egy fényes könny fakadt.*

*Ez a kipattant vallomása
Megejté lelkem, érezem,
A szívem édes lázba verték
Azok a könnyek két szemén.
Éreztem: rám e vallomásból
A boldogság napfénye sütt,
S lelkemhez nőttek mindörökre
Azok az áldott, kis betűk.*

*Kicsiny szobám sok kis zugából
Mindig az arca tiint felém,
Fülemben csengett szója egyre:
Ne hagyj, ne hagyj el, légy enyém!
Egett, bomlott a lelkem érte,
Azt hittem, rám a menny szakad . . .
— S az ébredéstől félve-félve
Sokszor sirattam — magamat.*

*Szerelme forró, nagy nyarára
Főtt is az őszi hervadás;
Ami szívünket összehozta
Eloszlott, eltűnt a varázs.
Nehéz, forró könnyeknek árán
Le kellett róla mondanom,
Azóta, mint vándort az árnyék,
Emléke kísér útamon . . .*

*. . . Emlékszik-e e kis levélre? . . .
S kinek átnyújtá: énreám?
Avagy szívét eladva másnak,
Felejtett mindent rég' talán?!
Szerelmes múltunk szép idillje
Szívembe' most is, egyre él, —
Megőrzi nékem azt a multat
Ez a fakuló kis levél.*

László Sándor.

Dr. Ballagi Géza.

Nehéz, fájdalmas terhet rótt rám a t. szerkesztő úr kérése, hogy mint volt tanítvány a sárospataki ifjúság közlönyében dr. Ballagi Gézát elbűcsúztassam; nehéz és fájdalmas, mert a becsülés ezer szála köti lelkemet az elköltözöthöz. Meg fogja a kezemet, tollamat és szinte hallom harsány hangját: Hiába hívtok vissza engem most már, elmentem már Patakról örökre.

Mert most már örökre elment Patakról. 6—7 évvel ezelőtt még hangos volt lelkes, tüzes előadásától a jogi tanterem; nagy tudásával tartalmassá tett, kitűnő módszerű, közvetlen magyarázatait mindenki, még a legálmosabb vérű jogász is élénk figyelemmel hallgatta. Ha aztán néha-néha tárgyától kissé eltérve szinte anekdótaszerűen egy-egy érdekesebb témáról mesélni kezdett, a figyelő szemek megélnékeltek és meleg csillogással, lelkes szeretettel tapadtak rá. Igen kevesektől hallottam nagy, nehéz problémákat oly könnyű, játszi és mégis alapos módon, kerekded formában megoldani, mint az ő előadásain. Ellentmondást nem tűrő erélye előtt mindenki meghajlott, joviális kedvessége miatt mindnyájan szerettük.

Szűk volna e keret életrajzának vázolására is; hogy mint protestáns egyházpolitikai író 1869 óta milyen lankadatlan buzgalommal ápolta egyházának ügyeit. Lankadatlan munkásságának nyomait nemzeti életünk majd minden fontosabb terén ott találjuk. Most az ev. ref. konventi egyet. tanügyi bizottság szakelőadójaként buzgólkodik, majd a főiskolai, városi, törvényhatósági és országos politikai és társadalmi mozgalmakban visz számottevő, mozgalmas szerepet. Jogászember előtt egy könyvtárt kitevő irodalmi munkálkodásából elég ha két alapvető művere: „A politikai irodalom Magyarországon

1825-ig“ és a „Nemzeti államalkotás kora 1815—1847“ c. politikai irodalmunk maig páratlanul álló gyöngeire hivatkozom.

Mikor ezelőtt 5 évvel nyugalomba ment, senki sem hitte, legkevésbé talán ő maga, hogy az örökké agilis, mindig mások javáért fáradozó egyénisége oly hamar feltalálja az örök nyugalomát, ahol nincs küzdelem, nincs babér: de nincs bosszú és nincs irigység, csak a mindent elfödő hantok csendes, békés nyugalma.

És elment tőlünk, főiskolánktól, Pataktól, lassan, fokként, hogy hiányát ne érezzük egyszerre oly fájdalmasan. Előbb a főiskolától búcsúzott, majd a várossal való kötelékei szakadoztak el, míg végre elment mindnyájunktól, szeretteitől — örökre.

Míg az elvek harcában soha ki nem merült, izmos tudásával vértetett a vele egyenlő nagyok harcából sebezhetlenül került ki; bizonyára óriási fáradságába és önuralmába kerülhetett oroszlán körmeivel küzdeni apró szunyogokkal.

De mortuis nihil nisi vere. Az ő hatalmas egyéniségének sokszor kicsinyes volt a tér, melyen küzdött; e szűk terek világossága érdekében gyűjtogatott mécsket, mikor tehetsége, tudása, energiája arra tette hivatottá, hogy nagy téren, hatalmas fényével oszlassa el a tévedések és tudatlanság sötétségét. Mint Gullivert álmában, őt is idejének egy részében apró törpék számátalan hitvány kötelékekkel szűk társadalmi körök érdekében kötötték le. De bárhol tevékenykedett is azok közé a kevesek közé tartozott, akik vállalt kötelességüket becsületes szorgalommal teljesítik.

Ezért nem volt ő a mi közéletünk mezejére való. Ahol úrrá lesznek mindenütt, minden vonalon azok, akik csak rombolni tudnak, de alkotáshoz, építéshez sem tudásuk, sem tehetségük, de türelmük sincs. Jobb neki, a becsületes, komoly munkásnak nem látni, hogy miként halnak meg naponta néhányszor a hazáért — szájukkal azok, akik a hazáért élni sem tudnak, fáradni nem akarnak. Minek fájjon a szíve, látni, hogy tipornak a léhák, a kalandorok ezen a véráztatta és verejtékkal munkált földön.

Korán költözött el dr. Ballagi Géza; 56 éves korában; mikor ő rá még olyan szüksége van minden társadalmi körnek, melyet vezetett és melyet szolgált. S ha már életében kiengesztelődött az ellenfelek iránt, kikkel a meggyőződés becsületes harcát vívta, halálával megpihennek ellenségei is, akik esetleg az irigység túszúrásaival kellemetlenkedtek.

Azzal a megnyugvással szállhatott sírjába, hogy ő élete kötelességeit teljesítette. Holtteste ott pihen nagyjaink között a kerepesi temetőben. És mi itt maradtak sirassuk meg a megérdemelt gyász őszinte könnyével. Ha látjuk, hogy helyét senki sehol pótolni nem tudja, ne hagyjuk azért lelkünk felett úrrá lenni a vigasztalanság kétségeit, hanem mindnyájan, különösen mi ifjak merítsünk munkás életének példájából tanulságokat; tegye kegyeletos emlékezésiünk Ballagi Gézát szívünkben hallhatatlanná!

Dr. Moskovits Mór.

Az emberi találmányok századokról-századokra mindig előbbre haladnak. A világ jósága és rosszasága általában véve ugyanaz marad.

Gyarlóságaink és tévedéseink közepett a hiúság oly nagy bennünk, hogy örömet halunk meg, csak hogy aztán halálunkról beszéljenek.

A segédjegyző.

Vidám társaság gyűlt össze a névnapi alkalomra a tágas, othonos jegyzői lakba. A vidéki kis város intelligenciájának a színe-java ott volt, hogy kivegye részét a vidám mulatságból. A névnapi hangulat derült árja mindenkinek lelkét magával ragadta. Még a segédjegyzőnek is, mintha fel-felderült volna néha egykedvű, ráncos, fakó arca. Öreg ember volt már. Ősz hajáról, roskadt termetéről ítélve, úgy a 60-on túl járónak gondoltam. Keveset beszélt, inkább iszogatózott; Nagyon szerette az itókat. Még az sem hozta ki csendes flegmájából, ha egy-egy jó tréfának az éle épen ellene volt irányítva; ilyenkor csendes komolysággal felhajtott pohara volt a felelete. Mellette ültem s megvallom érdekelt az öreg úr sajtóságos egykedvű viselkedése és bámulattal töltött el az az igazán ritka tehetsége, melylyel a poharakat — anélkül, hogy legkevesbé is látszott volna rajta, — egymásután üritgeté fenéig. Nem holmi pipogya legény lehetett az öreg fiatalkorában gondoltam magamban mikor még most is fenékére néz a pohárnak. S szívesen töltögettem a pohárba a finom vedűből. Láthatólag jól esett neki figyelmes gondoskodásom s egy-egy „köszönöm kedves öcsém” igyekezett viszonzni. Lassanként összebarátkoztunk egészen. Stóljára a nyelve is megereedt. Mindha kicserélték volna. Ha én egy-egy újabb diákcsíny meséltem el neki, ő hármat is elmondott helyette, persze a régi világból, mikor még a diák nem volt olyan úri kisasszony módjára nevelve, mint most. Hogy akkor még lámpa, kályha meg más ilyen mesebeli dolgok lettek volna, mint amilyenek mellett most uraskodik a diák? Szó sincs róla. Már az igen nagy úr volt, aki faggyúgyertyánál tanult s nem a holdvilágnál, vagy téiben jobb esetben a kandalló tüzenél. Hanem akkor ám még diák is volt a diák! A bizony, nem olyan anyámasszony katonái mint most!

— Nono nem akarom leszólni a mai diákat sem, mondta mentegetőzve, mikor látta, hogy el el mosojodom egy kissé, hát hiszen a diák mindig diák marad, míg a világ! Hanem valahogy mégis szabadabb, vidámabb volt a diák élet még az én koromban; mikor még uhlánusokkal verekedtünk s ugyan helybe hagyogattuk az adta polyákjait; meg mikor fényes nappal vittük el a városbíró házából a hízó sertést, hm, az vót ám a virtus!

— Gázsai bá' ezt a históriát még a szép apámtól hallottam, s ő is úgy adta elő mintha vele történt volna, szólt a társaságból csipősen egy fiatal hivatalnok.

Arra az öreg úr szótlanul bámúlt maga elé, csak a szemöldkeit rántotta össze komoran. Látszott, hogy fáj neki a fiatal ember hetykesége, melylyel rá akart pirítani. Poharát még egyszer kiürité, avval fogta kalapját, kezébe vette a botját és csendes köszönéssel távozott; hasztalan volt minden kérése, marasztás indult hazafelé.

— Ugyan édes öcsém, fordult felém a szemben ülő öreg tiszteletes féltréfásan legyen olyan jó, kísérje haza Gázsit, még biz valami Calamitas éri útközben.

Szívesen engedtem a felszólításnak, amúgy is szándékomban levén ezt tenni. Az öreg mintha csak hallotta volna a pap szavát, kesernyésen mondta:

— Utánam küldték úgy-e kedves öcsém? Hijába no, így bännak a szegény emberrel.

Siettem magam mentegetni.

— Oh nem kedves urambátyám, de hát tudom, hogy unalmas az embernek egymagában baktatni hazafelé ebbe a kutya sötétben.

— No no kedves öcsém, elhiszem, hogy jószántából akar elkísérni nem is azért mondom, de lássa így szokták már ezt én velem mindenben.

Nemsokára beértünk az öreg úr lakására. Igazán agglegényes szobácska volt: egy ócska diván, pár kopott szék, egy rozszant asztal s egy ódonszerű pipatórium képezték a szoba főbb butorzatát.

Honnan, honnan nem, Gázsai bátya egy borral telt üveget vett elé s az asztalra tette, miközben kissé felvidülva mondta:

— De már csak megiszik egy pohár bort édes öcsém, az én házamnál is; igaz, hogy nem valami fain asszú-féle de nem is épen bicskanyító cankó.

Biztosítottam az öreget, hogy ha csak bor a neve valaminek, én nem mondok ellene kínáljon bár valaki reggel vagy késő este. Koccintattunk miközben kíváncsian tekintettem szét a szegényes szobában. Az öreg úr észrevette.

— Szegényes úgy e? Meghiszem azt. De látja édes öcsém pár száz forintból nem lehet az embernek adni az urat. Meg oszt' még ha adhatnám is, igazán felesleges vóna. Nem jár ide egy árva lélek se. Öcsém az első vendégem az Isten tudja mennyi idő óta, ne csudálkozzék hát rajta, hogy ilyen szanaszét van minden. Ha fiatal vón az ember, mégis csak többet adna a csinra.

— Oszt' másképp nem is lehetett vón ez kedves urambátyám kérdeztem szinte önkénytelenül.

Elértette a célzást s merően nézett rám, de kitérőleg válaszolt.

— Hogy másképp ugy-e? Hm, hm édes öcsém; én rajtam nem múlt, de hát sok minden történik másképp, mint az ember akarná.

Kérdőleg néztem rá, de nem mertem tőle semmit kérdezni. Látszott, hogy küzd magával: beszéljen-e vagy nem? Végre azonban mégis az előbbire szánta el magát.

— Látom édes öcsém, hogy érdeklődik a sorsom iránt és az, mit tagadjam, igen jól esik ennek a vén bolond fejemennek, aki hozzászoktam már, hogy mindenki csak rajtam mulasson s mindenkinek én legyek a gúnytáblája. Igazuk is van. Egy kopott betűmásolóknak mi is lenne egyéb a sorsa? Pedig én felettem is jártak valamikor jobb idők. Mikor még pár száz hold földemben gazdálkodva kis királynak képzeltem magam s egész udvart tartottam magam körül vidám cimborákból. Mert fiatal voltam és mulatni vágyó. Azt hittem, az életnek nincs egyéb célja, mint folyvást az élvezetekben fürödni s hogy az nem is tarthat kevesebb ideig, csak épen addig, míg az ember kimúlik az árnyékvilágból. Azt hittem, hogy bor, kártya és jó cimborák kielégítik az embert holnap épügy, mint ma.

Szinte mosolyogni tudtam rajta, ha valamejlik jó cimborá borközi állapotában megoldózott nyelvvel motyogott egyet-mást az imádatról. Amely lány?

— Eh! mit nekem! Bor, vigasság. jó cimborá kell az élethez, nem asszony! No meg te, te ragyás Suta! kiáltottam ilyenkor túlradó kedvvel a cigánynak.

Igy telt az életem kedv, mámor között egész egy szép májusi délutánig, amikor is valami ártatlan falusi majális félére hívtak meg az ismerősök. Elmentem és mondhatom, kitűnően éreztem magam a nem remélt, pompás mulatságon. Kitűnő táncos voltam, mellé elég délceg alak is, így nem csoda ha mindenik bomlott utánam a mulatságon. Az az hogy mégse mindenik. Volt ott egy hollóhajú, bogárszemű lány, akit hizelgő bók-jaim, forró suttogásaim, mik a többit megszedítették, őt

untatni látszottak s ha egy-egy epedő szót akartam a fülébe, gúnyosan leggyintett a kezével:

— Oh csak beszéljen, ki venné komolyan magát!

Bosszantott egyfelől a dolog, másrészt meg bizonyos szégyennel vegyes csüggedés vett rajtam erőt. Ime az első lány, akivel komolyabban akarok foglalkozni, a szemembe nevet s felém kiáltja a lesújtó igazságot: magát nem lehet komolyan venni! S még csak haragudnom sem lehet érte, ha lehetne se tudnék rá nekeztelni. Valósággal megbabonázott az a két csillogó szempár. Igazán csodálatos szemek voltak: ragyogóan feketék s valami sajátos tűzben égők; gyönyör, kéj bódító kárhozat lobogott azokban egyszerre. Hogy épen nekem kellett oly mélyen beléjük tekintenem! . . .

Az öreg úr arca valami melanchólikusan derült színezetet öltött, ahogy ide érkezett. Látszott rajta, hogy jól esik neki ez a gyötrően édes visszaemlékezés. Pár másodpernyi hallgatás után tovább folytatta.

— Feldúlt lelkiállapottal mentem haza a mulatságról s olyanféleképen éreztem magam, mint a szerelmes ember. Tagadtam ugyan erősen önmagam előtt s igyekeztem kiverni a fejemből azt a lányt s elakartam hitetni magammal, hogy bolondság az egész dolog. Ha olyan könnyen lehetett volna? Éjjel az álmaimból nappal a gondolatimból egyre csak az ő képe bontakozott ki. Mellé minduntalan fülembé csengett a gúnyos mondas: ki venné komolyan magát?

Tennem kell valami nagyot, elhatározót, gondoltam magamban; meg kell mutatni annak a büszke lánynak, hogy nem vagyok még annyira alant, hogy komolyan ne vehetne egy lány, aki elvégre is csak falusi liba és semmi egyéb. És aztán felhagytam a duhaj étellel. A cimborák eleinte el nem tudták képzelni, hogy miért a nagy változás s rám fogták, hogy kizökkent az eszem a rendes kerékvágásból.

Félév múlva találkoztam ismét vele. Csodálatosképp megváltozott irányomban. Gúnyos hidegsége eltűnt, sőt apró kedveskedéseim sem látszottak ellenezve lenni. Beszélgettünk, egyről is, másról is, többek között szerelemről. Ideálról.

— Az én ideálom, mondta, egy igazi férfi, aki minden ízében férfi legyen. Ne olyan legyen, mint a többi közönséges halandó: duhaj, ledér, kinek bor, kártya az életető eleme, aki jobban szereti a korhely cimborák társaságát, mint a családi fészket. Délceg erős legyen a teste s aki mégis szelid, mint az asszony.

— Ugy hát Ilonka Nagysám valami papucshóst választ ideáljának, akinek a felesége szabja meg még a lépését is s az úr a háznál tulajdonképp az asszony?

— Téved, a gyáva férfi nekem nem ideálom, sem a csúszó-mászó gavallér, aki divatos bókokkal igyekszik hatást szerezni s divatos ruhákkal akarja eltakarni a lelke ürességét. Hanem ismétlem, az én ideálom egy igazi férfi, aki szelid legyen mint a galamb s aki mégis tudjon uralkodni az én dacos női természetem felett. Legyen a lélekben valami, ami nem közönséges, ami önkéntelen tiszteletre buzdítson mindenkit. Szóval egy egész ember. Talán sokat kívánok, de hozzáteszem még, hogyha feltalálnám az ideált s úgy látnám, hogy csak egyetlenegy dologban csak egyszer is másként viselkedik, mint ahogy először mutatta: én összetörném a lelkemben ezt az ideált, nem törődve azzal, hogy talán a lelkem is összetörik vele.

— Nos uram bátyám mit szolt mindezekre? szakitám félbe az öreg urat.

— Hát azt, édes öcsém, hogy pár hó múlva ott csillogtattam jegygyűrűjét az ujjamon. Nem is volt olyan

nagy árva. Cserébe csak ép a duhaj életről, könnyelmű cimborákról, meg a múltamról mondtam le érette — egyszerűsmindenkorra. Az a kis karikagyűrű egész emberré tett, olyanná, amilyennek ő kívánta az ideált. Igazán boldog jövőnek néztem elébe. Hogy a sors iróniája nem leli kedvét a szerencsés kifejlésben! Hogy az jobban szereti az ember életét kopár sivataggá változtatni, mint délibábos rónasággá! . . .

Két-három hét választhatott el csak éltem legboldogabbnak gondolt napjától és én a hitvesi lánc édes bilincseit hordozandom magamon. S ekkor egy pillanatra visszaakartam még idézni a régi duhaj napokat, összehívtam a vig cimborákat, hogy körükben utoljára egy jó estét töltsék s ezzel elbúcsúzzam örökre a legényélettől. Folyt a bor, pezsgő, húzta a cigány veszettül s mi mulattunk még vesztebbül. Égig ért a kedvem. Az egyik cimborára tréfásan jegyezte meg:

— Ugy tessel most pajtás, mint aki most veszít érzi.

— Eh, számárság! Húzzad cigány, ne sajnáld a vonót! úgy se húzod nekem többé ilyen vigan, Faraó ivadécai! Éjjelután volt az idő. A pezsgőtől mámoros cimboráknak egy ötletük támadt: a jegyesemnek adjunk éjjeli zenét. Kitűnőnek találtam az eszmét s pár perc múlva kocsikon űlt az egész társaság cigányostúl, mindenestül és szerencsésen el is jutottunk a célhoz. Rá-húztam a cigánnyal jegyesemnek az ablaka alatt kedvesem nótáját:

„Feljött már az esthajnali csillag . . .“

— De bezzeg már el is űl, jegyezte meg röhögve az egyik cimborára általános derűtség között. A cigányok zavarba jöttek és elügyetlenkedték a dolgot, ami nem lett volna még nagy baj, de az imént említett cimborára még azt a számárságot is megcselekedte, hogy belekezdett rekedtes hangjával egy korhely nótába: „Én is megiszom, kend is megissza“ Arra a cigány is átsapott a szilaj áriába s az egész társaság egy-szívvel-lélekkel fűtta, hogy „Nem lehet az ember fából, Ki kell rugni a hámfából!“

Az éjjeli zenének így kudarc lett a vége s igyekeztünk is hazakotródni minél előbb a színtérről. Bár bosszantott egy kissé a dolog, hogy így fucscsba ment a terv, nyugodt lelkiismerettel feküdtem le általában kedélyesen vettem a dolgot és előre mosolyogtam, hogy fog az imádott korholni, hogy így „kirúgtam a hámfából“.

Meg voltam elégedve szörnyen magammal. Hogy örül neki az imádott, milyen kedves meglepetést szereztem neki gondoltam magamban s szinte szerettem volna már ha a másnap mielőbb itt lett volna.

Hanem furcsa meglepetésre ébredtem. Az öreg János a kocsisom haptákba vágva magát, hogy a szomszéd faluból valaminémű ember van itt, aki egy levelet hozott nekem. Vigan bontottam fel, de imé rettenetes ámúlatomra kiesett belőle valami: a jegygyűrű, mit menyasszonyomnak vettem. Szorongó lélekkel olvastam át a pár sorból álló irást: „Az ideál megdőbbszentően váratlanul összetört a lelkemben. . . . Maga törteszét, nem én. Azt hittem maga az igazi. Keserűen csalódtam. Most várok tovább az igazira. Lehet, hogy nem találok rá soha, de legalább nem állítok a szívem oltárára hazug bálványt, hogy aztán szomorú kelljen miatta. Magának pedig őszintén kívánom, hogy legyen boldog. Ilonka.“

Megdőbbszent, szégyenérzet, bosszankodás, kétség gyors egymásutánban válták fel egymást a lelkemben. Hogyan? hát én olyan rettenetes hibát követtem el, hogy miatta ily szégyenteljesen kelljen lakolnom? Hiszen igaz, hogy megfogadtam neki, hogy egyszerűsminden-

korra távoltartom magam a korhely cimboráktól s a duhaj élettől, de hát megszegtem ezt azzal, hogy elbúcsúztam a legényélettől? Eh hát nem volt nekem erre annyi jogom? Vagy ama bizonyos éjjeli zene? Eh, ezt feltenni sem lehet, Azt hitte bizonytal, hogy a régi életmódomat akarom elövenni De hát hogyan lehet annyira felületes, hogy egyetlen eset miatt törje ketté felettem a pálcát?!

Először azt gondoltam magamban, hogy gyorsan fogatok és elmondok neki mindent, felvilágosítom, hogy ez volt utolsó legénykedésem s hogy ilyesmi soha többé nem történik velem, de aztán felülkerekedett bennem a büszkeség: mit mentegessem magam, mikor nincs miért s feltámadt lelkemben a kétség: nem is szerethetett igazán, különben nem bána velem ily könnyedén; hanem bizonyára valami jobb partira van kilátása s most engem félredob az útból. Roppant indulat vett rajtam erőt s ettől felzaklatva tollat vettem a kezembe s ugyan olyan röviden írtam meg neki a választ, mint amily rövid volt az ő levele.

„Nem vagyunk egymásnak teremtve csakugyan: ezt én is elakartam mondani magának, de maga megelőzött, Még talán jobb így. S kívánom, hogy az igazít mielőbb találja föl, (ha ugyan föl nem találta még) K. K.“ Ezzel a láncot örökre szétéptem, amit össze nem forraszthatott többé, ezer vénus sem.

Hanem aztán mikor egy kissé lehiggúltam, valami irtózatoss fájás markolt a szívembe. Nem leltem sehol a helyemet, csak lézengtem napról-napra mint az alvajáró. Aztán neki adtam magam újból a duhajkodásnak. Folyt a bor, pezsgő, húzta a cigány s a korhely cimborák társaságában elértem legalább annyit, hogy a lelkem elfásult s nem sirta többé vissza az elvesztett álmokat. De elértem egyebet is. Egyszer csak azt kezdtem észrevenni, hogy én voltaképen nem vagyok úr a házamban s hogy az utolsó cselédem is nagyobb úr mint én vagyok: a sok heje-huja között szépen elúszott az ősi birtok. A birtokkal együtt elpárologtak a hűséges cimborák is színét se láttam többé egynek sem. Én aztán sülyedtem fokról-fokra lefelé. Utoljára közönséges útszéli vándor lett belőlem s talán ott is végeztem volna nyomorúlt éltel pályafutását valamelyik útszéli árokban, ha ide nem tévedek véletlenül ebbe a kis városkába. A főjegyző észrevette, hogy valamikor jobb napokat is éltem s maga mellé fogadott, áldja meg érte az Isten! Azóta itt vagvok. hogy mint szürke, hétköznapi lény zárjam be majdan a számadást.

— Nos és az ideál? kérdeztem kíváncsian.

— Az biz' pártában maradt, mondta az öreg úr, pedig sokan versenyeztek a kezéért. Délceg, fiatal gavallérok, előkelő állású hivatalnokok, dúsgazdag emberek: mind kikoszarozta. Hogy oszt' a birtokom elúszott s a világba szerte bolyongtam, azután nem hallottam róla nagyon sokáig.

Hanem a multkoriban, úgy pár hónapja lehet, a vonaton egy feltűnően ismerős arcú högggyel találkoztam össze. Ő volt, az ideál Arcának feltűnő szépségét még mindég nem tudta elemészteni az idő, bár a rózsák rég lehervadhattak róla, s melanchólikus sapadság foglalta el a helyüket. Merőn néztünk egy darabig egymásra, aztán csendesen szomorú szemrehányással mondta:

— Maga most ember, hát most kell találkozniunk? Hát egész mostanáig kellett magának kiozni a lelket a gyötrő kétséggel. Mert azóta a lelkemnek soha nem volt nyugta egy pillanatig se. Minden lépése a sülyedés felé, éles tör volt a szívemnek. Úgy éreztem, hogy én taszítom lejjebb-lejjebb a fertőbe Úgy szerettem

volna megragadni s kihúzni magamhoz, de ha az az önféjű büszkeség hatalmasabb az emberben, mint a a mindenhatónak gúnyolt szeretet . . .

Az öreg úr elhallgatott s szürke szemeiből egy pár könnyű cséppent borába, azután lassú hangon mondta:

— Így volt, eddig volt öcsém és nem tovább.

Majd felvette poharát s fenéig kihörpintve mondta:

— Hja, biz az Élet, az Élet! . . .

Csáthy Edömér.

Börtönügyi tanulmányút.

A Csemegi által készített büntető-törvényjavaslat, mely 1878-ban törvénynyé is lett s amely méltán kiérdemelte azt a dicséretet, melyben többek közt Holtzen dorff, Mayer, Wahlberg és Drochow tanárok részesítették, negyedszázados működése után javításra szorult. E kiváló elődeit túlszárnyaló törvényhozási alkotásunknak, büntetőjogunknak a legújabb korban önállósult ága, börtönügyünk reform-korában, midőn egyik ankétot a másik után hívják össze az Igazságügyminiszteriumban, a rövid tartamú szabadságbüntetés eltörlése, a feltételes elítélés tárgyában, midőn általános az óhaj a fegyház- és börtönbüntetés összeolvasztására nézve, a közvetlen szemlélésnél alig akad actualisabb feladat a büntetőjoggal foglalkozókra nézve, különösen az utóbbi kérdésben. Az élet, a társadalom, mely sokak szerint maga a bűneléggé producálja magát, elég szerencsétlen alakot szolgáltat a tanulmányozásra. Ma a XX-ik században, a visszaélések korában, midőn gonosztevőink excellálnak minden korszakéi felett, ma a legagyafúrtabban, legügyesebben kieszelt stiklik idejében, ma, mikor ritka emberben bizunk, mivel mindenki benn rémet látunk, ma mikor már a villamoserőt is lopják, illetve jogtalanul elvonják, igazán nagy feladat e productumokat tanulmányozni. Hogy mi lakozik ezekben, min török a fejüket még a büntetés alatt is, azt csak a jó Isten tudja. Mi, akik csak most léptünk be Justitia istenasszony berkeibe s akik még igen tájékozatlanul lépkedünk azokban, mi akik ezen szerencsétlen alakokkal fogunk talán bibelődni az életben és fogunk az igazságért pro vagy contra harcolni, megelégedtünk ezúttal annyival, hogy színről-szinre láthattuk őket s máris egy parányi részt kívántunk ezáltal leróni azon nagy feladatból, mely e téren reánk varakozik. Nagy mértékben gondoltuk és érezzük is kiegészítve tanulmányútunk által ezekről képzeteinket. Vidéki kis városunknak még csak járásbirósági fogháza sem lévén, kénytelenek voltunk hazánk oly helyeit felkeresni, hol bő alkalmunk volt feltalálni mindazon körülményeket, melyek tanulmányunkhoz szükségesek voltak.

Május 2-án indultunk útnak szeretett és nagyra-becsült tanárunk, dr. Finkey Ferenc vezetése alatt. Kevesen voltunk, mindössze huszan; kicsi, de lelkes csapat. Eltelve tudományszomjjal, vágygyal a látandók iránt, készséggel biztuk magunkat tanárunkra, kinek egyénisége, szeretetreméltósága, ügybuzgósága és ritka szakavatottsága elég garancia volt arra nézve, hogy amit látni fogunk, az hasznos lesz és ami szép, azt lehetőleg meg fogjuk nézni. Hogy reményeinkben nem csalódtunk, azt mondanom is felesleges.

Künn a fakadó természet, benn egy csomó lelkes ifjú . . . olykor-olykor megszólal a tárogató . . . a kuruc nóta messze hat a csillagos éjszakába . . . hisz a Rákóczi-kollegium ifjúsága vonult.

Első megállónk Aszód volt. Tanulmányútunk tervezésénél figyelemmel voltunk Beccaria jelszavára „jobb megelőzni a bűnt, mint büntetni.“ Megelőzési intézetek, mint javítók, dologházak csökkentik a büntetettek számát. Anglia melynek 56 „reformatory schoolja“ van, például szolgálhat az államoknak arra nézve, hogy a megelőzési intézetekre ép oly gondot kell fordítani, mint a mily gonddal igyekeznek a megtorlás elvét a büntetést végrehajtani. Nem hagyhattuk ezért figyelmen kívül a javítóintézetek közül legalább az aszódi intézetet és hogy a rákospalotai leány-javító megtekintését a miniszterium nem engedte meg, azt csak sajnálhatjuk.

Aszódon, mint mindenütt, igen szíves fogadtatásra találtunk. A főbejáraton belépve tüstént a szemünkbe ötlött a kis pajkosok serege. Az udvaron foglalatostoktak a virágágyak körül. A legtöbb arcára kiült a rosszság ezen szürke nadrágu, kék blousu emberkének. Vagy csak önkéntelen olvastuk az arcukról azt, hisz oly példás rend uralkodik közöttük. A legnagyobb készséggel járták velünk végig az intézetet. Bemutatták a családok helyeit, az alvó, ebédlő- munkatermeket, gépházakat, magánzárkákat, templomokat, iskolát, kórházat, gazdasági épületeket, konyhát, fatelepet.

A családok beosztása változó, a létszám szerint alakul, rendszeren 20—30 növendék van egy családfő vezetése alatt. A családfő a növendékeknek valóságos atyja. Az alvó termekben mindenik növendéknek külön ágya, az ebédlőben külön evőeszköze van. Szekrényben van elhelyezve mindenik tányérja, mellette kanala, kése, villája, egy másik szekrényben mindenik ünnepi ruhácskája, melyre az ünnepen kívül akkor kerül a sor, ha a köznapi már elrongyolódott. A munkatermekben cipészek, szabók, asztalosok, kerékgyártók, fénymázolók stb. vannak. Különösen a kocsigyártás az, melyben az aszódi intézet kitűnik. Udvari fogatok, hintók, sport- és más alkalmi kocsik a legszebb kivitelben kerülnek ki e kis munkások kezei közül. A nagy gépházakban a géplakatosok kopácsolása és reszelése közt alig hallottuk egymás hangját. Az iskolában, mely rendes iskolák mintájára van berendezve, javában folyt a tanítás. Az „Isten áldja meg“ oly szépen hangzott a növendékek ajkairól, midőn elhagytuk őket. Van az intézetben háromféle vallású templom, pap minden ünnepeken különféle istentisztelet. Van kórház, fatelep, párját ritkító tehenészet. A konyhában készült ételek ellen szerintünk semmi kifogás nem eshetik. Megnéztük még a magánzárkákat, melyek közül egynehányat fenytésre használnak. Egyikben épen egy kis gézengúz kuksolt valami csinyért.

Az egész intézet egy kis kolónia, serényen dolgozó emberkéekkel. Valósággal gyönyör tölti el a szemlélőt, látva azt a hangya szorgalmat, azt a sürgés forgást, munkamegosztást, látva azt, hogy mennyire megfelel az intézet nemes hivatásának. Reményünk a legelső alkalommal bevált, az igazgatóság szívesen fogadott, szívesen kalauzolt bennünket és ez első szíves vendéglátás után megelégedetten indultunk tovább Budapestnek.

Délig a főváros nevezetességei közül látogattunk meg egyet-mást, majd a Mensán elköltött ebédután Vácra mentünk.

A közvetlenül Dunaparton épült és parkokkal körülvett váci fegyház, ódon, épületeivel nagyon lehangolólag hatott. Külsője nélkülszerű a modern építészeti követelményeit. A főbejárat épület két, egy másik 198 magánzárkás háromemeletes; a munkatermek szintén két-emeletesben vannak elhelyezve. A középső épületben vannak a raktárak, közös hálótermek. A belső rész sem

valami fényes. Alacsony, sötét, boltozott folyósók. határozottan régi időkre emlékeztetnek.

Ami a büntetés végrehajtást illeti, a csekély számban levő nők, — az ő fegyházuk a márianosztrai lévén, — még a munkatermekben is el vannak különítve a férfaktól. A nők rendszeren könnyebb munkákat végeznek, például tollat fosztanak, papírzacsokót készítenek, a férfiak pedig szabók, cipészek, asztalosok, aranyozók, nyomdászok, kosárkötők stb. Nem akarok statisztikai adatokkal szolgálni, mennyi volt a napi létszám hány férfi volt, hány nő. csupán azt az éles különbséget kívánom röviden vázolni, mely a férfiak és nők viselkedésében ottani rövid tartózkodásunk alatt élesen kiült. A szürke ruhás, kopaszra nyírt és simára borotvált férfi-fegyenc, mindössze egy rövid pillantást vet a belépőre, azután lehorgasztott fővel végzi tovább dolgát, a nő azonban határozottan arcátlan, nem hogy szégyelné magát, az embernek erősen a szemébe néz, mosolyog, hosszasan fixirozza, kacérkodik s ha a fegyházi tiszt ott nem állna, még hosszas beszédbe is eredne (megtörtént ez is). Egy pár perc alatt észre lehet venni azt a mélyebb erkölcsi sülyedést, azt a nemtörődömséget, nagyobb elszántságot, melyet a nők tanusítanak s ezek, bár nehezebben határozzák el magukat valami büntényre, ha egyszer ráadták magukat, sokkal veszélyesebbek, mint a férfiak.

Kíváncsiságból bezárattuk magunkat egy sötét zárkába, mely a rendes magánzárkától abban különbözik, hogy nincs ablaka, nincs benne ülőhely, ágy; egy nagy csikorgó vasajtó van rajta, s benn késsel vágható sötétség. Rakoncátlan fegyencek büntetésére is szolgál, kikre még az erős lábbilincset sem vonakodnak olykor-olykor ráadni.

Megtekintettük még a ruhamosást, szárítót, fürdőt, konyhát, pékeket, élelmikamrát, ettünk egy kis barna kenyeret, — csak a betegeké fehér, hasonló a mi zsemleinkhez, — aztán átmentünk a közvetítő intézetbe.

Már mi itt is könnyebben lélekzettünk. A fegyházban nem a legjobban éreztük magunkat, nagyon fullasztó volt az a légkör sötét gondolataink voltak, a közvetítő intézetben azonban közelébb éreztük magunkat mi is a szabadsághoz. Egy utcával van a fegyház kertjétől elválasztva, kicsiny épület szép kavicsos udvarral, virágos ablakokkal s mindössze egynéhány lakóval. Itt már a szabadság szellője lengedez. Rendszeren földmives, de a mellett asztalos munka is folyik naponként a húsz fillérig emelkedhető munkadíjjal. A fegyenc fokozatosan készítetik itt elő a szabagságra. Egy helyen tengeri nyulacsakákat is tenyésztnek, ami szintén a nagyobb szabadságnak a jele. A közvetítő intézet, a nagy komor óriás mellett is derűs kis hely volt az, mely a fegyházban érzett lehangoltságunkat eloszlatta és előbbi kedélyünket visszaadta. Sajnos igen kevés fegyenc részeseül ebben a kedvezményben, a közvetítő befogadási képessége csekély azok számához képest, akiknek a törvény rendelkezésénél fogva erre jogos igényük lehet.

Az államfegyház megtekintését méltányolt okokból mellőztük.

Vác maga a szigor mintaképe. Valami hátborzongató érzés fogja el a szemlélőt akár ben akár künn van. Jól esik az embernek gyorsan menekülni abból a környezetből, melynek minden része félelmet kelt, mintha minden egyes lakóját hétfejtű sárkány őrizné. Rendkívüli szigor, mely egyébként üdvös és szükséges.

Sokat láttunk, sok szerencsétlent sajnáltunk meg. Emlegettük őket a vonaton is, míg ismét Pestre nem érkeztünk.

A másnapi délelőttöt a kőbányai gyűjtő fogháznak szenteltük. Ez Budapeستől mintegy 8 kilométer távolságban fekszik. Gyönyörűen parkirozott részletekkel, különálló, legújabb stílusban készült téglá épületekkel. Az új kori építészet alkotása az egész; úgy kívülről mint belül a legjobb hatást gyakorolja az emberre. Tágas, világos, aszfalt burkolatú folyosók, a börtönrendtartási szabályoknak mindenben megfelelő udvarok, s más csekély, de fontos részletek, mind megannyi külülmények, melyeket Vácra hiába keresünk.

A gyűjtőfogháznak van külön háromemeletes fegyháza, háromemeletes börtöne, kétemeletes fogháza s végül megfigyelő intézete, összesen 800 lélek befogadására. Az építkezés messze felülmúlja a Vácit. Az épületek panoptikus rendszerű függő folyosókkal vannak ellátva, melyeket egy központról gyönyörűen végiglátni.

A munkások rendszeresen cipészek, szabók, asztalosok, nyomdászok, lámpa- és papirzacsokkészítők stb. Egyéb-ként az élet olyan mint Vácra, csekély eltéréssel olyan a munka is, talán kisebb szigor, de annál nagyobb világosság és tágasság.

A letartóztatottak és elítéltek országos megfigyelő és elmeegógyító intézete jelenleg Dr. Moravcsik Ernő Emil egyetemi tanár vezetése alatt áll. Ezen intézetben vannak elhelyezve azon előzetesen letartóztatottak és vizsgálati foglyok, kiknek elme állapota kétes, továbbá a jogerejükre szabadságvesztésre ítélt egyének, kiknek az elmebetegség jelei mutatkoznak. Az egészségeseknek talált, vagy az intézetben meggyógyult elítélteket visszazállítják a letartóztatási intézetekbe, a betegeket a büntetés tartama alatt itt, azután állami elmeegógyintézetekbe őrzik.

Maga Moravcsik tanár és Német dr. specialista mutatták be az intézetet. Megelőzőleg Moravcsik tanulságos előadásban vázolta az intézet rendeltetését a nagy feladatot, mely rájuk nehezedik. azt a nagy, legapróbb részletekre is kiterjedő gondosságot, melyet ki kell fejteniük, kifejezést adott továbbá ama meggyőződésének és tapasztalatának, hogy igen sokan vannak a közéletben, kiknek már rég itt kellene lenniük, s hogy ezt nem érték még el, azt csak kiváló leplezési képességüknek tulajdoníthatják. Ezen tanulságos és nagy figyelemmel végighallgatott előadás után beléptünk a folyosóra... valóságos temetőbe, élő halottak közé, hol szomorú látvány tárult szemünk elé. Örült asszonyok közt voltunk. Sorban álltak egymás mellett eltorzult arccal, küszált hajjal, rendetlen ruházattal. Az egyik vigyorgott, a másik fenyegetett, az ember azt sem tudta hogy hol van. Az asszonyok a földszinti, a férfiak pedig az emeleti folyosón vannak. Nappal mindig ott tartják őket, hogy könnyen ellenőrizhessék az egészséget, éjjelre aztán cellákba különítik őket. Czellájukban a padlóhoz egész közel fekvő, magasságban elhelyezett hengerded vasakkal ellátott, vízszintes rudak nélküli ablakok vannak azon célból, hogy ha valaki fel akarja magát akasztani, a kötél a rúdon lecsúszsék, van továbbá egy ágy. Ha pedig valakire rájön a roham, akkor mintegy két méter magas falú, láb nélküli ládába (ágyba) teszik.

A férfiak közt ép oly szomorú a látvány. Ezek is sorban állnak. Moravcsik tanár névről ismeri őket. Megveregeti szépen egyiknek a vállát és szeretetteljesen kérdi „no van-e még baja?” a beteg feleli „nincs”, erre a tanár azt mondja „jól van” s ezzel megy a másikhoz. A folyosón egy párral elmondatta a mondókáját, azután pedig bevitt bennünket egy nagy terembe, hol köröskörül ülve vártuk a következőket.

Behozatott egyet a folyosóról. Perlekedési tébolyo-

dott volt. A hogy belépett, szépen köszönt. A tanár megkérdezte, hány éve van itt s hogy beszéljen valamit. Ezzel megkezdődik a szomorú látványosság. Elmondta, hogy 27 éve van itt, hogy „ő miniszterelnök volt, és egy miniszterháza meglopta, törvény elé nem engedik dolgát, mert nem akarják hogy az ő igazsága kiderüljön.” Ez tényleg 27 éve van az intézetben, egy vizsgálóbíró megölése miatt került be, őt okozván, hogy dolga nem került a bíróság elé. Az intézetben Német dr-t. sebezte meg kissé. Hatalmas testalkatú, széles arcú, nagy tokájú erősen izgatott ember, kinek mint látjuk, egészséges képzelei vannak, tudja hány éve van itt mikor került be.

E típus igen veszedelmes. Ezek mindenkit gyanúsítanak, ismeretlen egyének ellen meg nem történt bűntények miatt tesznek feljelentést, rágalmoznak ügyvédek, bírákat, egyik fellebbezést a másik után adják be, még az ítélet le sem jön, már is részre hajtással vádolják a bírákat, ha megnyerik a pert, akkor sincsenek megelégedve. Egy ily veszedelmes örült periratainak száma valami 40 kiló volt és csak a légvégző fórumon vették észre, hogy örülttel van dolguk.

Ezután egy nagyzási tébolyodott következett. „Ő a világ ura, ő idézi elő a cseresznye pirosodását, ő a király és azért fosztották meg trónjától, mert nem jól kormányzott és a termés nem lett volna olyan, mint akarták. Mint Mátyás király, úgy él ő a nép közt.”

Egy harmadiknak üldözési mánia a baja. A kérdésre, hogy hol született azt feleli, „hogy Szegeden, de azt mondják, hogy újra lett teremtve, de nem tudja, hogy hol.” Aztán beszél tovább, „hogy ő belemet a falba, vagy a fal ment ő belé s egy kis közkatonát látott ott. Itt mindig mérget tesznek a levesébe, látja, amint úszik benne. Szellemeket lát és boszorkányok törik össze csontjait. Szomszédja mindenkit felbérel, hogy őt ölje meg, a vonat is lassan megy az állomás előtt és egyszerre megállt, hogy a szomszédja őt ölje meg.”

A következő megtudja mondani az évet, hónapot, napot, egész jól számol... idétlenül nevet, elmondja, hogy nagy birtokai vannak, meg is mondja mettől-meddig, beszéde közben a tárgytól eltérő értelmes feleleteket ad, hallucinal.

Egy érettségizett, okirathamisításért bekerült, teljesen degenerált egyén, nem tudja megmondani, mennyi 25 meg 22. Bizonytalanul lép, lábai inognak, kezei reszketnek, arckifejezése hülye, állítása szerint 27 éves most 1906. van, ő 1860-ban született. Ime mily képtelenségek. A hónapokat nem tudja számítani, egy kettőt elmond, többet nem. A kérdések után hosszan gondolkodik s aztán ad helytelen feleletet. Associációja gyenge, gondolkodása nagyon lassú.

Mindnyájan szánakozva ültünk helyeinken s meghatottan hallgattuk ezen alaptalan dolgokat s míg egyrészt sajnáltuk e sors által végkép lesújtott embereket, másrészt elgondoltuk, mily semmi sem az ember.

Hallottunk még egy vallásos örvöngőt, borzasztóan szidalmazta Moravcsik tanárt, „per tu“-n szólítva őt, mivel őt okozta ott lételeért.

A gyűjtőfogház megtekintése teljesen kifárasztott bennünket. Egész délelőttön át éber figyelemmel kísértük a legapróbb részleteket is, sok tanulságos dolgot láttunk s méltán megérdemelte Moravcsik tanár azon köszönetet, melyben vezető tanárunk részesítette.

Megnéztük még a gyűjtőfogházban a fényképező helyiséget, könyvtárat, a nagy dynamogépekkel ellátott gépházat, a róm. kath., ev. ref., ág. evangélikus, izraelita imatermeket és a kórházat.

Délután ellátogattunk az alkotmány-utcai fogházba, mely nagyrészt vizsgálati foglyoknak van fentartva. Itt a kir. ügyész mutogatott egyet-mást, amivel tulajdonképeni tanulmányútunk be is fejeződött.

A vasárnapot a főváros nevezetességeinek megtekintésére fordítottuk. S ha megemlítem, hogy bejártuk az Országházat, a Curiát, voltunk fen a várban, megnéztük a „Vig özvegyet“ és „Tiiskerózsát,“ tapsoltunk Beketow bohócainak s hogy az Orientben volt lakásunk azt hiszem, nagy vonásokban kimerítettem tanulmányútunk minden lényeges mozzanatát.

* * *

Hétfőn reggel kerültünk haza kellemes emlékekkel eltelve, reményeinkben nem csalódva. Vezető tanárunk mindent megtett a rendelkezésünkre álló szabad idő minél kellemesebben való felhasználására s ezzel ismét fényes bizonyágát adta annak, amit mi már régen tudtunk, hogy ő hallgatóival érez, hogy ő nem hódol annak az újabb időben lábrakapott, károshatású iránynak, mely korlátokat állít fel a tanárok és hallgatók között. Erről ezúttal még jobban meggyőződünk. Mindezekért hálás köszönetet mondunk e téren is szeretett tanárunknak, kívánjuk, hogy sokakat neveljen még abban a szellemben, melyben bennünket nevelt kívánjuk, hogy úgy becsüljék hallgatói, mint a hogy mi becsüljük őt, köszönetet mondunk továbbá többi vezetőinknek is és ígérjük, hogy az együtt látottakat a legkellemesebb emlékeink között fogjuk őrizni.

Weinberger Dezső.

Sofisták.

(Vége.)

A későbbi sofisták mindinkább alábbcsúnyultak. Végül minden tartalom nélküli hitvány és olcsó elménc kedéssel keresték kenyerüket. Befolyásuk is mindinkább csökkent. Utolsó nagy diadaluk volt Sokrates megöletése. A species azonban nem vészett ki, sőt még a római császárságot is ők látták el raffinirtabbnál raffinirtabb ügyvédekkel. Néhánynak fennmaradt neve részint elmésségénél fogva, amit különben egyikőtől sem lehet megtagadni, részint nagy befolyásánál fogva megérdemli az említést. Ilyenek: Eythidemos és Dyonisodoros testvérek, akik a legszócsavaróbbak voltak, Polos, ki állítja és védi, hogy a boldogság a hatalomban és gyilkolásban van, Kallikles, aki szerint igazi jó a pénz és hatalom, igazi bölcs az, aki ezek szerzését tekinti életcéljának, Trasimachos, Plátó eszményi államának filozófusa és némileg Kritias, a zsarnok.

Okoskodásukról tegyen bizonyágot egy pár példa: „Van-e kutyád? Igen. Vannak-e kölkei? Igen. Akkor hát a te kutyád apa és mert az apa a tied: a kutya a te apád s a kutyakölkek a te testvéreid. — Kettő és három = 5; tehát 2 is = 5, 3 is = 5. — A betegség ugyanaz, mint az egészség. Mert csak az egészséges, aki meggyógyul s csak a beteg gyógyulhat fel.“

Ez elferdülést leszámítva, a sofistáknak mindenestre vannak érdemeik.

Hogy így túlzásba estek, menti őket saját koruk, amely nemcsak alapot adott nekik, hanem talentumaival még táplálta ezt és a nagy sofisták telt erszényei persze a hivatlanokat is csalogatták. Különbben itt is nehéz volna eldönteni, a kor volt-e hibás, vagy ők? Mindenesetre mindketten. A kor szülte őket, ők pedig hatással voltak korukra. Igaz, hogy sokan közülök a ledérséget, a könnyelműséget, a törvényekkel szembe-

szállást praedikálták, de mégsem voltak olyanok, mint Plátó festi őket, kit mindenesetre vezetett az irigység és a Sokrates halála miatti bosszú.

Amint Schopenhauer a XIX. század racionalismusa ellen, úgy keltek ki ők a görög kosmológusok elbizakodottsága ellen, hirdelve az ember erőtlenségét, az ismeret alanyiségát és ha nem is az ember lelkét, de az ember társadalmi viszonyait vizsgálták s útát nyitottak Sokratesnek, aki aztán magát az embert vette bonckés alá, de aki az ő akciójuk nélkül talán fel sem lépett volna. De ha a gondolkodás terén minden érdemet eltagadnának is tőlök, nevöket még akkor is megőrizné a történelem, mert ők teremtették meg az attikai prózát, az ő iskolájokban tanult Eüripides, Sophokles és e verőfényes kornak minden más költője.

A mai meddő, sívár korban, mely annyira nélkülözi és szomjúhozza az igazságot és még csak azt sem tudja, merre keresse, végtelenül ekieserítetek és kétségbeeszenek bennünket a történelemnek eme lapjai. Azt olvassuk ezekről, hogy azok a problémák, melyek a mai társadalom testét égetik, huszonhárom évszázaddal ezelőtt is akutak voltak és a legmélyebb gondolkodás tárgyát képezték a nagy és szép elmékben. A helyzet azóta sem változott. A rabszolgák és nyomorútlak megváltásán most is épen úgy tanakodnak, mint akkor. A kultura bármennyit halad előre, az élet egyformán komisz marad. S talán a legfényesebb igazságot találta fel az a teuton filozófus, akit Schopenhauernek hívtak, amidőn az emberek legnagyobb ostobaságának mondotta azt, hogy bután és félénken meghunyászkodva, egymást rakásra nem öldösik. *Kor Jolán.*

Vázlat.

(Folytatás és vége.)

A tragédia így folytatódik tovább: A főhős diadalának tetőpontján, a darab negyedik felvonásának a kezdetén, jegyet vált az ország egyik legelső grófi családjának a leányával. Az öreg gróf, már mint az após, és a főhős, már mint a vő vezetik az abszolút többségre jutott új függetlenségi pártot, melynek kezében volt az ország jövő sorsa. Az egész világon mindenki biztosra vette, hogy az összeülő parlament második gyűlésén kimondja az Ausztriától való teljes és végleges szakadást. És ezzel vége az osztrák ház nagyhatalmi állásának. Az osztrák hadsereg, — miután a diplomaták se pénzzel, se fondorlatokkal nem tudtak megakadályozni semmit, — teljesen harcra készen állott. Egy világháborúnak a bizonytalan jövő ködéből előmeredő torzképe ijesztgette Európa nyugalmát.

A szociálisták, akiknek most minden válfajuk és szektájuk egy táborra tömörült, mindent megtettek ennek a meggátlására. S mikor semmi sem használt, az utolsó nagy lépésre határozták el magukat. Egyesületük elnökét, aki nemzetközi volt, elküldötték a főhős lakására, hogy bizalmasan kérdezze meg legközelebbi szándékát s ha lehet, beszélje le a megkezdett veszélyes út folytatásáról.

A két ember találkozott, a világ két ellentétes pólusa, észak és dél, sovinizmus és kozmopolitizmus.

IV. felvonás. 5. jelenet.

A szociálisták elnöke.

A főhős.

Elnök: Uram, én eljöttem Önhez.

Főhős: Nem értem a szándékát uram. Egyébként megtisztelve érzem magam.

E. Igaz, a politikában nem szokásos, hogy az ellenfelek tájékoztassák egymást szándékaik felől. De a mostani rendkívüli helyzetben talán mindkettőnkre üdvös lenne ez a tájékozódás. Különben is nekünk egymást halálos ellenségekkül tekintünk nem szabad.

F. Én mingig nyiltan dolgozom, részemről tehát nincs semmi akadálya annak, hogy el ne mondhassam a jövőre való nézetemet. Valamikor megtörténhetett az idők folyamán, hogy pártok vagy emberek hűtlenek lettek ideáljaikhoz, lemondtak kitűzött céljuk megvalósításáról. De a mi pártunk programját, melyet zászlójára írt, fel nem adhatja és nem fogja feladni. És ha megtörténék az, hogy mindenki visszatérne, akkor is, egyedül is haladnék tovább azon az úton, amelyre léptem.

E. Nem gondolja ám, hogy az út végén egy csúfos kudarc keresztfája fog állani, amely megbélyegzi az egész kort s e kor vezető embereit.

F. Az út végén a magyar szabadságnak és a magyar név dicsőségének emlékoszlopa fog állani, mert előttiünk és mögöttünk ott lesz a nép, a magyar nép, mely most lelkének összes bizodalját belénk helyezte.

E. Az árva nép, mely Magyarország földjén éldegél, nem háború és gyilkosság után áhítozik, hanem nyugalmas, békés napok után, amikor munkájáért több kenyeret kapna, mint ma kap. Hogy most egy test gyanánt talpra állott, az az ő tudatlanságának tulajdonítható és az Ön varázsművészetének, amely egy szebb jövő ragyogó képét tüntette fel előtte. De mihely öntudatra ébred és maga körül vért, fegyvereket lát, azonnal ott hagyja a tábort és vezéreket, kik őt úgy becsapták.

F. A magyar nép mindig kész volt szabadságáért, hazájáért harcba szállani.

E. Igen, már háromszáz évvel ezelőtt ezzel biztatták egymást és a népet a mi politikusaink. És nem mindig csalódtak. De azóta ám nagyot fordult az idő kereke. Az emberek belátták, hogy szép érem a harci dicsőség a nemzet mellén, de érte ember-vért ontani nem érdemes, — sőt nem szabad. A haza és szabadság viszonylagos volta is napfényre derült azóta. Ha itthon az egyik nem ad elég kenyeret, a másik nem elegendő arra, hogy testünk és lelkünk szabadon mozoghasson, elmennek az emberek oda, ahol mindezt föllelik, de ölni nem ölnek érte. És ha megtörténék az, hogy egy egész ország Ön mellé állana, hogy az Önök útja a magyar dicsőséghez vezetne, el van-e Ön készülve arra is, hogy ennek az útnak a végén egy nagy sir gödör fog állani, amelyből milliók üveges szeme Önt fogja vádolni az elrabolt életéért. Annyi munka fog félbeszakítva állani, s nem lesz aki folytassa. Annyi árva fog éhen siránkozni, s nem lesz aki kenyeret adjon nekik. Ezek mind Önt fogják kérdőre vonni. Az elpusztult üszkös falvak csak évtizedek alatt épülnek fel. De az Ön neve ott lesz a dicsőség könyvében; Ön volt a nagy férfiú, aki mindezeket előidézte, aki sokak tanácsa ellenére vezére volt a gyilkosok seregének. És ez a dicsőség Önnek teljesen elég lesz? Mardosó lelkiismeretét el tudja vele csitítani?

F. Eh uram, mondja meg elvtársainak, én már régen határozottam!

Az elnök eltávozik, a függöny legördül.

A főhős azután sokáig töprengett. Lamartine úgy mondaná: „A nagy férfiú keblének istenétől kért tanácsot.“ A késő éjjeli órákban végre határozott. A nagy, merész fordulatot tudatta pártjával azonnal: lemondott az elnökségről, áttért a szocialistákhoz. Megírta ezt le-

endő apósának is s a két levelet azonnal elkülde. Egy harmadik levelet kezdett írni délutáni látogatójához; már a megszólítást le is írta: „Kedves Barátom!“ amikor halkan kinyilt az ajtó... s másnap a főhőst halva találták, halántékából még szívérgott a vér. Asztalán ez az ismeretlen irás feküdt: „A háború rombolásánál áldásosabb a béke munkája, bármilyen lassú is az. Milliók élete legdrágább kedvesebb egy ember életénél, bárki is az.“

Temetésén nagy tömeg vett részt, de hivatalosan csak a szocialisták jelentek meg és koporsója körül az anarhisták álltak.

Az általa kezdett nagy munka halálával romba dőlt. Az ország a fejlődés más útjára tért. A történelem pedig teljesen elfeledte azt a férfiút, aki közel állt ahhoz, hogy egyik legnagyobb alakja legyen.

Borsodi E.

Panaszokból.

*Ne tudja azt meg senki, senki,
Hogy érted mennyit szenvedek!...
Szívem keservét féltve rejti,
Miként a tó a gyöngyszemet.*

*Oh, mert arannyal, kinccsel ér fel
Ez édes, titkolt fájdalom,
S mit más talán elűzne kézzel,
Én lelkem mélyén ringalom.*

*És bár szememnek könnye perdül,
És bár szívemre árny borít:
A lelkem ég egy sejtelemtül,
S szeretlek mondhatatlanul!*

Györék József.

Válasz.

Emlékeznek még Erzsikére, észbontó hajára, tengermély szemére, melyekkel annyi fiúszívet megbabonázott?

Meséltem egyszer róla s egy fiúról, a fiúnak nagy szerelméről, mely ezt követte, elhervadásáról s búcsúleveléről. Tudják azt is, mi volt a levélben: két ibolyaszál emlékezetül s egy elhaló szív utolsó sóhaja: Isten hozzad.

Ma kaptam meg rá ezt a választ: „Ha két szív egyszerre összedobban, mind a kettő titkolja azt s amelyik tovább tud színlélni, a szívek harcában a győztes az. Míg a férfinak minden szabad, nekünk lányoknak színlélni kell, mikor a szívünk epedve sir, arcunknak mosolyogni kell. A büszke férfi szabadon választja párját, nekünk lányoknak hallgatni s várni kell, a férfié a világ, a szerelem, nekünk lányoknak szeretni sem szabad. Ahogy először találkoztunk megdobogott az én szívem is, az ő szerelmével együtt nőtt, rajongott az én szerelmem is. De elraboltatni nem tudtam magam, szeretni akartam, nem szerettetni. Ezért tapostam el minden szívet, mely önfeledten adta meg magát. De a játékban én lettem a vesztes; sebemre még a halál se lehetne balszam, kihűlt szívem akárkié is lesz, szeretni többé, érzem, nem tudok.“

Eddig imádvá szerettem minden leányt, mióta e levelet olvastam, számalomból szerettem őket. N.

Nem arra követ úr.

Bodrogi Menyhért arról volt nevezetes, hogy remeteként elvonulva élt; csak akkor fordult meg az emberek közt, mikor előadásokra kellett feljönnie. Nem szólt senkihez, sajtáságosan bús arca még a hozzászólókat is visszariasztotta. Azt mondják, verseket írogat, melyekkel azonban szerencsére sohasem lépett fel nyilvánosan. Haja rendesen az ég felé állt, mintha más házába vágnék, a szeme kék és ábrándos . . .

Ilyen alak volt Bodrogi Menyhért, nem szólva orrától, melynek körülírása több iv papírba kerülne.

Egy jó gömőri helyen még most is emlegetik, hogyan járta meg, mikor egy alkalommal legátus volt a kérdéses községben . . .

E nemes község templomi katedrája ugyanis nem úgy van elhelyezve, mint más templomokban szokott lenni, nevezetesen az ajtó, mely a szószékbe vezet, a templom falába van vágva s az ajtó csak olyan szintű, mint a fal, úgy, hogy aki nem tudja a járást, el sem tudja gondolni, hogyan kell felmenni a szószékbe . . . Szegény Bodroginak se magyarázta meg senki a katedrára való felmenetel titkait . . .

Az ének utolsó akkordjai zúgtak már a templomban s az orgona tompa zúgása fenséges harmóniában rezegett meg a levegőt s az ájtatos hívek szonjuhozó lélekkel várták a gyógyító igéket.

Bodrogi feláll és ünnepélyesen megindul a szószék felé . . . De óh balsors! nem látja sehol a felmenetel . . . Ijedten tántorodik meg . . . — Ki űz velem itt csalfa játékokat — gondolá Bodrogi „s arca szobor lesz, lába gyökér“ . . . Ábrándozáshoz szokott szemei könyekkel telnek meg s halovány arcáról mind az öt világrész kétségbeesése és fájdalma tükrözőik vissza.

De mihamar az öröm sugára derült fel „zordon homlokán“ s így okoskodott: — Rendes eljárás nincs, tehát feltétlenül fel kell kapaszkodni; az is lehet, gondolá tovább, hogy lábtón szokás felmenni s most az egyházi elfelejtette ideállítani, ergo rá kell szánnom magamat egy különös expeditióra. — Amint ezt gondolá, „bár szája nem mondotta“, terve kiviteléhez kezdett. Megindult „s meg-meg állt, most kapja hirtelen, egy iramodással a szószéknél terem“ és megragadá a bibliát „csak amúgy félkézzel“ és felhelyezi azt a szószék párkányára, majd maga is utána kezdé kapaszkodni. A templomban siri csend honolt; a kegyes hívek ámulva néztek a történelmük elébe . . . Látva az egyházi a különös fordulatot, a legválságosabb pillanatban, midőn a legátus már majdnem feljutott, a szószék alatt terem és ráival harsányan (mint Rákócy a réz-dobosára): — Nem arra követ úr, — szavainak azonban nyomatékot is akarván adni, Bodrogi lecsüngő kájzerát hevesen megragadta, melynél fogva rángatni kezdé a feltörekvő legátust.

Az egyházi szavának és tettének eredménye meglett; Bodrogi az erős rángatásra egyensúlyt veszítve, tárt karokkal bukott alá a szószék tetejéről épen az egyházi uramra, kit „testének tehetetlenségi nyomatékával“ magával együtt a földre rántott, mint hajdanában Dugovics Titusz a zászlót kitűzni akaró törököt.

A kegyes hívők ajkai (Isten bocsá!) nevetőre formálódtak a sohasem látott jelenet hatása alatt; haj, de nem volt nevetség egyházi uramnak, kinek teste fájdalmasan vonaglott galádul megpréselve a reá hulló legátustól. Bodrogi meglehetősen puha talajra esett s így mihamar felugrott minden baj nélkül, elienben az egy-

házi keserves nyögések kíséretében állott talpra, miközben gyilkos pillantásokkal méregette végig a kékülő-zöldülő legátust.

Hogy mikép mene végbe tovább a templomi kultusz, históriámnak már nincs tudomása felőle; hanem azt a predikációt nem szerettem volna meghallani, amit ekkor mondott Bodrogi Menyhért.

Nagy Albert.

Hogyan állunk a céllövészettel?*

A mióta mozgalmat indítottam Sárospatakon a céllövészet meghonosítása érdekében, sűrűn intézték hozzám mindkét fakultásbeli kollégáim a címnek is felhasznált kérdést: „hogyan állunk a céllövészettel?“ Kimerítő felvilágosítást minden egyes érdeklődőnek nem igen adtam, azért kötelességemnek tartottam e „beszámoló“-félért a Sárospataki Ifjúsági közlöny idei utolsó számában publikálni.

Ha olyankor intézték hozzám a fenti kérdést a mikor siettem, rendesen csak annyit válaszoltam „sehogy“. Egyeseket kielégített a felelet, másokat nem, utóbbiak kedvéért irtam e sorokat.

Az akadémiai Olvasó Egylet tábláján az év elején ki függesztettem egy ívet amelyen tanácskozássra hívom össze mindazokat, akik a céllövészet ügye érdekel. Hangsúlyoztam, hogy az aláírás semmire sem kötelez, hiszen az ügy még kidolgozatlan, ez a munka hárulhat csak az érdeklődőkre.

Ezt a munkát az érdeklődők a tornakör kebelén belől el is végezték, amennyiben megcsinálták a torna-kör alosztályaként szereplő „céllövészszakosztály“ alapszabályait. A tornakör tagjai megszavazták 250 korona segélyt is, azonkívül harminc évi 6 korona tagsági díj fizetésére is kötelezték magukat azon esetre, ha az alapszabályokat illetékes helyen jóváhagyják.

Ez a pont az ahol az ügy hajótörést szenvedett. Megkell tehát állapítanunk azt, hogy a siker nem a kezdeményezőkön múlott bár az ifjúság erősebben is támogatta volna az ügyet, hiszen 106-an érdeklődtek az év elején, de amikor a sor arra került, hogy az ügy érdekében 6 korona évi tagsági díjat is áldozni kéne, már csak harminc érdeklődő akadt.

A részvétlenségnek két kimagaslóbb okát vettem észre.

1. Sokalják a 6 koronát. Szegény a pataki diák, nem telik neki, hallani sokszor. Tény, hogy az elmúlt 50 koronásból nem 6 korona, de 1 korona sem marad feleslegül — a tipikus pataki diáknak. Mielőtt ezen állításomért valaki megnehezítelne rám, gondolja meg, hogy a korcsmárosok nagy bevételei igazolják állításomat. Legfeljebb azt mondhatnák, hogy az egyedek dolga, hogy mit csinál. Hiszen jólvan, de akkor ne mondják, hogy a pataki diák szegény!

2. A részvétlenség másik oka a túlhümanus nézet a világbékéről. Hovatovább kényelmesedik az emberi nem, annál inkább igyekszik levetkőztetni alap természetét. Minden élő lény küzd a létért a legkülömbözőbb fegyverekkel, az ember is, és e küzdelem mint emberi általános alaptermészet ki sem írtható, legfeljebb mestersegesen meg szorítható egy darabig, hogy aztán a létérti

* A hangoztatott részvétlenségnek sem egyik, sem másik okát nem vagyunk hajlandók elfogadni, aminthogy a céllövészetet sem tanultuk még meg a világegyetem egészének, a magyarság boldogulhatásának egyedül üdvözítő fundamentumául tekinteni. E cikke azonban szívesen hívjuk fel az érdeklődők figyelmét. Szerk.

küzdelem csatái annál elementárisabb erővel törjenek elő. Könnyű belátni, hogy ez másként nem lehet, az rohamosan szaporodik, úgy is mondják, hogy: „összezsugorodik a föld“. Hogy mennyire bizár utópia a „világbéke“ ezt e helyen nem célok bizonyítgatni, hanem ha még kívánatos is volna az az emberiségre nézve, a magyarságnak az ilyen eszmék itthon való terjesztése igen sokat árthatna. (Leginkább az új honpolgárok terjesztik nálunk a nemzetköziesség csiráit, akiknek elvök: „ubi bene ibi patria“.)

Ha ilyen szavakat hallok: „le a hadsereggel“ abcúg a militarizmus“ stb. akkor mindjárt tudom, hogy felületesen goldolkodik az illető, hiszen ez nem jelentene egyebet, mint önkéntes meghódolást a szomszéd népek előtt.

A külföldön már átlátták (legalább is a modernebb államokban) a harci szellem fejlesztésének szükséges voltát, s minthogy manapság a lőfegyver játsza a főszerepet. gombamódra építik a lőtereket és képezik ki azokat az ifjúságot a céllövészetben.

Vajha mi is eszünkre térnénk, mielőtt okulnánk, more patrio: a magunk kárán!

Ha jelen soraimmal pár hívőt szereztem a céllövészetnek, csekély fáradságom bőségesen megtérült, azok pedig akik a lepergett év alatt támogattak és biztattak engem, kérem, hogy ügyhuzgóságukat a jövő évben is tartsák meg, talán majd többet tehetünk, mint ez évben.

Különösen köszönöm Radácsi György nagytiszteletű úr, továbbá Szabó Sándor dr. jogakadémiai tanár úr megtisztelő pártfogását, a legtöbb biztatást tőlük nyertem, s ők voltak az ügynek legkiválóbb szószólói.

Szemere László.

A mi színházunkról.

Isten veletek kacér lányok, bohém fiúk! A pataki diákság nevében lobogtatunk nektek búcsúzóra fehér kendőt Amíg itt voltatok, folyton kritizáltunk benneteket, s most azt az időt nézzük, mikor jöttök vissza. Mert veletek jön vissza a nekünk annyira tetsző vidám gondtalan élet, a fiatalos jókedv és egy egész muzsaszereg — Thália szolgálatában. Szeptemberre vissza várunk benneteket. Akkorra talán már felépül régen tervezett új színházunk, ahol aranyosabb kedvvel fogtok játszani ti is, szívesebben eljárnak a színházba mi is.

Az új színpad! Ez az a család, amivel le szoktuk kötni a jóhiszemű direktorok ígéretét arra, hogy tavasszal vagy ősszel eljönnek hozzánk. Annyiszor ígérték, annyszor ígértük, de hogy mikor lesz, én se tudom, más se tudja. senki se tudja. Majd ha lesz villanyvilágítás, Kossuth-szobor, vashíd a Bodrogon, villamos vasút Ujhelyig, bodrogközi vasútvonal, Erzsébet-park, meg a városi atyák sok más hajnali álma, akkor talán majdesak felépül — úgy száz esztendő múlva — az új színház is. De addig jó színészek csak az állásban fogtok játszani, ahová behull az eső, befúj a szél, ahol nagy a por, kicsi a közönség. Bizony egészen más helyzetük van a nagyvárosi színészeknek! Ott a nagy, fényes terem, a szebbnél szebb díszlet már magában hatást és hangulatot ébreszt. De nálunk először el kell osztatnia a színésznek a barátságtalan környezet által keltett kedvetlen, nyomott hangulatot a közönség arcáról, s mikor már ezzel megküzdött, csak azután láthat ahhoz, hogy sikert arasson. Ezért van az, hogy a mi színészeink mindig nagyobb hévvel, erősebben és igazabban játszanak, mint a nagyobb városiak. Ezért van

az, hogy csak ilyen jól szervezett színtársulat tud itt sikereket aratni, mint volt a Molnár Gyuláé. Igaz, hogy voltak hibái, hiányai, de voltak jó oldalai is; voltak rossz és élvezhetetlen színészei, de voltak tehetséges és ambíciózus tagjai is.

M. Jászai Mariska mindenesetre a legképzettebb, a legügyesebb a társulatban. Csak egy hibája van, — amit kénytelenek vagyunk megemlíteni, — hogy két hangon énekel. fej- és torokhangon, s a kettő közötti ugrást önála különösen bántó gixerekkel tölti be. Egyébként a játéka mindig kedves és élvezetes volt. Legnagyobb sikereit a Vigözvegyben és a Milliárdos kisasszonyban aratta.

Utánna legnagyobb elismeréssel föltétlenül Timár Bélának adózunk. Hangja nincs de mint komikus sőt mint tragikus is szinte kifogástalanul ügyes alakításokat produkált. A komikumban otthonosabban érzi magát, de épen ezért nem egyszer túlzásba esik. Minden fellépése hatásos volt.

Rajz Ödön kitűnő jellemszínész és tragikus volna, ha játékában több volna az erő és érzelem, és kevesebb az értelem. De hogy hivatásos színész sünior az bizonyos. Legjobban játszott a Tolvajban.

Péchy László is nagy sikert aratott a Vigözvegyben, mint Danilovics gróf, de egész itt léte alatt ebből a sikeréből élésködött és minden szereplés-kor gróf Danilovics volt. Abban, hogy jól játszhatott volna, teljesen megakadályozta őt a szöveg nem tudása. Mindig drukkolnunk kellett érte, hogy mikor fagy már be teljesen, s szinte kín volt nézni, hogy mennyire nem mer a sűgölyök közeléből távozni. Egyébként elég szimpatikus, férfias megjelenése van, de hangköre roppant szűk, s alakító képessége is kevés.

Rokonszenves színész még Kovács Andor: jó hangja van Hátori Annának is, de játszani abszolúte nem tud, vagy nem akar; Gyuricza Piroska a szende és naiva egészen meglepett bennünket a Tolvajban, ahol kitűnő tragikának bizonyult; vgtelenül sajnáljuk, hogy K. Beke Vilma szép csengésű, tiszta hangját és előkelően finom játékát csak a Tavaszban élvezhettük. A többiekről — még Mezey Ella kivételével — kevés vagy éppenséggel semmi jót nem mondhatunk. De meg kell emlékeznünk a társulatnak képzett és tehetséges karnagyáról, Kerner Jenőről, aki igazi szakértelemmel vezette a nehezebbnél nehezebb zenei darabokat

Általában véve a társulat elég magas színvonalon áll, a közepes mértéken mindenesetre felül van. S ha darabjaikat jobban meg fogják tanulni, s ha a színpadon levők nem fognak nevetgérezni, hanem akkor is játszanak, amikor éppen beszélniök nem kell: bármikor szívesen látjuk őket.

A mi közönségünkről azonban konstatálnunk kell, hogy érdemükhöz nem méltóan elhanyagolta őket. Az olyan csiklandós darabokba mint a Vigözvegy. még csak eljöttek, de már a Henri Bernstein hírneves Tolvaját csak harminc diák nézte végig, pedig éppen ekkor játszottak a legjobban.

Reporter.

Minden emberi méltóságunkat a gondolkodás képezi; ez emel bennünket más teremtmények fölé, nem a térbeli nagyság és maradandóság.

Sokszor szeretünk olyat, aki nem sejti érzelmeinket; és mégis oly hűek maradunk hozzá, mintha szerelmünk viszonzva volna.

EGYLETI ÉLET.

A Magyar Irodalmi Önképző Társulat is befejezte az évi működését. Az évváró szavaltat versenyen Éles István IV. th. nyerte a komoly szavaltat első díját, László Sándor II. th. a másodikat. A víg szavaltati versenyen Horkay Lajos jutalmaztatott az első díjjal (20 kor) Lányi Andor I. jh. pedig 6 koronával. A legjobb vers díját Éles István és Takacs Mihály nyerték.

A Gimn. Erd. Onk. Kör áldozó csütörtökön délután 2 órakor tartotta meg komoly szavaló versenyét. Az előadandó darabul Reviczky Gyula „Pán halála“ volt kitűzve. Két versenyző jelentkezett: Mészáros Dezső és Bors Kálmán. Szavaltatukról a következőket mondhatjuk. Mészáros Dezső inkább tragikus kitérésekkel igyekezett hatni s kár, hogy ez az igyekezete túlzásokba is ragadta. Az egyszerű leírásokban is drámaiságot keresett s szavaltatának legfőbb árnyoldala éppen ez. Bors Kálmán jobban átérzte a darabot, szavaltata sok helyen teljesen kifogástalan volt. Kár, hogy hangja nem legkellemesebb s hogy a gesztusai sem mindig kifogástalanok. A bíráló bizottság ítélete folytán a díj a két versenyző között megosztatott. Az 1907. jun. 4-én megtartott víg szavaltati verseny nyertese Bodnár Jenő volt, ki a „Helység kalapácsa“ című költemény második énekéből adott elő egy részletet. Előadásának fő árnyoldala az, hogy a kómikum hajhászásában túlzásba megy. Az ez év folyamán a titkári hivatalhoz beérkezett legjobb próza és vers díját a jun. 11-iki ülésen ítélte oda. Emezt Finkey József Bujdosó kurucának, amazt pedig Kürthy László egy versről írt bírálatának. Ugyane napon ítélkezett a kör a fizika pályaművek felett is. Határozata szerint a díj megosztatott Finkey József és Kis Árpád muukái között. Az év végén megejtett könyvtárvizsgálat szerint a kör könyvtárában van 805 drb munka. Ezek közül 100 drb Jókai, 240 drb tudományos és 456 drb szép-irodalmi mű. A pénztár mintegy 22 kor. gyarapodást mutat fel az éven. Junius 21-én tartottuk meg az év utolsó ülését. A titkár évi jelentése után, miután a tisztikar lemondását beadta, a jövő évi ifjúsági elnök megválasztására került a sor. E szép állásra a kör egyhangu bizalma Szepessy Pált helyezte, ki szép beszédben köszönnévén meg a benne összpontosuló bizalmat, elvállalta a körnek jövő évben való megalapítását. Ennyi a mi csendes, zajtalan működésünk. Legyen fényesebb utódainkké, mert a multon nincs mit töprengenünk, egyedül a jövőben rejlik a siker!

Ha Kleopatra orra valamivel rövidebb lett volna, egész földünk más alakulatot nyert volna.

A szerelemben a némaság többet fejez ki, mint a szó.

A szerelemben mindenki átnemesül, emelkedetté, magasztossá lesz.

Mindenkor boldog az, aki nélkülözheti a társaságot, csak a köznapi lelkek nem szeretik a magányt.

Az emberek nem tesznek egyebet, minthogy örökösen hízelegnek egymásnak s csalják egymást.

A hűség a női szív becsülete.

HIREINK.

— **Választások.** A mult évi főisk. szenior és s. tanár, Karászy Benő lapunknak is érdemes és lelkiismeretes főszerkesztője lemondván iskolánkban eddig viselt tisztéről, helyére a közisk. szék a jövő isk. évre *Pap József* végzett IV. é. hittanhallgatót választotta meg. — A főisk. nagykönyvtár az ideai alkönyvtárosa, *Ruszkay István* — mivel az új pályázók egyike sem volt választható — a jövő iskolai évre is megmaradt. — Az akad. Olvasó Egylet záróközgyűlése az egylet jövő évi könyvtárosául egyhangúan *Takács Mihály* IV. é. hittanhallgatót választotta meg.

— **Kazinczyünnepély.** Főgimnáziumunk ifjúsága jún. 13-án vonult ki Dr. Rácz Lajos főgimn. igazgató vezetésével s pár gimn. tanár kísérete mellett Széphalomra, hogy ott a szokásos ünnepség keretében ossza ki a tud. akad. aranyait a magyar irod. tanára szerint az irodalomban legjobb eredményt elért VIII. o. tanulónak. Dr. Rácz Lajos rövid megnyitó beszéde után Elek Imre gimn. tanár tartott emlékbeszédet, majd Dr. Rácz Lajos adta át az aranyakat *Bodnár Jenő* és *Finkey József* VIII. o. tanulóknak. Akad. ifjúsága az évben sem vett részt az egyszerű ünnepségben. Ennek oka pedig az, hogy talán az összes pályatétel között legnehezebb az, melynek az akad. aranyai a jutalma. A gimn. már könnyebben megy a dolog, ott egyszerűen minden pályázat nélkül adja ki az irod. tanára a díjat, akinek éppen neki tetszik. Sokkal helyesebb volna ha itt is az akad. rendszert követnék!

— **Akad. tornaverseny.** A szept. hóban Nagy Lajos gimn. tanár elnök s Lőrincz László vezetése alatt megalakult *Akad. Tornaegylet* szép számmal s még szebb buzgalommal kezdte meg az évi működését, hogy majd dicsőségesen, az egylet régi hírnevének gazdagításával fejezze azt be. Sajnos az éven egyletünk, dacára a kiváló erőnek, nem vehetett részt országos atletikai versenyekben, mint az előző években, de ez sem rajtunk múlt, hanem a ránk nézve alkalmatlan időben kitűzött versenyeken, melyekre mi részint az ünnep, részint a beállott colloquiumi napok miatt nem mehettünk el; mindazonáltal, ha egyletünk mint ilyen, nem is vehetett részt országos versenyben, a nyíregyházi nem régen alakult, de úgy látszik életerős Torna-Club által rendezett versenyre mégis küldtünk képviselőt Páhy József I. hh. személyében, ki ott szépen megállotta helyét, amennyiben a rúdugrásban az első helyre került, jóllehet a kedvezőtlen idő miatt (esőben, sárban ugrottak) nem tudta erejét kifejteni. Egyletünk egy fontos lépéssel akart tovább haladni az éven, ugyanis „lövészeti szakosztályt“ akart felállítani kebelében; előleges tanácskozások után az alapszabályok is elkészültek s az iskola-székhez fel is terjesztetett, de teljesezésbe még az éven nem ment s így az életrevaló, szép eszme megvalósítása a jövő feladata marad. Egyleti életünk legszebb napja volt a május 9-én megtartott tornaverseny, amely igen szép számú díszes közönség jelenlétében folyt le. Ez ünnepély az előkészítésére fordított buzgalom miatt már előre sikerültnek mutatkozott. — Ruganyos léptekkel, trombita és dobszó mellett vonult fel az „Egylet“ csinos egyenruhában, mely már magában is szép látványosság volt a közönségnek. Az egész verseny folyamát érdekes mutatványok, produktiók, szergyakorlatok, tették változatossá, úgy hogy díszes közönségünknek mindig volt mibe gyönyörködni. Az egyes versenyszámok lefolyása különben a következő: Nyújtó versenyben 1-ső lett Gsbay Gyula, 2-ik Murgu Péter, 3-ik Kőrössy

Samu Korlát: 1-ső Szabó Bertalan, 2-ik Csatáry Jenő, 3-ik Csabay Gyula. Hosszú ugrás: 1 ső Páhy József (5'60), 2-ik Kőrössy Samu (5'20), 3-ik Molnár László. Rúdugrás: 1-ső Páhy József (3'15), 2-ik Bornemisza István (2'90), 3-ik Antalfi Gyula (2'80). Futás. 1-ső Páhy József, 2-ik Molnár László, 3-ik Szalay Béla. Függélyezés: 1-ső Vitányi László, 2-ik Isaák Imre, 3-ik Bornemisza István. Súlydobás: 1-ső Tariska Béla (10'85), 2-ik Páhy József, 3-ik Csatáry Jenő. Minden elsőgyőztes a pataki szép lányok által font koszorúval tüntetett ki s a mellett díszes ezüst érmet kaptak, ugyancsak ezüstöt a második, a harmadik pedig bronzérmet. A szép rendben és eredményesen lefolyt versenyt este az új konviktusban rendezett, még a versenynél is sikeresebb táncmulatság követte.

— **Értesítés.** Az érdekelt szüléknek tudomására hozom, hogy a főiskolai igazgató-tanács e hó 26-án tartott ülésében a következő tanulókat vette fel ösztöndíj-alapítványokra: A *Józsa-Szentimrey-alapítványra* Litkey József III. é. hittanhallgatót; a *Nagyvátí-alapítványra* Nádler Pál II. o. tanulót; *Jármy-alapítványra* Nagy Ferenc VIII. o. tanulót; *Csiszár-alapítványra* Csiszár Imre II. é. hittanhallgatót, azzal a feltétellel, hogy az igazgató tanács szept. ülése előtt igazolni tartozik az alapítóval való rokonságát; a *Láczay Szabó Dániel-alapítványra* Bálint Zoltán V. o. t.; a *Nyiri Nagy-alapítványra* Szombathy Antal VI. o. t.; a *Hutka-alapítványra* Salacz Tibor V. o. tan.; a *Gulácsy-alapítványra* Gortvay György V. o. tan.; a *Mesko-alapítványra* Finkey Zoltán II. o. és Csabay István VI. o. t.; a *Rozgonyi-alapítványra* Kun Béla IV. o. t.; a *Csider-alapítványra* Czinyéri Barna II. é. hh.; a *Balla Athanasius-alapítványra* Murgu Péter I. é. hh.; a *Ragályi-alapítványra* Molnár Sámuel II. é. hh.; a *Tóth-Pápay-alapítványra* Finkey Andor leendő I. o. t.; a *Mizsák-alapítványra* Mizsák István II. é. jh.; a *Németh tábornok-féle alapítványra* Szabó Sándor III. és Kiss Elek VI. o. tan.; *Horváth Mária-féle ösztöndíjak* 400 kor. helyére Horváth Béla VIII. o. t. és 200—200 kor. helyére Magyar Kálmán III. o. és Borbély Sándor VIII. o. t.; a *Rácz Ádám-féle alapítványon* Pásztor Béla V. o. t. és a *Hulász-Balog-alapítványon* Tariska Gábor VII. o. tanuló maradt meg. Sárospatakon, 1907. jun. hó 27. én. *Ellend József*, az ösztöndíj-ügyek előadója.

— **Évzáró ünnepély.** A június 23-án délután az imateremben tartott évzáró ünnepély a következő műsor szerint folyt le: 1. Dalra; előadta a főisk. énekkar. — 2. „Magyar ábránd“ (Székely I.) előadta Horváth Zoltán VI. gimn. o. t. — 2. Mikes bújaja, Mezey Sándortól, szavalta Eles István IV. éves th. — 4. Népdalok; cimbalmon előadta: Árokháti Béla VI. gimn. o. t. — 5. Magyar dalok; előadta a főiskolai zenekar. — 6. Vig szavalat; (2 monolog), szavalta Horkay Lajos II. éves theol. — 7. Sójhaj keringő; előadta a gimn. zenekar. — 8. id. Novák Lajos és Ivánka Zoltán „Magyar dalok; előadta a főisk. énekkar. — 9. Induló; előadta a főiskolai zenekar. — Az ünnepélyen a szokásos nagy közönség volt jelen, amely az előadásokat kiváló tetszéssel fogadta s azokat nem egyszer megismételtette. Az előadók mind derekasan rá is szolgáltak az elismerésre; folytonos derűségben tartotta a közönséget Horkay L. szavalata, bár darabjait nem egészen a helyhez és alkalomhoz illően választotta meg. Ő nyerte el a Vitányi Bertalan ügyvéd alapítványából a legjobb szavalatra kitűzött 10 kor. 40 fill. díjat.

— **Főgimnáziumunk érettségi vizsgálat.** június 17—20. napjain folyt le. Írásbeli vizsgálatra jelentkezett 36 növendék; ezek közül egy csempészet miatt, újabb teljes vizsgálatra utasítatván, szóbeli vizsgálatra állott 37 ifjú. Ezek közül jelesen érett lett 4, (Deme László, Finkey József, Kiss Árpád és Rozgonyi Sándor) jól 9, egyszerűen érett 17; 1 tantárgyból javító vizsgálatra utasított 6, egy évre visszavetett 1. Végül 2 theologus ifjú a görög nyelvből tett pótló érettségi vizsgálatot — sikerrel. A vizsgálat elnöke: Kérészy Barna ig. tanácsos, a vizsgáló bizottság tagjai: Bálint Dezső és Meczner Béla ig. tanácsosok voltak; a közoktatási kormány dr. Kérészy Zoltán kassai jogakadémiai tanár képviselte, aki a vizsgálat végeztével a legnagyobb elismerésének adott kifejezést a vizsgálatok sikere s általában intézetünk színvonala felett.

— **Nyugtázás.** A Sárospatakon tanuló bodrogközi ifjúság által Perbenyiken rendezett táncmulatságon felülfizettek: Meczner Béla 10 kor., Páricsy József 10 kor., Ölbey János 5 kor., Pál Lajos 2 kor., Fürjész Tamásné 2 kor., Kántor Ferenc 1 kor., Pecsénye András 2 kor., Varga Erzsébet 2 kor., Verebélyi Józsefné 2 kor., Tutkovics János 1 kor. Köszönettel nyugtáza a rendezőség.

— **Akadémiai pályadíjak.** Az akadémián ez év folyamán csak 4 pályamunka adatott be, u. m. 3 theologiai és 1 bölcsészeti. A) Az 1906/7. évi Vay kettős díjra, mely az 1905/6. évről felmaradt egyik díjjal hármas díjjá lett, 2 egyh. beszéd érkezett a 145. zsoltár 17 verse alapján. Az egyik jelígeje „Uram az égis vagyok a te irtalmasságod“ stb. kapja a hármas díjból az egyik nagyobb díjat 50'40 kor., szerzője: *Varga Imre* IV. é. th. A másik „Ut desint vires“ stb. jelígevel kapja a hármas díjból a kisebb díjat 33'60 kor., szerzője: *Lengyel István* IV. é. th. E szerint a díj 3-ik része az egyik nagyobb díj bent marad (50'40). B) Az 1903/4. évi Vay nagyobb díjra (67 K.), kiegészítve az 1904/5. évi maradvány egyik felével (20 K.), tehát összesen 87 koronára egy mű jött: a magyar nyelvű bibliák közt lévő különbségekről, amely a díjat megnyerte. Szerzők: *Varga Imre* és *Lengyel István* IV. é. th-ok. C) Az 1906/7. évi Péczely-díjra (84 K.) Herbart János paedagógiai működéséről 1 munka érkezett, amely a díj felét, 42 koronát kap, szerzője: Trócsányi Dezső I. é. th.

— **Ösztöndíjak az akadémián.** Az akadémiai ifjak közül ösztöndíjat nyertek: I. A theologiai karon: *Papp József* IV. éves a Ragályi-alapítványból 64 K., *Lengyel István* IV. éves a Ragályi-alap.-ból 60 K., *Papp Ferenc* III. éves a Csicsery-Mokcsay alap.-ból 42 K., *Kórh Béla* és *Sáfrány Jenő* III. éves ugyanazon alap.-ból 42—42 K., *Habay Mihály* II. éves ugyanazon alap.-ból 42 K., *Tóth János* II. éves a Radnóthi alapítványból 36 K., *Dali Gyula* II. éves az Uketyevityi alap.-ból 34'96 K., *Trócsányi Dezső* I. éves a Csoma alap.-ból 33'60 K., *Páhy József*, *Sólyom Ferenc* és *Szarka Gyula* I. évesek, a Radnóthy alap. ból 30—30 K., *Csatáry Dezső* IV. évesnek, mint szorgalmas beregi ifjúnak, a Cséke alap.-ból 8 K., *Litkey József* III. évesnek, mint szorgalmas gömöri ifjúnak a Lenkey alap.-ból 6'72 K. II. A jogi karon: *Cziáky Ferenc* II. éves a Ballagi alap.-ból 80 K., *Komendovics Gyula* II. éves a Puky alap.-ból 33'60 K., *Mertens Alfréd* II. éves a Csobay Nagy alap.-ból 32'67 K., *Madarassy Elemér* II. é. a Tóth Fischer alap.-ból 16'80 K., *Szivos Géza* II. éves, mint sárospataki illetőségű jó előmenetelű a sárospataki takarékpénztár alap.-ból 40 K. *Barkaszy Béla*, *Bornemisza József*, *Fodor Pál*, *Kukri*

Ferenc, Majos Ferenc, Pogrányi Géza, Székely Béla I. évesek a Csobay-alapítványból egyenként 32.65 K. III. Énekkari szorgalomdíjakban részesültek: Lenkey Gyula II. é. hh. 10 K., Kőrössy György IV. é. hh. 10 K., Matusz István I. é. hh. 10 K., Fogarassy Jenő I. é. hh. 5.90 K., Kovács Lajos II. é. hh. 5.90 K.

— **A rajz- és szépírási** dolgozatok megvizsgálása és a jutalmak megállapítása jún. 16 án reggel 8 órakor történt a rajzteremben, ahol az asztalokon voltak elhelyezve a szépírási dolgozatok, az irón- és tollrajzok, a falakon üveges keretben a krétarajzok, aquarell- és olajfestmények. A bizottság teljes elismerésének adott kifejezést a magánrajz-tanulók szorgalma és felmutatott szép eredménye fölött s *Bálint Dezső* elnök a gondos vezetésért az előjáróság nevében meleg köszönetet mondott Deák Geza rajzának. Jutalmat nyertek (a Gyulai-alapítványból): I. Magyar szépírást Kukuró Ferenc I. A. és Veres István I. B. o. tanulók 2—2 kor., német szépírást Horvath Lajos II. A. és Gíró István II. B. o. tanulók 2—2 kor.; irón-toll- vagy krétarajzért jutalmat kaptak: Horvath Lajos II. A. o. 3 kor., Üveges Gyula II. A. o. 3 kor., Kósa Gábor II. B. o. 3 kor., Erős József III. B. o. 3 kor., Gulyás Benő III. A. o. 5 kor., Jóczik István III. A. o. 3 kor., Brenner Lajos IV. o. 3 kor., Czövek István III. A. o. 6 kor., Szabó Ferenc V. o. 7 kor., aquarell festésért Kiss Elek VI. o. 10 kor., olajfestményekért (dr. Kérészy Sándor adományából) Finkey József VIII. o. 10 kor., Kiss Árpád VIII. o. t. 12 kor.

— **A főgimnáziumból jutalomdíjat nyertek:** 1. A *Hubay Miksa* alapítvány 80 kor. kamatjából, mint „legszorgalmasabb, de legszegényebb, pályázás útján legjobb természettudományi és számtani munkát készítő, feddhetlen VIII. oszt. helvét hitvallású tanuló“, 50 kor. *Finkey József* és 30 kor. *Kiss Árpád* VIII. o. t. — 2. A *Dokus Gyula—Spillenbergtől Zsófia* alapítványából 40 kor., mint „a legjobb érettségi vizsgát tett ifjú“, *Finkey József* VIII. o. t. — 3. Az *özv. Pálkövy Antalnétól* alapítványából 24 kor., mint „a sárospataki főgimnázium VIII-ik osztályának legjobb tanulója“, *Rozgonyi László* VIII. o. t. — 4. A *francia nyelvben* való kitűnő előhaladásukért a *haladók* közül: *Kürthy László* VIII. o. t. 20 kor., a *kezdők* közül *Révész Menyhért* IV. o. t. 20 kor.-t. mindkettő a *Klobusiczky*-alapítványból. — 5. A *Várady Károly* alapítványból a német nyelv tanulásban felmutatott legjobb eredményért a VII—VIII. osztály növendékei közül *Deme László* VIII. o. t. 20 kor., az V—VI. osztály növendékei közül *Csabai István* VI. o. t. 20 kor. s a III—IV. osztály növendékei közül *Dobos Sándor* IV. o. t. 20 kor. — 6. A *Novotny Lajos* alapítványból 40 kor., mint „jóviseletű, szorgalmas, szegény és kitűnő előmenetelű tanuló“, *Szánthó Ferenc* VI. o. t. — 7. A *Mizsák István* alapítványból 24 kor. 51 fill. *Nagy László* IV. o. t. — 8. A *Bornemisza József* alapítványból, mint „egy alsóborsodi, szegényebb sorsú lelkész szorgalmas, jó-erkölcsű gyermeke“, 16 kor. 64 fill. *Fekete István* VII. o. t. — 9. A *Jármy*-alapítványból, mint „jó igyekezetű, szabolcsmegyei születésű, rektor árva fiú“, 21 kor. *Smegner Lajos* III. B. o. t. — 10. A *Józsa-Szentimrey* alapítványból, mint „*qualificatus* ref. tanuló“, 28 kor. *Szabó Sándor* III. B. o. t. — 11. A *Korláth* alapítványból, mint „a poeta növendékek elseje“, 8 kor. 40 fill. *Bodnár Jenő* VIII. o. t. — 12. A *Farkas Imre* alapítványból, mint „szegény, jó tanuló“, tankönyvekre és tanszerekre 8 kor.

08 fill. *Bondzsér József* I. B. o. t. — 13. A *Klobusiczky*-alapítványból, mint „jobb tanuló és példásabb erkölcsű ifjak“ kaptak: *Barth Ernő* VI. o. t. 40 kor., *Molnár István* VI. o. t. 30 kor., *Komár János* V. o. t. 40 kor., *Gortvay György* V. o. t. 30 kor., *Bálint Zoltán* V. o. t. 30 kor., *Ladányi Mihály* V. o. t. 25 kor., *Veres Bálint* III. A. o. t. 25 kor., *Stunda István* III. B. o. t. 20 kor., *Horváth Lajos* II. A. o. t. 30 kor., *Rácz Lajos* II. A. o. t. 10 kor., *Trócsányi György* II. B. o. t. 25 kor., *Nagy Ferenc* II. B. o. t. 25 kor., *Kukuró Ferenc* I. A. o. t. 20 kor., *Székely György* I. A. o. t. 15 kor., *Pataki Lajos* I. B. o. t. 20 kor., *Keresztury Kálmán* I. B. o. t. 20 koronát.

— **Az 1907—08. iskolai évre fölvett tápintézeti tagok névsora.** A) *Alapítványosok és ingyenesek:* Gróf *Pallavicini*-alapítványra: —. *Groen van Prinstéer*-alapítványra: *Ujj György* V. o. *Dr. Szabó János*-alapítványra: —. *Bártfai Szabó Károly*-alapítványra: —. *Kőczán*-alapítványra: —. *Ragályi—Kubinyi*-alapítványra: *Deme László* VIII. o. *Vecsey—Oláh*-alapítványra: *Hubay Géza* VI. o. *Horváth Mária*-alapítványra: *Antalfy Gyula* I. th., *Bálint János* III. th., *Barth Ernő* VI. o., *Biró Béla* II. th., *Czinyéri Barna* II. th., *Dali Gyula* III. th., *Komár János* V. o., *Koréh Béla* III. th., *Korodi Andor* I. th., *Kovács Bertalan* VIII. o., *Kőmives Sándor* I. th., *Lenkey Gyula* II. th., *Litkey József* III. th., *Nagy Ferenc* VIII. o., *Radó József* III. th., *Sáfrán Jenő* III. th., *Sólyom Ferenc* I. th., *Szarka Gyula* I. th., *Szombathy Antal* VI. o. *Zsarnay*-emlékalapítványra: —. *Ferenci*-alapítványra: *Tatár József* II. o., *Kastély Elemér* elemi. *Pelsúci magtár*-alapítványra: *Molnár Sámuel* II. th. *Lónyai Gábor*-alapítványra: *Tudja Géza* VI. o. *Pogány Istvánné*-alapítványra: *Rozgonyi Sándor* VIII. o., *Szabó Imre* III. o. *Ragályi György*-alapítványra: *Enyedi Andor* I. th., *Vay—Geymüller*-alapítványra: *Hézsér László* I. o., *Riedl Miklós* III. o. *Kovács Károly*-alapítványra: *Horváth Lajos* I. o. *Rácz Ádám*-alapítványra: —. *Gyulay*-alapítványra: *Kollonay Gyula* II. jh., *Nagy Ferenc* II. o., *Nagy Lajos* II. th., *Topa József* II. th., *Jóny Tivadar*-alapítványra: *Máthé László* II. o., *Horkay Andor* II. o. *Sárkány*-alapítványra: *Lengyel József* II. o. *Jászay*-alapítványra: *Hubay Mihály* II. th., *Bernáth Zsigmond*-alapítványra: —. *Kun püspök jubileumi*-alapítványra: *Doktor Béla* II. o. *Br. Vay Béla*-alapítványra: *Fogarassy Jenő* I. th. *Comenius*-alapítványra: —. *Balla Athanáz*-alapítványra: *Gyurtsik László* II. jh. *Alsóborsodi egyházmegye*-alapítványra: *Szalóczi Pál* III. o. *Kassai egyház*-alapítványra: *Kovács Géza* V. o. *Vay—Szathmáry—Szilassy* alapítványra: *Pálóczy Barna* VI. o. *Töltési—Magyari—Darvas*-alapítványra: *Székely Béla* I. jh. *Sándor—Andor—Bolyos*-alapítványra: *Tóth János* II. th. *Beleznay*-alapítványra: *Bondzsér József* I. o., *Györke Endre* III. o., *Smegner Lajos* III. o. *Klobusiczki—Szepessi*-alapítványra: *Gööz Lajos* VIII. o. *Pápai István* V. o. *Katona—Babolcsay—Mocsáry—Csemnay*-alapítványra *Ladányi Mihály* V. o. *Szepessy—Kapuváry*-alapítványra: *Keresztessi László* I. th. *Vizsolyi—Kacsándi—Onody*-alapítványra *Csillik Bertalan* VII. o., *Farkas Elek* III. th., *Kovács Dezső* V. o., *Kukri Ferenc* I. jh., *Szabó András* III. o., *Szabó Károly* I. th.

B) *100 koronát fizetők:* *Bakó Péter* VII. o., *Bakó Endre* VI. o., *Bakó Ödön* III. o., *Baraxa Lajos* II. th., *Berács János* IV. o., *Béres Benjámín* V. o., *Bóna Miklós* II. o., *Butykai István* I. o., *Csizi Zoltán*

I. o., Csontos József VII. o., Deák József VIII. o., Dicső Géza III. o., Gombos Ferenc I. jh., Gyűrök Pál I. th., Henter Miklós III. o., Hubai László IV. o., Igaz József I. th., Juhász Béla VIII. o., Juhász Lajos IV. o., Kassai Jenő III. o., Kiss Béla III. o., Kiss József VI. o., Magyar Menyhért II. o., Magyar Lajos IV. o., Matusz Béla IV. o., Nyiri Elemér IV. o., Orosz Miklós I. o., Osváth Béla VIII. o., Révész Menyhért IV. o., Rozgonyi Kálmán III. o., Szász Imre VII. o., Szepesi Gyula IV. o., Szűcs Lajos IV. o., Szűcs Zsigmond I. o., Tamaska János III. o., Tóth Miklós II. o., Ujlaki Ferenc VII. o., Végh Zoltán V. o., Veres Bertalan VI. o., Verebélyi Dezső II. th.

C) 60 koronát fizetők: Árokháti Béla VI. o., Balogh Sándor V. o., Bartha László II. o., Bóna Aladar VI. o., Budai István VIII. o., Dobos Sándor IV. o., Eröss Lajos II. o., Fodor Gábor IV. o., Fodor Pál I. jh., Gombos Imre III. th., Juhász Imre I. th., Horkai Béla III. o., Kereszturi Kálmán I. o., Kiss Géza III. o., Körössi István V. o., D. Körössi József IV. o., Kriston Antal I. o., Kun Zoltán II. th., Kürthi László VIII. o., Matusz János II. o., Mészáros József III. o., Molnár Ferenc IV. o., Muzsi István II. th., Nagy Béla VII. o., Nagy Béla V. o., Nagy László IV. o., Nagy Sándor I. th., Páhi József I. th., Pap Ferenc II. th., Pataki Lajos I. o., Pói József V. o., Radácsi Béla VII. o., Sallai István VIII. o., Soltész Tamás VIII. o., Stunda István III. o., Szabó Sándor III. o., Szepesi Pál VII. o., Széll Miklós V. o., Szilva Ferenc VII. o., Szinyéri György VII. o., Takács Mihály III. th., Tariska Gábor VII. o., Tóth Lajos VI. o., Ugrai István VI. o., Urbán Sándor II. o., Varga István II. o., Varga József IV. o., Vass Lajos VII. o.

— **Javító-, pótló- és magánvizsgálatok.** A sárospataki ref. főgimnáziumban az 1907—08. iskolai év elején a javító-, pótló- és magánvizsgálatok a következő rendben tartatnak meg: Szeptember 1-én vasárnap reggel 8 órakor a VIII. osztály, szeptember 2-án hétfőn reggel 8 órakor az I. és II. osztály, délután 2 órakor a III. és IV. osztály, szept. 3-án kedden reggel 8 órakor az V., VI. és VII. osztály növendékei tesznek javító-, pótló- és magánvizsgálatot. A fölvételek és beiratkozások az új iskolai évre szept. 1-én kezdődnek; szept. 1—4. napjain csak prot. vallású növendékek vétetnek fel és iratkozhatnak be. Szept. 5-én délelőtt, amennyiben ezt a létszám megengedi (az I. osztály A) és B) szakaszába csak 50—50, a II. osztály A) és B) szakaszába csak 42—42, a III. osztály A) és B) szakaszába csak 37—37, a IV. és V. osztályba csak 65—65 tanuló vehető fel, más vallásúak is.

— **A lelkészi vizsgálatok a sárospataki főiskola körében** jún. 22. 23—27. napjain folytak le Kun Bertalan püspök és elébb *Meczner* Béla, majd *Ragályi* Béla h. főgondnokok elnöklete alatt, *Révész* Kálmán, *Csabay* Pál és *Czinke* István bizottsági tagok és a theol. tanárok közreműködésével. Zárthelyi írásbeli dolgozatul az 1-ső lelkészi vizsgálatra jelentkezettek egyházi beszéd-vázlatot és erkölcsstani értekezést készítettek; a 2-dik vizsgások pedig egyházzsogi értekezést. Az elsőre előállott két javító és 13 végzett theologus, ezek közül is 1 már tavalyi, a másodikra pedig 14. Amazok közül elmaradt 12, akiknek nagyobb fele még a végbizonyítványt sem tudta megszerezni s számított — a több évi tapasztalat nyomán — a szeptemberi kegyelmi vizsgálatra, amikorra lecke-

könyvét is rendbe szedte volna, vagy legalább reménylte, hogy rendbeszedheti. A vizsgáló-bizottság sokáig tusakodott a felett, hogy mi történjék a lemaradt ifjakkal, akik között folyamodással kérelmezők is voltak. Végre is abban állapodott meg, hogy ragaszkodik az egyházkerület határozataihoz a betűhűségig s így kimondta, hogy szeptemberi vizsgát nem tart (kivéven, ha netalán a visszavetettek miatt!!) s rendkívüli s. lelkészekül is csak azok bocsáthatók ki, akik a theol. pályát jún. 30-ig teljesen befejezik. Érthető riadalommal fogadták ezt a határozatot az érdekeltek, de a bizottságnak nem volt más tenni valója, mint ragaszkodni az önmaga által előidézett egyházkerületi közgyűlési határozathoz (1906 tav. jk. 48 p.). A szóbeli vizsgálatot a javítók kiállották kielégítően, az egész vizsgások közül *jeles* osztályzatot nyert 4 ifjú (Papp József, Kánya Gyula, Vargha Imre, Máthé Miklós); *jó* osztályzatot ugyancsak négy, a többi *kielégítő*. A 2-dik vizsgálaton *jeles* lett kettő (Mizsák András, Karászy Benő), *jó* osztályzatú 5, *kielégítő* 3, javító vizsgálatra utasított egy tantárgyból 2, egész vizsgálat ismétlésére 1. Az eredmény bizony nem fényes! Az első vizsgálat jobb a másodiknál s ez nem dicséri a gyakorlati élet ifjú munkásait. Az első vizsgálatot kiállott ifjak megnyerték az ünneplés kibocsátást is megfelelő utasítások kíséretében, amikből jutott a második csapatnak is. Vajha viszhangja támadna a a lelkekben: jóra, nemesre ösztönző, égfelé sarkaló!

— **Előfizetéseiket beküldötték.** Pósa Péter (K. Kövesd) 4 kor., Vitkay Bertalané (Sp.) 4 kor., Kazinczy Ferenc (S.-a.-ujhely 2 kor., Sipos Lajos (Piskó) 4 kor., Révész Kálmán (Kassa) 4 kor., Heiszler Sámuel (Sp.) 4 kor., Weinberger S. (Sp.) 2 kor., Kenyeressy Árpád (Tiszaluc) 4 kor., Géhl János (Tarcál) 2 kor., Prókay Antal (Sp.) 4 kor., Tóth István (Eger) 4 kor., Mikola Gyula (Páris) 2 kor., Szabó László (Putnok) 4 kor., Gecsei Péter (Taecal) 2 kor., Bálint Dezső, Dr. Finkey Ferenc, Dr. Árvay Nagy Bálint, Gruska Lajos, Prókay Antal, Phillipp Károly, Vitek Ferenc, Csajka Ferenc, Tima Tibor, Goldblatt Ferenc, Pavletits György, Buza János, Hodossy Béla, Harsányi István, Feldmészter Pinkás, Dombó László, Nagy Lajos, Kiss Elek, Zsoldos Benő, Radácsi György, Debreceni Bertalan, Makiáry Pap Miklós, Kovácsy Sándor, Dr. Meczner Sándor, Ellend József, id. Moskovits Ignác, Hartstein Lajos, Wintner Ábrahám, ifj. Meczner Gyula, Novák Lajos, Trócsányi Bertalan, Both József, Vitányi Jenő, Balogh Kálmán, Dr. Katona Mihály, Sárospataki Hitelbank Részvénytársaság 4—4 kor., Lázary Kálmán (Tarcál) 2 kor. Köszönettel nyugtázzuk.

— **A theologiai alapvizsgálatra** 29 másodéves theol. ifjú közül júniusra csupán 4 jelentkezett. Ennek a feltűnő eredménynek is az az oka, hogy sokan nem bírták a 2-ik évi tanfolyamot teljesen befejezni s így lehetetlen is volt a vizsgálatra előállaniok. A négy ifjú jún. 28-án állott a bizottság elé s egy közülök is javításra utasított.

— **A sárospataki főiskola internátusában** gimn. tanulók és akadémiai hallgatók egyaránt évi 600 (hatszáz) K-ért kapnak teljes ellátást. Jelentkezés 1907—8-ra aug. 31-ig. Az internátus szabályzatát kívánatra megküldi s tudakozódásokra készséggel ad felvilágosítást az akadémiai, illetőleg a főgimnáziumi igazgató. Akadémiai igazgató *Novák Lajos*, főgimn. igazgató *Dr. Rácz Lajos*. A sárospataki ref. főiskola igazgatósága.

Szerkesztői üzenetek.

Gy. J. Somogyi Úgy, amint bejött, nem közölhetük. Botrányos volt a verselése. S mert te is úgy akartad, hogy közöljük s mi is hozni akartuk: a javítás elkerülhetetlenné vált.

A troubadour. Ha lehetett volna szívesen; de még ez valóban nem közölhető.

B. K. Beregbene. A kértett címe: Rev. Alex. Székely. — Alleg-heny Pa. — 828 Ridge ave. — Amerika. Szívélyes üdvözet.

— r — **I, Miskolc.** Nagy örömmel vettük, fogad érette köszönetünket.

S. L. Kisar. Nagy terjedelme miatt csak részenként volna közölhető, attól pedig, mivel jelen számmal Közlönyünk ez évfolya lezárult, elkésett. Azonban a jövődő szerkesztőség számára szívesen megőrizzük, az majd bizonyára hasznát fogja venni.

Sárospataki Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet

Borértékesítő osztály Sárospatak. Vasuti állomás Sárospatak.

A hegyaljai szőlőtermelőktől részben megvett, részben pedig mintapincénkben elhelyezett s alább felsorolt borainkat teljes felelőség mellett eladásra ajánljuk:

1883. évi	5	puttonos	asszú	1	üveg,	fél liter	à	12.—	„
1890.	3	„	musk.	1	„	„	„	4.80	„
1901.	5	„	„	1	„	„	„	8.40	„
1901.	4	„	„	1	„	„	„	6.—	„
1901.	1	„	„	1	„	„	„	2.40	„
1901.	szamorodni	„	„	1	„	„	„	1.80	„
1901.	„	„	„	1	„	1	„	2.40	„
1902.	„	„	„	1	„	1	„	2.40	„
1902.	„	pecs.-bor	(furmint)	1	„	1	„	1.40	„
1902.	„	aszt.	„	1	„	1	„	1.20	„
1902.	„	„	„	1	„	1	„	1.10	„
1902.	„	„	„	1	„	1	„	—80	„
1903.	„	„	„	1	„	1	„	1.10	„
1905.	„	törköly-pálinka	„	1	„	1	„	1.40	„

Az itt felsorolt borokból nagyobb mennyiséggel rendelkezünk. — Az árak üveg és csomagolási költség nélkül értetnek. Ez utóbbiak önköltségben számíttatnak fel. Az edényeket bérmentve, a felszámított árban a szövetkezet visszaveszi. **136 literes gönci hordó vételnél a feltüntetett árakból 5 százalék engedmény jár, ingyen hordóval.** — Jelen árjegyzék kiadásával minden előbbi árjegyzékünk és esetleg egyeseknek adott külön kedvezményünk érvénytelenné válik.

„II. RÁKÓCZI FERENCHEZ“

címzett gyógyszerár Sárospatak. — Tulajdonos:

HORVÁTH MÁTYÁS

Tulipánkrém a bőr szépségének, finomságának és ruganyosságának előmozdítására, illetve annak fentartására. Állandó használat által a ráncokat elsimítja, a szeplőt, májfoltot s mindennemű bőrtisztatlanságot eltüntet és a bőrt bársonysímává teszi. Egy tégely 1 K.

1 db tulipánszappan 80 fill. — 1 doboz Tulipán hölgypor 1 korona.

Zemplén vármegye legrégebb és legelsőrendű polgári és papi szabó-üzlete és gyapjuszövet gyári raktára

Lászlófi Henrik

Sátoraljaúj hely.

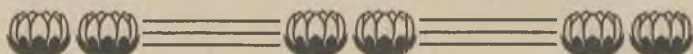
==== Mindenféle polgári és papi öltönyök mérték után a legfinomabb hazai és külföldi gyapjuszövetekből a legelegánsabb kivitelben készítettnek. =====

==== Főiskolai hallgatóknak és tanulóknak kedvező fizetési feltételek. =====

==== Kívánatra egy levelezőlapra való tudósítás esetén bármikor kész Sárospatakra a megrendelések főtételére kellő mintákkal ellátva átutazni. =====

==== **Olcsó árak.** ===== **Kifogástalan szabás.**

==== **Pontos és figyelmes kiszolgálás.** =====

Tisztelettel értesítem a n. é. közönséget, hogy a

Haltenberger Béla ruhatisztító- és festőintézetének képviselőjét átvettem.

Ezzel a vállalkozással a városnak egy régen érzet hiányát igyekeztem pótolni s célom az volt, hogy a n. é. közönséget megkíméljem azoktól a kellemetlenségek-től és költségektől, melyeket a kassai intézettel való postai érintkezések okoztak. A legpontosabb és leggyorsabb kiszolgálás előzetes biztosítása mellett már csak azért is kívánatos helyi intézetem igénybe vétele mert nálam mindennemű tisztítás és festés jóval kevesebb költségbe kerül, mint bárhol másutt.

Kiváló tisztelettel

KLEIN MIHÁLY

HALTENBERGER BÉLA

ruhafestő, vegyi tisztító és gőzmosógára

KASSÁN. ALAPITTATOTT 1810-ben.

Hazánkban e szakban legrégebb s közismert gyárában ruhák egészben tisztíttatnak és festetnek, továbbá gallérok, kézelők s egyéb fehérneműk a legszebb kivitelben mosatnak és vasaltatnak.

Postacím: Haltenberger Béla, Kassa.

Nyomtatta Radli Károly a sárospataki ref. főiskola betűivel.